

H. G. WELLS MŰVEI

H. G. WELLS

EMBERISTENEK

FORDÍTOTTA KARINTHY EMILIA

FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA, BUDAPEST

TARTALOM

ELSŐ KÖNYV. A FÖLDLAKÓK BETÖRNEK.

ELSŐ FEJEZET.

Mr. Barnstaple vakációt akar.

MÁSODIK FEJEZET.

A csodálatos út.

HARMADIK FEJEZET.

Emberi szépségek.

NEGYEDIK FEJEZET.

Einstein ráveti árnyékát történetünkre, de az árny csakhamar szertefoszlik.

ÖTÖDIK FEJEZET.

Utópia kormányzata és történelme.

HATODIK FEJEZET.

Földi kritika.

HETEDIK FEJEZET.

Lord Barralonga és társasága megérkezik.

NYOLCADIK FEJEZET.

Kora reggel Utópiában.

MÁSODIK KÖNYV. VESZTEGZÁR.

ELSŐ FEJEZET.

A járvány.

MÁSODIK FEJEZET.

A szirtkastély.

HARMADIK FEJEZET.

Mr. Barnstaple elárulja az emberiséget.

NEGYEDIK FEJEZET.

Vége a vesztegzárnak.

HARMADIK KÖNYV. UJONC UTÓPIÁBAN.

ELSŐ FEJEZET.

A békés halmok a folyó partján.

MÁSODIK FEJEZET.

Egy léhűtő a sok tevékeny közt.

HARMADIK FEJEZET.

Szolgálatot tesz a Földlakó.

NEGYEDIK FEJEZET.

A Földlakó hazatér.

*KÖNYVEMET
LAMONT FLORENCENEK
AJÁNLOM,
AKINEK ENGLEWOODI OTTHONÁBAN
KERESZTELTÜK EL MŰVEMET*

**ELSŐ KÖNYV.
A FÖDLAKÓK BETÖRNEK.**

ELSŐ FEJEZET.

Mr. Barnstaple vakációt akar.

1.

Mr. Barnstaple valahogy úgy érezte, hogy neki sürgős szüksége van vakációra. Nem volt azonban senkije, akivel menjen, azt se tudta, hová kellene mennie. Túl sokat dolgozott. Meg egy kicsit meglegelte már az otthonát is.

Erős, jól kifejtett természetes érzései, ösztönei voltak, nagyon szerette a családját. Tudta kívülről mindeniknek a gondolatát. De mikor rájött az ilyen keserves hangulat, mint a mostani, kínosan bosszantotta őt a család. A három fia mind növendék-kamaszfiú, mintha minden reggel meghosszabbodtak volna a lábaik, óráról-óra növekedtek; ráültek olyan székre, amelyre éppen ő akart ülni; játékkukkal tönkretették az ő saját pianóját; durva, üres röhejjel töltötték meg a házat; olyan élceken kacagtak, amikre az ember nem lehet kíváncsi; beletréfáltak öreges, ártatlan flirtjeibe, amik eddig Sydenhamben egyetlen vigasza voltak; tennisz-játéknál lefőzték; vígan püfölték egymást és kettesével, hármával gurultak le a lépcsőn hallatlan zsivaj közepette. A kalapjuk mindenütt látható. Reggelire megkésve érkeznek. Este viharos: Huj huj - püff! - kurjantással dőlnek ágyuknak. Az anyjuknak pedig mintha kedvére való volna a dolog. Sok pénzbe kerültek és valami barátságos semmibevevéssel kezelték azt a tényt, hogy minden drágább lett, mindennek emelkedett az ára, csak a Mr. Barnstaple fizetése nem emelkedett. Ha ebédnél Mr. Barnstaple egy-két egyszerű igazságot tált fel Mr. Lloyd George-ról vagy a legcsekélyebb kísérletet tette arra nézve, hogy a beszéd nivóját a leghülyébb mókánál egy vonallal magasabbra emelje, tüntető figyelmetlenséget tanusítottak...

Legalább úgy *tetszett*, tüntető a figyelmetlenség.

Mr. Barnstaple erősen elkíváncozott a családjától valami olyan helyre, ahol a család különböző tagjaira büszkeséggel, meleg érzelemmel gondolhat, de ahol a nevezett család nincsen körülötte...

Aztán meg szeretett volna egy időre szabadulni Mr. Peeve-től is. Maga az utca kín volt neki, amelyikben Mr. Peeve lakott. Nem akart több újságot se látni. Még újságreklámplakátot se. Valami szemrehányásféle feküdt meg a lelkét. Olyan anyagi, gazdasági összeroppanástól is félt, amelyhez képest a világháború egyszerű, kisdud katasztrófa. Mindez csak azért, mert Mr. Peeve szerkesztője és teljhatalmú intézője volt a «Liberal» című lapnak, amaz ismert sajtóterméknek, amelyet a haladás szellemén kívül abban a szellemben szerkesztettek, aminőt a főnök, Mr. Peeve örökös pesszimizmusa megkövetelt. S ez a szellem mindinkább Mr. Barnstaple-re áradt. Eddigélé tudott még valamelyes ellenállást kifejteni Mr. Peeve-vel szemben olyan értelemben, hogy a többiekkel együtt irgalmatlanul mulatott rajta. De a többieket Mr. Peeve gazdasági kishitúsége egy percében elbocsátotta, úgy, hogy a jelen pillanatban a *Liberal*-nek rendes munkatársai, csak Mr. Peeve és Mr. Barnstaple maradtak. És így Mr. Barnstaple ki volt szolgáltatva Mr. Peeve-nek. A főnök ott ült a szerkesztői székben összekucorogva; a keze mélyen a nadrágzsebében. Így ültek egymással átellenben; néha Mr. Peeve ködös, pesszimiztikus világnézetét fejtegette. Sokszor így volt ez egymás után két óra hosszat. Mr. Barnstaple természete szerint is hitt a haladásban, szerény és reménykedő volt. Mr. Peeve evvel ellentétben azon a véleményen volt, hogy mindennemű haladás legalább hat évig teljességgel ki van zárva. A liberalizmus egyetlen reménysége csak egy közeli Végítélet napjában csúcsosodhatik ki. S befejezván annak az anyagnak a kiollózását, amit a szer-

kesztőség többi tagja otthagytott, mikor még együtt voltak, Mr. Peeve végezetül elbúcsúzott és magára hagyta Mr. Barnstaple-t: hadd állítsa össze a következő hétre a lapot.

Még rendes, normális időkben is nehéz dolog lett volna kijönni evvel a Mr. Peeve-vel. Pedig ezek nem normális idők. Csupa kellemetlen esemény; egyik a másikat éri. A Mr. Barnstaple melankolikus aggodalmai kézzelfoghatókká válnak. A bányásmunkások sztrájkja virágjában áll s egy hónapig fenyegeti Angliát a gazdasági csőddel. Minden reggel újabb rémhírek Írországból. Megbocsáthatatlan, feledhetetlen rémhírek. Szárazság veszedelme fenyegeti az egész világ termését. A Népszövetség, amitől Wilson elnök idejében annyit remélt Mr. Barnstaple, szomorú, siralmas és öntelt szervvé zsugorodott össze. Csupa baj, háború mindenfelé. Esztelenség; képtelenség. A világ hét nyolcada krónikus rendetlenségbe, zavarba, szociális felfordulásba, szétzúllásba merült, mint valami kátyúba. Még Mr. Peeve nélkül is éppen elég nehéz feladat lett volna, hogy az ember szilárdan megálljon a tények áradatával szemben.

Mr. Barnstaple kezdte feladni a titkos reményt. Pedig olyan típusú embernek, amilyen a Mr. Barnstaple, a remény az a főalkotóelem, ami nélkül nincs is már szerves élet. Az ő reménysége a liberalizmus volt és a nagyszerű liberális eszmények. Most aztán kezdett úgy gondolkodni, hogy a liberalizmus sohse viszi többre, mint hogy mélyen a nadrágja zsebébe süllyesztett kézzel, összegubbaszkodva ül a széken átellenben vele. Néha odakacsint a nálánál bár alantabb álló, de munkában erélyesebb természetű emberek tollára. Nehogy azok tevékenysége tönkretegy a világot.

Úgy, hogy Mr. Barnstaple most már éjjel-nappal azon bánkódott, hogy a világ általában olyan, amilyen. Éjjel még jobban, mint nappal. Nem tudott aludni. Valami rémes vágyódás élt benne, hogy egy egészen saját tulajdonát képező és a saját eszméit világba kürtölő *Liberal*-je legyen neki magának, megváltozott alakban. Mikor Mr. Peeve elmegy, ő kivágja mind a siralmas, nyavalyás és emésztetetlen anyagot, a gonoszságokat elleplező ezer és egy üres szót. A kegyetlen, szerencsétlen, gonosz dolgok hiú tükrözését, semmiségek felfújását; lerántja a leplet Mr. Lloyd George természetes, egyszerű emberi tévedéseiről, szóváteszi Lord Grey kérelmeit. Beszél Lord Robert Cecilről! Lord Landsdowne-ról! A pápáról! Anna királynőről! Barbarossa Frigyes császárról. Erről hétről-hétre úgyis másképp írnak. Újjászületett világ vágyainak akart visszhangja lenni. S a helyett, hogy ilyen fajtájú hírekkel töltené a hasábokat, inkább ekkép szólna a *Liberal* bámuló olvasóihoz: - Nézzétek, no: *ezeket* kell csinálni! *Ezt* fogjuk csinálni! Így fogjuk csinálni! Thűh... hogy mit érezne Mr. Peeve, mikor vasárnap a reggelije mellett elolvasná! Úgy kihozná a dolog a sodrából, hogy szokása ellenére egyszeribe elkezdene emésztetni, de hogy!

No, ez ostoba álom. Ott a három ifjú Barnstaple: azoknak tisztességes módon kell az életbe kilépniök. És ha álomnak tetszetős is az ilyesmi, Mr. Barnstaple-nek megvolt az a kellemetlen meggyőződése, hogy nem elég okos ahhoz, hogy ilyen kezdésnek a végére is járjon. Valahol elhibázná a dolgot...

Az ember a lábasból a tűzbe ugrik... Ez a *Liberal* ugyan száraz, kelletlen, elbátortalanító és csöppet se nagylelkű, felemelő irányú újság. Mégis: nem egyenesen aljas, nem gonosz újság.

No jó. Ha elmarad is az ilyen drámai kirobbanás, mégis világos, hogy Mr. Barnstaple-nek szüksége van arra, hogy darab ideig távol legyen Mr. Peeve-től. Egyszer-kétszer már ellent is mondott neki. Veszekedés könnyen támad. Az első lépés tehát arra nézve, hogy az ember Mr. Peeve-től megszabaduljon, úgy történik, hogy az ember orvoshoz megy. Mr. Barnstaple hát felkeresett egy orvost.

- Az idegeimnek kezdek nem ura lenni - így szólt Mr. Barnstaple. - Rémesen elővett a neuraszténiám.

- Önt elővette a neuraszténiája, - ismételte az orvos.
- Undorodom a napi munkámtól.
- Jó lesz egy kis pihenő.
- Gondolja, hogy a változás jót tesz majd nekem?
- Akkora változás, amekkorát csak elbír a pénztárcája.
- Nem mondana egy jó helyet?
- Hová szeretne menni?
- Biztos tervem nincs... Ha talán valamit ajánlana.
- Menjen olyan helyre, amely felkelti a kíváncsiságát. Ne tegyen semmi erőszakot a hajlamain.

Mr. Barnstaple egy guineát fizetett a doktornak. Jó tanácsokkal felfegyverkezve várta azt a pillanatot, amely alkalmas rá, hogy közölje Mr. Peeve-vel a betegségét meg azt az újságot, hogy szükségessé fog válni távolléte.

2.

Egy darabig a szabadság reménye csak arra volt jó, hogy fokozza Mr. Barnstaple ügyis elég súlyos bajait, gondjait. Az elhatározás megvolt: el fog menni. Igen, de az elhatározás három áthidalhatatlan problémát támasztott: Hogyan szabaduljon? Aztán: hová? És mert Mr. Barnstaple az az ember volt, aki a sajátmaga társaságát hamar megunja, egy harmadik kérdés is felmerült: Kivel? Abba az őszinte szomorúságba, mely az utóbbi időben Mr. Barnstaple lényének kifejezőjévé vált, mostanában a titkos tervezgetések egy erős árnya vegyült. De senki sem vett e változásról tudomást.

Egy dolog világossá vált előtte. Odahaza egy kukkot se erről a tervbevett szünidőről! Ha Mrs. Barnstaple neszét veszi: Mr. Barnstaple tudja már, mi következik! Az asszony illő szerénységgel, kedvesen magára venné az egész dolog elintézését. - Na jó, - mondaná - ha vakáció, akkor legalább legyen *jó* vakáció! - Cornwall, Scotland vagy Brittanyban választana ki valami távoli, de annál drágább fűrdőhelyecskét. Megvásárolná a hozzávaló ruhaneműt. Gondja lenne rá, hogy megterhelje a poggyászt egy csomó fölösleges lommal. Az utolsó pillanatban újabb csomagokat sózna rá és nem felejtkeznék meg a fiúkról! Gondoskodna róla, hogy ugyanarra a helyre ránduljon egy csomó jóismerős: «hogy kicsit felélénküljön az élet». Ha pedig az ismerősök odajönnek, biztos, hogy a természetük legrosszabb oldalát fordítják kifelé. A kínok legelviselhetetlenebbjévé válnak. Beszélgetni, társalogni - képtelenség! Sok hamis, erőszakolt nevetés. Végtelen játékpártik... *Nem!*

Igen ám: de hogy menjen szünidőt élvezni az ember a nélkül, hogy a felesége neszét vegye a dolognak? Valami batyut összecsomagol és kicsempészi a házból...

Mr. Barnstaple szempontjából a dolognak az volt a legreményteljesebb oldala és a kérdés megoldásához legközelebb is az a tény vezetett, hogy volt neki egy kis autója. A saját tulajdonát képező kis autó. Ez a kis jármű nagy szerepet játszott titkos terveiben. Ennek segítségével fog legkönnyebben szabadulni. Megfelel a «Hogyan?» kérdésre. Elvezet ama bizonyos megadott fix ponttól oda, amit a matematikusok gondolom «locus»-nak neveznek. És olyan kényelmes, barátságos kis állat az az autó, hogy majdnem önmagától megfelel arra a másik kérdésre is, hogy «Kivel?» A kocsikétülések. A familia sok szép névvel is megtisztelte. Elnevezték «Ülőkád»-nak, elnevezték «Sárga veszedelem»-nek. Mint ahogy e nevekből is kitűnik: alacsony, nyitott, élénk sárgaszínű kis jármű volt. Mr. Barnstaple rendszeren arra használta,

hogy sydenhami otthonából a hivatalos helyiségébe hordoztassa magát vele. Harminchárom kilométeres utat tett meg így és sokkal olcsóbban jött ki vele, mint a havi bérletjegyekkel. Nappal a kocsit ott állott a szerkesztőség ablaka alatt, Sydenhamben pedig egy bódé volt az otthona, melynek egyetlen kulcsa a Mr. Barnstaple zsebében tartózkodott. Eddig még legalább meg tudta védelmezni a fiúk elől. Se halálra nem nyargalták, se darabokra nem szedték. Néhanapján Mrs. Barnstaple használta, mikor körsetét tett Sydenhamben bevásárlások irányában. De a hölgy nem nagyon szerette, mert a kis gép nem védelmezte meg eléggé az elemek elől és mikor kilépett belőle, poros és rendetlen volt. Mindezek az okok tették lehetővé, hogy a kis kocsit alkalmas médiumnak bizonyult a kívánt szabadság előmozdítására. Mr. Barnstaple szívből szerette vezetni. Igen rosszul vezetett ugyan, de nagyon vigyázva. Sokszor a kocsit megállt és nem akart továbbmenni. Azért mégis: általában nem volt vele sok baj. Nem tévesztette el annyiszor az irányt, nem cselekedte olyan sokszor az ellenkezőjét annak, amit akartak tőle, mint Mr. Barnstaple életének egyéb tényezői, amelyek kelet felé vitték akkor is, amikor nyugat felé fordította a kormánykereket. A fensőbbiség, parancsoló önhittség kellemes érzetét ajándékozta neki az autó.

Végezetül Mr. Barnstaple minden elhatározása egy központba csúcsosodott. A sok terv gyors egymásutánban érett. És az alkalom is kedvezett. Csütörtök volt a nyomdanap: csütörtök este mindig nagyon fáradtan vetődött haza. Az idő makacsul forró, száraz. És nem tette vigasztalóbbá ezt az időjárást az, hogy az egész világ részére éhséget és új nyomorúságot jelentett. Londonban állt a szezon: «smart», bájos, divatos volt mindenki és szép vigyorgás ült az emberek arcán. Ha lehetséges, ez a szezon még ostobább volt, mint az 1913-iki, a híres nagy tangó-év. A rákövetkező események világában, Mr. Barnstaple-nek úgy tetszett, ez az ezerkilencszáztizenhármas esztendő volt a legostobább az emberi lények történetében. A «Star» ma is hozta a sok újságot sportról meg divatos eseményekről. Az orosz és lengyel határon villongás. Villongás Írlandban, Kis-Ázsiában, az indiai partokon és Kelet-Szibériában. Három új, rémes gyilkosság. A bányászok nem dolgoznak. Fenyeget az általános gépész-sztrájk. A vonaton tehát csak állóhely akadna. És húsz percnyi késéssel indulna akkor, ha Mr. Barnstaple vasúton talál utazni.

Mikor Mr. Barnstaple ezen a napon hazaért, a feleségének egypár irott sorát találta otthon. Az asszony elmagyarázta, hogy a wimbledoni unokanővérek sürgönyöztek, jöjjön hamar, mert ha siet, láthatja Mademoiselle Lenglent a tennisznél. Valamennyi hölgy-championnal együtt! Ő hát átment a fiúkkal. Majd csak későn este jönnek haza. «Nagyszerű hatással lesz a fiúkra», - így írt az asszony - «ha igazi tenniszjátékban gyönyörködhetnek. Meg a cselédleányok kiemenője is esedékes. Hogy nem bánja-e Mr. Barnstaple, ha egyszer magára marad a házban estére? A lányok kikészítik a hideg vacsorát.»

Mr. Barnstaple mély rezignációval olvasta e sorokat. Mialatt a vacsoráját fogyasztotta, a szeme megakadt egy füzetben. Egyik kínai barátja küldte a címére. Megírta benne, miképpen teszi tönkre a japán mindazt, ami még megmaradt a kínai civilizációból, a kínai szellemből.

Mr. Barnstaple kiült a pipájával a hátsó kis kertbe s csak akkor eszmélt rá, hogy mit jelent az, ha az embert egyedül hagyják a házban odahaza.

És akkor egyszerre csupa erély, csupa szorgalom lett. A tett embere. Felhívta telefonon Mr. Peeve-t. Közölte vele az orvos megállapításait, tanácsát. Közölte vele, hogy a *Liberal* ügyei rendben maradhatnak vissza. És megkapta a szabadságát. A hálósobájába ment. Összeszedett néhány szükséges ruhadarabot. Hatalmas Gladstone-hátizsákba rakta, aminek a hiányát nem igen veszik mindjárt észre. Az egészet a gépkocsi hátulsó szerelvényébe helyezte. Azontúl pedig eltöltött egy darab időt egy levélnek a megírásával, amit a feleségéhez intézett. Gondosan eltette a belső zsebébe.

Ezek után bezárta a bódé ajtaját, ahol a gépkocsija állott. Kényelmes székbe vetette magát hátul a kis kertben. Szép könyvet vett elő, amely nagy szakértelemmel tárgyalta Európa tönkremenetelét. Hadd lássék a lehetőség szerint ártatlannak, nyugodtnak, ha majd jön a család.

És mikor az asszony megérkezett a gyerekekkel, csak úgy alkalmilag odavetette, hogy azt hiszi, valamelyes neuraszténiában szenved. És hogy majd holnap reggel felszalad Londonba. Megkérdez egy orvost.

Mrs. Barnstaple mindjárt ajánlott is orvost. De Mr. Barnstaple kijelentette, hogy neki előbb Mr. Peeve-vel kell a dologról beszélnie. Meg hogy az már ki is választott neki egy orvost. S mikor Mrs. Barnstaple kijelentette, hogy *valamennyiüknek* szüksége volna jó hosszú vakációra, csak halk ellenzéstől mormogott feleletül.

Így aztán sikerült Mr. Barnstaple-nek elillannia az otthonából egy olyan hátizsákkal, amely egynéhány hétre való poggyászt tartalmazott. Elkerülte a különben áthidalhatatlan akadályokat. Másnap reggel már London felé vette útját. Az úton sokakkal találkozott, víg emberekkel. A «Sárga Veszedelem» olyan édesen gurult, hogy el lehetett volna nevezni akár «Drága Reménység»-nek is. Camberwellben átfordult a New Roadra. A postahivatalt kereste. Megállott előtte. Határozott volt a fellépése. A postahivatalból sürgönyözött a feleségének. «Dr. Pagan», így szólt a sürgöny, «azonnali pihenésre küld. Poggyász megvan. Levél megy.»

Kijött. A zsebében kotorászott. Előszedte a levelet, amit tegnap este annyi gonddal címzett meg az asszonynak. Jól összegyúrte: hadd higgyék, hogy az a derék neuraszténia már előrehaladott állapotban van. A levélben szépen elmagyarázta, hogy dr. Pagan azonnali pihenést rendelt. Hogy csak annyit jelzett, hogy Mr. Barnstaple «észak felé» tartson. Egynéhány napig - vagy esetleg egy-két hétig - jobb, ha minden levelezés abbamarad. Ő tudniillik nem fog írni, hacsak valami baj nem történik. Ha nem ír: az jót jelent. Majd minden rendbejön. És ha biztos címe lesz, azt megsürgönyzi. Vele csak fontos dolgokat közöljenek.

Aztán visszaült a kocsijába. Olyan végtelen szabadnak érezte magát, aminőnek soha az első iskolai vakáció óta. A széles északi útra kanyarodott ki. De a Hyde Park-kanyarodónál nem bánta, hogy a rendőr Knightsbridge felé irányította. Később, a Bath Road és Oxford Road kanyarulatánál autók árja az előbbi irány felé sodorta. No nem baj. Minden út mindenhová vezet. Majd északra később.

3.

Azoknak a ragyogó, napfényes napoknak egyike volt ez is, amelyek az 1921. évi nagy szárazságot jellemezték. A meleg nem volt bágyasztó. Inkább olyan üde, hogy arra a meggyőződésre készítette Barnstaple urat, hogy kellemes kalandok várják. Érezte, hogy kalandra indul, hogy keres valamit. És e pillanatban még halvány gyanúja sem volt, hogy mennyire eltéríti őt ez a mostani útja minden emberi dolgoktól. - Nem is volna rossz - gondolta, - megállni valamelyik kis útszéli kocsmá előtt és villásreggelizni. Ha pedig utazás közben túlságosan egyedül érzi magát, hát majd felvesz valakit a kocsijába. Aztán azzal eltársalog. Ügyes, kellemes dolog ez. Hisz akárki beszállhat. Míg háttal van Sydenhamnek és a *Liberal*-nek, úgyis mindegy, akárhová megy, akárkivel.

Sloughtól nem messze, egy óriás szürke autó haladt el mellette. Meg kellett állni, le kellett fékezni. Egész hangtalanul ért melléje az a nagy gép. S annak ellenére, hogy némi eltérésekkel dolgozó gyorsaságmérője óránkénti huszonhét kilométert mutatott, a másik pillanat alatt el-suhant mellette. Csak azt látta, hogy három úr és egy hölgy ül benne. Mind a négyen egyenesen ülnek és visszafelé tekintenek. Mintha valami olyasmi érdekelné őket, ami mögöttük

van. És olyan sebesen haladtak el mellette, hogy csak annyit vehetett ki, hogy a hölgy ragyogóan szép, elvitázhatatlanul és kétséget kizáróan szép. És hogy a hozzá legközelebb ülő úrnak különösen átszellemült, de öreges, kobold arca van.

Mielőtt még magához térhetett volna ennek a találkozásnak ijedségéből, egy másik, vele egyirányban haladó autó ősállati bögéssel figyelmeztette, hogy vigyázzon, mert összeütköznek. Mr. Barnstaple ennek is kitért. Szeretett oldalt fordulni; mindig kerülte az út közepét. Intett a kezével ennek az újabb kocsinak, hogy mehet: szabad az út! Ez lágyjárású, nagy, gyors Limousine volt. Kihasználta az egerutat. Poggyással volt megrakva, de utasai közül Mr. Barnstaple csak egy szemüveges fiatal urat látott benne, a soffőr mellett. Egy kanyarnál fordult egyet, vissza az előbbi kocsi nyomába.

Nohát: még egy közönséges «Ülőkád»-at is sért, ha ilyen hallatlan lenézéssel bánnak el vele szép nyári reggelen. Hozzá nyílt országúton. Mr. Barnstaple munkába vette a motorját. Ő is befordult ugyanazon a sarkon, óránkénti tíz kilométerrel több menetsebességgel. Teljesen figyelmen kívül hagyta a megszokott óvatosságot. Előtte az út síma, tiszta.

Az ám: túlságosan síma, tiszta! Harmadkilométernyire fekszik előtte fehéren, sugáregyenesen. Balra ápolt, csinos sövénykerítés. Itt-ott egy-egy fa. Földek; csinos kis házak, tanyák. Messziről idelátszik Windsor Castle. Jobbra síma földek. Egy kis kocsmá. Hátul alacsony, erdős dombok. A csöndes tájat egy maidenheadi folyóparti szálloda hatalmas reklámtáblája zavarja. Előtte két-három kis forgósél-tölcsérben kavargó az út pora. De se a szürke kocsinak, se a hatalmas Limousine-nak sehol semmi nyoma!

Jó két másodpercébe került Mr. Barnstaple-nek, hogy ezt a csodálatos valóságot teljes egészében felfogja, megértse. Se jobbra, se balra nincs olyan mellékút, amelyiken a kocsik akármelyike elkanyarodhatott volna. Ha ennek a kerek dombnak már a lejtőjén futnának is lefelé, akkor is legalább két-háromszáz kilométert kellett, hogy óránként tegyenek.

Kitűnő szokása volt Mr. Barnstaple-nek, hogy valahányszor nem volt tisztában a dolgokkal, lassított. Hát lassított most is. Lefokozta a menetsebességet óránként mintegy tizenöt kilométernyire. Nyitott szájjal meredt a tájra: nyitját kereste ennek a titokzatos eltűnésnek. De különösképpen nem érzett olyasmit, mintha ő maga is veszedelemben volna.

Hirtelen úgy tetszett, a kocsija valami akadályba ütközik. Olyan vehemens erővel, hogy Mr. Barnstaple egy-két percre egészen elvesztette a fejét. Nem emlékezett arra se, mit kell olyankor csinálni, mikor az autó akadályba ütközik. Halaványan derengett előtte, hogy ilyenkor az ember elfordítja a kormánykereket. De a pillanat izgalmában nem tudta, merrefelé.

Később arra is emlékezett, hogy valami zörejt hallott. Olyan hangot, aminő a felszabaduló gőzé; éles, mint az elpattanó húr hangja. Olyasféle hang, aminőt az ember kloroformos kábulat végén vagy kezdetén hall.

És - mintha kétszer keresztülfordult volna a jobboldali sövényen! Aztán újra előtte fehérlett az út. Megérintette a sebességmérőt. Lassított. Meg is állt. A szeme tágra meredt.

Mert ez egész más út volt, mint az, amelyiken a gépe félperccel előbb robogott! Megváltozott maga a sövény, megváltoztak a fák. Windsor Castle eltűnt a távolból. Némi vigaszképp - a nagy Limousine újra feltűnt a láthatáron. Ott állt az út mellett - vagy kétszáz yardnyira.

MÁSODIK FEJEZET.

A csodálatos út.

1.

Egy ideig Mr. Barnstaple figyelme nagyon egyenlőtlenül oszlott meg a Limousine között, melyből most kiszálltak az utasok és a körülötte elterülő vidék között. Ez utóbbi oly sajátos és oly szép volt, hogy az előtte levő kis csoport azáltal nyert valamelyes jelentőséget gondolatai közt, hogy emberek voltak, akiknek osztozniuk kell az ő bámulatában és meglepődésében s akik épp ezért bizonyosan segítségére lesznek az egyre növekvő és őt egészen elborító döbbenet kiderítésében és megfejtésében.

Az út nem volt többé sárbucka. Nem az a sárral, piszokkal kevert és kátránnyal lehengerelt felület. Nem homoktenger, állati maradékok gyűlhelye, mint a normális angol országút. Ez határozottan üvegből lehetett. Itt-ott olyan tiszta, mint a csendes állóvíz. Másutt tejszerű, opálos; hol rózsaszínben játszik, hol aranyos pelyhekkel felhős. Így terült el előtte tizenkét-tizenöt yardnyi szélesen. Mindkét oldalán élő, gyepágyszerű sövény. A füve finomabb, mint a selyem. Ilyet Mr. Barnstaple nem látott még soha. Pedig ő szakértő volt a gyepágyságok, virágágyak terén. Az élősövény mögött virágágyak, hosszú, keskeny csíkokban. Ott, ahol ő állott a kocsijával, harminc yardnyira körös-körül minden irányban, előtte ismeretlen, nefejejtskék színű virágtenger. Ezt a színt távolabb megtörték valami magas, égbeszökő, tiszta fehér kalászfélék. Az út túlsó oldalán ugyanezek a kalászosok olyan növények tömegével voltak elegyedve, amelyek szintén ismeretlenek voltak Mr. Barnstaple előtt s a kék, mályva és bíbor színárnyalatain át egész a mély karmazsinig váltakoztak. A káprázatos pompában tündöklő virág mögött mezők terültek el, melyeken halvány vajsín csordák legelészték. A csordából kivált három állat. Ezek előrejöttek egész az útig. Úgy látszik, meglepte őket Mr. Barnstaple hirtelen, váratlan megjelenése, de azért nyugodtan kérődzöttek tovább és barátságos, majdnem figyelő szemmel pillantottak rá. Hosszú szarvuk és szőrük olyan volt, mint az Indiában, Dél-Európában szokásos szarvasmarháknak. Mr. Barnstaple szeme ezekről a jóindulatú állatokról lángnyelvyszerű fák hosszú sorára tévedt. A fák mögött fehér-arany oszlopsor. És végül egészen a háttérben hófedte hegycsúcsok. Sötétkék égen bárányszerű felhők. Mr. Barnstaple-t meglepte a levegő tisztasága, lágyasága is.

A legelő teheneken és a Limousine melletti kis csoporton kívül azonban más élőlényt nem látott. Az automobil utasai csendben álltak; körülpillantottak a tájon. És akkor mintha elfojtott, panaszos sikolyt hallott volna.

Valami zizegett, sustorgott mögötte. Mr. Barnstaple megfordult. Abban az irányban, amelyből ő jött, most romokat pillantott meg. Mintha egy éppen akkor bedőlt kis kőház romjai volnának. Mellette két hatalmas almafa. Ezek is mintha gyökerestül csavarodtak volna ki. Mintha földrengés pusztított volna itt. A házból füstoszlop gomolygott; az a zizegő hang is onnan jött. Mint mikor a tárgyak tüzet fognak. A kifecamodott almafákról Mr. Barnstaple pillantása az útszéli virágokra esett: a ház körül azok is mind lekonyultak. Mintha azokon is orkán söpört volna végig. Pedig semmi szelet, semmi vihart nem észlelt.

Mr. Barnstaple darab ideig némán szemlélte ezeket a valószínűtlen dolgokat. Végre magyarázatért kívánt fordulni a nagy Limousine utasaihoz. Hárman ezek közül az utasok közül már feléje tartottak. Egy magas, karcsú, őszes gentleman vezette őket. Nemezkalapja volt és hosszú autóköpenye. Felfelé tekintett. Az arca kicsi; az orra is olyan kicsi, hogy éppen csak a szemüvegét illeszthette rá. Mr. Barnstaple megindította a gépét és lassan feléjük tartott.

Mikor aztán úgy gondolta, hogy most már hallják a beszédét, lassított. Megállt és kihajolt a «Sárga veszedelem»-ből, hogy majd kérdez. De ugyanakkor a magas, őszes gentleman is megszólította őt. És ugyanazt a kérdést intézte hozzá, amit ő akart feltenni:

- Ugyan, nem mondaná meg, uram, hogy *hol* vagyunk?

2.

- Öt perccel előbb - felelt Mr. Barnstaple - még megmondhattam volna, hogy a Maidenhead Roadon járunk, Slough körül.

- Csakugyan! - szólt a magas úr komoly, kétséget kizáró hangon. Szónokias hangon folytatta: - S felteszem, hogy semmiféle ok sem forog fenn ama feltevés megdöntésére, miszerint még mindig azon az úton tartózkodunk.

És most már hangjában a híres szónok tökélye rezgett.

- Pedig hát ez *nem* olyan, mint a Maidenhead Road, az biztos - mondta Mr. Barnstaple.

- Ezen megállapítás szintén helyes. De hát vajjon a látszat szerint ítélezzünk-e, avagy ítélezzünk a tapasztalat közvetlen adatai szerint? A Maidenhead Road határozottan ide vezetett, ide torkollott: itt volt. Azért merem még most is feltételezni, hogy ez igenis a Maidenhead Road.

- Na és az a két új hegy ottan? - érdeklődött Mr. Barnstaple.

- Ott tulajdonképpen Windsor Castle-nek kellene lennie - felelt a magas úriember derűsen.

- Legalább is az *volt* ott öt perccel ezelőtt.

- Úgy. Nohát akkor nyilvánvaló, hogy azok a hegyek ott nem léteznek - mondta diadalmasan a magas úr. - És akkor az egész dolog káprázat, - ahogy mondani szokták - a képzelet alkotása.

- Úgy látszik, *bámulatosan jól* alkotta meg a képzelet - szól Mr. Barnstaple.

Szünet. Mr. Barnstaple a magas úr társait vizsgálgatta. Mert a magas urat tökéletesen ismerte. Láta őt nem egyszer nyilvános összejöveteleken. Híres, nyilvános ebédeken. Ez Mr. Cecil Burleigh volt, a konzervatívpart egyik vezetőembere. Nemcsak mint politikus kiváló. Mint magánember, gentleman is kitűnő. Filozófus és általános műveltségű úriember. Mögötte alacsony, testes, középkorú fiatalember. Ezt Mr. Barnstaple már nem ismerte. Ez az utóbbi valahogy a természettől fogva kicsit ellenszenves, ellenséges külsejű s ezt a benyomást csak fokozza még a szemüvege. A kis csoport harmadik tagját ugyancsak ismeri Mr. Barnstaple. De hirtelenében nem tudta, hova is sorozza tulajdonkép. Tisztára borotvált kerek, kövér az arca; az alakja testes, s ruházata vagy anglikán tiszteletest, vagy római katolikus papot sejtetett.

A szemüveges ifjú kappanhangon szólalt meg:

- Alig egy hónapja annak, hogy Taplow Courtból erre jöttem autóval. Én biztosan állíthatom, hogy akkor még nem volt itt ilyesmi, mint most!

- Megengedem, hogy némely elváltozások... - Mr. Burleigh széles mozdulatot tett. - Elismerem, hogy ez a dolog homályos. Mégis: kockáztatok ama véleményem leszögezését, hogy előbbi feltevésem megállja a helyét.

- Na hallja, csak nem *képzeli* maga is, hogy ez a Maidenhead Road? - kérdi most már Mr. Barnstaple-t a szemüveges élesen.

- Nekem úgy rémlik, hogyha csak úgy «odaképzeljük» ezt a változást, hatalmas képzelőerőnek kell lenni - felelte Mr. Barnstaple némi makacssággal.

- No, de ugyan, drága uram! - protestált élénken Mr. Burleigh. - Hiszen ez az út híres a faiskoláiról és ültetvényeseik gyakran a legcsodálatosabb kiállításokat rendezik. Reklámképp.

- Igazán? Miért nem megyünk akkor egyenesen előre Taplow Court felé? - kérdi a szemüveges.

- Mert, - felelt Mr. Burleigh azon a fensőbbbséges hangon, ahogy az ember olyan tényt kíván megrögzíteni, amely úgyis világos és mindenki által tudott és véletlenül makacs semmibe-
vevéssel kerül szembe - mert Rupertünk megmarad a mellett a feltevése mellett, hogy mi itt valami idegen világba kerültünk! És nem akar továbbmozogni. Megállt. Hát ezért. Neki mindig túlerős volt a képzelőtehetsége. Azt hiszi, hogy olyan dolgok, amik nincsenek mégis *lehetnek*. Valami tudományos regénybe képzei magát a mi világunk határain kívül. Ő már más dimenziókban él. Sokszor igazán azt tartom, mindnyájunknak jobb volna, ha Rupertünk inkább a regényírásra adta volna a fejét... A helyett, hogy átéli a regényeket. Hisz maga a titkárja... mit gondol, képes lesz rá, hogy elhozza őt Taplow Courtba? Hogy még idejekorán reggelizhessen a windsoriakkal?

Mr. Burleigh csak egy mozdulattal fejezte ki azt, amit szavakkal úgyse lehet.

Mr. Barnstaple közben egy közeledő alakot vél felismerni. Az arca szürke, a szürke kalapján fekete szalag. Olyan, aminőt a karrikaturisták ábrázolnak. Ez az utóbbi alak csak most került elő a Limousine virággal körített szomszédságából. És nem volt más, mint a közismert Rupert *Catskill*. Hadügyi államtitkár.

És életében először Mr. Barnstaple úgy érezte, hogy tökéletesen egyetért a különben kalandos politikájú vezető férfiúval. Ez itten, *igenis*, más világ! És ezzel Mr. Barnstaple kilépett a kocsijából és Mr. Burleight szólította meg.

- Úgy hiszem, uram, kellő felvilágosítást fogunk kapni arról, hogy hol vagyunk, ha vizsgálódunk e ház körül, amely itt a szemünk láttára ég el. Mert úgy emlékszem, mintha a lejtőn, közvetlenül a ház mögött, egy heverő alakot láttam volna... Ha valakit el tudunk csípni azok közül, akik ugratnak minket... micsoda tréfa ez...

Be se fejezte a mondókáját, mert egy percig se hitte, hogy valaki ugratja őket. És mintha az utolsó öt percben végre Mr. Burleigh is az ő véleménye felé hajlott volna.

Mind a négy férfi a füstölgő romok felé indult.

- Mégis csak különös, hogy egy lélek sincs itt sehol - szólt a szemüveges, maga körül kémelve.

- Well. Nem látom semmi okát annak, hogy ne érdeklődjünk, mi is égett itt le - vélte Mr. Burleigh. S előrement, intelligens, várakozó arcot csinált, amint a letört fák közötti romot kémlelte.

Alig tett azonban néhány lépést, a kis csoport figyelmét újra a Limousine vonta magára. Onnan jött az a sikoly, amely a Limousine-ban maradt hölgytől eredt.

3.

- Hát ez sok! - kiáltott Mr. Burleigh kétségbeesetten. - Hol van itt a rendőrség? Utóvégre az ember ilyesminek mégse teheti ki magát...

- Valami vándor-menazsériából szabadulhatott ki - szólt a szemüveges. - Mit csináljunk?

- De hisz egész szelídnek látszik - jegyezte meg Mr. Barnstaple. Ő se merte azonban tettel kísélni az elméletileg megállapított igazságot.

- Nahát, az ilyesmi alaposan ráijeszthet akárkire - vélte Mr. Burleigh. És erős, emelt hangon nyomatékkal kiáltott: - Ne féljen, Stella! Szelíd ez, nem bánt senkit. Ne izgassa avval a napernyővel. Még rárohan. De Stel-la!

Az ijedelem tárgya: gyönyörűen kifejtett, hatalmas leopárd! Nyugodtan sétált elő a virágok mögül. Akár valami nagy macska, méltóságteljesen ült az üveges út közepére a nagy automobil mellé. Hunyorogva, ütemesen hordozta körül a fejét. A kifejezése csodálkozó érdeklődést árult el. A hölgyre bámult, aki a hagyománynak megfelelően gyors egymásutánban nyitogatta, csukogatta a napernyőjét. A soffőr a kocsi mögé menekült. Mr. Rupert Catskill, térdig állva a virágban, az állat létezését csak a sikoltás révén vette észre, amely Mr. Burleigh és társa figyelmét is felkeltette. Ő is csak úgy lett figyelmes rá, mint a többiek: a hölgy sikoltása következtében.

De ő volt mégis az első, aki a tettek mezejére lépett. És elég bátorsággal. Egyidőben ügyes, vakmerő volt a fellépése.

- Hagyja csak azt a napernyőt, Lady Stella! Kérem, hagyja. Majd én. Én a szeme közé nézek...

Megkerülte a kocsit. Hadd kerüljön szemtől szembe az állattal. Majd mereven megállt: elhatározott, vasidegű kis alak volt szürke ruhájában, feketeszalagos, szürke kalapjával. Vigyázva, lassan nyújtotta ki a kezét, nehogy megijessze az állatot.

- Pusz, pusz!

A leopárd megkönnyebbülten sóhajtott, mikor Lady Stella abbahagyta a napernyőnyitogatást. Érdeklődő csodálkozással pillantott Mr. Burleigh-re. Közelebb jött. Szaglászva nyújtotta előre a mancsát.

- Csak ráüthessenek - vélte Mr. Catskill és közelebb lépett. Kinyújtotta a karját.

Az állat a kinyújtott kezét a hitelenség kifejezésével szagolta körül. S gyorsan és olyan erősen, hogy Mr. Catskill visszahőkölt, nagyot tüszentett. Újra meg újra. Darabig szemrehányón pillantott Mr. Catskillra. Aztán könnyedén átvette magát a virágágyon s eliskolt az aranyfehér oszlopsor irányába. A legelő csordák - Mr. Barnstaple megfigyelte - nyugodtan tovább legeltek. Rá se hederítettek.

Mr. Catskill ottmaradt az út közepén, kissé kiegyenesedett magatartással.

- Nincs olyan állat, - így érvelt - amelyik kibírná tartani az emberi szem éles, kitartó pillantását. Nem ám. Materialisták számára ez megmagyarázhatatlan... Menjünk Mr. Cecil után, Lady Stella? Odalenn vizsgálgat valamit ni... Talán az az ember tudja, aki a kis sárga autóban jött utánunk... Hm?

Kisegítette a hölgyet a hatalmas kocsiból. Mindketten csatlakoztak a Mr. Barnstaple csoportjához. A soffőr, aki nyilván nem szívesen maradt vissza a kocsijával a hihetetlen lehetőségek e világában, olyan szorosan követte nyomon a többieket, amennyire csak a köteles tisztelet engedte.

HARMADIK FEJEZET.

Emberi szépségek.

1.

Nem valami nagy erővel égett a kis ház. Most sokkal kisebb volt már a füstje is, mint mikor Mr. Barnstaple először pillantotta meg. Ahogy közelebb jöttek, elferdült vasakat, törött üveget találtak a romok közt. Úgy tetszett, az egész szerencsétlenség tudományos kísérletek okozta robbanásból származik. S a kis csoport majdnem egyidejűleg vett észre a ház melletti lejtőn egy fekvő alakot. Férfi teste volt; meztelen, csak egypár karperec, nyaklánc ékesítette. A szájából, orrlukaiból vér szivárgott. Mr. Barnstaple némi borzalommal térdelt le a sérült alak mellé. A szívét vizsgálta. Soha életében még ilyen szép arcot, szép testet nem látott.

- *Halott* - suttogta.

- Ni! - visított fel a szemüveges hangja. - Még egy!

Egy második alakra mutatott, akit fal takart el Mr. Barnstaple szeme elől. Mr. Barnstaple egy csomó töredéken keresztül előrelépett, hogy megsejtelje ezt az újabb leletet. Karcsú leány volt, csak olyan kevés ruha rajta is, mint a férfin. Hallatlan erővel vágódhatott a falhoz, mert azonnal meghalt. Az arca ép; de a koponyáján hátul lyuk tátong. Gyönyörű szép szája, zöldes-szürke szeme kicsit nyitva; a kifejezése olyan, mintha még mindig nagyon mély, de nagyon érdekes problémán gondolkodnék. Nem is volt olyan, mintha halott lenne. Csak a tekintete üresedett meg. Az egyik kezében üvegnyelű lombik. A másik ernyedten csügg.

Pár pillanatig nem szólt senki. Mintha attól féltek volna, hogy a halott gondolatait zavarják.

Mr. Barnstaple hallotta, amint halkan megszólalt mögötte a papos külsejű gentleman. A hangja csupa lágyság.

- *Micsoda* tökéletes test!

- Megengedem, hogy tévedtem - mondta Mr. Burleigh nyomatékkal. - Nem volt igazam... Ezek nem a mi földünkről való emberek. Ez egészen nyilvánvaló. *Ergo*: mi nem vagyunk a mi földünkön. El nem bírom képzelni, hogy mi történt, azt se, hogy hol vagyunk. Elégséges bizonyítékokkal szemben én mindig meg szoktam változtatni a véleményemet... Ez a világ, amibe mi csöppentünk, nem a mi világunk. Ez egy...

Szünetet tart.

- Valóban *csodás* világ.

- A windsoriak - mondta Mr. Catskill a sajnálkozás minden jele nélkül - ma alighanem nélkülünk fognak reggelizni.

- Node - szólt a papos külsejű - akkor hát *micsoda* világba kerültünk? És *hogyan* kerültünk bele?

- Ahán! - robbant ki Mr. Barnstaple. - No, úgy-e? A maguk képzelete még az enyémen is túltesz? Olyan világban vagyunk itten, amely különösképpen hasonlít a mi világunkhoz és mégis különösképpen eltér tőle. Valahogy rokonságban áll a mi világunkkal. Hisz másképp hogy kerültünk volna ide? Hanem hogy micsoda rokonságban áll vele, az, bevallom, reménytelen titok előttem. Talán a tér más dimenziójába csöppentünk. Csakhogy szegény fejem forog, ha ezekre a dimenziókra gondolok... Csak - *ámulok* - *ámulok*.

- Einstein! - veti közbe erőteljesen, nyomatékosan és önelégülten a szemüveges.

- Persze, hogy ő! - szólt Mr. Burleigh. - Einstein az egyetlen, aki felvilágosíthatna bennünket. Vagy pedig a derék, öreg Haldane. Megmagyarázná nekünk szépen a hegeli elméletekkel. De én nem vagyok se Einstein, se Haldane. Olyan világban vagyunk itt, amely, bármely gyakorlati szemszögből világítjuk is meg, nem létezik, nem létezett, nincs *sehol*. Ha jobban tetszik, görögül: Utópiába csöppentünk. S miután nem látok semmiféle kivezető utat, azt tartom, hogy mint értelmes lényekhez illik, legjobb lesz, ha beletaláljuk magunkat ebbe a világba. Lássuk, mi következik. Hátha akad majd alkalom. És az biztos, hogy igen szép világ ez. Még szebb, mint aminő csodálatos. És emberi lények is vannak benne, emberi érzvények! Mindezt abból a sok furcsa anyagból következtetem, amit itt szerteszórva látok. Olyan világ ez, amelyben helye van a kísérleti kémiának - kutatásoknak - még halálos végű, keserű eredményű, keserű utóízű kísérleti kémiának is! Idilli körülmények között! Kísérleti kémia - meztelen embe-
rekkel. Be kell vallanom, hogy akár úgy tekintjük ezt a két embert, kik itt halálra zúzták magukat, mint görög Isteneket, akár, mint meztelen vadakat, ez csak egyéni felfogás dolga. Az én egyéni véleményem hajlamos arra, hogy ezeket görög Isteneknek - Istennőknek - tartsam.

- Igaz ugyan, hogy nehéz ilyesmit megállapítani két halott halhatatlanról - vetette közbe a szemüveges orrhangon.

Mr. Burleigh éppen felelni akart. A homloka redős volt, a felelet alighanem erősen rendre-
utasító lett volna. E helyett csak felkiáltott. Két újonnan érkezett felé fordult. Az egész kis
társaság egyszerre vette észre az újonnan érkezetteket. Két Apolló vetette meg lábát a romok
felett. A mi földlakóinkat csak olyan csodálkozással kémlelték, mint azok őket.

Egyikük megszólalt. Mr. Barnstaple csodálkozva állapította meg, hogy a beszédje olyan,
aminőt az ő elméje is könnyen felfog.

- Vörös Istenek! - kiáltott az utópiái. - Hát ti mifélék vagytok? És hogy kerültetek a világba?

(Angolul szólt! Sokkal kevésbé csodálkoztak volna rajta, ha tiszta görög nyelven szólal meg.
De csupa csoda volt már maga az is, hogy egyáltalában ismert, emberi nyelven szólt.)

2.

Mr. Cecil Burleigh volt a kis társaság legfegyelmesebb és leggyorsabb felfogású tagja.

- Nohát, - úgymond - most mégis csak megtudunk valamit. Szemtől szemben ezekkel az értel-
mes, beszélő lényekkel!

Megköszöri a torkát. Két hosszú, ideges kezével babrált az utazóköpenye pántján. Oratori
munkára készült.

- Nem vagyunk ugyan, uraim, abban a helyzetben, hogy ittlétünk okáról kellő magyarázatot
adjunk. Képzeljék el: a saját világunk helyett hirtelen az önökében találtuk magunkat!?

- Más világból jönnek?

- Igenis, másból. Mi egészen más világból jövünk. Olyan világból, ahol mindenikünknek
megvan a saját, őt megillető helye. Ott, a mi világunkban - izé - he - bizonyos kocsikban,
alkalmatosságokban szoktuk megtenni a hosszabb utakat. Ilyenben ültünk most is... És akkor
egyszerre felfedeztük, hogy itt vagyunk... Behatoltunk, megengedem. De biztosítom, hogy
ártatlanok vagyunk a dologban. Nem előre megfontolt szándékkal tettük.

- Nem mondanák meg, hogy történhetett, hogy Arden és Zöldtő elhibázták a kísérletet?
Hogyan történt, hogy belepusztultak?

- Ha ennek a két szép fiatalnak Arden és Zöldtő a neve, hát bizony akkor mi nem igen tudunk róluk semmit. Kivéve annyit, hogy úgy találtuk őket, amint itt látják. Mikor átjöttünk az útról, hogy megnézzük, vajjon tulajdonképpen -

Újra a torkát köszörülte. Nem fejezte be a mondókáját.

Az utópiai - kényelem szempontjából ennek kereszteljük - a társára pillantott. Mintha némán kérdezne valamit. Aztán újra a Földlakókhoz fordult. Újra azon a tiszta csengésű hangon szólt. Mr. Barnstaple-nek úgy tetszett, hogy a szava nem az ember fülét éri, hanem az agynak szól.

- Jól teszik, ha nem lépnek ezekre a romokra. Legjobb is lesz, ha valamennyien visszatérnek az útra. Majd a fivérem itten ellátja az égő házat; megteszi a szükséges intézkedéseket a másik fivérem és nővérem dolgában is. Aztán majd olyanok vizsgálják meg ezt a helyet, akik értenek hozzá. Azok majd megmondják, mi történt itt.

- Teljesen az önök vendégszeretetére kell magunkat bízunk - szólt Mr. Burleigh. - Teljesen alávetjük magunkat rendelkezéseiknek. Mi nem kerestük ezt a kalandot, ismétlem...

- Jóllehet bizonytal kerestük volna, ha tudtunk volna ez ország létezéséről - mondta széles hanglejtéssel Mr. Catskill, Mr. Barnstaple-re hunyorítva, mintha annak a helyeslését várná. - Az önök világa - *igazán* kellemes világ.

- Így van, - duplázott rá a szemüveges - *kellemes* világ.

Mikor a sűrű virágtáblán keresztül visszatértek az útra, az utópiai és Mr. Burleigh nyomában, Mr. Barnstaple Lady Stellát pillantotta meg, aki melléje suhant. Ezeknek a csodáknak a világában ámulattal töltötte el Mr. Barnstaple-t a hölgy szavainak leírhatatlan derűs köznapisága.

- Úgy-e, - kérdezte - mi már találkoztunk egyszer...? Valami lunchön?... Mr... izé... Mr...

Mr. Barnstaple úgy érezte, mintha a hölgy komédiát játszana. Darabig merőn nézte, mielőtt megszólalt.

- Barnstaple a nevem.

- Mr. Barnstaple?

Majd végre beletalált a hölgy stílusába:

- Nem hinném, hogy szerencsém lett volna, Lady Stella. Habár - hiszen persze! Mégis ismerem - ismerem a fényképeit, amelyek a képes hetilapokban jelentek meg.

- Hallotta, mit mondott Mr. Cecil? Azt mondta, hogy ez az ország Utópia?

- Csak azt mondta, hogy *nevezzük* így.

- Ó; én mindig úgy szerettem volna Utópiában lakni - szólt a Lady, be sem várva Mr. Barnstaple feleletét. - Micsoda pompás ember az a két utópiai! Biztos ennek a világnak az arisztokráciájából valók - dacára a - izé - nem szabályszerű - öltözködéseknek. Vagy éppen azért.

Mr. Barnstaple-nek szerencsés gondolata támadt.

- Lady Stella, - úgymond - én felismertem Mr. Burleigh-t és Mr. Catskilt is. Láss, nekem jó az emlékezőtehetségem! De nem mondaná meg, kérem, ki az a szemüveges ifjú? Meg az a papos külsejű ott mögöttünk?

Lady Stella bájos halksággal adott kimerítő felvilágosítást.

- A szemüveg - várjon, majd betűzőm: F-r-e-d-d-y M-u-s-h... Freddy Mush. Nála van ám ízlés, sikk! Nagyszerű fiú! Rettentő ügyes gyerek; ő fedezi fel a tehetséges, ifjú poétákat, meg minden ilyesmiket. Ő a titkára Rupertnek. Ahol csak van egy irodalmi akadémia, annak ő mindnek tagja. Borzasztó kritikus, gúnyos természetű. Taplow felé mentünk... tudja, amolyan «irodalmi» szombatra készültünk... Akárcsak a régi, jó időkben. Megvártuk volna a windsoriakat... Vártuk Mr. Gosse-t és Max Beerbohmot is... csupa ilyen embereket vártunk. De manapság valami mindig közbejön. Igazán... mindig... Valami váratlan... és mindig valami rendkívüli... Ja igen, a «papos» (visszapillant, hogy nem hallja-e az, akiről beszél) az Amerton atya. Iszonyú sokat beszél a társaság úgynevezett «bűneiről» és borzasztó szokimondó. Csupa *ilyes* maszlagokat beszél. Buta dolog. De ha leszállt a szószékből, közönséges, majdnem félénk ember. Csöndes, kicsit aggodalmaskodó; néha zavarba jön a kanalak, villák mikénti használata miatt. Furcsa, úgy-e?

- Persze! - kiáltott fel Mr. Barnstaple. - És most már emlékszem is rá! Az arcára rögtön emlékeztem, csak nem tudtam, hová tegyem. Nagyon szépen köszönöm, Lady Stella.

3.

Valami megnyugtatót talált Mr. Barnstaple abban, hogy ilyen nagyszerű emberek társaságába pottyant. Különösen a Lady Stella társasága volt kellemes. Micsoda egy kedves nő. Magával hozta a drága, régi világ levegőjét. Kész arra, hogy ezt az új világot annak a réGINEK a mintájára gyúrja át; csak alkalom nyíljék. Kivédte, nem engedte közel magához azt a sok csodát, amely fulladással fenyegette Mr. Barnstaple-t. Maga az a tény is, hogy Mr. Barnstaple övele és a társaságával találkozott, felér egy kisebbszerű kalanddal. Athidalta azt a szándékot, amely a régi világ köznapját a lágy utópiai levegővel kötötte össze. Biztosabbá tette a talajt, *degradálta* azt a nagyszerű pompát, ami Mr. Barnstaple-t körülvette. A Lady viselkedése mintegy azt igyekezett kifejezésre juttatni, hogy ez az egész dolog csak akkor szép, ha ő és Mr. Burleigh is szépnek találja, valamint ha olyannak mutatkozik a Mr. Freddy Mush szemüvegén keresztül is. Arra a magaslatra emelte az egész eseményt, ahol azok az esetek állottak, miket a nevezetes társasággal kapcsolatban a lapokban szoktak közzétenni. Lehet, ha Mr. Barnstaple egyedül csöppen Utópiába, az események, a látottak annyira hatalmukba kerítik, hogy még az esztét is elveszíti. Így pedig maga az a könnyed modorú, barna istenség is, aki most vált szót Mr. Burleigh-vel, a nagy ember közbenjárásával valahogy ésszel felérhetővé, felfoghatóvá válik.

Mégis, a lélekzete elállott Mr. Barnstaple-nek, mikor a Limousine-kocsi népétől elfordulva körülnézett abban a gyönyörű világban, amelybe ím így együttesen pottyantak bele. Valójában micsoda lények ezek a férfiak és nők? Milyen világ ez, amelyikben, úgy látszik, még a szerte-futó csorda se zavarja meg a virágágyak rendjét, ahol a leopárd minden macskaravaszástól menten barátságos szemmel tekint a járókelőkre.

Legfurcsább, hogy ennek a világnak két első lakójával való találkozásuk ilyen tragikus körülmények között történt. A két első ember halott ember volt. Valami lehetetlen, merész kísérlet két áldozata. Még csodálatosabb, hogy abból a másik kettőből - úgy hívták magukat: a halott férfi és halott nő testvérei - olyan csekély bánatot, szomorúságot váltott ki halottaik látása. Semmi érzelmes jelenet. Mr. Barnstaple jól szemügyre vette őket! Se könny, se ámulat. Úgy látszik, nem annyira megrémültek, mint inkább meglepte, érdekelte őket a dolog.

Az az utópiai, aki a romok mellett maradt, kivitte a leány tetemét és a társa mellé fektette. Aztán - Mr. Barnstaple látta - visszament a romokhoz. Úgy látszott, most tüzetes vizsgálatot tart.

És most többen is érkeztek a szerencsétlenség színhelyére. Repülőgépeken jöttek. Két egészen kicsi, zajtalan, gyors gépen, akár a fecske. Nem messze tőlük, a mezőn szálltak le. Az úton is egy férfi közeledett. Az is kicsiny, kétüléses, kétkerekű alkatosság, amely valamelyest hasonlított a biciklihez. Könnyebb volt és kecsesebb minden földi automobilnál, s csodálatosképpen két keréken maradt állva. Lejjebb, az útról, utópiaiak kacagása érte a fülét. Úgy látszik, roppant nevetségesnek találhatták a hatalmas Limousine-t. És majdnem valamennyi épp olyan hiányosan volt öltözve és épp olyan szépnövésű volt, mint a két halott kísérletező. Egy-kettő hordott csak valami kerek, nagy szalmakalapot. Egyikük pedig - valamivel idősebb, harminc körüli nő lehetett - fehér ruhát viselt, vérvörös szegéllyel. Most éppen ez beszélt Mr. Burleigh-hez.

Ámbátor jó messzire volt, a hangja mégis tisztán csengett Mr. Barnstaple agyában.

- Fogalmunk sincsen arról, hogy micsoda összefüggés van önöknek a mi világunkba való behatolása és e robbanás közt, amely itt előttünk végbement. Vagy hogy egyáltalán van-e valami összefüggés. Ezt a két dolgot ki kell vizsgálnunk. Előttünk az látszik a leghelyesebbnek, ha önöket minden tartozékaikkal együtt elszállítjuk innen egy nem messze fekvő olyan helyre, ahol kényelmesen megvitathatjuk a dolgokat. Gondoskodunk majd gépekről, amelyek önöket odaszállítják. Majd ott enni is kapnak. Mikor szoktak étkezni?

- Frissítő - így Mr. Burleigh, akit megkapott ez az eszme. - Hja, igen. Valamelyes frissítő mindenestre kíváncsi. A valóság az, hogyha nem pottyantunk volna a mi világunkból olyan váratlanul az önökébe, akkor mi most reggeliznénk, - reggeliznénk valahol, ahová meghíttak bennünket. Biztosíthatom, kitűnő társaság.

- A csoda meg a reggeli - elmélkedik Mr. Barnstaple. - Az embernek, úgy látszik, *szükségképpen* reggeliznie kell, akár történnek csodák, akár nem. - S már ő maga is észlelni kezdte magán az éhséget és hogy ez a levegő, amelyet beszív, erős, étvágyfokozó levegő.

Míntha valami eszébe jutott volna az utópiainak.

- Többször is esznek naponta? Mit szoktak enni?

- Hehe. Hogy mit? Tudja, mi *nem* vagyunk vegetáriánusok - kiáltott föl élesen Mr. Mush. Még a szemüvegét is leejtette.

Valamennyien éhesek voltak. Már az arcukon is meglátszott.

- Mi napjában többször szoktunk étkezni - így Mr. Burleigh. - Szívesen szolgálhatok étrendünk szemléltető összefoglalásával. Mert talán nem egészen olyan, mint az önöké. Általánosságban egy csésze teácskával kezdjük a napot. Vékonyka szelet vajaskenyér jár ehhez: ezt oda szokták szállítani az ágyhoz. Aztán jön a reggeli... Azután szépen sorjában elmondta napjának gasztronomikus sorrendjét. Világosan szemléltető élénkséggel ecsetelte, miből is áll tulajdonképpen a híres angol reggeli. A tojások négy és fél percig főnek. Se kevesebb, se több ideig. A villásreggelihez nem túlságosan sok fehér bor járul. A tea inkább társadalmi összejövétel, semmint komoly étkezés. Ebéd: az kiadósabb lehet, a vacsora a fő étkezési alkalom. Igazán szép a beszéde. A felsőház megtapsolta volna érte. Az adatok világosak, pontosak. Az előadás menete mindvégig derűs, amit a komolyság egy sugara tompít. Az utópiai nő egyre mélyülő érdeklődéssel hallgatta.

- No és valamennyien így étkeznek? - kérdi végezetül.

Mr. Burleigh végigpillant a társaságán.

- Hát... ízé... Mr... Mr... Hogyishívjákért nem felelhetek...

- Barnstaple. Úgy van: nagyjából ez az én étkezési rendem is.

Nem lehet tudni miért, az utópiai hölgy rámosolygott Mr. Barnstaple-re. Igen szép barna szeme volt a hölgynek. S bár a mosoly tetszett Mr. Barnstaple-nek, szerette volna, ha a hölgy mégsem így mosolyog.

- És mikor, meddig alszanak?

- Alsunk úgy hat-tíz órát. Ahogy jön.

- S mikor szeretnek?

Ez a kérdés meglepte, bizonyos fokig elrémítette a földieket. Ugyan mit érthet ez alatt a hölgy? Darabig egyikük se tudott felelni. Mr. Barnstaple feje megtelt egy percre furcsa találgatásokkal.

Mr. Burleigh végre magas intelligenciájával - amint illik is a modern népvezérhez, kimagasló elméhez - gyors ötlettel síkra szállt a többiekért:

- Az nincs szokáshoz, időhöz kötve. Biztosítom. Ebben nincs szokás.

A bíborszegélyes ruhájú hölgy egy pillanatig elgondolkodott. Aztán elmosolyodott:

- El kell vinnünk valahová önöket, ahol ezekről a dolgokról nyugodtabban beszélhetünk. Az szemmel látható, hogy valami új, előttünk ismeretlen világból jönnek. Tudós férfiaink majd érintkezésbe lépnek önökkel. Az eszmecsere világosságot derít némely dologra.

4.

Azon a reggelen fél tíz órakor Mr. Barnstaple autón robogott keresztül Slough főútvonalán. Ugyanaznap fél egy órakor pedig már majdnem megszokta a csodák országában való életet; kezdte feledni a saját, régi világát.

- Csupa csoda, csupa csoda - ismételtette. - Azt tudtam, hogy a vakációmnak kellemesnek kell lennie... De *ennyire*... így...!

Rendkívül boldog volt. A tökéletesen boldog álom derűs, felhőtlen boldogságában élt. Még eddig nem élvezte soha a kutatónak az örömét, aki új világokat fedez fel és sohse remélte, hogy effajta örömeiben lehet része. Eszébe jutott, hogy épp néhány héttel előbb cikket írt a *Liberal*-be. Azon kesergett, hogy «vége már a felfedezések korá»-nak. Olyan tökéletesen lesújtó, elszomorító volt a cikk, hogy még Mr. Peeve-nek is tetszett. Most eszébe jutott ez a kirohanása és némi sajnálkozással töltötte el.

A Földlakókat négy kis aeroplánba osztották be. Mr. Barnstaple és a mellé osztott társ: Amerton atya könnyedén röppentek fel a levegőbe. Mr. Barnstaple visszanézett az automobilocokra. Azok, de meg az összes poggyász csodamód könnyen szökkentek a levegőbe két repülő teherkocsi segítségével. Két villogó kar nyúlt le értük: ez a két kar úgy emelt fel automobilt, poggyászt, akár gyereket a dajka.

Jelenkori földi mértékkel mérve biztonság szempontjából Mr. Barnstaple pilótája elég alacsonyan vezetett. Volt úgy is, hogy inkább a fákat súrolta, semmint fölöttük lebegett. S bár ez eleinte valamelyest aggodalmas volt is másrészt lehetővé tette, hogy a vidéket jól szemügyre vehessék. Eleinte csupa kert, virág. Krémszínű, legelő csordák tarkasága. Aztán csodaszép, friss színű növényzettel beültetett földnyelvek. Soha nem látott vegetáció. Köztük keskeny közök. Ezek gyalogutak vagy biciklisták részére lehettek fenntartva. Itt-ott virágösvények, gyümölcsfák között kristályos út kanyarodott.

A ház kevés, falu, város nem látható sehol. Ezek a házak nagyság, forma tekintetében erősen különböznek egymástól. Kicsi, magányos építmények, amelyekről Mr. Barnstaple úgy gondolta, hogy alighanem elegáns nyári tartózkodási helyek vagy templomocskák, aztán tetőtornyos, nehezebb építkezések, inkább vidéki kastélyokra emlékeztetők. Vagy kiterjedt mezőgazdasági vagy tejgazdasági telepek. Itt-ott emberek dolgoztak a földeken vagy gyalogosok és biciklisták kanyarodtak fel. Hatásában az egész eléggé néptelen terület benyomását keltette.

Kitetszett az útirányból, hogy a havas hegyek ormain fognak keresztülhaladni. A havas hegyek ormán, amelyek olyan hirtelen foglalták el a távolban ködlő Windsor Castle képét!

Ahogy közelebb jutottak a hegyekhez, aranyosan hullámszó gabonaföldek foglalták el a pompás virágtáblák helyét. A növényzet is változatosabbá vált. Jobbra határozottan kivehető szőlőskertek napos hegyoldalokon. A házak, de még a munkások száma is növekedett. A kis aeroplán-karaván most magas völgy fölé röppent. Mr. Barnstaple már egészen szemügyre vehette a hegyvidéket. Mogyoróberkek, végül fenyvesek következtek. Óriási méretű turbinák kereszteltek a rohanó hegyipatakokat.

A lejtőn sokablakos épületek tűntek fel egymás után, amelyek ipari célokra szolgálhattak. Ügyesen kanyargó út, könnyű, szépmívű alagút. Mr. Barnstaple-nek úgy tetszett, a hegyes vidék itt sokkal népesebb. De azért még itt is úgy rémlett, hogy a népesség számban alacsonyabb, mint bármely hasonló földi hegyes-lapályos vidéken.

Tíz percig szirtes pusztaságon mentek át, melynek egyik oldalán egy nagy gleccser hómezői terültek el s aztán leereszkedtek a Gyűlések Terének fennsíkjára, ahol leszálltak. Mintegy öle volt ez a hegységnek s olyan különös alkotású épületek keretezték be, mintha az épületek maguk is a hegynek egy földtani tartozékát képezték volna. Az egész front hatalmas mester-séges tóra nyílt, amelyet pompás gát védett, nehogy a völgy alacsonyabb részeit elöntse. E gát hosszában szép, szabályos oszlopsor volt felépítve. Az oszlopsorok közeiben, homályosan, ülő alakokat lehetett kivenni. A hegy mögött Mr. Barnstaple széles síkságot látott, a táj maga valahogy a Po völgyére emlékeztetett. Mikor pedig leszállott, a gát egyenes vonala elrejtette előle ezt az előbbi látványt.

A hegység lankáin, terraszszerű kiugrásain - ezt is jól megfigyelte Mr. Barnstaple - virághoz hasonlatos kis épületek el-elszórt csoportja. Majd apró gyalogutak, tavacsok és szép házikók váltak láthatókká. Mintha az egész hegység, hatalmas kert volna.

Tőzeges, lágy földön könnyedén, puhán szállottak le az aeroplánok. Közvetlen közelben egy csinos pavillon hajlott ki a tó partján a víz fölé s kikötőhelyül szolgált színes, tarka csónakok flotillájának.

Amerton atya volt az, aki felhívta Mr. Barnstaple figyelmét arra, hogy itt nincsenek falvak. Azt is észrevette, hogy templom se látható; azt is, hogy harangtornyok sincsenek. Mr. Barnstaple azonban úgy vélte, hogy a kisebb épületek valamelyike szolgálhat ilyen célra. Itt, úgy látszik, a vallás más alakba öltözik.

- És milyen kevés a baby, a kis gyerek - szólt Amerton atya. - Sehol se láttam anyát a kis gyerekekkel!

- De a hegy másik oldalán mintha valami térséget láttam volna. Akár valami iskolának a hatalmas kertje. Ott sok gyerek volt. Láttam egy-két éltebb, fehérbe öltözött személyt is köztük.

- Hja igen, azt én is láttam. Csakhogy én pólyásbabákról beszélek. Ugyan hasonlítsa csak ezt össze azzal a képpel, amit például Olaszországban lát az ember! Gyönyörű, kíváncsi ifjú nők országa ez, - folytatja az atya - *igazán* kíváncsi nők!... és az anyaságnak sehol semmi nyoma!

Most a pilótájuk - napbarnított arcú, szőke fiú, a szeme égbék - kísérette őket a kis gépből. Ott álltak, azt nézték, mint lép földre a társaság többi tagja. Mr. Barnstaple csodálkozva vette észre sajátmagán, hogy milyen hatalmas gyorsasággal vette fel ennek az új földnek a színét, minden ütemét. S látta, az egész vidék körülötte csak egy furcsát, meglepőt nyújt: a gépekből leszálló társainak komikus figuráját. A Mr. Rupert Catskill híres szürke kalapja, a Mr. Mush nagyszerű, önhitt szemüvege, Mr. Burleigh különös, túl hosszú karcsúsága, a soffőr négyszögű, bőrbe öltöztetett alakja: mindez egyszeribe hihetetlen, elképzelhetetlen és sokkal furcsább volt Mr. Barnstaple szemében, mint a könnyed, kecses utópiei jelenségek. És az a mulatságos érdeklődés, amivel a pilóta vizsgálta a társait, még csak fokozta Mr. Barnstaple-nek a társai megjelenésén érzett megrökönyödését. A kételkedés egy hullámverése elborította.

- Feltételezem, hogy mindez *csakugyan* így van - fordult Amerton atyához.

- Hogy csakugyan így van? Hát hogy lehetne másképp?

- Úgy értem, hogy mi nemcsak álmodjuk mindezt.

- Ugyan no, csak nem fogunk ketten *ugyanegy* álmot látni?

- Na igen... de a sok lehetetlenség... hisz itt teljes lehetetlenségekkel állunk szemközt!

- Mint például?

- Hogy van az például, hogy ezek az emberek angolul szólnak hozzánk? - modern angol nyelven?

- Erre nem gondoltam. Ez csakugyan elég furcsa. Mert egymáshoz nem beszélnek angolul!

Mr. Barnstaple elnyílt szemmel meredt Amerton atyára. Mintha valami még hihetlenebb dologhoz ért volna.

- *Semmiféle nyelven* se szólnak egymáshoz - kiáltott fel. - És ezt eddig észre se vettük!

NEGYEDIK FEJEZET.

Einstein ráveti árnyékát történetünkre, de az árny csakhamar szertefoszlik.

1.

Kivéve azt a bámulatraméltó valóságot, hogy ezek az utópiaiak mind bírták az élő, valóságos angol nyelvet, Mr. Barnstaple úgy találta, hogy az új világról való látomása olyan csodás egyöntetűséggel növekszik, gyarapodik, aminőt eddig tapasztalt, átélt álmai sohasem mutathattak fel. Csakugyan olyan egységes, olyan rendes valóság volt mindez, hogy már nem is tetszett idegen világnak. Inkább lassan mind úgy érezte, hogy bár idegen, de sokkal magasabb civilizációjú országba került.

Annak a barnaszemű, bíborszegélyes ruhájú nőnek a vezetése mellett elhelyezték a Földlakókat egyes lakosztályokban, közel a Gyűlések Teréhez. Igazán roppant kényelmes, kellemes, vendégszerető volt a lakásuk. Öt-hat ifjú és leány fáradozott azon, hogy megismertesse a Földlakókkal, mi is az utópiai otthon. Mind a sok kis kastélynak is beillő házacskák, amelyekbe külön-külön beszállásolták őket, a megtestesült kényelem. Valamennyinek külön öltözőszobája, kis hálószobája. A vászonhuzatok az elképzelhető leglágyabbak, legfinomabbak, a pehely könnyebb mindennél. A hálótermecske úgy épült, hogy majdnem egészen a szabadban áll.

- Túlságosan levegős, szabad, - véli Lady Stella - de azért az ember mégis otthonosan érzi magát. A poggyász is megérkezett. Olyan ügyesen osztották el birtokosaik között, mintha valami barátságos földi fogadóba érkeztek volna.

Lady Stellának akadt egy kis afférja. Mielőtt hozzáfoghatott volna ahhoz, hogy az arcát felfrissítse, elkészítse, rendbehozza, előbb ki kellett kergetnie a lakosztályából két túlbarátságos ifjút, akik szívesen maradtak volna segíteni.

Pár perccel később egy más körülmény lett az oka a vidám kacagás kitörésének. Kedves, de hisztérikus hangok törtek elő abból a kis lakból, ahová Lady Stella vonult vissza. Mintha ott valami küzdelem folyna! Egyik leányka tudniillik a Ladyvel maradt. Nőies érdeklődéssel szemlélgetett egy ruhadarabot, amely a Lady diszkrétebb ruhatárából való bájos, lenge éjjeli köpeny volt. Nem tudni, hogy miféle titokzatos okból, a ruhadarab diszkrét bája az ifjú utópiai hölgyet annyira mulattatta, hogy Lady Stella csak nagynehezen tudta megakadályozni, hogy a leányka a nevezett ruhadarabot magára ne öltse és mint valami színházi látványosságot tánclépések közben odakint be ne mutassa.

- Hát akkor vegye föl *maga!* - erősködött a kicsi.

- De hogy mondhat ilyet! Maga ezt nem érti! - kiált Lady Stella. - Hisz ez majdnem hogy *szent* öltönydarab! Ezt nem szabad látnia senkinek... *soha!*

- De ugyan miért? - kérdi az utópiai nő mérhetetlen csodálkozással.

Lady Stella nem is talált feleletet.

Az elébük tált könnyű ebéd még a Földlakók szempontjából is teljesen kielégítő volt. Mr. Fred Mush aggodalmai szertefoszlottak. Hideg sült, csirke, sonka, kellemes ízű pástétom. Kicsit durván őrölt lisztből készült, de nagyon ízletes kenyér, friss vajjal. Kitűnő saláta, gyü-

mölcs, Gruyère-fajta sajt. Könnyű, fehér bor. Mr. Burleigh szerint «legalább olyan jó, mint a moseli».

- Ugy-e, a táplálékunk erősen hasonlít az önökéhez? - kérdezte a bíborszegélyű ruhás hölgy.

- Heh-mekk - a Mr. Mush szája teli volt, nem igen tudott felelni.

- A táplálék maga nem igen változott az utolsó háromezer esztendőben. Az emberek rég kitalálták már, hogy mi a legalkalmasabb és legegészségesebb az életbentartásukra. Már régen... még sokkal az utolsó *Zavarok Kora* előtt.

- Ez túlságosan valódi, igazi világ ahhoz, hogy csakugyan létezzen - morfondírozott magában Mr. Barnstaple. - Túl természetes ahhoz, hogy valóság legyen.

A társaira pillantott, akik helybenhagyó, elégedett arccal folytatták az önélelmezést.

Ha legalább nem beszélnének olyan nagyon tiszta csengő angolsággal ezek az utópiaiak! Minden szavuk mintha harangzúgás volna a Mr. Barnstaple fejében. Ha nem lett volna olyan csengő a szó, akkor még talán jobban hitt volna Mr. Barnstaple az egészben.

Cseléd nem állott a terítónélküli kőasztalka mellett. A fehérköntösű, bíborszegélyruhás hölgy és a két pilóta is velük tartott az étkezésben. A csekély szolgálatokat a vendégek ellátták maguk között. Mr. Burleigh sofförje szerényen egy másik asztal mellé húzódott. Mindaddig, míg a gazdája egy barátságos «Ide üljön Penk, ide ni, Mr. Mush mellé» kiáltással el nem intézi a dolgot. Most már a sofför is velük tartott. Aztán több utópiai is. Barátságos, de erősen figyelő tekintettel méregették a Földlakókat. Egyikük-másikuk helyet foglalt a nagy, oszlopos verandán, amelyen az ebédet szolgálták fel. Bemutatkozás nem volt; kevés volt a társadalmi formalitás.

- Mindez erősen megnyugtató - vélekedett Mr. Burleigh. - Igazán, erősen megnyugtató. Becsületekre: ezek a barackok verik a Chatsworth barackot! Ugyan kedves Rupert, tejszín az ott maga előtt a kis barna korsóban? Aha; mindjárt gondoltam. Ha nincs rá éppen szüksége, kedves Rupert... Thank you.

2.

Az utópiaiak egyike-másika meg is nevezte magát a Földlakók előtt. Mr. Barnstaple úgy találta, hogy valamennyinek a hangja különösmód hasonlít. A szavak olyan tisztán csengenek, akár a nyomtatott betű. A barnaszemű nő neve: Lychnis. Egy férfi - Mr. Barnstaple véleménye szerint lehetett vagy negyven év körüli - «Urthred» lehetett. De lehetett «Adam» vagy «Edom» is. Noha élesen ejtették ki, a fül mégis alig érthette az egyes betűket. Valahogy úgy vette ki ezt a nevet Mr. Barnstaple, mintha a nyomtatott betű ez egy esetben habozott volna. Ez az Urthred közölte a Földlakókkal, hogy «történész» és «etnológus». És hogy szeretne megtudni annyit a Földlakók világából, amennyit csak lehet. Mr. Barnstaple-re úgy hatott a modora, mint valami földi bankemberé: könnyed, közvetlen volt vagy mint hatalmas napilap tulajdonosa. Semmi se volt benne napjaink «csakis művelt, tudós emberének» vad, gyanakvó, visszahúzódo modorából. Vendéglátó gazdáik másikának neve: Serpentine. Erről is csodálkozva tudta meg Mr. Barnstaple, - dacára igazán fensőbbeséges modorának - hogy «tudós». A foglalkozását azonban valahogy úgy jelölte meg, ahogyan Mr. Barnstaple nem tudta megérteni. «Atom-mechanikus», így valahogy. Aztán mégis mintha úgy hallatszott volna: «Molekulakémikus». Mr. Burleigh megkérdezte Mr. Musht:

- Úgy-e, azt mondta: fizio-kémikus? Nem?

- Én legalább úgy hallottam, hogy «materialistá»-nak nevezte magát.

- Gondolom, olyasmit említett, hogy «mérlegeli a dolgokat» - szólta Lady Stella.

- Különös a hanghordozásuk - vélte Mr. Burleigh. - Néha majdnem túlságosan hangosak; szinte kellemetlenek. Máskor mintha «kihagynának»...

Ebéd végeztével a kis társaság megindult egy másik épület felé. Ezt, úgy látszik, kizáróan értekezésekre, gyűlésekre építették. Nagy, kerek félkört vett körül csomó fehér asztal. Úgy tetszett, ugyanezek az asztalok néha táblául is szolgálnak tanítónak, tanítványnak egyaránt. Mert - színes meg fekete ceruzák, kréták, törlőruhák függtek kényelmes, elérhető magasságban az asztalok fölött. A beszélő járkálhatott a félkörben egyik asztaltól a másikig, ahogy akart. Lychnis, Urthred, Serpentine és a Földlakók helyet foglaltak. Valamennyien elfértek egynéhány félköralakú padon a beszélő körül. Előttük, mögöttük kényelmesen elhelyezkedve még vagy nyolcvan-száz ember foglalt helyet. Valamennyien erősen elfoglaltaknak, gondolkodóknak tetszettek. Mögöttük - a kis kastély nyílt oszlopsora körül - könnyed, bájos csoportok alakultak a környező rhododendronszerű bokrok között. Szép zöld, gyepes utacskák, közök levezettek egészen a ragyogó tóig.

Az utópiaiak összegyülekezésének ez alkalommal való tárgya volt: megvitatni a Földlakók eme furcsa behatolásának körülményeit. Mert ugyebár: lehet ennél valami észszerűbb? És lehet-e ennél valami fantasztikusan lehetetlenebb?

- Furcsa, hogy itt nincsenek fecskék - suttogta Mr. Mush hirtelen halkán a Mr. Barnstaple fülébe. - Miért nincsenek itt fecskék?

Mr. Barnstaple a pusztá égre pillant fel.

- Csakugyan. És legyenek se. - Furcsállotta, hogy ő maga ezt még eddig nem vette észre.

- Pszt... Lady Stella figyelmeztette az urakat, hogy megkezdődött a tárgyalás.

3.

Megkezdődött a hihetetlen ülés. A Serpentine nevű utópiai nyitotta meg. Megállott a hallgatósága előtt. Mintha beszédet mondott volna. Az ajka mozgott; a karjával, kezével is olyan mozdulatokat tett, mint mikor valaki gesztussal kíséri a szavait. Mégis: Mr. Barnstaple-n az a határozott, kifejezett és kivédhetetlen kétség lett úrrá, hogy vajjon Serpentine valóban beszél-e? Volt valami különös az egész dologban. Néha úgy tetszett, hogy amit elmond, furcsa visszhangot kelt a fejében. Néha ködös, fátyolozott a szó, mint valami tárgy, amit zavaros vizek alján szemlélünk. Máskor - bár Serpentine ajka mozgott és szép, hosszú kezefejevel kísérte szavainak értelmét - tökéletes csönd uralkodott a körben; Mr. Barnstaple-nek legalább úgy tetszett. Olyanok voltak ezek a szünetek, mintha némely pillanatra Mr. Barnstaple megsüketült volna... Mégis: egyebekben összefüggő beszéd volt az; teljesen lekötötte Mr. Barnstaple figyelmét.

Serpentine szava olyan volt, mint aki azon igyekszik, hogy a lehetőség szerint egyszerű legyen olyan kérdés taglalásánál, amely alaposan össze van bogozva. Mintegy feltevéseket adott közre - hosszabb szünetekkel.

- Azt ugyan régóta tudjuk, - kezdte - hogy a dimenziók lehető száma csak úgy, mint bármi más, mit meg lehet számlálni, határtalan...

Mr. Barnstaple megértette. Mr. Freddy Mush-nek azonban ez sok volt.

- Jó Isten! Dimenzió! - Leejtette a szemüvegét és szemmel láthatólag figyelmetlenné vált.

- Kézzelfogható okoknál fogva - folytatta Serpentine a beszédét - az az érzékelhető mindenség, a megtörténő eseményeknek ama határozott, különleges láncolata, amelynek keretében mi magunkat találtuk, s amelynek ezáltal egy részét képezzük, olybá vehető, mint a három dimenzió keretén belül lehetséges változásoknak, fordulatoknak, valamint egy negyedik dimenziónak: az *időnek* eredője. A történéseknek ez a rendszere, mely szükségszerűleg nehézkeséi rendszer...

- Khe... - vetette közbe élesen Mr. Burleigh. - Bocsánat. Nem látom át...

No lám. Hát ő legalább figyelemmel kíséri a szónokot?

- Valamennyi állandó időtartamú mindenség a nehézkeséi törvényen kell, hogy alapuljon - ismételte Serpentine olyan hanghordozással, mint aki magától értetődő tényről ismétel.

- Becsület Istenemre, nem látom át, hogy miért - vetette közbe Mr. Burleigh pillanatnyi elmélkedés után.

Serpentine ráfigyelt egy darabig.

- Ez így van - mondta aztán egyszerűen és folytatta a beszédét. - Felfogóképességünk - fűzi tovább - ennek a kézzelfogható törvénynek az alapján szívta fel magába a dolgokat, valóban ismerte fel őket és csak erős analitikus munka árán sikerült tudatára ébrednünk annak, hogy az a mindenség, amelyben mi élünk, nemcsak tágult, növekedett, hanem elhajlott, kilendült általunk nem is sejtett térbeli dimenziókba. Kiterjeszkedett a három fő térbeli dimenzió túl ezekbe a többiekbe is, akár csak a finom papírszelet, amely, ha szemmel láthatólag csak két dimenziója van is, terjeszkedhetik nemcsak vastagsága, de hajlása, forgása által más dimenziókba is.

- Csak nem süketültem én meg? - kérdezte Lady Stella színpadi, suttogó hangon. - Egy árva szót sem értek az egészből.

- Én se - biztosította Amerton atya.

Mr. Burleigh egy megnyugtató kézmozdulatot tett eme két szerencsétlen felé. De nem vette le a szemét Serpentine arcáról. Mr. Barnstaple összehúzta a szemöldökét, összeszorította a térdét, a kezét ropogtatta és kétségbeesetten igyekezett megérteni.

Mert ő nem süket... ő bizony *nem*! Hallja mindezeket, hiszen valahogy meg is érti...

Serpentine tovább magyaráz. - Hogy szintazonképpen, amint ahogy lehetséges minden két-dimenziójú egységnek az, hogy egymás mellett mint két papírlap feküdjenek a harmadik dimenzióban, csakúgy a számtalan dimenziójú térben - melyben a kevésbé fejlett, még mindig gyenge emberi elme csak lassan, tapogatódzva, kínos igyekezettel igyekszik otthonossá válni - számtalan mennyiségű, a valóságban háromdimenziójú egység fekszenek egymás mellett s így is nagyjából egysíkú mozdulatot tehet térben és időben. Lonestone és Cephalus gondos munkája már régóta egészséges alapot ad ama hiedelmünknek, hogy a valóságban nagyszámú ilyen idő- és térbeli egység létezik, - egymással egysíkú és ha nem is teljesen, de hasonlatos - ahogyan például a könyv lapjai hasonlíthatnak egymáshoz. Valószínűleg valamennyi állandó, folytatódó, a nehézkeséi törvényen módszeresülő...

(Mr. Burleigh a fejét rázta, demonstrálván, hogy nem látja át még most se, hogy ugyan miért?)

...egység, amelyek egymáshoz legközelebb fekszenek, valószínűleg a legjobban hasonlítanak is. Hogy milyen közel vannak, ím annak felismerésére most alkalmunk kínálkozott. A két lángésznek, Ardennek és Zöldtónak merész kísérletei... (*érthetetlen szó következik*), hogy a mi mozgó mindenségünk egységes anyagának egy atomját a bizonyos *F* dimenzió felé irányítsák,

mert azt már régóta tudtuk, hogy bolygónk arrafelé terjed: ez a próba majdnem emberkar hosszúságnyi darabon sikerrel járt! Akár a szárnyasajtó, mikor megfordul sarkaiban!

- Igen, úgy látszik, ez a kísérlet sikerült! Az a szárnyasajtó visszaperdült: vele együtt surlódott darabka levegő - kis porfelhő - és világunk óriás csodálatára - ismeretlen világnak három csoportja csöppent ide avval a fordulattal, avval a porfelhővel.

- *Három?* - suttogott Mr. Barnstaple. - *Úgy-e hármat* mondott?

Serpentine oda se figyelt.

- Fivérünket, testvérünket megölte valamely váratlan elnyomott erőnek tervbe nem vett hirtelen felszabadulása. Hanem ez a kísérletük olyan ajtót tárt fel előttünk, amely többé soha be nem csukódik. Utópia térbeli határoltága elképzelhetetlen világok felé nyert hasadékot. Egészen közel hozzánk, - aminthogy hosszú idő előtt Lonestone már így sejtette - sokkal közelebb azonban, semmint ő elképzelte... sokkal közelebb, akár a vér a saját szivünkben...

(...Olyan közel, akár a lehelet... olyan közel, akár kezünk, lábunk... valahogy így, prédikációs szövegre, értette félre Amerton atya a magyarázatot, ahogy hirtelen felébredt szunyókálásából.

- «Miről is beszél? Nem értettem.»)

- ...ekkora közelségben planétát fedeztünk fel, majdnem akkorát, mint a miénk, ha a lakosai méreteiből, külsejéből következtethetünk. Valamely nap körül forog ez a planéta... mint aminő a mi levegő-egünkben is világol... élet van ott... élet szűri keresztül az egészet... akár a mienket... intelligens lények élete, világa... olyan lények élete, melyek majdnem hasonló körülmények között fejlődtek, mint a mi világunk... Testvérmindenség... s amennyire a látszat után ítélnünk, időben mögöttünk kissé elmaradott. Valahogy úgy öltözködnek ezek a mi vendégeink... olyan fizikai jellegzetességeket árulnak el, mint aminőben a mi népünk élhetett az utolsó korszak: a «Zürzavar Korszaka» idején...

- ...Még nem vagyunk abban a helyzetben, hogy feltételezhessük, miszerint a történetük a miénkhöz egészen hasonló. Hiszen nincs két hasonló porszem; nincs két hasonló vibráció. A lét minden dimenziója, Isten valamennyi teremtettség soha egészen hasonló két ismétlődést nem produkál. Erre rájöttünk; ez világos. Mégis: az a világ, amelyet önök Földnek neveznek, nagyon közel van hozzánk és erősen hasonlít a miénkhöz...

- És sokat szeretnénk megtudni önöktől, Földlakóktól, hogy összeállíthassuk történelmünket, amely nem egészen világos előttünk... Szeretnénk hallani a tapasztalataikról... megmutatnánk önöknek azt, amit mi tudunk... majd így kibogozzuk, hogy mi lehetséges, mi kíváncsú ebben a viszonylatban, mi lehet segítségére az önök bolygója népének, meg a miénknek. Mi itten a tudásnak csak előharcosai, kezdeményezői vagyunk. Alig tudunk még meg egyebet, mint azt, miből áll tulajdonképpen ez az egész összeség... s ezt is át kell még tanulmányoznunk, megismernünk. Milliós hasonló dologban tanulhat egymástól ez a mi két világunk... segítségére lehet egymásnak...

- ...Lehetnek olyan fonalak, átöröklött tulajdonságok az önök bolygóján, amelyek nem fejlődtek ki vagy kihaltak a miénken... Talán van elem, anyag, ásvány az egyik világban, amely hiányzik a másikból... Mert milyen összetételű az önök atomja(?). Világaink egybekelhetnek(?)... közösen virágozhatnak, erősödhetnek...

Érthetetlené, némává kezdett válni éppen akkor, amikor Mr. Barnstaple-t szavainak mély értelme legjobban áthatotta. Mikor legkíváncsibb volt arra, hogy mi fog következni. Pedig akármelyik süket ember megesküdt volna rá, hogy még beszél. Mr. Barnstaple pillantása találkozott a Mr. Rupert Catskill pillantásával. Az is éppen olyan meglepett, csodálkozó volt,

mint az övé. Amerton atya arcát elrejtette a kezébe. Lady Stella és Mr. Mush halkán suttoztak egymással. Azok már régen feladták még a látszatát is annak, mintha odafigyelnének.

- Így... (Serpentine hangja most újra érthetővé válik) fogjuk mi fel nagyjából a Földlakók behatolását, megjelenését a mi világunkban. Olyan világosan szóltam, amennyire csak tőlem tellett. Most leghelyesebb volna, ha önök közül valamelyik éppen ilyen világosan elmondaná nekünk, mi az önök felfogása az *önök* világáról a mienkkel való viszonylatban!

ÖTÖDIK FEJEZET.

Utópia kormányzata és történelme.

1.

Szünet. A Földlakók egymásra meresztik elnyilt szemeiket. A sok tekintet mintha mind Mr. Cecil Burleigh-re szegeződne. Az államférfi úgy tett, mint aki nem szándékozik megfelelni a közvárakozásnak.

- Rupert, - úgymond - talán ön?

- Én majd később kimagyarázom...

- Amerton atya? hiszen ön hozzá van szokva ahhoz, hogy más világokról szavaljon?

- Soha az ön jelenlétében, Mr. Cecil. Azt már nem. Ó nem.

- Úgy? És én mit mondjak nekik?

- Hát a dologról való véleményét - vélekedett Mr. Barnstaple.

- Csakugyan - szólt Mr. Catskill. - A dologról való véleményét!

Más tehát nem jöhet számításba. Mr. Burleigh lassan felkelt és gondolkodva haladt a kör közepéig. Megragadta a kabátja lebbenését. Néhány pillanatig a földre tekintett, mint aki azon gondolkodik, hogy mit is mondjon csak. Végre megszólalt:

- Mr. Serpentine, - Mr. Burleigh tekintete szelíd volt s a távoli tó fölött a kék eget bámulta a szemüvegén keresztül - vagyis hát, hölgyeim és uraim... Ladies and gentlemen...

Ez beszédet tart! Akár a Liga garden-partyján vagy valahol Genuában... Fonák egy helyzet... de mit lehet tenni?

- Be kell, tisztelt hallgatóság vallanom, hogy bár nyilvános beszédek terén újonc nem vagyok, ez alkalommal nem találom bele magamat a helyzetbe. Az ön egyszerű, bámulatos, csodálatra méltóan tiszta fejtegetése, Sir, amely oly simulékony és mégis tömör, - itt-ott váratlanul tág mederbe térő - oly útra csábított engem, melyet nyomon követni hívságosnak, lehetetlennek bizonyulna s mely előtt én szerényen leveszem kalapom. Ön azt kívánja tőlem, hogy a lehetőség szerint egyszerű, világos legyek s tegyem szemlélhetővé ama körvonalakat, melyeket mi arról a világról alkottunk magunknak, amelyből oly ötletszerűleg és minden előzetes megfontolás nélkül pottyantunk az önökébe. Amennyire csekély értelmem alkalmas ily horderejű dolog megvilágítására, nem hinném, hogy bármiképpen megjavíthatnám vagy segítségére lehetnék ama csodás feltárásnak, amellyel az eset számtalan tekintetbe jöhető oldalait igyekszik elmagyarázni. Amit ön nekünk előadott, megtestesülése a földünk jövőjéről alkotott legelragadóbb, leggyönyörűbb gondolatainknak, de a valóságban sokkal messzireágazóbb, mint a mi idevágó eszmekörünk. Bizonyos dolgokban megvallom, így, teszem fel az időről és a nehézkedési törvényhez való viszonylatáról közreadott feltevéseit ugyan nem osztom, ennek oka azonban kevésbé pozitív ellentétes nézet, mint inkább esetleg abbéli fogyatékoságomban rejlik, hogy nem bírom teljesen felfogni az önök helyzetét. Az eset szélesebb megvilágítása tekintetében azonban meggyőződésem szerint esetleges nézeteltérések kiküszöbölhetők lesznek közöttünk. Tartózkodás nélkül magunkévá tesszük főbb megállapításait: vagyis, hogy a mi világunk az önökével egysíkú világegyetem, hogy olyan bolygón lakunk, amely mintegy testvére az önökének, - amely csodálatosmód hasonlít az önökéhez - persze mindig tekintetbe véve a fellelhető, elvárható különbségeket. Erősen hatalmába kerített, meglepő

hatással volt reánk önök amaz álláspontja, amely szerint világrendszerünk valószínűen kissé gyengébb fokban érintetett az idő úgynevezett vasfogától, hiányában lévén még ama egy-néhány száz vagy egy-néhány ezer esztendőnek, amelyben önök tapasztalataikat gyűjthették. Ha mindezeket tekintetbe vesszük, Sir, világossá válik, hogy az önökkel szemben követendő magatartásunkat bizonyos alárendeltség kell, hogy jellemezze. Mint ifjabbaknak, szerepünk nem a tanítás, hanem a tanulás lehet. Ezért csak az a kérdés marad fenn számunkra: Mit végeztek önök? Hogyan értek el idáig? Igen, csak e kérdés, egyszerű kérdés, semminthogy e helyett éretlen arroganciával azt tálnók fel, mit még meg kell tanulnunk, el kell sajátítanunk...

- Nem! Á, lehetetlen - vélekedett félhangosan, majdnem motyogva Mr. Barnstaple - Álom ez csak... Ez nem Mr. Burleigh... Az nem lehet. Másvalaki...

Az öklével megdörzsölte a szemét, aztán újra körülnézett. Tessék: még mindig ott ül Mr. Mush mellett, ez olympiai istenségek közepette. Mr. Burleigh pedig, a símanyelvű szkeptikus, aki nem hitt soha semmiben, aki nem csodálkozott soha semmin, ím ott majdnem lábújj-hegyen, előremeredve: beszél, beszél, szónokol olyan ember készségével, akinek még tízezer kész beszéde van raktáron. Soha még a londoni Guildhallban sem lehetett volna bizakodóbb sajátmagával és a hallgatóságával szemben. És lám, ezek még meg is értik! Á, ez lehetetlen!

Mit lehet itt tenni? Az ember belemegy ebbe az értelmetlenségbe, lehetetlenségbe is. Ül, aztán hallgat. Néha-néha Mr. Barnstaple szelleme messzire elkanyarodott attól, amit Mr. Burleigh mond. Majd újra meg újra megtért. Kétségbeesetten figyelte azt, amit hall. Rangos, parlamenti tartással, a kezével a szemüvegét igazgatva vagy a kabátja csücskét marcangolva, íme, Mr. Burleigh az emberek világáról rövid összefoglalást tált elébe Utópiának! Azon igyekezett, hogy egyszerű, érthető és könnyen felfogható legyen, elmondta nekik a nagy birodalmak jelenlegi állását, háborúkról és a világháborúról szólt, gazdasági berendezkedésekről és gazdasági felborulásokról, a kezdődő, rettenetes orosz éhségről, azokról a nehézségekről, melyek lehetetlenné tették a becsületes államférfi, becsületes államhivatalnok helyzetét... Szólt a lapok tehetetlenségéről... Szól az emberi élet minden zavaros, sötét részletéről. Serpentine a legutóbbi *Zűrzavarok Korát* említette volt. Mr. Burleigh megragadta ezt a kifejezést és hosszasan elmélkedett fölötte...

Hát mesés szónoki rögtönzés volt ez. Lehetett már egy órája, hogy egybehangzóan folytatta. Az utópiaiak figyelmes, érdeklődő arccal hallgatták, itt-ott bólogattak; mikor egy-egy tétel megnyerte a tetszésüket, helyeseltek. - Igaz, helyes, - éri itt-ott Mr. Barnstaple agyvelejét. - Így volt nálunk is... éppen így... a *Zűrzavarok Korá*-ban.

Végezetül Mr. Burleigh - a régi parlamenti csatár biztonságával - leengedte a hangot. Általános üdvözlés.

Mr. Burleigh meghajolt. Elvégezte. Mr. Mush csodálkozásba ejtette valamennyiüket hangos tapsával, amiben azonban senki sem vett részt.

Mr. Barnstaple elméjében valami immár tűrhetetlenné duzzadt. Felállt.

2.

Felállt; azzal a bizonytalan mozdulattal, amely olyan természetes tulajdonsága a gyakorlatlan szónoknak.

- Ladies and gentlemen! - szólt. - Utópia népe! Mr. Burleigh! Bocsánatukért esedezem. Csak egy pillanat. Szólnom kell valamiről. Nagyon sürgős!

Rövid kis szünet, amelyben még a szót keresi.

Urthred szemeiből bátorítást, figyelmet olvasott ki.

- Valami... amit nem értek. Valami hihetetlen... Úgy értem... összeférhetetlen... inkompatibilis... Csak egy kis szakadás... apró törés az egész dolog teljességén... De az egészet a fantasztikum birodalmába löki...

Urthred intelligens szeme újra bátorítólag nyugodott rajta. Mr. Barnstaple meg se kísérelte, hogy nagy általánosságban, a társaság többi tagjához is szóljon. Már csak egyenesen Urthred-hez intézte a szavát.

- Önök «Utópiában» élnek... évszázadokkal, évezredekkel vannak előbbre nálunk. Ugyan, hogy van az, hogy mégis beszélnek kortársaink angol nyelvét? Hogy van az, hogy ugyanazt a nyelvet használják, amelyet mi? Kérdem: hogyan lehetséges ez? Mert hihetetlen. Túlerős. Álomképet csinál az egészből. S azt akarják, hogy ne tartsam mégse álomnak önöket? Ebbe bele lehet bolondulni...

Urthred barátságosan mosolygott.

- Mi *nem* beszélünk angolul - felelte nyájasan.

Mr. Barnstaple úgy érezte, süpped a talaj a lába alól.

- De hiszen *hallom*, hogy angolul szólnak - vélte.

- Pedig mégsem azt beszéljük.

Még nyájasabban mosolygott.

- Rendes körülmények között - mindennapi használatra... nekünk nincs is nyelvünk. Nem is beszélünk.

Mr. Barnstaple összeszedte az esztét s alázatos figyelemmel követte Urthred fejtegetéseit.

- Sok évszázaddal ezelőtt - folytatta az - bizonyára nyelveken szóltunk mi is egymáshoz. Hallattunk és hallottunk szavakat, hangokat. Az emberek akkor is gondolkodtak; aztán a gondolataikhoz szavakat formáztak és azokat kiejtették. Aki aztán hallotta, az átfordította a szavakat; értelmet adott a hangoknak. Valaminő úton aztán - még most sem tudjuk megérteni, hogy hogyan - az emberek *felfogták* a gondolatot, mielőtt még szavakba, hangokba öltöztették volna. Hallani kezdtek az elméjükkel, mihelyt az, aki beszélt, rendbeszedte a gondolatait; megértették, még mielőtt a beszélő saját elméjében szavakká szimbolizálta volna a gondolatot. Tudták, mit akar mondani, még mielőtt kimondotta volna. Nemsokára általánossá vált ez a közvetlen kapcsolódás, rájöttek, hogy ilyen módon az emberek némi igyekezettel és bizonyos határig könnyebben érintkezhetnek egymással. És nemsokára az érintkezésnek ez új fajtája rendszeressé vált.

Ebben a mi világunkban így szoktuk már meg. Közvetlenül *gondolkodunk* egymásnak. Egyszerűen elhatározzuk, hogy átvisszük a gondolatot - s már át is vittük. Feltéve, hogy nem túl nagy a távolság. Hangot, szót a mi világunkban csak a költészetnek vagy örömeinknek kölcsönzünk - arra csak izgalmaink kifejezésekor van szükség. Vagy ha nagyobb távolságra akarjuk elvinni a hangot. Meg állatokkal szemben, amelyek nem emberfaj lévén, alkalmatlanok az emberi ész kisugárzásának átvitelére. Ha önhöz gondolkodom, akkor ez a gondolat - *amennyiben megfelelő eszmét és hasonló alakulatot talál az ön szellemében* - visszatükrözik az ön agyvelejében. Az én gondolatom szavakba öltözik az ön szellemében s e szókat ön hallani véli és természetesen a saját nyelvén, a saját, megszokott szavaival érti. Minden való-

színűség szerint társaságának a többi tagja is hallja azt, amit én önnek mondok, valamennyien azonban a szó, a mondat egyéni felfogásának, megértésének különbözősége szerint.

Helybenhagyó fejbólintásokkal kísérte ezt a szöveget Mr. Barnstaple. Csak itt-ott kívánczított ki belőle egy-egy ellentmondás. Most ki is tört:

- Aha; e miatt van aztán az, hogy néha - például mikor Mr. Serpentine az imént ezt a csodás magyarázatot adta, s eszméi olyan magasra szárnyaltak, hogy annak felérésére a mi agyvelőnk alkalmatlan, mert ilyesmiről még halvány képzelet, árny sem élhet bennünk - egész egyszerűen: semmit se hallunk!

- Csakugyan érzékelnek ilyen szüneteket, értelembeli kihagyásokat?

- Sőt túlgyakran; félek, némelyikünk túlgyakran érzékel ilyet - szólt Mr. Burleigh.

- Mintha hellyel-közzel megsiketültünk volna - mondta Lady Stella. - Sokszor hosszabb időre!

Amerton atya helyeslően bólintott.

- Éppen ezért még azt se tudjuk, vajjon az ön neve Urthred-e, avagy Ádám és hogy az én agyvelőmben miért zavarodott össze a sok Arden, Zöldtő meg Erdő; miért keveredtek el egymással... - folytatta most már Mr. Burleigh.

- Remélem, immár könnyebben megy a dolog?

- Sokkal - felelte Mr. Barnstaple. - Sokkal! Ha mindent tekintetbe veszünk, alapjában véve igen kényelmes dolog az ránk nézve is, hogy az átvitelnek evvel a formájával találkoztunk. Másképp nem tudom, hogy hogyan kerülhettük volna el a nyelvbéli különbségek kiküszöbölésének hetekig tartó kelletlenségeit, az illető nyelvtanok alapelveinek megtanulását, a szavak logikai sorrendjét - majdnem valamennyiünk örök keservét. Akkor ugyan nem érthettük volna meg olyan hamar egymást!

- Álláspontja egész helyes - fordult Mr. Burleigh igen barátságosan Mr. Barnstaple-hoz. - Valóban, nagyon helyes álláspont! Sohse vettem volna észre, ha egyenesen nem hívja fel rá a figyelmemet. Igazán rendkívüli... én nem észleltem semmit ebből... a... különbségből. Így kénytelen vagyok bevallani, hogy a saját gondolataim foglalkoztattak... Feltételeztem, hogy angolul szólnak. Határozottan.

3.

Mr. Barnstaple-nek úgy tetszett, ez a csodás kaland kezd olyan tökéletessé válni, hogy nem lehet többé semmin se csodálkozni, csak azon, hogy micsoda hallatlanul valószínű, kézzelfogható az egész. Ott ült most is a szép kerek építmény közepén, előtte Álomország millió virága, a napsütötte tó, körülötte a sok furcsa angol «weekend»: derű, vidámság, fény és több, mint olympusi mezítelenség. Már nem is csodálkozik rajta. Csak hallgat; itt-ott részt is vesz a felvilágosító, oktató társalgásban, ami most következik. Ez a vita a legcsodálatosabb, alapvető törvényeikben legkülönbözőbb erkölcsi és társadalmi sajátosságokat hozta napvilágra. S mégis, idáig az egész annyira a valóság jegyében folyt le előtte, hogy egész természetesnek látszott az elhatározása: most mindjárt hazamegy és cikket ír a dologról a *Liberal*-nek. Előadja az egészet odahaza az asszonynak is. (Persze csak annyit, amennyit tanácsosnak vél közölni az eddig még felfedezetlen világ szokásairól, erkölceiről.) Valahogy azonban hiányzott a távolságok felmérésére az érzéke. Sydenham itt lehet valahol a közelben.

Két csinos, fiatal leány teát szolgált fel a rhododendron-bokrok körül. Elhozták a csészéket. Akár a kínai tea, olyan kitűnő, zamatos ital bennük. A kis, fületlen csészék is kínai formájúak, a tartalmuk frissítő, hamisítatlan tea.

A Földlakók kíváncsisága most már a kormányzati módszer felé fordul. Ez talán egész természetes, ha két olyan államférfi van a társaságban, mint Mr. Burleigh és Mr. Catskill.

- Minő önöknél a kormányzati forma? - kérdezte Mr. Burleigh. - Monarchia, önkormányzat vagy demokrácia? Inkább az önkényes vagy pedig inkább a törvényes alkotmány felé hajlanak? Egész bolygójukat egyetlen központi kormányzat igazgatja vagy egyes kormányzati központok?

Csak némi nehézségek árán értették meg Mr. Burleigh-vel és társaival, hogy Utópiában sem központi, sem egyéb kormányzati módszer egyáltalában nincsen.

- Node - vélte Mr. Burleigh - csak mégis van valami vagy valaki, tanács, hivatal vagy micso-da? Amelyik a közjó érdekében vagy ellene elkövetett együttes vagy egyéni akciók ügyeiben hozza meg a döntő ítéletet? Valami végleges, legfelsőbb fórum; a hatalom, fensőbbiség tényezője... véleményem szerint ilyennek csak *kell* lennie?...

Nincs. Az utópiai kijelenti, hogy ilyen központi hatalom náluk nincsen. Volt, igen, a múltban. De régóta visszaolvadt az általános összeség keretébe. Az egyes, különleges ügyekben rendszerint azok szoktak határozatokat hozni, akik legjobban ismerik azt az illető ügyet, tehát legjobban értenek hozzá.

- De hátha közérdekű határozatról van szó? Például a közegészség ügyét érintő dolgokról? Ki az ilyen hozott határozatnak a végrehajtója? És ki vezeti a végrehajtást?

- Itt nincs semmiféle végrehajtás. Minek?

- Node, ha valaki ellenáll az érvényben levő szabályzatnak?

- Akkor megkérdezzük az illetőt, hogy miből áll a kifogása. Bizony van valami kivételes oka rá.

- Ha ez nem használ?

- Megvizsgáljuk, hogy szellemileg, erkölcsileg egészséges-e?

- Úgy. A rendőr helyét az elméleti állapot megvizsgálásának a doktora foglalja el - véleményezte Mr. Burleigh.

- No, nekem jobban tetszik a rendőr - gondolta hangosan Mr. Rupert Catskill.

- Önnek jobban, kedves Rupert - vélte Mr. Burleigh, mintha azt mondaná:

- No lám, úgy-e most megfogtalak.

- Úgyebár ezt önök úgy értik, - folytatta az utópiaiakhoz fordulva Mr. Burleigh és a kifejezése most csupa felfogni, megérteni akarás - hogy összes ügyeiket olyan különleges testületek és alakulatok intézik, - az ember nem is tudja, hogyan keresztelje el őket - amelyeknek hozott rendeleteik életbeléptetésére nincsenek alárendelt közegeik?

- A mi világunk szabályai, egész működése - felelt Urthred - kizárólag a közszabadságok törvényeinek van alávetve. Szépszájú jelesünk van, akiknek a figyelmét a faj általános pszichológiája köti le. Ezek gyakorolják közfunkcióképpen - egymás között is - az esetleg szükséges közbelépést.

- No és önöknél eme jelesek csoportja az uralkodóosztály? - kérdezte Mr. Burleigh.

- Nem abban az értelemben, hogy önhatalmú akaratukat kifejezésre juttassák. Általános ügyek, mindennapi viszonylatok elintézése a dolguk. Nem több. Nem is akarnak többek lenni. Ezen az alapon elsőbbségük sem több, sem kevesebb, mint a filozófusé a szaktudóssal szemben.

- Ez aztán az igazi köztársaság - vélte Mr. Burleigh. - El nem tudom képzelni, hogyan alakult ilyenné, hogyan jött létre. Ez az állam ugyebár a legmagasabb fokú szociális elveket vallja?

- Hát önök még mindig olyan világban élnek, ahol majdnem minden - a levegőt, az országutakat, a tengert meg a pusztaságot kivéve - magántulajdonban van?

- Olyanban - világosította fel Mr. Catskill. - Nekünk magántulajdonunk van, amiért küzdünk... mindnyájan küzdünk...

- Ezen a korszakon keresztülmentünk mi is. Végére aztán rájöttünk, hogy a magántulajdon minden más megnyilatkozásában mint személyes jellegű tulajdonaink terén - az emberiség elviselhetetlen gyötrelme. Ettől mi rég megszabadultunk. A művész, a tudós korlátlanul rendelkezhetik minden fölött, amire a munkájához szüksége van. Mindnyájunknak megvannak szerszámaink a saját, meghatározott mesterségünk folytatására; megvannak a saját szobáink, helyiségeink, de a kereskedelem, a spekuláció részére itt nincs magántulajdon. Haditulajdon meg hozzá hasonló állami tulajdonok sincsenek. Régen megszabadultunk az ilyesmitől. Hogy hogyan, annak hosszú a története. Nem egynéhány év alatt. A magánvagyon túlkapásai tulajdonképpen a legtermészetesebb, legegyszerűbb és legszükségesebb lépcsőfokai voltak az emberi természetben rejlő fejlődési képesség lehetőségeinek. Mert azok hozták meg végezetül a hatalmas eredményeket. Persze csak óriás, katasztrofális földrengések után tanulta meg az ember, hogy a magántulajdonnak minő határokat kell szükségszerűleg szabnia.

Mr. Burleigh olyan pózt vett fel, amelyen látszott, hogy megszokta. Mélyen beleült a székébe, hosszú lábait előre kinyújtotta. A két kezének az ujjai mértani pontossággal egymásnak feszültek.

- Hát be kell vallanom, - köhécselt - hogy az anarchiának az a különleges módja, amelyik itt önöknél uralkodik, engem roppantul érdekel. Hacsak teljességgel félre nem értettem, itt mindenki ellátja a saját dolgát úgy, mintha az államnak lenne a szolgája. Úgy látom, - de kérem, ha feltevésem nem helyes, javítsák ki szavaimat - a népesség nagy része az élelem kitermelésével, elosztásával és elkészítésével van elfoglalva. Felteszem, hogy ezek látják el a világ fizikai szükségleteit. Ezek elégítik ki a népességet s ahogyan ezt mívelik, az magában véve az ő létalapjuk törvénye. Végeznek kutatásokat is, sőt kísérleteznek is. Senki sem befolyásolja, kényszeríti, akadályozza vagy tartja vissza őket. («Kioktatják mindenre egymást», vélte Urthred könnyed mosollyal.) Mások ismét az ércet teremtik elő, készítik el és tanulmányozzák az egész emberiség helyett. Ezek is mintegy törvényt alkotnak saját testületük által.

- Ugyancsak mások ennek az önök világának a lakhatóságát mozdítják elő. Felépítik ezeket a gyönyörű kis lakokat, megállapítják, kié legyen és hogyan használják fel. Ismét mások kizárólag tudománnyal foglalkoznak. Ezek a lelki, képzeletbeli lehetőségek emberei, mint nálunk a művészek. Megint mások tanítanak, oktatnak.

- Azok nagyon fontosak - vélte Lychnis.

- S teszik valamennyien közös harmóniában, megfelelő adagolással, önkényes vagy törvényt szabta központi kormányzat nélkül. Megengedem: ez mind bámulatraméltó, csakhogy: lehetetlen. Abban a világban, ahonnan mi jövünk, soha senki még ilyesmivel elő nem állott, ilyes eszmét fel nem vetett, nem kezdeményezett...

- Mégis, jó darab idővel ezelőtt a Guild-rendszert követő szocialisták vetettek fel ilyen eszméket - vélte Mr. Barnstaple.

- Szent atyám. Nem tudok semmit ezekről a Guild-rendszerű szocialistákról. Ugyan, mondja kik voltak azok? - érdeklődött Mr. Burleigh.

Mr. Barnstaple előbb hallgatva tért ki a feladat elől, majd ennyit mondott:

- Az ő eszméit némely ifjaink nagyon jól ismerik. Laski - a monisztikus állammal ellentétben, ahol a hatalom összpontosul - «*plurális államnak*», mindenki államának nevezi az ilyet. Sőt Kínában is nagyon jól ismerik. Egyik pekingi professzor, Mr. S. C. Chang röpiratot is írt róla. Úgy keresztelte el: *Professzionizmus*. Csak néhány hete, - vagy órája? - hogy én is olvastam ezt a röpiratot. A *Liberal* szerkesztőségébe küldte valaki. Azt vitatja, hogy minő fölösleges dolog Kínára nézve és mennyire nem kívánatos, hogy nyugati mintára, a demokratikus politika korszakát akarják keresztülszenvedtetni vele. Azt akarja az író, hogy Kína egyenesen haladjon a dolgozó osztályok párhuzamos függetlenítése útján, hogy a mandarin, az iparos, a földműves és a többi olyanféle helyzetbe kerüljön egymással szemben, aminőnek nagyjából itt látjuk. Persze ez óriás, előzetes művelődéstörténeti forradalmat, folyamatot kíván előfeltételül. Annak a csirája, amit ön itt anarchizmusnak nevez, azonban valahogy mégis benne van abban a levegőben is, ahonnan mi jövünk!

- Szent atyám! - kiáltott fel Mr. Burleigh és még intelligensebb, még megértőbb akar lenni a kifejezése, mint az imént. - Így áll ez csakugyan? És nekem *sejtelmem*, de fogalmam se volt róla!

4.

A társalgás most már formailag kevésbé összefüggő volt, mégis a gondolatváltás gyors, erős hatású. Mr. Barnstaple előtt úgy tetszett, elég hamar dereng fel immár agyában annak az időnek a teljes képe, amely Utópia történetében telt el az utolsó *Zűrzavarok Kora* óta.

Mennél többet tudott meg ennek a kornak az eseményeiből, annál jobban úgy tetszett: az akkori állapotok hasonlítottak a mi földünkön uralkodó jelenlegi állapotokhoz. Akkortájt az utópiaiak is öltönyöket, ruhákat hordtak és földi mintára városokban laktak. Inkább az események szerencsés együttműködése, mint határozott jel, időpont nyitotta meg számukra sok évszázad kedvező alkalmát, élettapasztalataik kibővítését. Kedvező klimatikus változások, megfelelő politikai esélyek kedveztek a fajnak a gonosz viszonyok hosszú kora után, a ragályok, kórok és romboló háborúk nyomában. Akkor történt például először, hogy az utópiaiaknak sikerült felkutatni az egész bolygót, amelyen laktak. Kutatásaik óriás, szűz területeket szabadítottak fel a megmunkáló gépek alá; eke, szántógép számára új világokat. Óriás, tömerek voltak az a gazdagság, öröm, szépség és szabadság, amit ez új területekben nyertek. Ezreket, milliókat emelt ki a közönséges emberi nyomorúság posványából ez a változás. Olyan helyzetekbe emelte fel őket, ahol - ha akarták - gondolkodhattak, cselekedhettek soha eddig még nem ismert szabadsággal és derűvel. Voltak, - éppen kellő számban - akik úgy is cselekedtek. A tudomány soha nem látott erőben bontotta ki szárnyait, elhozta magával a pompás találmányok egész sorozatát. A praktikus emberi erő és tudás óriásilag megnövekedett arányaiban, kihatásaiban.

Volt Utópiában azelőtt is mélyreható tudomány, végbement az észnek sok forradalma, de soha olyan kedvező körülmények között és sohasem tartottak ezek a forradalmak kihatásukban olyan sokáig, hogy praktikus gyümölcsöt is teremjenek. Rövid néhány évszázad alatt ím az utópiai - ki addig úgy csúszott-mászott bolygóján, akár a vaksi hangya vagy parazitamód kisebb-nagyobb állatokat nyergelt föl, hogy a távolságokat lebírja - immár gyors madáriram-

ban repül vagy egymáshoz szól, mérhetetlen távolságra! Soha el nem képzelt hatalomban áll rendelkezésére a mechanikai erő. A fiziológia nyomon követte, majd társává szegődött a fizikának és a vegytannak. Rendkívüli lehetőségek, olyanok is, melyeket az ember a saját testén próbált ki és gyakorolt, valóságokká váltak és valóságokká váltak az új eszmék és szociális élet terén is. Így keletkezett Utópia! Mindeme dolgok - amint egyszer megindultak - olyan gyorsasággal fejlődtek, izmosodtak, hogy a népességnek csak egész kis töredéke fogta fel, látta meg ezeket a tökéletességeket, a tudásnak ezeket a felfedezett ormait. A változásoknak ezt a gyors forgását nem mindenki érte fel ésszel. A többiek úgy vették az újításokat, ahogy maguktól jöttek, akár a véletlent. Gondolataikban, életmódjukban nem alkalmazkodtak az új szükségletekhez, amiket az új élet szükségképpen magával hozott.

Utópia népességének zöme az erőhöz, örömhöz, felszabaduláshoz vezető eme hatalmas változásokra először óriási emberszaporulattal felelt. Olyan ész nélkül, olyan gépiesen szaporodott, mint akármilyen állat, akárminő növény tette, ha kedvező létfeltételek közé kerül. Duzzadt, növekedett úgy, hogy elárasztotta, mintegy elnyelte a részére nyíló lehetőségeket. A tudomány nagy, hatalmas ajándékait arra használta fel, hogy elősegítse az életnek ész nélkül való szaporítását. A *Zűrzavarok Korá*-nak egy bizonyos szakában Utópia lakossága meghaladta a kétezer milliót...

- És most? - lelkendezett Mr. Burleigh.

- Most? Az utópiaiak felvilágosodtak. Bolygójuk lakossága számszerint mintegy kétszázötvenmillió. Ez az a maximális számú népesség, amelyik tökéletesen szép életet élhet itt. Most persze, hogy a megélhetési források némileg növekedőben vannak, némileg megengedhető a szaporulat.

Amerton atya, mintegy megborzadva, felsóhajtott. Darab idő óta rettegett már ettől a valóságtól. Erkölcsei alapjában támadta meg őt a dolog.

- Önök *szabályozni* merészelik a szaporulatot?! Ellenőrzik! Nők beleegyeznek abba, hogy annyi gyermeket hordozzanak - amennyire - ah, a köznek van szüksége, csak éppen annyit?!...

- Természetes - vélte Urthred. - Ugyan miért ne?

- Ettől féltem! - riadt fel Amerton atya. Előrehajolt és két kezével eltakarta az arcát. Csendesen mormogta:

- Éreztem ezt; megéreztem ennek a világnak a légkörében! Emberi ménés! Ez az! Vona-kodnak több emberi lelket teremteni! Micsoda gonoszság! Oh, Istenem!

Mr. Burleigh némi kelletlen borzalommal szemlélte szemüvegén keresztül a tiszteletreméltó urat. Ő undorodott a hasonló hangzatos szavaktól. De aztán eszébe jutott: Amerton atyát erősen támogatják a konzervatív elemek. Mr. Burleigh így újra az utópiaiakhoz fordult:

- Nagyon érdekes, igazán felette érdekes - úgymond. - Mert a mi világunkban még jelenleg is az a felfogás uralkodik, hogy a népesség a jelenleginél legalább ötszörte nagyobb lehetne!

- De hiszen nem az imént közölték velünk, hogy húszmillió ember fog ezen a télen éhen-halni?! Úgy emlékszem, valami «Oroszországot» említettek. És a megmaradottak közül is csak nagyon kevésnek van olyan élete, amit önök is szépnek, teljesnek, elfogadhatónak neveznek.

- Mégis... mégis... túlságos erős az ellentét, - iparkodott Mr. Burleigh.

- Rémes! - vélte Amerton atya egyszerűen.

- A legutóbbi korban, a *Zürzavarok Korá*-ban - folytatta az utópiai - a bolygó túlnépesítése volt az egyetlen oka, kiindulópontja a világ mételyenek és romlásának, miből aztán a fajtára háramló összes többi rossz származott. Újonnan, örökké, cél nélkül újonnan érkezők fojtó áradata mindinkább elnyomta az intelligens kisebbséget, képtelenné téve azt arra, hogy olyan csoportot alkosson, amely megfelel az új élet követelményeinek, folytonos változásainak. És az intelligens kisebbség egymagában képtelen volt arra, hogy a faj sorsát irányítsa, ellenőrizze. Így létrehozták felelőtlenül a népesség óriás tömegeit, amit rothadó hagyomány, gonosz szokások vezettek, tartottak össze. Zsákmánya lett ez a tömeg valamennyi kalandornak, aki elég vakmerő és arcátlan volt ahhoz, hogy hozzá forduljon és sikereiben rátámaszkodjék. A vaskos, nehézkes, jól-rosszul összekovácsolt gazdasági rendszer, hogy eleget tegyen az új élet óriásilag megnövekedett igényeinek, mind gonoszabb, kegyetlenebb és szemtelenebb kizsákmányolója lett a közönséges halandók tömegének s mindjobban kedvezett a születés, siker egynéhány kiválasztottjának. És a szegény, igazán «közönséges», intelligencia nélkül való közönséges halandót nyomor és megalázás rugdosta, tépte a bölcsőtől a koporsóig, hízlegtek és hazudtak neki, megvették, eladták, gonosz és szemtelen kisebbség uralkodott rajta. Bátor és kétségtelenül nagyon erélyes, vakmerő, de minden más tekintetben egy csöppet sem magasabb színvonalon álló kisebbség, mint maga a nagy tömeg. Nehéz azt már megérteni a mai utópiainak, - folytatja Urthred - nehéz már felfogni a rettentő butaságot, korlátoltságot, idő- és vagyonpocsékolást, közönséges, aljas indulatokat, amivel ez utolsó Zürzavarok Korá-nak gazdagjai, hatalmasai...

(Sohse zavartassa magát... Kérem, ezt úgyis tudjuk - gondolkodott hangosan Mr. Burleigh. - Sajnos. Ezt sejtjük... jól tudjuk... Csakugyan. Ezt tudjuk.)

...uralkodtak. A hemzsegő, töméntelen, óriásira szaporodott tömeg fölött végtére aztán szerencsétlen, baljóslatú jelek mutatkoztak. Akárcsak rothadó gyümölcsdomb fölött zsibongó méhraj. Ez volt annak a tömegnek a természetes, elkerülhetetlen sorsa. Háború keletkezett majdnem szerte az egész bolygón; ez megbénította a rohadó gazdasági szervezeteket s az egész gépezet képtelenné vált arra, hogy továbbműködjék. Polgárháborúk; durván összekovácsolt társadalmi forradalmak tették teljessé a nyomorúságot, a szervezetlenséget. Évek hosszú során át rossz időjárás következett, ez is mélyítette az általános közös nyomort. A kísérletező kalandor, aki túlságosan ostoba volt ahhoz, hogy felfogja azt, ami történt, nyugodtan folytatta csalásait, szédelgéseit, a «tisztességesebb» elem kifosztását. Mint ahogy az a rágódó féreg zabál, emészt még azután is, hogy a testét kettévágták. Az utópiai életének vágyát: *adni, alkotni*, legyőzte az a másik: *kapni, elvenni*. A termelés a legkisebb fokra zsugorodott össze. A felgyülemlett gazdagság tünedezőben volt már. Adósságok egész hálózata, a hitelezők falkája - erkölcsileg segítő beleavatkozásra képtelen államokban - összemorzsolta minden friss kezdeményezést, igyekezetet.

Utópia életében a nagy fordulatot, fellendülést, amelyet a nagy találmányok hoztak meg, ismét gyors hanyatlás követte. Mert ami bőség, szépség, öröm abban a világban még található volt, azt annál mohóbban szívták fel magukba a pénz kalandorai, a mindent elnyelő spekulációs üzlet. A tudományt már régen megvásárolták; most már csak inkább jól jövedelmező szabáldmak kész zsákmánya volt vagy eszköz a növekedő szükségletek előteremtésére. Elhomályosult már egészen az igaz, hamisíthatatlan tudomány pislákoló mécse; sőt majdnem hogy teljesen kialudt, majdnem újra a Sötét Korok pusztaságába süllyedt vissza Utópia. Azokba a korokba, melyekben a nagy találmányok még meg sem születtek volt...

- Mennyire hasonlít az egész a mi világunkról alkotott komor diagnózishoz - vélte Mr. Burleigh. - Igazán hihetetlenül hasonlít. Hogy élvezte volna Dean Inge ezeket!

- Az efféle hitetlenek, persze, hogy élveznék az ilyesmit - vetette közbe Amerton atya némileg összefüggéstelenül.

A közbeszólások bosszantották Mr. Barnstaple-t, aki szívesen hallott volna többet.

- No és aztán? - fordult Urthred felé.

5.

Megmagyarázták Mr. Barnstaple-nek, hogy a továbbiakban mi történt. Az történt, hogy az utópiaiak gondolkodásmódja teljesen megváltozott. Mindegyre szaporodott azoknak a száma, akik belátták: túlságosan veszedelmes, sőt éppenséggel tűrhetetlen, hogy a természet hatalmas és a tudomány által olyan könnyen felszabadítható erői - mikor így teljesen az ember hatalma alá kerültek - a társadalmi élet régi felfogása szerint szolgálják az emberi nemet. Hogy minden nagyság törvényes fegyverré váljon csak a nő, a férfi kezében arra, hogy mentől többet csaljanak ki egymásból. Mint ahogyan a modern fegyverviselés borzalmas tökéletessége egyes hatalmasságok monopóliuma, tulajdona lett. Ezt eltűnni többé nem lehetett. Az emberi közösségnek új eszmékre, új konvenciókra lett szüksége, hacsak az egész történelem gazsága, nyomorúságba, tökéletes felborulásba nem akart fulladni.

Az akkori emberi társadalmat még olyan törvények tartották össze, amelyeknek gyökere, alapja az őskorba nyúlt vissza. A régi majomember kegyetlen tusái voltak a törvény magva. Ennek az őskori szellemnek gyökeresen meg kellett változnia, hozzá kellett alakulnia az életrekelte új erőkhöz, új veszedelmekhez. Az a nagy verseny, a bírás vágya - az akkori közösség uralkodó eszméje - olyan lett, mint a rosszul szabályozott kohó, már-már elpusztította a gépezetet, melyet azelőtt hajtott. A teremtmény, megtartó erőt szolgálással kellett pótolni. Ehhez kellett idomulnia az emberi felfogásnak, szellemnek és akaratnak, mikor a társadalmi élet megmentéséről lett szó. Azok a javaslatok, amelyeket előbbi korok, mint az exaltált idealizmus javaslatait fojtottak el, most nemcsak elismertekké, értelmesekké, józanokká és hangosakká váltak, hanem elismerték őket mint pszichológiai igazságokat is; mint praktikus és feltétlenül szükséges igazságokat fogadták el őket. Mikor ezeket a dolgokat elmagyarázta Urthred, Mr. Barnstaple előtt úgy tetszett, majdnem közismert kifejezéseket használt. Mintha olyasvalamit is mondott volna, hogy *«aki az életét akarja menteni, elveszti azt, aki pedig az életét odaadja, az az egész világot nyerendi meg általa»*.

Valahogy Amerton atya fejében is visszhangot keltenek ezek a szavak. Hirtelen közbeszólt:

- De hiszen ön idéz!

Urthred elismerte. Valami idézet fordult meg az agyában. Egy hatalmas költői erejű férfiú tanításából vette az idézetet. Az a férfiú már nagyon régen élt, messze, valahol a kimondott szavak korának kezdetén.

Folytatta volna a beszédet, de Amerton atya most túlságosan felizgult. Nem hagyta tovább szóhoz jutni.

- Ki - kié volt az a tanítás? Hol élt az az ember? Hol született? Hogyan halt meg?

Mr. Barnstaple öntudata előtt megjelent egy régi kép: magányos, halavány arcú emberalak, rajt ütések, sebek és vér nyoma; körülötte fegyveres örök. Tolongó, izguló, naptól barna tömeg hullámoz a keskeny, magasfalú utcán. Mögötte: óriás, durva fatákolmány, amely le- meg felhullámoz, ahogy a kanyargó tömeg lökdösi, döfködi, mind előre, előre...

- Hát *ebben* a világban is a kereszten halt meg? - kiáltott Amerton atya. - A *Kereszten* halt meg?

Nem. Megértették vele, hogy Utópia prófétája nagyon kínosan halt meg, de nem a Kereszten. Kínózták ezt is; de sem az utópiaiak, sem a jelenvaló Földlakók nem érhetik fel ésszel a kínzásoknak azt a fejlett technikáját. Mégis, úgy látszik, nagyon lassan forgó kerékre erősítették; rajta hagyták, amíg meghalt.

Gonosz, győzedelmes faj undorító büntetése volt az; és azért kellett végrehajtani rajta, mert az a tanítása, hogy mindenkinek a nagy emberi közösséget kell szolgálnia, felháborította a hatalmasokat, a gazdagokat, akik nem akarták a közt szolgálni. Mr. Barnstaple képzeletében hirtelenül feltűnt izzó, kápráztató napsugárban a forgó kerék, rajta az eltorzult, összeroncsolt, vonagló emberalak. S lám! csodás győzelme a halál fölött! - olyan világból, amelyik képes volt ennek a tettek elkövetésére, fakadt ez a nagy béke, ez az általános szépség, öröm, ez az emberi tökéletesség! Amerton atyából csak úgy dőlt a kérdés:

- No - és tudták önök - ki ő? Nem is sejtették azt itt az önök világában?

- Voltak elegenden, akik azt gondolták, hogy ez ember alighanem: Isten. De ő saját magát mindig csak az Isten fiának vagy az Ember fiának nevezte.

Amerton atya kitartott a gondolata mellett:

- De azért most imádják, úgy-e?

- Követjük a tanait, mert csodások és igazak - felelt Urthred.

- No, de imádják is őt?

- Nem imádjuk.

- Senki se imádja? Mert csak *voltak*, akik imádták?

- Igen; voltak. Voltak, akik megroppantak, meghökkentek tanításainak komor nagysága előtt, de megérezték, hogy valahogyan mélységesen igaza van ennek az embernek. Ezek erőszakot tettek a saját rossz lelkiismeretükön, kijátszották, - úgy állították be őt, mint csodás, bűvös istenséget - a helyett, hogy úgy fogadták volna, mint a saját lelkük megvilágítóját. Ezek aztán kivégzésének tényébe beleszóttak feláldozott királyokról szóló színes hagyományokat is. A helyett, hogy tanításait tisztán, közvetlenül és világosan felfogták volna lelkükben, a helyett, hogy felérték volna ésszel s értelemben, akaratban követték volna őt, ezek inkább a misztikum csalárdságainak segítségével megették, felfalták őt: nem a lelküknek, hanem a testüknek tették részesévé. Azt a kereket csodás szimbólumnak tették meg: összekeverték az Egyenlítővel és a Nappal, az eklipszissel és igazán mindennel, amit elő találhattak. Balszerencsében, betegségben, tartós rossz időben a segítségét kérték; azt mondták, sokat használ annak is, aki kört rajzol a mutatóujjával a levegőbe és úgy hívja, hogy: segítsen!

S mert nagyon kedves volt ennek a mesternek az emléke a tudatlan tömeg előtt, - a gyöngéd jósága, a könyörületesége tették olyanná - belekapott egy csomó ravasz és tolakodó fajtájú kufár is. Ezek vezetőkül tolták fel és a «kerék küldötteinek» nevezték el magukat. Meggazdagodtak, meghatalmasodtak annak a keréknek a nevében. Ugyanezek egész népeket vezettek a kerék nevében pusztító háborúba. Felhasználták a kereket mint az irigység, gyűlölet és zsarnokság takaróját; mint sötét, aljas vágyak elleplezőjét. Végre aztán némelyek kijelentették, hogyha az az egykori próféta újra Utópia földjére lépne, az ő győzedelmes kereke újra csak szétmorzsolta, darabokra tépte volna őt...

Úgy látszott, Amerton atya nem kíséri többé figyelemmel ezeket a közléseket. Valami más szemszögből nézi a dolgokat.

- De bizonyosan van - úgymond - még egy fennmaradt csoportja azoknak a hívőknek? Talán megvetett, de fennmaradt csoportja?

- Nem. Ilyen fennmaradt csoport nincs. Követi az egész világ a Mesterek Mesterét; imádni nem imádja senki. Némely régi, megőrzött épületen még ott a kerék nyoma: sokszor a képzelet végtelenségével felruházott, csodásan cifra alakzatban. Múzeumokban, gyűjteményekben hemzseg a sok kép, szobor, bálvány, miegyéb, amelyeknek mind a kerék a tárgya.

- Én ezt nem értem - szólt Amerton atya. - Túlságosan borzasztó ez. Nem értem. Nem bírom felfogni.

6.

Szép, karcsú férfi, az arcvonásai nagyon finomak, - Mr. Barnstaple később megtudta, hogy Lionnak (Oroszlánnak) hívják - vette át most a magyarázás nehéz feladatát Urthredtől. Ezentúl ő felelt a Földlakók kérdéseire.

Utópia nevelési, oktatási köz-szerveinek volt Lion egyike. Elmagyarázta, hogy az Utópia életében beállott változás nem volt hatalmas, gyors forradalom következménye. Nem volt ez törvények, szokások új rendszere, sorozata; nem volt a gazdasági együttműködés új fajtája; nem volt ez a szociális termelésből fakadó jólét; nem szökkent egyszerre virágba, mint kész tökéletesség. Már a *Zűrzavarok Kora* előtt, meg annak idejében is - hosszú, hosszú időn keresztül - rakódott le az új állam sok alapköve. Mindjobban szaporodott azoknak a tömege, akik - ha nem is előre meghatározott terv, módszer alapján, de mintegy öntudattalan együttműködésben - keresték, vágyták a köz tisztaságát, a lélek igazságát. Csak a *Zűrzavarok Korá*-nak tetőpontján történt, hogy hirtelen erős fejlődésnek indult a pszichológia tudománya. Valahogy hasonlatos volt ez a gyors fejlődés az előbbi századok földrajzi és fizikai fejlődésének gyorsaságához. Az a társadalmi és gazdasági zűrzavar, amely elnyomta a kísérleti tudományt és megnyomorította még az egyetemek rendszeres munkáját is, csak ingerelte a kutató szellemet, fejlesztette, kétségbeesett bátorságra serkentette az egészséges emberi közösség utáni vágyat.

Mr. Barnstaple kezdte megérteni. Itt nem azoknak a heves, erőszakos változásoknak egyike ment végbe, amelyeket forradalmaknak neveznek nálunk. Inkább valahogy a felvilágosodás terjedt el erősebben, új eszmék hódítottak rohamosabban tért. A régi világ rendje folyik valahogy tovább, mindig lanyhuló erővel, míg végre az emberek - mert hisz ez volt a legokosabb - kezdték élni az új életet a régi helyett.

Az új világrend kezdete vitákban, könyvekben, röpiratokban nyert kifejezést; főképen pedig a pszichológiai laboratóriumokban. A televény talaj, amelyben minden megizmosodott, az iskolák, a kollégiumok voltak. A régi rend apró javakkal jutalmazta a tanítómestert; a vezetőket, a hatalmon levőket azonban annyira elfoglalta a gazdagság utáni tusa, hogy nem sokat törődtek a tanítással, oktatással. Ráhagyták az egészszet olyan férfiakra meg nőkre, akik tudásukat, munkájukat odaadták arra való remény nélkül, hogy majd megjutalmazzák érte őket. Ilyenek formálták újra az ifjúságban az emberek világát. S bizony olyan munka is volt az. Olyan világban, amelynek kalandorpolitikuskok álltak az élén, ahol azok vergődtek uralomra, akik az üzlet zavaros vizének fenekén csak a konc után kutattak, ilyen világban mégis utat kezdett törni magának az a meggyőződés, hogy haszontalan kolonc az emberek társadalmában a túltengő magántulajdon. Hogy az állam nem láthatja el tisztességesen a teendőit, a tanítás, nevelés igaz gyümölcsöt sohse teremhet mindaddig, míg karöltve jár a lelkiismeretlen gazdagok osztályával. Mert ezek - a természetükből, lényükből folyólag - szétromboltak, elfojtottak, aláástak minden egészséges állami kezdeményezést. A pusztta létük elégséges volt arra, hogy

eltorzítsa, mivoltukból kivetkőztesse az emberi élet valódi értékeit. Ezeknek menni kellett; így kívánta a faj java.

- No és nem küzdöttek elmozdításukért? - kérdezte Mr. Catskill harciasan.

- Küzdöttek. Rendszertelenül, de hevesen. Az a küzdelem, amellyel halasztani, meggátolni iparkodtak az általános tudomány és műveltség államának eljövételét: Utópiáét, majdnem öt évszázad öntudatos küzdelme volt. Ez a kapzsi, szenvedélyes, előítéletes és önző emberfaj harca volt a szolgálatra való tömörülés eszméjének valóságra váltása, kikristályosodása ellen.

Ezek elkeseredetten küzdöttek mindenütt, ahol csak szembetalálkoztak ezzel az új eszmével. Küzdöttek fenyegetéssel, bojkottal és erőszakkal, hazugsággal és hamis vádakkal. Küzdöttek üldöztetéssel és börtönnel, lincseléssel, tollban és kátrányban való meghengergetéssel. Küzdöttek tüzzel, bombákkal és ágyúval.

Hanem az elvetett új eszméket szolgálók hada ott volt mindenütt, kényszerítő erővel ragadta meg azokat a férfiakat és nőket, akikre szüksége volt. Mielőtt Utópiában megalakíthatták volna a tudományos államot, egy milliónál több mártírnak kellett elvérzenie, elpusztulnia. Megölték őket és megszámlálhatatlan volt azoknak a száma, akik valamivel enyhébb büntetés által pusztultak. Pontról-pontra tudott csak tért nyerni a művelődés, az új társadalmi törvények, új gazdasági módszerek. A változások pontos idejét nem lehet megállapítani. Mégis eljött az idő, amikor Utópia tudatára ébredt annak, hogy meghajnalodott, hogy a dolgok új rendje foglalta el a régiek helyét.

- Valahogy így kellett, hogy legyen - gondolkodott Mr. Barnstaple, mintha Utópia nem is állna előtte a valóságban. - Valahogy ilyenféleképpen.

Majd a Földlakók újabb kérdésére következett felelet. Az utópiai gyermek előtt feltárják mindazokat a lehetőségeket, amelyek ebben a világban várnak rá; a felé a munka felé irányítják, amely felé hajlamai és képességei vonzzák. A gyermek szép környezetben születik és egészségesek a szülei. Az anyja csak kellő meggondolás és megfelelő rákészülés után hordozza méhében. Egészséges életkörülmények közt nő fel; a játékra, tanulásra való természetes hajlamait a leggyöngédebb és legóvatosabb nevelési módszerrel elégítik ki, a kéznek, a szemnek, de minden egyes testrésznek alkalmat adnak arra, hogy kellően fejlődjen.

Tanul a gyermek rajzolni, írni. Megtanulja, hogy hogyan fejezze ki magát, szimbólumok, jelképek jókora tömege áll rendelkezésére ahhoz, hogy gondolatait kifejezésre juttassa. Jóság, udvariasság majdnem veleszületett tulajdonságok. Hiszen körülötte mindenki jó, udvarias. Különösen képzeletbeli tulajdonságait figyelik, fejlesztik, bátorítják. Megtanulja világának, fájának csodás történetét; mint küzdött az ember s mint küzd még folyton azon, hogy az ősi, szűkös állatiasságból kivetkőzzék, hogyan vetkőzze le az önzést s közeledjen mindinkább a felsőbbrendű lény felé, amelyik még most is csak homályosan dereng elő a tudatlanság ködéből. Vágyait megneemesítik. Költészetből tanul; jó példából és a körülötte levők szeretetéből; nemi gerjedelmeit önzése ellen fordítják; a kíváncsisága a tudományok iránti szenvedélyben nyer kielégítést; harcra hajlamait a rendellenességek leküzdésére vezetik. Veleszületett büszkeségét, becsvágyát a köz fejlődésének dicséretes előmozdítása felé irányítják. Azt a munkát csinálja, amihez kedve van és azt is ő választja ki, hogy mit akar csinálni.

Ha aztán mégis közönyös, közömbös marad valamelyik egyén, hát nem olyan nagy a veszteség, van elég nyersanyag Utópiában valamennyiök megélhetésére. Csakhogy akkor nem fogja szeretni senki; gyermekei se lesznek, mert Utópiában nem szereti azokat senki, akikben nincs erély, nincs jóra, nemesre való igyekezet. Utópia szerelmese büszke akar lenni a párjára. A «gazdagok» lusta, kiváltságos osztálya eltűnt. Nincs itt játék, színház azok részére, akik csak nézni akarnak. Nincs itt olyasmi, ami a bámészkodó semmittevőnek készült. Szép világ ez a

mi világunk; pihenéskor, ünnepnapkor is szép. De nem szép világ azoknak, akik állandó foglalkozásul a semmittevést tűzték ki maguk elé.

Utópiában a tudomány már évszázadok óta szervezi a születéseket, úgy, hogy a ma élő majdnem valamennyi utópiai előző századokban mind mint erélyes, teremtmény erő tűnt volna ki. Kevés az ostoba Utópiában és kártékony egyáltalában nincsen. A lusták, naplopók, letargiás, közömbös természetek, a képzelet nélkül valók majdnem mind kihaltak; megkapta obsitját és eltűnt a melankolikus emberfajta is; a dacos, gonosz, ravasz jellem majdnem egészen tűnőben van. Utópia népességének óriás többsége dolgoz, vérmes, találékony, jó felfogóképességű és jókedélyű.

- És parlamentjük sincs? - kérdezte, még mindig hitetlenül, Mr. Burleigh.

- Utópiában nincs parlament. Nincsen kormányzat, nincs magántőke, nincs üzleti verseny, nincsen rendőr és nincsenek börtönök; nincs eszelős, nyomorék vagy hibás. Nincsen, mert vannak jó iskolák és vannak jó mesterek; olyan iskolák és olyan mesterek, akik egészen megfelelnek hivatásuknak. Politika, kereskedelmi, gazdasági verseny csak a nyers társadalmakat fenntartó rendszerek bástyái. Ezeket a rendszereket Utópiában már több, mint egy évezred óta kiküszöbölték. A felnőtt utópiainak nincs kormányzata, szabályai, nincsenek törvényei: azokat a szabályokat, kormányzatot és törvényeket, amelyekre szüksége volt, megadták neki gyermek- és ifjúkorában.

Lion így fejezte be: *A mi kormányzatunk: a nevelésünk.*

HATODIK FEJEZET.

Földi kritika.

1.

Voltak ennek az emlékezetes délutánnak és estének olyan percei is, - Mr. Barnstaple-nek úgy tűnik föl - amikor semmi egyébről se volt szó, minthogy ott ül és egy roppant érdekes állam- és társadalomtudományi vitában vesz részt. Vita, dialógus az egész, amelyik valahogyan, érthetetlen módon szemlélhetővé válik. Mintha mindez valahogy csak a képzeletében történék. Aztán újra hatalmába keríti ennek a kalandnak a tökéletes kézzelfoghatósága. Ilyenkor figyelmetlenné válik, szellemének rugékonny érdeklődése megcsappan; hiszen olyan hihetetlenül furcsa helyzet ez. Mikor így elbágyad a figyelme, csak a tekintete kémlel körül arcról-arcra. Nézi az utópiaiakat, akik körülveszik. Itt-ott az építkezés szépségén akad meg a szeme; majd visszatér a figyelme a környező emberfajtára s ennek rendkívül kecses, elragadó volta ejti ámulatba.

Aztán - majdnem hitetlenül - Földlakó társait mustrálja.

Ezek az utópiai arcok olyan bájosak, komolyak és szépek, mint az angyalok régi olasz festményeken. Egyik nő feltűnően hasonlít Michelangelo Sybillájához. Könnyű, kecses valamennyinek a tartása, ahogy egymás mellett ülnek, nő, férfi vegyesen. Majdnem kivétel nélkül az előadás menetét figyelik. Itt-ott azonban - Mr. Barnstaple észreveszi, - kutató, figyelő, barátságos szempárok fordulnak a Lady Stella kosztümje és a Mr. Mush szemüvege felé.

Mr. Barnstaple-nek az volt az első benyomása az utópiaiakról, hogy valamennyien fiatalok. Most azonban kezdte észrevenni sokak arcán az erőteljes érettség jeleit. A kornak az az erősen kifejezett jelege azonban - mint a mi világunkban - nem volt meg egyiken se. Azonban csakúgy Urthred, mint Lion szeme, szája körül a tapasztalás árka vonalakat.

Mr. Barnstaple-ből ez a különös népség egyidőben bámulatot és vonzódást váltott ki. Valahogy érezte, tudta ő mindig, hogy kell valahol lennie ilyen emberfajtának. Ez a tudat minden emberi dolgok ismeretéből szűrődött le és ugyanakkor mégis a hitetlenséggel határos kábulat fogta el a fölött, hogy íme így egy világba került velük. Egyidőben voltak normálisak és bámulatraméltók ezek az emberek, míg az ő társai egyidőben furcsáknak és mégis valahogy természeteseknek festettek.

S bár erősen élt benne a vágy, hogy barátságossá, sőt mentől meghittebbé váljon a viszony közte és ezek közt a szép, kecses alakok közt, hogy egészen átadja magát nekik és szolgálja őket hasonló igyekezettel, mégis egyidőben valami fojtó aggodalom, félelem tartotta vissza attól, hogy velük legyen, hogy érintse őket. Annyira áhítozott azután, hogy mint pajtást, társat elismerjék, értékeljék, hogy egészen kétségbeejtette a saját kecstelen, méltatlan volta. Úgy érezte, meg kell hajolnia ezek előtt. A dolgok minden fénye, minden bája mögött azt érezte, mint vigyorog rá az a türhetetlen átok, hogy ebből az új világból ki fogják utasítani.

Akkora hatással voltak Mr. Barnstaple-re ezek az utópiaiak, annyira átadta magát kecsességük, fizikai pompájuk örömteli szemléletének, hogy darab ideig nem is figyelte, milyen hatással vannak többi földi társaira. Mert amilyen hüen festették az utópiaiak a normális földi életnek ezer furcsaságát, kegyetlenségét, az őt egészen megfosztotta attól a képességétől, hogy immár ő bírálja el amazok intézményeit, életberendezését.

Amerton atya viselkedése volt, ami a figyelmét erre a dologra terelte. Általa látta meg, hogy igenis lehet bírálat tárgyává tenni ezt a pompás emberfajt is; hogy ki lehet fejteni ellenük jókora adag ellenségeskedést is. Eleinte Amerton atya fehér gallérja fölött maga volt a kerek-arcú, elnyílt szemű csodálkozás. Nem bánta, akárkié lesz köztük a vezetőszerp, egy szót se szólt mindaddig, amíg a halott Zöldtő meztelen szépsége egész «világi» ízű csodálkozásba nem ejtette. De a tó feletti utazás, az étkezés és a viták sora meghozta a változást. A naiv bámulat kifejezését felváltotta már a gyűlölködés, ellenkezés. Mintha ez az új világ, amely eleinte csak látványosság volt, most hirtelenében kérdéssé, vita tárgyává vált volna, amire vonatkozólag Amerton atya úgy érzi, hogy vagy el kell fogadnia úgy, ahogy van, vagy síkra kell hogy szálljon ellene. Lehet, hogy túlságos erős mértéket öltött benne a nyilvános ellen-örző, a prédikátor, lehet, hogy nem érezte jól magát, nem volt normális állapotban, amíg nem ostorozott, bírált. Vagy lehet, hogy a körülötte mozgó bájos, kedves alakok ártatlan, erényes meztelensége csakugyan megbotránkoztatta. Mert nemsokára hümmögni és köhögni kezdett; teljességgel képtelenné vált arra, hogy nyugton maradjon.

Akkor szólt közbe először, mikor a népesedés problémáját vetették fel. Darabig aztán győzött indulatainak túlfűtött katlanja fölött az intelligenciája akkor, mikor a kerék prófétáját említették. De aztán utat tört belőle a felgyülemlett gyanú.

- Beszélnem kell! - hallotta maga mögött Mr. Barnstaple. - Nekem szólnom kell!

És most hirtelenében ő tett fel kérdéseket.

- Némely dolgot tisztáznunk kell - szólt. - Kérem. Szeretném én tudni, hogy micsoda erkölcsi állapotok uralkodnak ebben az úgynevezett Utópiában. Bocsánatot kérek!

Felállt. Széttárta a karjait. Egy pillanatra arra is képtelen volt, hogy belekezdjen. Előrejtött, megállt egy szék előtt, de úgy, hogy kényelmesen összekulcsolhassa kezeit a szék tábláján. Majd az ujjáival végigszántotta a haját, mélyet lélekzett. Szokatlan pirosság lepte el az arcát, egész fényessé vált tőle. Rémes gyanú villant át Mr. Barnstaple agyán: hisz ez így készül a vasárnapi prédikációira is, amikor le szokott rántani a kerék világon mindent, ott a westi Szent Barnabás-kápolnában. A gyanú még rémesebb valósággá mélyült.

- Barátim, testvéreim ez új világban, egynéhány dolgot akarok elmondani mit el nem halaszthatok. Egynémely kérdéssel akarok belevilágítani a lelketekbe. Egyszerűen akarok szólni hozzátok egynémely egyszerű, de alapvető dologban. Világosan akarok szólni: férfi a férfihez. Nem leszek édesszájú némely fontos és kényes ügyben. Nem akarok nagy feneket keríteni a dolognak, csak annyit akarok kérdezni tőletek, ó Utópia állambeliek, - ahogyan magatokat nevezitek - megtartottátok-e, tisztelitek és becsülitek-e azt, ami a legszentebb a társadalmi életben? Tisztelitek-e a házassági köteléket?

Darab ideig szünetet tartott. A szünet alatt Mr. Barnstaple agya már fel is vette Utópia feleletét: - Utópiában nincsenek kötelékek.

Igen ám, de Amerton atya nem azért tette fel a kérdéseket, hogy feleletet kapjon rájuk. A kérdései inkább szónoki kérdések.

- Azt akarom tudni, - dörögte - vajjon az a szent szövetség, mi eleinknek Éden kertjében adatott, megáll-e itt is vajjon egy embernek, egy asszonynak szentesített és egész életen át való társulása jó szerencsében, balsorsban - minden más közösséget kizáróan - az önk életének is alapszabálya-e, vajjon... Azt akarom tudni...

- *Ne akarja tudni* - hangzott fel az utópiai közbeszólás.

- Akarom tudni, vajjon ama védett, őrzött kettős tisztaság -

Mr. Burleigh felemelte hosszú, fehér kezét.

- Amerton atya, - könyörgött - de kérem -

Kétségtelen, hogy Mr. Burleigh-nek a keze végtére is hatalmas kéz. Az még sokat jelenthet. Kevés olyan dolog van a világon, ami meg bírná akasztani Amerton atyát, mikor egyszer mennydörögni kezd, de a Mr. Burleigh keze ezek közé a kevés dolgok közé tartozott.

- Ama kettős tisztaság is arra az útra tért-e, mint egy másik nagyság, vajjon ezt is félredobták, lábbal tapodták-e - no, mi az, Mr. Burleigh?

- Szeretném, ha nem feszegetné itt ezt a dolgot most tovább, Amerton atya. Kicsit még tanulnunk kell itt. Hiszen láthatja, itt másfélék az intézmények. Valószínűnek látszik, hogy a házasság intézménye is különbözik a miénktől.

A prédikálónak megnyúlt az arca.

- Kérem, Mr. Burleigh - mondta. - *Nem bírom!* Ha gyanúm nem csal, majd képes leszek én ezt a világot beteg elvetemedettségéből felrázni s az erény, egészség útjára téríteni.

- Minek ide rázás! - hallatszott igen érthetően valamelyik sarokból Mr. Burleigh sofförjének a hangja.

Mr. Burleigh hangja kicsit mogorva lett.

- Ugyan kérem, akkor tegyen fel kérdéseket. Kérem, ne szónokoljon. Ezeknek nem kell a mi szónoklatunk.

- Én feltettem a kérdést - mondta Amerton atya rosszkedvűen és szónoki pózban tekintett Urthred felé.

Meg is kapta a világos, szabályszerű feleletet. Utópiában nem áll fenn kényszer arra, hogy nő, férfi mint elválaszthatatlan társas pár járja az élet útjait. A legtöbb utópiai ezt igen kényelmetlennek találná. Nagyon sokszor előfordul, hogy a nő meg a férfi - ha munkájuk szorosan összehozta őket, mint például Arden és Zöldtő esetében is - összetartottak, egymás mellett maradtak. De erre senki se kényszeríti őket.

Itt se volt meg mindig ez a szabadság. A zavarok idejének túlszűfolt népességében - különösen Utópia mezőgazdasági munkásai és alkalmazottai között - azt a nőt és azt a férfit, akik egymást szerették, súlyos büntetések terhe mellett egész életre egymáshoz láncolták. Kicsiny otthonban éltek együtt, amit rendesen a nő tartott rendben a férfi számára. Ő a szolgálja volt a férfinak és annyi gyermeket szült neki, amennyit csak lehetséges volt, a férfi aztán az élelmet szerezte meg valamennyiök részére. A gyerek akkoriban kíváncsi volt, mert hamarosan fel lehetett használni földmunkára meg egyébként kenyérkeresőnek. De aztán idejét multa az a kényszer, amely a nőt ilyenforma párosodásra készítette.

Az emberek most is párosulnak kiválasztott társukkal. De belső kényszer hajtja őket; semmi-féle külső kényszerítő ok.

Amerton atya rosszul leplezett türelmetlenséggel hallgatta. Most felugrott.

- Úgy! Hát igazam volt! Önök kiküszöbölték a családot!

Az újjával Urthredre mutat, mintegy személyes vádul.

Nem. Utópiában nem küszöbölték ki a családot. Annyira kibővítették, dicsővé változtatták a családot, hogy az már az egész világot öleli magába. A kerék prófétája - s úgy látszik, Amerton atya nagyon becsüli őt - már régen prédikált a szűk otthonnak az egész világra szóló ki-

terjesztéséről. S mialatt prédikált, a szemére hányták, hogy az anyját, az atyafiait elhagyta. De ő nem tért meg hozzájuk. A tömeghez fordult, amely a szavait leste.

- Íme az én anyám és az én atyámfiái!

Amerton atya az öklével rávágott az előtte álló szék támlájára.

- Farizeusok! Azok vagytok! Hisz maga Sátán is imígyen csavarintotta el az Igét!

Mr. Barnstaple előtt világos volt, hogy Amerton atya nem bír többé uralkodni magán. Szinte maga is félt attól, amit tesz és mégse tehet másképp. Túlságosan izgatott ahhoz, hogy tisztán lásson, hogy tisztán gondolkodjék. Nem ura már a saját hangjának. Ordít, majdnem üvölt. «Elengedi» magát; rábízta a dolgot a szószékre, ahogy Szent Barnabás-kápolnájában odahaza szokta.

- Úgy. Most már látom, hogy is állnak itt valójában a dolgok. Látom, látom már túlságosan is. Sejtettem én azt mindjárt, hogyan állnak itten. Vártam; - én vártam soká. Biztos akartam lenni dolgomban. Nem akartam idő előtt ítéletet hozni. Pedig hiszen beszélt itt minden magáért! Az önök szemérmetlen meztelensége, modoruk bűnös szabadossága. Ifjú emberek, ifjú nők - itt egymásra mosolyognak - egymás kezét fogják - majdnem simogatják - nem sütik le a szemüket - ezek nem - holott a lesütött szem a legkevesebb, amivel a szeméremnek adózhatnak! S ez a gonosz beszéd! - a szeretőkről - házassági kötelék, papi áldás nélkül - minden önmegtartóztatást sutbavetve! Mi ez? Mit jelent mindez? Hová vezet mindez? Nehogy azt képzeljék, hogy mert pap vagyok, - tiszta, szűzies férfiú ezer kísértések közepette - hogy csak azért, mert pap vagyok, nem értek, látok mindent! Ugyan vajjon nem látok-e én be a szívek rejtekeibe? Hát nem hozzám kúszik-e a megsebzett szívű bűnös, a megtért bárány nem nekem gyónja-e meg szálnalmas bűneit? Én meg fogom mondani önöknek, hová indulnak, hová vezet ez út! Tudják, mi ez az egész nagyszerű szabadság itten? Szabadosság! Úgynevezett Utópiájuk tudják micsoda? A fékevesztett szabadosság pokla!

Mr. Burleigh tiltakozóan emelte fel a kezét. Hiába, Amerton atya keserűsége nem ismert többé féket.

Újra a szék támlájára vágott az öklével.

- Esküszöm! Kimondom az igaz szót! Nem teszek lakatot a szájamra! Kimondom nyíltan! Önök itt valamennyien vad - közösségben élnek! Igenis! Ez az! Állati közösségben! *Vadállati* közösségben!

Mr. Burleigh felugrott. Már mindkét kezét feltartotta, úgy könyörgött a londoni Savonarolának, üljön már le egyszer! - Kérem! kérem! Nézze, *hagyja abba!* Mister Amerton, csakugyan, hagyja azonnal abba! Hisz már valósággal sérteget! Nem érti a dolgokat. *Kérem*, üljön le. Azonnal le kell ülnie.

- *Üljön le és maradjon veszteg!* - szólt egy rendkívül világos hang. - Különben kiviszik!

Amerton atyát valami megakasztotta a további beszédben. A könyöke mellett egy hallgató alak állt meg. Karcsú ifjú. Valahogy olyan pillantással mérte végig Amerton atyát, ahogyan például a festő szemléli a neki ülni szándékozó modellt. A tartása nem volt fenyegető. Egész nyugodtan viselkedett. Valahogy mégis olyan hatást váltott ki Amerton atyából, hogy no, most mindjárt eltűnik vele. A nagy férfiú hangja elfulladt a torkában.

Mr. Burleigh erre szót emelt, hogy az esetleges összeütközést megakadályozza.

- Mr. Serpentine, kérem, engedje meg, hogy bocsánatukat kérjem. Nem egészen felelős azért, amit mond. Mi többiek mind szívből sajnáljuk, hogy így megzavarta önöket, - mind fájlaljuk

ezt az incidenst. Kérjük, ne vigyék őt ki, bármit jelent is önöknél ez a szó. Magam felelek érte, hogy ezentúl illőképen viselkedik... *No, Amerton atya - üljön már le, kérem - másképp mosom a kezem és nem bánom, akármi lesz önnel...*

Amerton atya habozott.

- Majd eljön az én időm. - Egy pillanatig farkasszemet nézett a karcsú ifjúval, aztán mégis leült.

Urthred tisztán, nyugodtan válaszolt.

- Nehéz vendégek önök, Földlakók, nem egykönnyen lehet önöket mulattatni. De hát nemcsak ez... Tiszta sor, hogy ennek az embernek nincs rendben az elméleti állapota. Nemi képzetei alighanem ziláltak, betegek. Haragszik; sérteni, sebezni igyekszik. Borzasztó a hangja. Holnap reggel megvizsgáljuk, aztán kezelés alá vesszük.

- Micsoda? - Amerton atya kerek, vörös arca elszürkült. - Hogyan? Engem - *kezelés alá?*

- *Kérem*, ne szóljon - esedezett Mr. Burleigh. - *Többet* már igazán ne szóljon. Elég bajt okozott már eddig is...

Úgy látszik, az incidens véget ért. Mégis, mintha tüske maradt volna vissza Mr. Barnstaple szívében. Ezek az utópiaiak nagyon szelíd, kecses, jómodorú emberek. De mintha a Földlakók kis csoportja fölött hirtelen megsuhogott volna egy idegen Erő. Napsugár, báj veszi körül a látogatókat; mégis, idegenek ők itt, még pedig tehetetlen idegenek ismeretlen világban. Az utópiai arcok barátságosak, a pillantásuk kíváncsi, kedves, de mégis inkább kémlelő, mint barátságos. Mintha az a pillantásuk megrendíthetetlen közöny vízpárája mögül érkezne.

Aztán szorongása közepette Mr. Barnstaple pillantása találkozott a Lychnis barna szemepárjának pillantásával. Az a tekintet pedig barátságosabb, mint a többi utópiaié. Ez a nő megértette, minő félelem kerítette hatalmába. Úgy látszik, ez a pillantás valahogy védelmébe veszi, valahogy barátjául szegődik. Mr. Barnstaple kicsit úgy néz rá és úgy is érez, mint a gazdátlan eb, amely némileg gyanúsán barátságos csoportot szimatol, ahonnan azonban kedves hang szólítja.

2.

Volt azonban köztük még valaki, aki ezzel egészen ellentétes álláspontot képviselt az utópiaiakkal szemben. Ez a valaki Mr. Freddy Mush volt. Neki nem Utópia vallási, erkölcsi vagy társadalmi berendezkedése ellen volt kifogása. Azt már ugyanis régen megtanulta, hogy komoly esztétikai magaslaton álló gentleman ilyen dolgokba nem avatkozik bele; csak hogy az utópiaiak nem értették az ő elméleti finomságait. Lassanként aztán mégis megértette magát velük. Szinte kétségtelenül ősi szépség volt az, amit a «Természet egyensúlya»-nak neveztek, s ezt a valamit tönkretették Utópia tudományos módszerei. Hogy tulajdonképpen mi is lehet az a «Természet egyensúlya», amin lovagol és hogy miképp vált be az a Földön, azt se az utópiaiak, se Mr. Barnstaple nem igen értették meg. A keresztkérdések alatt Mr. Mush elpirult; nyugtalanná vált és a szemüvege ellenségesen fordult egyet. «Vegyük csak a fecskéket», - ismételte. - Ha nem értik az én álláspontomat, akkor igazán kár a további szóért. Miért nincsenek fecskék Utópiában? - Urthred kijelenti, hogy Utópiában nincsenek fecskék; és pedig azért nincsenek, mert nincsenek szúnyogok, bogarak és hernyók se. Hatalmas erő kellett ahhoz, hogy kiirtsák Utópiából majdnem az egész rovarvilágot. Ez pedig kihatással volt minden egyéb olyan teremtményre is, amely közvetett vagy közvetlen módon a rovarok életére volt utalva. Mert mihelyt a dolgok új rendje biztosítottak látszott Utópiában, az utópiai közösség figyelme mindjárt odairányult, hogy a hasznavehetetlen és kártékony fajtaikat

módszeresen kiirtsák. Gondos vizsgálat tárgyává tették például, hogy mennyiben kártékony a házilégység és miképpen irtható ki. Csakúgy jártak a szúnyogok úgy a patkányok és egerek, sőt nyulak, mókások is. Tízezerre rúg azoknak a kártékony lényeknek a fajtája, amelyek így a vizsgálat során kiirtandóknak találtak. Kezdve a kór-bacilluson egészen a rhinoceroszig, a hiénáig. Minden egyes fajta mellé rendeltek védőt. Mindegyiket megvizsgálták: - megvoltak a maga esélyei. Mindenikre rájárt a rúd: - mire jó? - Vagy okoz-e kárt? Hogyan lehetne kiirtani? S ha kiirtják, vele együtt mi irtandó ki még? S hogy szükség van-e arra, hogy száműzzék a létből? Vagy visszatartható-e? S még mikor az ítélet véglegesen halálos volt is, Utópia csak nagy elővigyázattal fogott a kiirtás nehéz munkájához. Némely dologban óvatosan jártak el és járnak el még ma is. Egy-egy példányt - persze biztos helyen - még ma is tartanak a halálraítélt fajtákból.

És velük együtt majdnem valamennyi ragályos betegséget, lázat kipusztították; egynémelyikkel nagyon könnyen lehetett elbánni. Mások csak úgy voltak hajlandók kiválni az emberi szervezetből, ha valóságos irtó háborút vezettek ellenük. Erre pedig fegyelmezni kellett az egész lakosságot. Az ember, állat rengeteg külső, belső élősdijét pusztították el ilyen módon. Alaposan megtisztították továbbá ezt a világot a kártékony rovaroktól, dudvától, vadállatoktól. Eltűnt a moszkító, a légy, meg a darázs; mindenféle csúszó-mászó. Hatalmas igyekezettel, nemzedékeken át folytatódó kitartással pusztították ki őket az élők világából. Persze, végtelenül könnyebb volt például akkora állattól szabadulni meg, aminő a hiéna volt meg a farkas. A kisebbfajta kórokozók kiirtása sokkal több munkával járt. A légy kiirtása például magával hozta Utópia házai nagy részének lebontását és teljes újjáépítését; az egész bolygót gyökeresen meg kellett tőlük tisztítani.

S ez volt egyike a legkényesebb kérdéseknek: mi az, amit a kiirtandó fajta magával együtt elvisz? Mert van olyan rovar, amely kártékony és nem kívánatos életének némely szakában, mint például a hernyó. De aztán szép pillangóvá válik, s megtermékenyíti a hasznos vagy szemet gyönyörködtető virágot. Mások pedig, bár magukban véve kártékonyak is, feltétlen életszükségletét képezik némely szép vagy hasznos teremtménynek. A valóság nem az, hogy a fecskék elhagyták Utópiát. Csak nagyon megritkultak. Megritkult a száma erősen némely kisebb, rovarévó madárfajta is. Kipusztult a légyfogó, a levegő kis bohóca. Persze, nem mindent pusztítottak el, ilyen messzire nem mentek az irtással. Megmaradt egynéhány bájos, gyönyörködtető madárfajta, szitakötő, lepke.

Másrészt pedig némely mérges növény kitűnő vegyszeti alkatrésznek bizonyult. Sokszor túlságosan drága vagy unalmas lett volna egy-egy szernek előállítás tisztán vegyszeti úton. Így ezeket megtartották az életnek. A növények, a virágok kezelése sokkal egyszerűbb volt. Jó kézben sokkal könnyebben indulnak, engedelmeskednek. A növényvilág Utópiában óriásit változott. A Földlakók a csodavirágok millióit láthatták; kecses, illatterhes fürtök, bugák ezreit szemlélhették, amelyek a Földön valószínűen ismeretlenek. Mr. Barnstaple megtanulta, hogy a növények nagy része szép, hasznos váladékot is bocsát ki, pompás gumit termel, soha nem látott minőségű olajat ad; egyre-másra hozza a termékenyítő magot.

A nagyobb állatok megszelídítése is kitűnő eredményekkel járt. A marha, amit itt rendszeresen tisztogatnak, fésülnek, ellátja az egész tejszükségletet. Ezeket az állatokat szellemileg is erősítik, izmosítják, úgy, hogy krémszínű csordáik Utópia büszkesége, gyönyörűsége. A majdnem kihalt elefántot újra bevezették Utópiában. A barna medve, amely mindig szerette a növényi élelmet és az édességet, hatalmasat nőtt intelligencia dolgában. A kutya itt nem ugat már; általában ritkább. Sportkutyát, ölebet nem tartanak.

Lovat Mr. Barnstaple sehol se látott. Udvarias ember léte azonban - és mert úgyse hiányzik neki - gondolja, nem tesz fel ilyen irányú kérdéseket mindaddig, míg csak vendégeskedik Utópiában. Nem tudta, hogy miért irtották vagy nem irtották ki őket.

Ebben az újsütetű, új kiadású világban töltött első délutánján már megértette, hogy a természet uralmának az ember által történő illetén megnyirbálása, gúzsbakötése az emberi történelem legtermészetesebb, legszükségesebb folyamánya, fázisa. - Csakugyan, - gondolja - okos ember lehetett, aki kitalálta, hogy az ember született kertész.

Mert mikor kertjével elkészült, elkezdte az ember ültetni, elvetni a saját fajtáját...

Az utópiaiak elmondották, hogyan kezdték meg az eugenika szabályai szerint való létet; hogyan választották meg új és biztosabb alapon a szülőket, az öröklődés, átültetés tudománya biztosabb alapokra helyeződött. S ahogyan Mr. Barnstaple ellenezte, összehasonlította minden utópiai arcának, tagjainak szinte kristályos szépségét földi társainak gondatlanul összeválogatott, hebehurgyán létrehozott arcvonásaival, testalkatával, rájött, hogy alig három-négyezer éves előnnyel az utópiaiak messzire elhaladtak az ő földjének lakói előtt. Elhaladtak és túlhaladták őket: nemesebb embertípust képviselnek. Megváltozott a faj.

3.

Bizony. Ez megváltozott faj.

Ahogy mind előbbre haladt a délután a kérdések, viták és magyarázatok során, Mr. Barnstaple előtt világossá vált, hogy a testük különbözősége szinte eltörpül a lelkük, felfogásuk különbözősége mellett. A világosságnak ezen gyermekei hasonlíthatatlanul másképpen kezdték az életüket. És másképpen nőttek fel. Nem nőtt fel velük együtt az a rengeteg súrlódás, torzsalakodás, titkos seb, eltitkolt gonoszság, tudatlanság, amely a Földlakó fejlődésben levő értelmét fekszi meg ólomsúllyal. Ezek mind tiszták, nyíltak, közvetlenek. Sohse tanultak úgy, hogy titokban gyanakodtak a tanítóikra, hogy utálják azt, amit tanítottak nekik és ellenszenvvel viseltetnek a kijelölt tananyag iránt. Természetes itt a dolog, mikor maga a tanítás agresszív, nem mintegy önmagától adódó. Az a mód is, ahogyan ők előadnak, közvetlen, folyékony, kapkodás nélkül való. Gúny, titokzatosság, az őszinteség hiánya, hiúságpózolás, a földi beszéd minden felcifrázott volta itt ismeretlen. Mr. Barnstaple ezt az ő szellemi meztelenségüket olyan kedvesnek, frissnek és üdének találta, mint azt a hegyi levegőt, amelyet itt beszív. Csodálta, mint képesek annyi türelemre, gyöngédségre velük szemben, kik olyan mélyen állnak alattuk, olyan műveletlenek hozzájuk képest.

Igen, műveletlenek, ez az egyetlen helyes kifejezés, mellyel önmagukat gondolatban illetheti. Ő maga pedig, - úgy érezte - valamennyi közt a legműveletlenebb. Félt ezektől az utópiaiaktól; úgy érezte, snob, megvetett alak köztük; mint valami modortalan «földi» semmirekellő elegáns szalonban és most keservesen szégyelte magát a saját alávalósága miatt. De a többi Földlakó is - Mr. Burleigh-et és Lady Stellát kivéve - úgy festett, mint csupa öntudatosan alacsonyabbrendű lény, akik kellenetlenül küzdenek ez ellen a tudat ellen.

Amiként Amerton atyát, úgy látszik Mr. Burleigh sofförjét is alaposan megijesztette és izgalomba hozta az utópiának felöltöztetlensége. Ő is itt-ott kifejezést adott az érzéseinek egy-egy mozdulattal, grimász-szal, egy-egy alkalmi, gúnyos felkiáltással, mint például - No, *nem* hinném! - Úgy? csakugyan? - Ezeket a felkiáltásokat inkább Mr. Barnstaple-hez intézte. Úgy látszik iránta, mint igen jelentéktelen, ócska kis gép tulajdonosa iránt, vegyesen mélységes megvetést s mégis valamelyes pajtáságot érzett. Szerette volna Mr. Barnstaple figyelmét felhívni itt-ott valamire, szeretne volna szóval, mozdulattal figyelmeztetni vagy a szemöldökét alkalmilag magasra húzva kívánt volna tőle egy-egy dolgot megkérdezni. Valahogy a szájával

és az orrával olyan mozdulatot tett, amiket Mr. Barnstaple - normális körülmények között - roppant mulatságosnak talált volna.

Lady Stella - aki Mr. Barnstaple-re kezdetben modern típusú, nagyvilági hölgy benyomását tette - most kezdett úgy festeni, mintha ő is erősen védekeznék. És mintha kicsit túl «lady-like» volna. Mr. Burleigh-ben megmaradt valami az arisztokrata előkelőségéből. A földön nagy ember volt egész életében s világos, hogy nem látta okát annak, hogy miért ne fogadnák el nagy embernek Utópiában is. Nem cselekedett ő sokat a földön se soha s intelligens módon tudta elfogadni a szerencsés helyzetet, kész eredményeket. Élénk, érdeklődő, csöppet se erőszakos volta, meggyőződései, sőt forradalmi vágyai is itt könnyen vették magukra a disztingvált néző pózát. Az egész tartása rokonszenvező, de nem közlékeny, olyan, mint aki idegen állam intézményeit vizsgálja. «Mondja csak, kérem» - ez minden beszélgetés kezdete nála.

Közeledett az este. A tiszta utópiai égen szétterült a naplemente aranya; a tó fölötti imbolygó felhőtömeg rózsaszínből sötét bíborra tüzesedett. Most Rupert Catskill vette igénybe Mr. Barnstaple figyelmét. Nyugtalanul kezdett izegni-mozogni a helyén. - Nekem is van mondani-valóm - szólalt meg. - Kérem, én is mondani akarok valamit.

Most hirtelen felugrott és a félkör közepéig haladt előre. Oda állt, ahonnan a délután folyamán Mr. Burleigh szólott.

- Mr. Serpentine - így kezdte - és Mr. Burleigh! - Szeretnék itt felszólalni egynéhány dolog miatt. Ha alkalmat adnak nekem rá.

4.

Letette a szürke cilinderkalapját. Elhelyezte egy széken és újra visszament előre, a félkör közepéig. Hátrasímitotta a frakkját. A fejét előreszegezte, pillanatra végigfutott a tekintete a hallgatóságán. A tekintet félig ravasz, félig megvető. Érthetetlen szavakat mormolt előbb, aztán érthetőbbé vált.

A bevezetés nem volt igen megnyerő. Valami akadályozta, valami kis selypítésféle, ami ellen keményen küzdött a torokhangokkal. Az első szavai olyanok voltak, mintha nagy erőmegfeszítésbe kerülne, hogy kiejtse őket. Aztán Mr. Barnstaple végre megértette, hogy Mr. Catskill igen erőteljes, átdolgozott, átgondolt és kerek álláspontját adja itt közre. A közvetítési módja, ahogy Utópiát szemlélteti, nagyon értelmes, világos. Mr. Barnstaple ugyan egyáltalán nem volt egy véleményen a bírálatával, - csöppet sem volt egy véleményen! - de azt el kellett ismernie, hogy amit mond, azt értelmesen mondja.

Tehát először is hangzatos szavakban ismerte el Utópia szépségét, gazdagságát, rendjét. Dicsérő szavakat mondott lakosainak «ragyogó egészségé»-ről, amely ott fénylik minden arcon. Dicsérte az utópiai élet gazdagságát, békéjét, kényelmét. Szerinte az utópiaiak megfékelték a természet vad erőit s valamennyit egyetlen célnak vetették alá: a faj anyagi kényelme céljának.

- Úgy. Hát Arden meg Zöldtó? - mormogta Mr. Barnstaple.

Mr. Catskill vagy nem hallotta, vagy nem figyelt oda.

- Úgy, hogy az egész első pillanatra, Elnök úr - akarom mondani Mr. Serpentine - tehát, hogy szinte *azt* mondhatnám, hogy első pillanatra ez az egész világ hatásában kábítóan hat a Földlakóra. Úgy, hogy csakugyan nem csoda (Mr. Burleigh-re és Mr. Barnstaple-re kacsint), nem vehető csodaszámba, ha a bámulat, a kábulat egynéhányunkat levett a lábáról, ugyebár?

Csoda-e, ha a bennünket körülvevő, majdnem varázsos szépség mintegy elzsongított, elkábitott, mintegy elfelejtetett velünk egynémely nagyon mély és misztikus, de alapvető indulatot, eltompított bennünk egynémely aggodalmat s kényszert, s hogy már majdnem ott tartottunk, hogy kijelentsük: Nohát «ez a Mesék Országá, az Igéret Földje!» Hadd álljunk hát meg itten. Hadd adjuk át magunkat teljesen ennek a tervszerű, elrendezett pompának, gyönyörűségnek. Éljük ki itt magunkat - adjuk oda egész életünket - s aztán fejezzük itt be életünket. Igen bizony, Mr. Serpentine, így van; magam is átengedtem magamat darabig ennek a varázsnak. Darabig. Mert immár, Sir, kérdésekkel vagyok teli!

Kitűnt, hogy az ő erős, makacs elméje abba kapaszkodott bele, hogy Utópiában a járványok, betegségek, paraziták ellen megindított sikeres tisztítási folyamat magával hozta azt a lehetőséget, hogy a kiirtottakkal együtt pusztult el sok egyéb olyan dolog, ami pedig elkerülhetetlenül szükséges. Ez volt az, ami nem hagyta nyugodni, ami hatalmába kerítette egész szellemét. Figyelmen kívül hagyta, hogy milyen aggodalmas elővigyázatossággal jártak el minden egyes lépésnél. Gondosabbak voltak a kiirtásnál, semmint ő azt felfoghatta volna. Kijelentette, hogy minden nyereség veszteséggel járt; ezeket a veszteségeket óriásira fújta fel és végezetül kimondta a nagy, nélkülözhetetlen hasonlatot: a gyermeket kiöntötték a fürdővízzel együtt! Nélkülözhetetlen a hasonlat, legalább is nélkülözhetetlen angol parlament szótárában. - Megengedi, - úgymond - hogy az utópiai kellemes, könnyű életet él - biztonságban él - hogy úgy mondjam, tünyságban él. (De hiszen dolgoznak, szól Mr. Barnstaple.) De hát az ezer bajjal, kellemetlenséggel nem tűnt-e el valami, ami sokkal nagyobb, sokkal becsesebb, fontosabb amazoknál? Igaz, megengedi, hogy bizonytalan, fájdalmas és aggodalomteli volt a Földön a lét. Tele volt nyomorúsággal, borzalommal. És mégis - és éppen ezeknél a dolgoknál fogva - volt benne bő része a meghitt örömek, reménynek, gyönyörű meglepetéseknek, viharos perceknek, csupa olyan dolognak, minők immár Utópia rendezett életében soha fel nem lelhetők! Önök elhárították a bajokat, összeütközéseket, kellemetlenségeket. De vajjon nem fosztották-e meg önmagukat az igazi emberi lét remegő, élő valóságaitól?

Széles gesztussal kezdte magasztalni eme «földi létet». Kápráztató szavakkal ecsetelte a földi életerőt, mintha semmi kápráztató nem volna a körülötte levő létben. Nem hagyta megemlíttetlenül «népes városaink morajló dübörgését», «küzdő millióink lázas iparkodását», az «üzleti, ipari élet harsonájá»-t, amely átlengi fajunk kiterjedt, «szorgalmas, zsongó kaptárait».

Kitűnő frázisai voltak. Itt-ott a hangnak érzelmes ellágyulását engedte meg magának, mint a jó szónok. Mr. Barnstaple egészen elfelejtette, hogy valamelyest selypít, hibás az a hang, amelyen mindezeket a dolgokat elmondják. Mr. Catskill bátran elismerte, magáévá tette mind a földi bajokat, veszedelmeket, amelyeket Mr. Burleigh előadott. Amit Mr. Burleigh elmondott, az mind igaz. Csakugyan mindaz igen közel esik az igazsághoz. A Földön jól ismerik az éhséget, a kórt. Ezer olyan bajtól szenvedünk, amit Utópiában rég kiküszöböltek. Ezer olyan bánat rágódik rajtunk, amit Utópiában rég kiirtottak. A patkány mar, a legyek kínoznak, megörjítene. Sokszor rohadó, rossz szagú nálunk az élet. Elismerem, Sir, elismerem. Bizony: az önök képzeletét messze túlhaladja az, hogy a bajok és nyomorúságok milyen mélyre vetnek minket ott lenn a Földön. Micsoda aggodalmakon, kínokon megy keresztül test és lélek; mennyi keserűség, terror, kétségbeesés kíséri nálunk az életet. Úgy van! De hát nem hágnak azért mégis mindig magasabbra? Ugyan mit tudnak önök ebben a rettenetes biztosságban arról, hogy micsoda bensőséges lelkesedéssel, micsoda rémlátó, gonosz iparkodással igyekszünk mi ideáljaink után? Mit tudnak önök az önvádról, egy-egy elért eredmény felszabaduló, boldog örömről! Ugyan kérem: gondoljanak csak arra a sok boldogságra, amit önök nem is ismernek! Mit tudnak önök a gyógyulási folyamat ősi, kezdő napjairól? Mit tudják önök, hogy mi az, amikor kellelten, utált társaságot otthagya, pihenőnapot adunk magunknak? Ha nagy testi vagy vagyoni kockázatba bocsátkozunk és győzedelmesen kerülünk ki? Ha fogadást

nyerünk akkor, mikor nagy tétben ment a játék? Vagy ismerik a börtönből kiszabaduló örömét? S lám, Sir, vannak a mi világunkban olyanok, akik megtalálták a gyönyörűséget magában a bánatban, a nyomorúságban is. S mert szörnyűbb az életünk, Sir, bizonyos, hogy éppen ezért olyan perceink is vannak, mik az önök életénél hasonlíthatatlanul nagyobbak, boldogabbak! Óriási, hatalmas percek, Sir... míg az önök világa egyszerűen csak - rendes. S hozzáformálódtunk, ez a mi világunk megkeményített bennünket. Mi úgyszólván finomabbra csiszolódtunk. Ide akartam kilyukadni. Ha azt kívánja tőlünk, hogy feladjuk rendetlen földi életünket, nyomorúságainkat, bajainkat, azt a magas halálozási arányszámot és csúf betegségeinket, minden földi férfi, asszony az első kérdésre csak annyit felelne: «Ó, hogyne! Ezer örömmel! Hogyne!» - Az első kérdésre! De csak az elsőre!

Mr. Catskill darabig kinyújtott újjá hegyére vette hallgatóságát.

- Aztán - gondolkodni kezdenénk. Mert akkor megkérdeznénk önmagunkat, mint ahogyan az önök tudósai kérdezték a legyek meg hasonló kis lények kiirtásánál, megkérdeznénk önmagunkat, mit is veszünk a kiirtással? Mi árat fizetünk? S ha megtudjuk, hogy az ár az élet nagy, hatalmas ereje, bensőséges tüze, a megkínzott erély, a tapasztalat nyersesége, - az a farkasszerű nyersség, amire örökös küzdelmeinkben szükségünk van - akkor habozni kezdenénk. Igen, akkor haboznánk. Végezetül pedig, Sir hiszem, remélem és hiszem, imádkozom érte, végezetül azt mondanók: - Nem! Igenis. Azt, hogy: Nem!

Mr. Catskillt erős lelki izgalom lepte meg. Összeszorított öklével aprókat vágott a levegőbe. A hangja esett, emelkedett. Majd körülnézett; várta a Földlakók helyeslését; sőt rámosolygott Mr. Burleigh-re.

Csakugyan egészen, tökéletesen belevette magát a képzeletébe az, hogy szegény megkínzott, idegroncsolt, kénye-kedvére hagyott világunk csakugyan nagyszerű egymásba kapcsolódott rendszere az erőteljes reakcióknak - ellentétben eme tökéletes, kész, alkonyi pompájában káprázatos, derűs Utópiával. Folytatta is: - Soha, Sir, ezelőtt - soha úgy még nem éreztem, mint most, minő rettenetes, borzalmas és kalandos sors a miénk, a mi földi fajunké. Bizony az önök Meseországja, Eldorádója - a minden országok tökélye, honnan a sok bajt, nyomorúságot mind kiküszöbölték...

Mr. Barnstaple úgy vélte, e szavakra annak a hölgynek az arcán, aki a nagy festő Sybillájához hasonlított, halvány mosoly derengett föl.

...amelynek elismerem, sőt csodálom rendjét, szépségét, mint ahogyan távol országok poros vándora álmélkodik, csodálkozik a pompázó, gazdag szibarita-kerteken. Ez ország látása belőlem vegyes érzelmeket vált ki és arra kényszerít, kérném meg önöket, uraim, engedtessek meg nekem, hogy kérdéseket tehessek fel. Mert úgy veszem, Sir, tiszta sor immár, hogy mind az erélyt, mind az életet, mind a szépséget harccal, bajjal és küzdelemmel nemzették; s ha bennünket a kemény viszonyok gonoszsága környékezett, hát csakúgy volt az önöknél is, Sir. Hanem önök itt arról álmodoznak, hogy a küzdelmet örökre kiküszöbölték. Felteszem, hogy az önök gazdasági állama egy bizonyos formája a szocializmusnak. Önök az üzleti versenyt az egész vonalon megszüntették. Politikai államuk önmagában egyetlen, mindent átölelő törvényforma. Egyszersmindenkorra kiküszöbölték a háborúk fenyegető, de nemesítő rémét, irtóztatós tapasztalatait. Itt minden el van rendezve; itt mindenről gondoskodva van. Csupa biztosság minden. Csupa nyugalom, Sir, kivéve, hogy...

- Igen! Bármennyire fáj, ki kell, hogy mondjam a szót. Még akkor is, ha tudom, hogy megzavarom nyugalomukat - valamiről önök megfélemedtek - ez az elfeledett dolog a *degeneráció!* Úgy ám! Mit tettek önök arra nézve, hogy megakasszák a degenerációt? Hogyan akasztják meg önök a degeneráció folyamatát?

- Aztán mivel büntetik a bűnös közömbösséget, a tudatlanságot? Mivel jutalmazták a különleges erélyt, igyekezetet? Minő nyomást gyakorolnak a népeiségre, hogy szorgalmas maradjon? Ki öröklik olyankor, mikor személyes veszedelem, közvetlen veszteség ugyan nem fenyeget - csak valamelyes, a közre háruló távoli baj? Ó igen, egy darabig ellehetnek így. Látszólag minden sikerül önöknek. Megengedem, *látszólag* itt minden a siker jegyében folyik. Őszi, csalóka verőfény! Naplementi bíbor! *Ámde körös-körül, az önökéhez hasonló minden- ségeken, az önökéhez hasonlatos fajták még mindig küzdenek, szenvednek, versenyeznek, vergődnek, még mindegyre erélyt, életerőt gyűjtenek!*

S szónoki győzelemmel megsuhogtatta karját az utópiaiak fölött.

- Nem kívánnám, Sir, hogy feltételezzék, hogy az önök világaról alkotott eme bírálatunkat ellenséges indulat sugallja. Nem, mi a legbarátságosabb, minden segítségre kész szellemben szólunk. Csontváz, ijesztő csontváz vagyok én az önök lakomáján, elismerem. De egyben barátságos, bocsánatkérő csontváz. Csak azért teszem fel kelletlen, kutató kérdéseimet, mert kénytelen vagyok vele. Csakugyan a bölcsesség útja-e az, amelyre önök léptek? Minden báj, szépség, világosság az önök oldalán! Rendben van. De ha annyi Mindenség kering az űrben, mint ahogyan állítja, Mr. Serpentine - olyan könnyen felfoghatóan, észlelhetően állítja, - s ha egyik hirtelenében megnyílik a másinak, mint teszem fel a mi esetünkben, akkor nagyon komolyan kell, hogy feltegyem a kérdést: biztonságban van-e mind e szépség, mind e báj, mind e gyönyör? Itt állunk, íme - nem tudjuk, világok számtalan miriádja hogyan is választ el bennünket? S úgy érzem, erre a gondolatra, Sir, úgy állok ennek a helynek aranyos nyugalma közepette, mint próféta. Mintegy hallani vélem máris vad, éhes miriádok hördülését, melyek olyan makacsok, vérszopók, mint a patkányok, a farkasok - hallom már annak a fajnak az üvöltését, amely hozzákeményedett minden szenvedéshez, minden fájdalomhoz, kegyetlenséghez, hallom a borzalmas hősiesség, a kíméletlen erőszak hangját...

Hirtelen, átmenet nélkül befejezte a beszédet. Fölényesen mosolygott; Mr. Barnstaple-nek úgy tetszett, ez már Utópia sorsa fölötti győzelmes mosoly. Csípőre tett kezekkel állt meg, a beszéde végén pedig mereven meg is hajolt. - Sir! - s a hangjában újra érzett a torz selypítés, amint Mr. Burleigh felé fordult: én elmondtam, amit el akartam mondani.

Megfordult. Egy pillanatig Mr. Barnstaple-vel nézett farkasszemet. Kicsit felfúvódott az arca. Majdnem mintha intene. A fejét most úgy kapta föl, mintha kalapács lenne az a fej és utolsót ütne egy szögön. Végre lelohadt, megfordult és visszatért a helyére.

5.

Urthred avval felelt Mr. Catskill szavaira, hogy ült tovább, könyökével a térdére, állaival a kezére támaszkodva és hallhatóan gondolkodott.

- Hát az igaz, a mohón rágeszáló patkány, a fogát csikorgató farkas, a pók gépies ügyességű, kitartó munkájával, a légy és a kórt okozó bacillus a mi világunkból bizony mind eltűntek. Ez bizony igaz. Velük együtt pusztult az emberi életerő pusztítóinak és habzsolóinak hatalmas tömege is. Ezt mind kiküszöböltük. S nem veszítettünk vele semmi olyat, amit megtartani lett volna jobb. A fájdalom, a keserűség, a saját magunkkal - vagy más lényekkel szemben - való meghasonlás mind kiveszett vagy kiveszőben van. Hanem az nem igaz, hogy minden versenyt kiküszöböltünk ebből a mi világunkból. Miért állít ilyesmit ez az ember? Itt dolgozik mindenki - férfi, nő - amennyit csak bír. Dolgozik mindenki magának a munkának a fontosságáért és a dicsőségért is. Itt senki csalafintasággal a munka alól ki nem vonhatja magát, mint ahogyan azt a Zűrzavarok Korában tették. Mikor a közönséges, az aljas, a bitorló pompában élt nálánál nagylelkűbbek gondatlanságából. Miért állítja ő azt, hogy mi degenerálódunk?

Hiszen már elmagyaráztuk neki, hogy nem így van. A közönyös, a rosszabbminőségű nem tart velünk, nem alkot velünk együtt. S miért fenyeget bennünket olyan képzetekkel, hogy más, vadabb, barbárabb világok fognak rántörni? Hiszen mi vagyunk azok, akik szabadon ajtót nyithatunk vagy csukhatunk e mindenségek előtt - ahogy kedvünk tartja. Hiszen csak mi bírjuk a dolog kulcsát. Mi ellátogathatunk hozzájuk - majd meg is tesszük, ha többet tudunk róluk, ők azonban nem jöhetnek el mihozzánk. Az emberi élet ketrecéből nincs más kiút, csak a tudás. Mi hiba lehet ennek az embernek az elmebeli állapotában?

- A Földlakók még csak a tudás kezdetén vannak. Minden praktikus észszerűség ellenére még mindig a félelmeknek, tilalmaknak abban a korszakában élnek, amelyen Utópia is keresztülment a haladás folyamán - a bizalom és megértés kora előtt. Ezen a folyamaton keresztül küzdötte magát a mi világunk is a Zűrzavarok Korának idején. Ezeknek a Földlakóknak az értelme még telve van ezer félelemmel, előítélettel, kába tanítással s habár dereng is már bennük annak a tudata, hogy esetleg majd maguk ellenőrizhetik és szabályozhatják azt a mindenséget, amelyben élnek, maga a gondolat még túlságosan erős, borzalmas előttük ahhoz, hogy kibírják, hogy szembehelyezkedjenek vele. Eltakarják előle az értelmüket. Még mindig úgy akarnak gondolkodni, ahogy előttük atyáik gondolkodtak: szerintük a világ még mindig jobban gondoskodik róluk, még mindig jobb úgy, ahogy van, mintha ők maguk formálnák, ellenőriznék, javítanák a világot a saját érdekeik szerint. Mert szerintük, ha a mindenség náluk jobban gondoskodik a saját dolgaikról, akkor ők jobban engedelmesskedhetnek a saját kicsiny, vad, egyéni érdekeiknek. Rábízzák minden dolgukat az Istenre, aztán panaszkodnak vagy átengednek mindent a szabad versenynek.

- Fejlődés, evolúció, ez a mi kedvenc jelszavunk - szólalt meg Mr. Barnstaple, akit a dolog már mélyről érdekelt.

- Mindegy az, - Isten, fejlődés, amit akarnak - amíg egy olyan hatalmat értenek alatta, amely erősebb a saját hatalmuknál s amely felmenti önöket a kötelességeik teljesítése alól. Utópia így szól: - Ne engedd a dolgokat! Ne hagyd szabad folyásukra! Vigyázz, nézz, ragadd meg! - A Földlakók még mindig nincsenek hozzászokva ahhoz, hogy a valóságot - kendőzetlenül szemléljék. Ez a férfiú itten a nyakát fojtogató fehér gallérjában még attól is fél, hogy úgy pillantson férfira, nőre, amilyen az eredeti állapotában. Undorítóan felindul, ha közönséges emberi testet lát. Ez a másik ember itten, aki kerek üveget hord a balszemén, azon küzködik, hogy elhitesse velünk az ő hitét, hogy a bölcs, öreg Anya Természet áll minden dolgok háta mögött s az tartja kezében minden dolgok mérlegét. Fantasztikus egy történet volt az a Természet egyensúlyáról! Ennek az embernek két szeme van meg egy harmadik üveglencséje - mégse lát jobban? Ez a férfi, aki utoljára és olyan hatásosan szólt, azon a véleményen van, hogy bizonyos Természet úrnő az akaratnak és erélynek korlátlan forrása. Csak kellőképpen alkalmazkodjunk szeszélyeihez, kegyetlenkedéseihöz, utánozzuk vad hangulatait, kellőképp öljük, rúgjuk, lopjuk, kínozzuk egymást... Ősi fatalizmust prédikál s azt hiszi, az igaz tudomány tanítása az...

Ezek a Földlakók nem merik látni azt, hogy ki is voltaképp Természet Anyánk. Még mindig az a hátsó gondolatuk, hogy teljesen átengedjék neki magukat. Nem látják, hogy céltalan, értelmetlen és vak, csak a mi szemünk ad neki látást, akaratunk célt. Nem fenséges, - inkább borzalmas. Nem törődik a mi vágyainkkal - előtte nincs nagyság, kitűnőség. Véletlenül alkotott csak bennünket; fattyú valamennyi gyermeke, nem kíváncsi; dédelget vagy ellők, simogat vagy éhen hagy halni ütem, értelem nélkül. Ő nem törődik semmivel. Felemel bennünket hatalomig, tudásig, visszalök a nyúl undorító gyávaságáig - millió élődsi alkotásainak fehér atom testetlenségéig. Alighanem van benne jó is, mert hisz ő alkotta mindazt, ami jó bennünk

- de végtelen a rosszasága is. Földlakók, nem látjátok sok alkotásának piszkos vagy kegyetlen voltát, betegségeit, méltatlanságait?

- He. Hisz ez még rosszabb a «Veresfogú és vereskörmű Természet» című fércműnél is - motyogott Mr. Freddy Mush.

- Ezek egyszerű dolgok - folytatta Urthred. - Csak mernének önök szembenézni velük.

- A mi planétánkon előtalálható életek fele - több, mint a fele - csúnya, gonosz, egészségtelen és nyomorúságos volt; kórokkal telített és tehetetlen felszerelésű. Alá volt vetve ama Természet örökösén váltakozó forrásainak, akkor, amikor először vettük kezünkbe a vén boszorkányt, Természet Anyánkat. Évszázadok küzdelmével bírtuk csak le a legundokabb szeszélyeit; kicsit megmostuk, kicsit kifésültük; kicsit tisztességre tanítottuk őt. Kikényszerítettük belőle, hogy figyelmesebb legyen valamivel kelletlen teremtményeinek, kicsapongásainak legutolsóbbikához, az - Emberhez. Az Emberrel együtt a Logos, az Ige, az Akarat jött a világba, hogy együtt figyelje, félje; hogy kitanulmányozza a Természetet és azután már ne is féljen tőle. Hogy megismerje, megértse, ura legyen. Itt Utópiában nem vagyunk többé Természet asszony agyonrugdosott, éhező gyermekei. Szabad, fejlődő fiai vagyunk. Átvettük az öreg hölgy birodalmát. Mindennap újat tanulunk, mindennap többet tudunk meg arra, hogy urai legyünk e kis bolygónak. A gondolataink napról-napra közelebb férkőznek örökünkhöz: a csillagokhoz is. Meg a mélységekhez, amelyek a csillagokat övezik.

- Önök hozzáférkőztek a csillagokhoz? - kiáltott Mr. Barnstaple.

- Még nem. A többi bolygókhöz se. De erősen közeleg az idő, amikor a nagy távolságok többé nem fognak visszatartani bennünket...

Szünetet tartott.

- Sokan fognak távozni közülünk a tér mélységeibe... Soha vissza nem térnek... Az életüket adják oda...

- Az új irányok felé... megszámlálhatatlan jeles férfi...

Urthred Mr. Catskill felé fordult:

- Az ön elég bátran kifejezett gondolatai ma különösen érdekelnek bennünket. Önök hozzásegítenek bennünket ahhoz, hogy megértsük a saját világunk multját. Hozzásegítenek ahhoz, hogy jobban foglalkozhassunk egy igen sürgős problémával. Nemsokára elmagyarázzuk, miről van szó. Régi könyveinkben fel vannak jegyezve olyan gondolatok, eszmék, mint aminőket önök tártak fel előttünk. Ezek a feljegyzések két-hármezer évesek - ugyanez a prédikáló, önző erőszak uralkodik ott is, az van ott is erényül beállítva. Voltak ugyan intelligensebb elemek, akik már akkor is másképp gondolkodtak. Önök maguk se gondolkodnának így, ha nem ragaszkodnának akarattal helytelen véleményeikhez. Dehát a modoruk, a viselkedésük világosan megmutatja, hogy önök eszméik mellett makacsul tovább is ki akarnak tartani.

- Mindenekelőtt, ezt el kell ismernie, ön nem valami szép. Valószínűleg örömeiben és egyéb életmegnyilvánulásaiban sem igen szép. És önben túlbuzog az erő; ezért csak természetes, ha az akadályok, a kockázatok izgalmai felé hajlik, ha úgy vélekedik, hogy a bajok, esélyek és nyert harcok az élet legnagyobb örömei, szenzációi. Aztán olyan világ gazdasági zűrzavara közepette, aminő az önöké, elviselhetetlenül sok a robot, a kényszermunka. Olyan elviselhetetlen az a robot csakugyan, hogy a legjobb szelleműeket is arra készíti, hogy elvessenek maguktól ebből a teherből annyit, amennyit csak lehetséges. Azon igyekeznek, hogy kivételt képezzenek a többi közül. Akár nemesség, előkelőség, akár jó szerencse útján. Az önök

világabeli ember valószínűleg nagyon könnyen meggyőzi saját magát arról, hogy nem csalafintaság, ha kivonja is magát a munka alól. Úgy látszik, ez az ember is ilyen meggyőződésben él. Önök osztályok világában élnek. Rosszul nevelt elméjükkel még azt sem találták szükségesnek, hogy legalább valami kibúvót találjanak ilyesmire; az az osztály, amelybe a hozzá hasonló emberek beleszülettek, készen várja őket a kibúvókkal. Az ilyenfajta lelkiismereti furdalások nélkül sajátítják ki mindennek színe-javát. Csak játszanak az élettel, mások költségére; az elméjüket úgy fejlesztették, hogy az minden körülmények között ellentálljon némely lehetőségeknek. Olyan lehetőségeknek, hogy fennállhat olyan társadalom, amely munkás, állandóan fegyelmezett és mégis élettől duzzadó, boldog. Mint személyes ellenség-gel, úgy küzdött ez az osztály egész életén át ez ellen a felfogás ellen. Személyes ellenség is az, mert megbélyegzi, gyűlöli az ilyen életfelfogást, életmódot. Tökéletesen kiveti az ilyet magából; gyűlöli gonosz életmódját.

- Lám: most, hogy az élet rendszeres, tökéletes szépsége, öröme veszi körül az ilyen embert, mint a szónok - ím, mégis háborog, ellentáll. Ellentáll, mert fél, retteg a bajtól és a gondtól és menekülni igyekszik tőle. Azt állítja, hogy ez a mi világunk romantika nélkül való: nem elég mély, nem elég intenzív, «dekadens», hanyatló, gyöngé. Nohát - ami a fizikai erőt illeti - rázza meg csak annak a fiatalembernek a kezét, aki ott ül ön mellett!

Mr. Catskill a kiterjesztett tenyér felé pillant. Megrázza a fejét, mint aki úgyis igen jól tud valamit.

- Csak folytassa a beszédet - úgymond.

- Mégis, mikor kijelentem önnek, hogy sem az akaratunk, sem a testünk nem olyan gyöngé, mint az önöké, ön megmarad régi, makacs felfogása mellett. Ha egy pillanatra elismeri is, hogy igazam van, a következő percben már újra enged a magával hozott meggyőződések ama rendszerének, amellyel önbecsülését hizlalja. Egyetlenegy van csak önök között, akinek nincs kifogása a mi világunk ellen, de inkább csak azért, mert belefáradt az önök világának dolgaiba, semmint irántunk való pusztá jóakaratból. Hát ez így van. Az önök felfogása a *Zűrzaravok Korszaká*-nak a felfogása; bajra, háborúságra és veszekedésre van berendezve. Bizonytalanság és titkos önzés a létalapja. Az önök állami rendje és a Természet így oktatták ki önöket; önöknek már csak így kell élniök, amíg meg nem halnak. Tízezer nemzedék kell ahhoz, hogy az ilyen leckéket elfelejtse; háromezer esztendőnek lassú művelődése, haladása kell ahhoz, hogy az önök felfogását megváltoztassa.

- Most előttünk a kérdés: mit csináljunk önökkel? Megteszünk minden lehetőt arra nézve, hogy önökkel szemben barátságos és tisztességes eljárást tanúsítsunk, ha önök elismerik törvényeinket, szokásainkat...

- De jól tudjuk, ez önöknek majd erősen nehezükre esik. Még el sem képzelik, mennyire megnehezíti majd a dolgot sok furcsa szokásuk, felfogásuk, előítéletük. Eddig egész csoportjuk igen értelmesen és tisztességesen viselkedett - legalább ami a tetteket illeti, ha gondolatban nem is. De mi a mai nap folyamán a Földlakókkal már egyéb, még pedig tragikusabb tapasztalatokat is tettünk. Az a beszédjük, hogy vad, barbár világok fognak ránk törni, a valóságban és groteszk módon, egyidejűleg valósággá vált. Önök nem az egyetlen Földlakó-csoport, amely ide tévedt a mi világunkba azon a résen, nyitott kapun, amely ma pillanatra feltárult. Mások is jöttek azon az úton...

- No persze! - kiáltott fel Mr. Barnstaple. - Eltalálhattam volna! A harmadik autó...

- Az önök furcsa lokomotívjaiból még egy csöppent ide Utópiába...

- A nagy szürke autó! - szólt oda Mr. Burleigh-hez Mr. Barnstaple. - Alig száz yardnyira önök előtt!

- Előttünk rohant Hounslowtól kezdve - szólt közbe Mr. Burleigh sofförje. - Igazi «tűzparipa». Mr. Burleigh Mr. Freddy Mush-höz fordult. - Úgy-e, ön említette, hogy ismeri a benne ülőket?

- Sőt, majdnem biztos vagyok benne - Lord Barralonga lesz az - és *valószínűleg* Miss Greeta Grey.

- Két másik férfit is láttam ott - szólt Mr. Barnstaple.

- Hm. Ezek majd összebonyolítják a dolgokat, - vélte Mr. Burleigh.

- Már össze is bonyolították - felelt Urthred. - Megölték egy emberünket.

- Utópiait?

- Ez a többi öt Földlakó - úgy látszik, önök névszerint is ismerik őket - pontosan az önök két járműve előtt érkezett Utópiába. A helyett, hogy megállottak volna, mint ahogyan önök tették, mikor ismeretlen tájra bukkantak, úgy látszik, inkább erősen fokozták a menetsebességet. Elhaladtak férfiak és nők kis csoportja mellett, mindenféle jeleket adtak és irtóztató üvöltést vittek véghez valami undorító szerszámmal, ami, úgy látszik, egyenesen arra a célra készült. Szembetalálkoztak egy ezüstgyapjasunkkal, azon keresztülgázoltak, úgy, hogy a hátát betörték. Úgy látszik, meg se álltak, hogy megnézzék, mi történt vele. Egy Arany nevű fiatalember kijött az útra, hogy megállítsa őket. De a gépük - valami rémesen fantasztikus alkotmány - borzasztó komplikált és ostoba. Képtelen arra, hogy hirtelen megálljon. Nem egyetlen gép hajtja, amely tökéletesen kormányozható. Valami összetett belső zavaros szerkezet szerint jár. Olyan gép ez, amely nehézkes korongon, átvitelekkel dolgozik; sokféle nehézkes fékszerkezete van, amely bizonyos pontokon dörzsölés által működik. Úgy látszik, egyidőben óriás sebességgel tudják hajtani ezt a gépet s ugyanakkor megakadályozhatják, hogy a kerék forogjon. Mikor az az ifjú megállt előttük, képtelenek voltak arra, hogy kikerüljék. Úgy látszik azonban megkísérelték a megállást. Meg akartak állni. Ők legalább azt mondják, hogy meg akartak. A gépük borzasztóan kattogott és oldalt fordult a fiúra...

- Megölte?

- Rögtön megölte. A testét rettenetesen összezúzta... De még akkor se állt meg. Lassítottak; megtárgyalták a dolgot; mikor látták, hogy a többiek a nyomukban vannak, újra meggyorsították a menetet és elmenekültek. Úgy tetszett, mintha valami büntetéstől való páni félelem kerítette volna őket hatalmába. Nagyon nehéz megérteni a cselekvéseik lehető indítóokát. Tehát mindenképpen ezek csak mentek tovább. Keresztülrohantak a vidékeinken; jó néhány óráig száguldottak. Egyik aeroplánunkat nemsokára utánuk küldöttük, hogy kísérje őket, egy másikat pedig, hogy az utat tisztítsa meg előttük. Ez nagyon nehéz munka volt. Mert sem az embereink, sem az állataink nem bírták felfogni, hogy micsoda alkalmatosság jár arra. Nem bírták megérteni a viselkedésüket. Délutánra már a hegyek közé kerültek; úgy látszik, itt az utaink túlságosan símák és nehezek voltak az ő gépjüknek. Borzasztó furcsa hangokat adtak. Mintha az a gép a fogait csikorgatná; kék füstöt bocsátott ki, rémséges bűzt terjesztett. Valamelyik kanyarban, ahol meg kellett volna állnia, elcsúszott, oldalt fordult és mintegy két embernyi magasságban lezuhant.

- Szörnyethaltak? - kérdezte Mr. Burleigh és Mr. Barnstaple érezte e kérdésnél a mohóságot hangjában.

- Egyik se halt meg.

- Ó. Hát mi történt?

- Az egyik karját törte, a másik az arcán szenvedett zúzódást. A másik két férfinak meg a nőnek az ijedségen kívül nem történt baja. Mikor odaérkeztünk hozzájuk, az egyik férfi a karját a feje fölé emelte. Úgy látszik, attól féltek, hogy egyszeribe megölik őket, ez a mozdulat alighanem kegyelemkérés volt.

- S önök most mit csinálnak velük?

- Elhoztuk őket ide. Úgy véltük, jó lesz, ha önöket, Földlakókat mind egy helyen tartjuk. Ebben a pillanatban még el sem tudjuk képzelni, mi történjék önökkel. Tanulni akarunk önöktől s amennyiben lehetséges, barátságosan bánunk önökkel. Felmerült az is, hogy legjobb lesz, ha visszaküldjük a saját bolygójukra. Végeredményben csakugyan ez lesz a legokosabb. Jelenleg azonban még csak igen keveset tudunk ehhez. Mikor Arden és Zöldtő azon fáradoztak, hogy anyagunk egy atomját az F dimenzió felé irányítsák, úgy vélték, hogy abban az irányban csak üres térre bukkannak. Az a tény, hogy nem úgy volt, hogy önök ott voltak s ideröppentek a mi mindenségünkbe, bizony a legváratlanabb élménye Utópia utolsó ezer esztendejének.

HETEDIK FEJEZET.

Lord Barralonga és társasága megérkezik.

1.

Erre a hírré hirtelen félbeszakadt az ülés. Barralonga lordot és a társaságát azonban még nem hozták el az Ülések Kertjébe, csak késő este. A Földlakók szabad mozgását semmiképpen se akadályozták, nem is ellenőrizték. Mr. Burleigh Lady Stellával és a Lion nevű pszichológussal lesétált a tóhoz, kérdéseket vetve fel vagy válaszolva rájuk. Mr. Burleigh sofförje rosszkedvűen lézengett ide-oda, közel tartva magát a gazdájához. Mr. Rupert Catskill karonfogta Mr. Musht, mintegy utasításokat osztogatva.

Mr. Barnstaple egyedül kívánt maradni. Fel kellett az emlékezetében frissíteni, meg kellett emésztetni ennek a délutánnak a csodálatos valóságait. Meg kellett szoknia ennek a szép világnak a csodáit. Oly szép s oly rejtelmes. Így, késő alkonyati órán a fák, virágok könnyű, halavány és fekete árnyak. Az épületek tiszta idomzata, kecses vonala is lassan beléomlott a teljes homályba.

Úgy érezte, társainak túlságosan földi mivolta közéje és e világ közé állott, amely világ őt máskülönben talán elfogadta, mintegy magába felszívta volna. Benne élt, az igaz, de csak mint idegen és mint összhang nélkül való betolakodó. Pedig szerette már ezt a világot; kívánta s szenvedélyesen vágyott az után, hogy tagjává váljon. Határozatlanul, de nagyon erősen az az érzés élt benne, hogyha sikerülne neki elszakadni társaitól, - ha képes lenne arra, hogy lehányja magáról földi ruházatát, mindent, ami *földinek* bélyegzi vagy a Földhöz köti - már pusztán ezzel maga is Utópia szülöttjévé válnék. Akkor nem volna többé az a szorongó érzése, - elmúlna tőle a betolakodottság gonosz kábulata. Természetben meg a valóságban is egyszerre utópiaivá válna - akkor a Föld válna hihetetlen, rossz álommal - és mint álom lassan-lassan elhomályosulna, egészen elhalna benne.

Azonban Amerton atyának az az igyekezete, hogy benne hallgatóra leljen, megakadályozta egy időre abban, hogy földi gondjaitól és a földi dolgoktól ilyen hamar és ilyen tökéletesen elszármazzék. Az atya Mr. Barnstaple mellé furakodott. Elárasztotta az utópiai élményekről alkotott véleményeivel és kérdéseivel. Úgy állította be az egészet, mint valami Earl's Court-i kiállítást. (Egyszer együtt néztek és bíráltak meg ilyen kiállítást.) Szemmel láthatólag olyan valószínűtlennek, kérdésesnek és állandóság nélkül valónak látszik ez az egész az atya előtt, hogy Mr. Barnstaple érezte, ez csöppet se csodálkozna rajta, ha hirtelenében megjelennék előtte Earl's Court Station vagy a westi St. Barnabás-kápolna unalomig megszokott gót ívei.

Különben Amerton atya úgy látszik azon a gondolaton tépelődött, hogy tulajdonképpen mit értettek az alatt, hogy őt holnap «ki fogják vizsgálni?» A miatt a jelenet miatt, a Tárgyalások alkalmával? - Ugyan, *hogy csinálják?* - kérdi már negyedszer.

- Bocsánat... Valahányszor Amerton atya beszélni kezd, Mr. Barnstaple avval kezdi, hogy «Bocsánatot kérek...» Szerette volna megértetni vele, hogy minden ilyen alkalommal az ő gondolatmenetét szakította meg. Mégis, valahányszor kijelentette, hogy «Bocsánatot kérek». Amerton atya egyszerűen csak annyit válaszolt, hogy «Meg kellene valakit kérdeznie a hallása miatt» - és folytatta nyugodtan, ahol elhagyta.

- Ugyan kérem, mit értenek ezek az alatt, hogy *ki fognak engem vizsgálni?* - kérdezte Mr. Barnstaple-től és a körös-körül derengő félhomálytól. - Hogy csinálják ezek azt?

- Alighanem pszichoanalízis... vagy valami ilyenfajta... - szólt Mr. Barnstaple.

- Úgy; csak hogy ahhoz kétfő kell ám - vélte Amerton atya. De Mr. Barnstaple-nek úgy tetszett, van a hangjában parányi sajnálkozás. - Kérdezzenek tőlem bármit... akarjanak akármit... én el nem tántorodom... én megállok a magam igaza mellett!

- Nem is kételkedem benne, nehéz falat lesz nekik - fakadt ki Mr. Barnstaple keserűen...

Darabig hallgatagon ballagtak az édesillatú, fehérvirágos gyeppek, cserjék között. Itt-ott Mr. Barnstaple gyorsította vagy lassította a lépteit, a szerint, amint képzeletben nagyobb teret kívánt önmaga és Amerton atya közt, de Amerton atya egész gépiesen mindenütt a nyomában volt.

- Közösség, szabadosság - kezdte hirtelen újból. - Hát lehet itt más szót használni?

- Őszintén bocsánatot kérek, de igazán... - hebegett Mr. Barnstaple.

- Ugyan, kérem önt, hát micsoda *más* szót használhattam volna, mint azt, hogy «közösség, szabadosság?» Ugyan, kérem, micsodát? Talán...? Mikor itt emberek meztelenül szaladgálnak, olyan erkölcs alapján, milyennel a majom él a ketrecben? Hisz ezek határozottan elismerték, bevallották, hogy náluk ismeretlen a házasság intézménye!

- Ez más világ - felelt Mr. Barnstaple ingerülten. - Egész más világ ez.

- Az Erkölcs Törvényei minden elképzelhető világokban csak egyformák lehetnek!

- De egy világban, ahol más az életképződés menete, ahol talán a nemek nincsenek is meg?...

- Akkor egyszerűbb alapon nyugszik az Erkölcs, de csak olyan Erkölcs az...

Mr. Barnstaple újra bocsánatot kért.

- Azt mondtam nekik, hogy elveszett világ az ő világuk - folytatta az atya.

- Nem olyannak *látszik* - vélte Mr. Barnstaple.

- Elvetette, elhanyagolta lelki üdvét ez a világ.

Mr. Barnstaple zsebrevágta a két kezét és a «Hoffmann meséi»-ből kezdte a Barcarolát füttyörszni. Csak úgy halkan, saját magának. Nem akarja ez az Amerton atya békében hagyni? Nem lehetne őt valahová félretenni? Az Earl's Court-i kiállításokon hajlított vasból levő nagy papírkosarak állottak a szegletben. A cigarettavégeket oda szokták hajigálni. Bár vághatná Amerton atyát oda valahová a hulladék közé!

- Felajánlottam az Üdvöt... ezek visszautasították, száműzték, lábbal tapodták. Pedig mi e miatt küldettünk hozzájuk. Elküldettünk hozzájuk, hadd hozzuk emlékezetükbe azt az Egyet: a minden Dolgok Legfontosabbikát. Amit elfelejtettek... Fel kell itt emelnünk újra a szent jelt... Mózes jelét, melyet a vadonban mutatott népeinek. Elküldettünk... Nem könnyű a mi hivatásunk... Elküldettünk az érzékek világának, az anyagiasságnak eme poklába...

- *Úristen!* - Mr. Barnstaple újra a Barcarolát kezdte füttyörszni...

S újra bocsánatot kért.

- Ejnye ni... hol van a Sarkcsillag?... Mi lett a Göncölszekérrel? - kérdezte hirtelen Amerton atya.

Mr. Barnstaple feltekintett.

Az előbb nem is gondolt a csillagokra. Úgy pillantott most fel ennek az idegen mindenségnek az egére, hogy ott csupa idegen csillagzatoknak lesz a szemlélője. De mert annak a bolygónak

az élete, méretei, amelyen tartózkodtak, párhuzamos irányban forogtak a saját bolygójukkal, a feje fölött majdnem csupa ismeretes csillagképet pillantott meg. S mert Utópia bolygója nem tökéletesen hasonlított a testvér-csillagzathoz, úgy ezek a csillagképek is kicsit eltolódtak, részben elhomályosultak, részben élénkebbek lettek. Mintha például az Orion valamivel szélesebb lenne; egyik sarkában nagy, ismeretlen folt; a Fiastyúk mintha kevesebbet fiadzott volna.

- Eltűnt a Sarkcsillag! Oda a Vezércsillag! Csupa szimbólum! - vélte Amerton atya.

Határozottan csupa szimbólummá vált az egész ember. Mr. Barnstaple megérezte, hogy a bőbeszédűség új forrása fakad ki, serken elő az atyából. Érezte azt is, ezt a nyűgöt mindenáron le kell ráznia magáról.

2.

A Földön Mr. Barnstaple passzív áldozata volt mindenféle nyaggatásnak. Szelíd, óvatosan elővigyázatos lett mindenféle szűkebb látkörű felfogással szemben. Csakhogy Utópia szabad levegője már a fejébe szállott. Olyan kezdeményezéseket szabadított fel benne, amelyeket eddig mindig visszatartott volna mások iránt való öntudatos előzékenysége. Most elég volt neki Amerton atyából; el innen evvel az Amerton atyával! Olyan egyszerű közvetlenséggel fogott a dolgába, hogy ő maga is csodálkozott rajta.

- Amerton atya. Egy vallomással tartozom önnek.

- Á. Csak tessék - kérem?

- Itt jár mellettem már egy félórája és úgy telekiabálja a fülem, hogy legszívesebben megfojtanám.

- Úgy; talán amit mondtam, nagyon is az elevenére talált önnek? Akkor...

- Nem talált elevenére. Hanem ez az egész unalmas, ostoba, siketítő zúgás a fületem sérti. Kimondhatatlanul untat. Elvonja a figyelmemet a körülöttünk levő csodás dolgoktól. Nagyon jól tudom, mit gondol, mikor olyan nyomatékosan kijelenti, hogy itt nincs Sarkcsillag. Hogy az a Sarkcsillag jelkép, szimbólum. Jól van, szimbólum, csak ne kezdje újra. Ugyan gyönges szimbólum; ugyan ostoba hasonlat. Maga azok közé a makacs szellemek közé tartozik, akik minden ellenkező bizonyíték dacára azt tartják, hogy az örök dombok még mindig örökkévalóak és hogy az állócsillagok örökké állnak. Értse meg, bennem egy szikrányi rokonszenv sincs az iránt, amit maga nekem itt összehord. A megtestesülése maga én előttem mindannak, ami a katolikus vallásban helytelen, csúnya és lehetetlen. Teljesen megegyezem az utópiáikkal abban a tekintetben, hogy magának a nemekről alkotott felfogásából következően nincs rendben minden kereke. Valószínűleg már kora ifjúságában kicsavarták az esztét. Amire itten a nemi élet terén célozgatott meg amit kimondott, előttem mind rémesen utálatos. És csakolyan ellenséges érzülettel viseltetem ön iránt, éppen annyira kétségbeejt és elidegenít magától akkor, ha magáról a vallásról beszél. Olyan undorítóvá teszi nekem a vallást, aminő undorítóvá a nemet tette. Piszkos egy pap maga. Amit maga kereszténységnek *nevez*, az csupa csúf, fekete babona. Gonoszságnak, üldöztetéseknek a köntöse. Krisztus meggyalázása. Ha maga keresztény, akkor szenvedélyesen tiltakozom az ellen, hogy *én is* keresztény legyek. Van azonban a kereszténységnek más értelme is, mint aminőt maga tulajdonít neki. Más értelemben ugyan, de olyan keresztény állam ez az Utópia, amilyenről álmodni is alig mer az ember. Ezt maga soha meg nem érti. Belecsöppentünk ebbe a pompás világba, amely a mi világunkhoz hozzámérve kristályserleg ólomkancsó mellett. Maga meg itten elviselhetetlen szemtelenséggel azt meri állítani, hogy mi úgy küldettünk ide, mint misszionáriusok, hogy tanítsuk őket - az Isten tudja mire!

- Isten *tudja*, hogy mire - felelt kissé meghátrálva, de legott összeszedve magát Amerton atya.

- Ó - Mr. Barnstaple-nek egy percre elállt a szava.

- Hallgass meg, barátom - szólt Amerton atya és megfogta a kabátja újjánál fogva.

- De a világért se! - kiáltott Mr. Barnstaple és kiszabadította magát. - Odanézzem, ni. Oda csak! Le a tóra! Nézze azokat a sötét alakokat ottan Mr. Burleigh-et, Mr. Mush-t és Lady Stellát. Azok hozták ide magát! Azok magához tartoznak, maga meg ő hozzájuk. Ha nem hiányzott volna nekik, nem is vették volna fel a kocsijukba. Menjen szépen hozzájuk. Maga nem kell már itten tovább énnem. Menjen innen, menjen tőlem akárhová. Nézze erre menjen. Én ott annál a kis épületnél befordulok. Nehogy utánam jöjjön, mert megverem vagy az utópiákat hívom segítségül, hogy rendet teremtsenek köztünk... Bocsásson meg az őszinteségemért, Mr. Amerton. Csak arra kérem, hogy menjen! Hagyjon nekem békét!

Megfordult. Mikor látta, hogy Amerton atya habozik, az útkeresztezésnél sarkon perdült és elfutott előle.

Magas cserje közé menekült. Jobbra fordult, majd balra. Magas hídon ment keresztül, ahonnan vízesés csöppjei hullanak az arcába. Két szerelmespárba ütközött, akik halkán enyelegtek a sötétségben. Majd virágos gyeptéren szaladt keresztül, végezetül pedig lélektelenül hullt egy lépcsőre, amelyik nyílt terraszt felé vezetett. A terraszt a tó felé fordult és - a sötétben legalább úgy tetszett - kőalakokkal volt ékesítve. Mintha ülő emberek, állatok volnának.

- Jóságos egek! - szakadt fel belőle. - Végre egyedül vagyok!

Leült a lépcsőre. Jó darabig kémlelt bele a tájba. Szinte itta magába azt a boldog tudatot, hogy - legalább egy darabig - senki földivel nem lesz dolga. Ő meg Utópia szemtől szembe kerültek egymással.

3.

Nem nevezhette ezt a világot az álmai országának, mert hiszen soha, még a legmerészebb álmaiban se merte volna remélni, hogy a szíve vágyainak, az agya elképzeléseinek ennyire megfelelő világ igazán létezhet a valóságban. Pedig álmainak országa volt ez vagy legalább is annak a testvére. Olyan világ, amely a mi szomorú, gondozatlan bolygónk ezer meg ezer egészséges gondolkodású, de szomorú szívű férfijának, asszonyának gondolatai legmélyén, álmainak világában él csak. Nem az üres béke világa; nem az önzésnek az az aranykalitkája, aminőnek Mr. Catskill szerette volna festeni. Nem; Mr. Barnstaple megéreztette, hogy erősen harcos világ ez; győzni vágyó és győzedelmes; győzedelmes erőn és anyagon. Győzedelmes az úr életteleniségén, a lét iránt ellenséges misztériumokon is.

Utópia a múltban a Burleigh- és Catskill-féle fölösleges megterhelést jelentő államférfiak, gonosz versenyben küzködő kalmárok, kalandorok és a Földiekhez mindenben hasonlatos gonoszok országa volt, mígnem helyüket nyugodt, gondolkodó és türelmes tanítók foglalták el, kik lerakták azokat az alapokat, amelyekre ráépítették ennek a derűsen, békésen meghitt országnak munkálkodó erejét. Milyen sokan voltak a bátor előharcosok közt, akik parányát se látták, élvezték, sejtették annak a gyönyörű szép világnak, amelynek megszületését az ő életük tette lehetővé!

Igen, mert még a küzdelem, gyűlölet és nyomorúság idejében, a Zűrzavarok Korában is bizonyos, hogy már lappangott annyi komolyság, amennyi elegendő, hogy megéreztette az élet gyönyörű, fenséges lehetőségeit. A legrohadtabb mocsár fölött vörös naplemente táncolt

némely emberek képzelete előtt hegyen, völgyön, szirteken és lankákon - a tengerek bizonytalan, rémületes nagysága ormán megérezte, felfogta némely ember, hogy a lét felfoghatóan, megérthetően és elérhetően hallatlanul szép és nagyszerű is lehet. Minden virágszirom, minden napsugár bearanyozta falevél, ifjú, hasadó életek frissesége, ereje; - emberi léleknek művészetbe merült boldog pillanatai - bizonyos, hogy ez adott tartalmat reményeiknek, ez serkentette tette őket. S lám - végezetül ez a világ!

Mr. Barnstaple úgy emelte fel a két karját, mintha feje fölött a csillagok barátságos fényét imádná.

- Láttam. Én láttam! - suttogta.

Apró szikrák, lágy fénysugarak váltak ki itt-ott a hatalmas park virágszerű házai, gyepadjai közül. Körben mozgó aeroplán - maga is csillag - halkan kurrogott fölötte.

Mögötte, a lépcsőn, karcsú lányalak tűnt fel. Mikor Mr. Barnstaple meglátta, megállt.

- A Földiek közül való? - kérdezte. A lány karján a villogó karcsat szelíd fénye egy pillanatra elvakította Mr. Barnstaple szemét.

- Ma érkeztem - szólt Mr. Barnstaple felpillantva rá.

- Ön az ugyebár, aki abban a kis ólomgépben egész egyedül jött? Ugy-e, amelyiknek gumiból meg levegőből levő abroncsok voltak a kerekein? Alul csupa rozsdá, fölül meg sárgára volt festve?

- Nem olyan rossz az a kis kocsi.

- Eleinte úgy véltük, hogy a pap is önnel jött.

- Nem jött az velem. Nem barátom.

- Utópiában is voltak ám olyan papok sok-sok évvel ezelőtt. Sok bajt okoztak a népnek.

- Ő a másik csoporttal érkezett, - felelte Mr. Barnstaple. - Különben is azok szombatesti mulatságra készültek nem is volt helyes, hogy azt a papot magukkal vitték.

A lány, egy-két lépcsőfokkal Mr. Barnstaple fölött leült.

- Csodás dolog, hogy önök idejöttek hozzánk a világukból. Furcsának, csodálatosnak találják önök is ezt a mi világunkat? Én úgy érzem, hogy sok dolog, ami előttem itt egész közönséges, mert hát itt születtem, ön előtt furcsa, megfoghatatlan lehet.

- Ugye, ön még nem idős?

- Tizenegy éves vagyok. Most éppen a Zűrzavarok Korát tanulom a történelemből. Azt hallom, hogy az önök világa még mindig a Zűrzavarok Korában él. Egész olyan, mintha önök a multból, a történelemből csöppentek volna ide. Én is ott voltam a Tárgyaláson, egyre az ön arcát figyeltem. Ön szereti ezt a mi világunkat - legalább is sokkal jobban szereti, mint a többiek.

- Szeretném itt tölteni egész hátralevő életemet.

- De vajjon lehetséges lesz-e?

- Miért ne lenne lehetséges? Sokkal könnyebb lenne engem itt tartani, mint visszaküldeni. Nem igen lennék útban. Legfőlebb húsz, harminc évről, ha szó lehet. Megtanulnék mindent, amit lehetne, meg is tennék mindent, amit mondanak.

- De hát semmi tennivaló nem vár önre a saját világában?

Erre Mr. Barnstaple nem felelt. Úgy látszik nem hallotta a kérdést. A lány zavarta meg a csöndet.

- Azt mondják, hogy ameddig mi utópiaiak fiatalok vagyunk, míg szellemünk, jellemünk ki nem formálódik, nagyon hasonlítunk azokhoz a férfiakhoz és nőkhez, akik a Zűrzavarok Korában éltek. Azt mondják, hogy ebben a korban még önzőbbek vagyunk: a körülöttünk levő életet még oly kevésbé ismerjük, hogy kalandvágó, regényes hajlamaink vannak. Gondolom, még én is önző vagyok - meg a kalandokat is szeretem. Nekem azért úgy tetszik, hogy a mindenféle rettenetes, borzasztó dolgok ellenére volt abban a multban nagyon sok érdekes és kíváncsú, nagyszerű dolog - abban a korban, amelyik önöknél még most is jelenkor. Ugyan milyen érzés volt az például, mikor a győző bevonult egy legyőzött városba? Vagy mikor egy herceget koronáztak? Vagy pedig milyen érzés volt az, mikor az ember gazdag volt és bámulatba ejtette a többieket hatalmának jelei és cselekedetei által? Vagy mit érezhet a mártír, mikor kivégezik, hogy valamely nagyszerű, de félreértett és helytelenül értelmezett tanítás miatt haljon hősi halált?

- Ezek a dolgok hangzatosabbak akkor, mikor az ember a történelemben tanulja őket, mint a valóságban - felelt némi megfontolás után Mr. Barnstaple. - Hallotta, mikor Mr. Rupert Catskill - az utolsó - elmondotta a beszédét?

- Nagyon regényes volt a beszéd, a gondolat, ő maga nem igen festett regényesnek.

- Pedig igen romantikus életet élt. Sok háborúból hősieken kivette a részét. Börtönben is volt: fogoly volt és bátran kiszabadította magát a fogságból. Heves, nagyszerű elképzelései ezek halálának voltak okozói. S nemsokára majd egy másik regényes kalandort pillantunk meg Lord Barralonga személyében. Ha elővezetik. Borzasztó gazdag és azon van, hogy kábulatba ejtse a tömeget a gazdagságával, a pompájával... ahogyan ön álmodozott a kábulatbaejtésről.

- És a többiek csakugyan bámulják?

- A romantika nem valóság - felelt Mr. Barnstaple. - Ő egyike azoknak a bomlasztó, rohasztó elemeknek, akik még saját maguknak is fölöslegesek s a világ többi része mint elviselhetetlenül kelletlen terhet érzi a nyögét. Mindig közönséges, káprázatos, mutatós dolgokon törik a fejüket az ilyenek. Ez a Barralonga itten például fotográfusnak volt a segédje; vagy valami olyan színészféle lehetett. Akkor egy «mozgóképek» nevezetű bizonyos találmány került forgalomba a mi világunkban. Barralonga egészen rávetette magát arra az üzletre. Hallatlanul sok ilyen színházat alapított, részben úgy, hogy lelkiismereti furdalások nélkül csalt meg néhány feltalálót. Aztán másféle spekulációkba kezdett. Nagy üzleti tevékenységet fejtett ki más téren óriás, úgynevezett «szállításokat» vállalt fagyasztott húsban, ez olyan áru, amit nagyobb távolságokra visznek. Az élelmezést sokak részére borzasztóan megdrágította - némelyek részére teljességgel lehetetlenné tette. Így aztán meggazdagodott. Mert a mi világunkban az ember hamarabb gazdagszik meg akkor, ha kufárkodik, mintha dolgozik. Mikor aztán aljas úton bár, de szertelenül gazdag lett, némely politikusaink - akiknek valamiféle szolgálatot tett, - nemes emberré ütötték; a «lord» címet adományozták neki. De hát érti-e ön azt, amit én itt elmondok? A Zűrzavarok Kora önöknél is ilyen volt? *Hja, akkor értem. Nem tudta, hogy ilyen csúnya volt az a kor.* Bocsásson meg, ha szertefoszlik a Zűrzavarok Koráról alkotott sok regényes illúziója. De én csak most léptem ki abból a pizsokból, rendetlenségből, lármából és fegyelmetlenségből, szűk látókörű emberek világából, a kegyetlenkedések és szomorúságok, perpatvarok földjéről - én csak most jöttem abból a fáradt közönyből, amelyben még a reménység is elpusztul... Ha mégis tetszenék önnek a mi világunk, találhat alkalmat, hogy innen ki röppenjen s meglássa mind a sok nyomorúságot... Az lesz aztán a kaland... Hiszen, ki tudja, mi történhetik a mi világaink között? De én attól félek, nem fog

önnek az a világ tetszeni... El sem képzelem, hogy mennyi szenny van a mi világunkban... Piszok, nyomorúság... ez lebben elő minden romantizmus uszálya alól...

Csönd telepedett közéjük. Mr. Barnstaple a saját gondolatait követte. A lány csak ült; csodálkozott.

Végére Mr. Barnstaple szólalt meg:

- Megmondjam, mire gondoltam, mikor megszólított?

- Nos?

- Az önök világa millió ősrégi álmok megtestesülése. Csodás világ ez! Csodavilág: égiszerű. Csak az fáj nekem, hogy két igen jó barátom nem lehet itt velem. Hadd látnák ők is azt, amit én látok. Egészen furcsa, hogy milyen erősen rájuk kell gondolnom! Az egyik elszállott már valamennyi mindenség fölé, de a másik még ott él a mi világunkban. Úgy-e, ön diák, kedvesem? Ebben a világban a fiatalok mind diákok. A mi világunkban a diákság külön osztályt alkot. Mi hárman nagyon boldogok voltunk együtt, mert diákok voltunk és az értelmetlen robot még nem szorította igába a nyakunkat. Meg aztán talán azért is voltunk mi hárman együtt boldogok, mert keservesen szegények voltunk és keservesen sokat éhezünk. Sokat beszélünk, sokat vitatkoztunk együtt diákegyesületünkben: vitatkoztunk világunk fonáságairól és hogy hogyan változtathatnánk a dolgokon. Ugyan megvolt-e itt is a Zűrzavarok Korában a mindenre elszánt, reménykedő, nyomorúságos szegénységben sínylődő diákoknak ez a csoportja?

- Folytassa, kérem - kérlelte a lány, a pillantását behatóan szögezve a beszélő éles profiljára. - Régi regényekben olvastam én ilyen éhes, álmodozó diákseregről!

- Mi hárman megegyeztünk abban, hogy a mi korunk legfontosabb szükséglete a nevelés volna. Megegyeztünk abban, hogy ez volna részünkre a legmagasabb, legméltóbb szolgálat. Hozzá is láttunk, mindenik a saját módja szerint. Én voltam hármunk közt a legkevésbé hasznos. Később kicsit elkerültünk egymástól. Egyik egy hatalmas havi folyóiratot adott ki, amely a tudomány világát igyekezett összetartani. Az egyik egy nagy és aggodalmas kiadó cég szolgálatában állott, iskolakönyveket tervezett, volt egy nagy nevelési, művelődési lapja; ez az egyetemeinkre előkészítő iskolákra is felügyelt. Csakhogy nem sokat törődött a nyereséggel, a haszonnal; sokszor alig volt mit ennie, bár a kiadói igen szépen kerestek a munkáján; egész élete folytonos szolgálat, munka volt, amit a tanítás, művelődés eszméjének szentelt. Ez soha, egyetlenegy esztendőben még csak egyhavi szabadságot se vett magának. Amíg élt, nem sokat tartottam arról, amit csinált, hanem amikor meghalt, olyan tanítók mondták nekem, akiknek az iskoláit látogatta, hogy micsoda páratlanul elsőrangú munkás volt, hogy micsoda elmerülést, türelmet szentelt a munkájának. Ez az *Utópia*, amelyben az ön kedves élete virít, bimbózik, az ilyen emberek életén épült fel; ilyen életéken keresztül még a mi világunk is felépíti Utópiát. És ennek a barátomnak az élete hirtelen szakadt meg; olyan módon, amely a szívemet hasogatta. Túlságosan erősen, túlságosan soká dolgozott olyan állapotban, amikor már szabadságot kellett volna vennie. Az idegrendszere borzasztó gyorsasággal tört le; az esze elhomályosult; kitört rajta a kedélybetegség, - vége volt. Biz igaz az: a vén Természet nem ismer se igazságot, se szánalmat. Ez éppen néhány héttel ezelőtt történt. A felesége, a másik öreg barátom meg én voltunk a gyászolói. Ma este különösen élénken kísért engem az emléke. Nem tudom, mit csinálnak itt a halottaikkal. Nálunk a földre temetik őket.

- Bennünket elégetnek - szólt a lány.

- A szabadelvűebbek nálunk is azt cselekszik. Ezt a mi barátunkat is elégették. Ott álltunk és résztvettünk a szertartáson. Az ősi vallásunk ritusa szerint, amiben már rég nem hittünk.

Láttuk virággal elborított koporsóját, amint befordultak vele a krematórium épülete felé. S akkor láttam, mint zokog fel másik drága, öreg barátom; magam is könnyekig meg voltam hatva, mikor arra kellett gondolnom, hogy egy ilyen derék, szorgalmas és önfeláldozó embernek ilyen legyen a vége; ilyen nyomorúságos, ilyen köszönet nélkül való. A pap hosszú, nagyképű beszédet tartott fölötte, amit egy Pál nevű teológiai író írt; csupa rossz hasonlat, gyöngé érvelés. Jobb szerettem volna, ha e kitűnő ösünk eszméi helyett inkább halott barátunk igazi lelki nemességéről szólhattunk volna; szólhattunk volna szorgalmas, beható, büszkén nyereségmentes munkájáról. Hiszen egész életét korlátlan megadással, öntudatlanul, olyan világ felé szegzett tekintettel áldozta föl, aminő itt az önöké. És olyan világnak, ennek a ti világotoknak dolgozott egész életén keresztül. És azt hiszem, még hozzá sohse állott előtte tisztán, sohse tudta elképzelni, hogy a valóságban megszülessék egy olyan világ, aminőnek ő görnyedő szerszámja, vak eszköze volt csak. Nem tudta azt, hogy olyan életek mártírsága, aminő az övé, egyetlen biztosítéka, alapkőve az eljövendő napoknak. A hitnek élt és hitben élt ő. Csakis abban és csakis annak. Az ő életében nem volt napsugár. Bár itt lehetne most velem... bár itt lehetne velem avval a másik drága barátommal együtt, aki olyan nagyon megsiratta! Bár itt lehetne mind a kettő! Csak átadhatnám a helyemet nekik! Hadd láthatnák azt, amit én látok... hadd láthatnák úgy, ahogy én látom... Életük nagyságát, igazságát, amint visszatükröződik olyan életek következményeiben, mint itten... Úgy ám... akkor igazán tudnék örülni Utópiának... Most úgy érzem, mintha elvettem volna barátom megtakarított örökét, hogy magam élvezzem...

Mr. Barnstaple-nek hirtelen eszébe jutott, hogy minő fiatal a hallgatója.

- Bocsásson meg, kedves gyermekem, hogy így beszélek önhöz... Csak mert a hangja olyan kedves volt...

A lányka csak azzal felelt, hogy lehajolt és végigsimította Mr. Barnstaple kezét lágy ajkával.

Aztán felugrott.

- Nézze csak azt a fényt... ott ni, a csillagok alatt!

Mr. Barnstaple is felugrott.

- Az az aeroplán hozza Barralonga lordot és a társaságát; azét a Lord Barralongáét, aki megölt ma egy embert. Valami nagy, erős ember az? Hajlíthatatlan... nagyszerű?

Mr. Barnstaple-t hirtelen valami gyanú kerítette hatalmába. Élesen pillantott az édes, feléje fordított arcocskába.

- Én ugyan még sohse láttam őt. Azt hiszem, fiatalos külsejű, de kopasz és alacsony ember; azt hallom, sok a baja a májával, meg a veséjével. Éppen ezért nem igen üzött soha erős, egészséges sportot, testnevelést. Így aztán valahogy túlsok szellemi energia gyűlt meg benne. Inkább a vagyongyűjtésre adta a fejét. Aztán megvette azt a nagyszerű címet, amely az ön képzeletét úgy megragadta. No jöjjön, nézzük meg együtt!

A lányka megállt, bepillantott Mr. Barnstaple szemébe. Csak tizenegy éves gyerek volt, de olyan magas, mint Mr. Barnstaple.

- Nem volt abban a multban semmi romantika?

- Csak a fiatalok szívében volt. Aztán az is kihalt.

- Hát akkor romantika nincs is?

- Csupa romantika az egész világ... majd meglátja. Ön még meglátja.

Mr. Barnstaple csodálatos napjában fordulat volt Lord Barralongának meg a társaságnak előhozatala. Fáradt volt; s bár talán nem találta érzését észszerűnek, de sajnálta, hogy Utópiát elárasztják az új jövevények.

A Földlakók két csoportját pompásan világított csarnokban szembesítették. Közel esett ahhoz a mezőhöz, amelyikre a Barralongáék aeroplánja leereszkedett. Az újonnan érkezettek egy csoportban jöttek be. Valamennyien fáradtnak látszottak; hunyorgattak és porosak, kimerültek voltak. Szemmel láthatólag roppant kellemesen érintette őket az a körülmény, hogy ebben a világban, amely nekik még csupa újdonság, más Földlakókkal hozta őket össze a sors. Bennük még nem volt meg az a kellemes, megnyugtató és mintegy elzsongító tudat, amit a többiek érezhettek a Tanácskozások Terén eltöltött viták során. Előttük érthetetlen rejtély volt még mindig, miként pottyanhattak ebbe a világba.

Az a gnómszerű arc, amelyet Mr. Barnstaple-nek alkalma volt szemtől szembe láthatni, amikor a nagy, szürke autó elrepült mellette Maidenhead Roadon, Barralonga lordé volt. Alacsony a koponyája és széles a homloka; Mr. Barnstaple-t egy borosüveg-cimkére emlékeztette. Úgy látszott, nagyon melege van és hogy nagyon fáradt; kicsit rendetlen is volt, mintha valami boxmérkőzésből került volna ki. Egyik karja felkötve. Apró, barna szeme élénk és nyugtalan, mint valami sündisznóé vagy apacsé, aki rendőrkézre került. Mellette, egészen közel hozzá alacsony, sovány és jockeyszerű sofförje. Ezt úgy szólította, hogy «Ridley». Ennek a Ridleynek is olyan volt az ábrázata, mint az erősen kemény legényé, aki hirtelenében nagyon rossz helyzetbe került, de akin azért egykönnyen nem lehet kifogni. A bal arcát meg a fülét megsértette az automobil-baleset alkalmával, de igen szépen összeragasztotta flastromokkal, úgy, hogy alig lehetett kivenni belőle valamit. Miss Greeta Grey, a társaság hölgytagja, hirtelen-szőke szépség. A ruhája fehér flanell «tailor-made». Rendkívüli közönnyel szemlélgette mindazt, amibe itt belecseppent; mintha semmi érzéke se volna aziránt, hogy ez itt más világ. A szép lány banális büszkeségéből itt se engedett egy parányit se. Mint akinek egész természetesen hozzátartozik az életéhez, hogy ölébe hullanak a meg nem érdemlett előnyök. Itt vagy másutt. Akárhon.

A társaság másik két tagja között az egyik őszbecsavarodott, szürke amerikai gentleman, ez is erősen hunyorgat. Később Mr. Barnstaple megtudta Mr. Mush-tól, hogy ez Mr. Hunker, a «mozikirály». A másik valami letört francia. Sötét, finom posztóból készült öltönyt viselt; az angol nyelvet csak törte. Úgy látszott, mintha inkább csak véletlen folytán került volna a Barralonga lord társaságába, nem volt ott megszokott helye. Mr. Barnstaple-nek az az eszméje támadt, - aminek az alaposságáról később meg is győződött - hogy ezt az urat alighanem csak moziérdek fűzi Barralonga lordhoz és hogy véletlenül került csak - ahogyan külföldi hamar belekerül - ebbe a víg, szombat estét kiélvezni akaró társaságba.

Mikor Barralonga lord és Mr. Hunker előrejöttek, hogy Mr. Burleigh-et és Mr. Catskillt üdvözljék, akkor ez a francia avval fordult Mr. Barnstaple felé, tud-e franciául?

- Nem értem ezt a dolgot - panaszkodott rossz franciás kiejtéssel. - Vilshire-be igyekeztünk... hát persze, Vilshire-be... Aztán egyik rettenetes dolog a másikat követte. Ugyan, hogy kerültünk ide? Micsoda emberek ezek... és mind olyan nagyszerűen beszélnek franciául! Barralonga lord űz itt velünk tréfát...? Vagy álom ez... vagy hát mi történt velünk?

Mr. Barnstaple azon igyekezett, hogy valamiféle magyarázatot adjon.

- Úgy... más dimenzió... - szólt a francia. - Más világ. Szép. Csakhogy engem várnak ám Londonban az üzleti dolgaim... Semmi okom sincs rá, hogy ezen az úton térjek vissza Franciaországba vagy valami más Franciaországba! Valami más világon levő Franciaországba. Ostoba egy tréfa!

Mr. Barnstaple magyarázatokba bocsátkozott, azonban látta a hallgatója meglepett arcán, hogy az nem érti, hogy túl magas neki a Mr. Barnstaple magyarázata. Mr. Barnstaple tehetetlenül fordult Lady Stellához, aki szívesen vállalkozott, hogy átvegye tőle a magyarázás nehéz szerepét.

- Majd ez a hölgy... - fordult a franciához. - Lady Stella... ez meg Monsieur...

- Emile Dupont... - a francia meghajolt. - Újságíró vagyok; úgynevezett «publicista». Engem a kinovilág csak művelődési meg propagandaszempontból érdekel! A miatt vagyok itt Barralonga lord ő kegyelmességével...

Franciául konverzálni: ehhez Lady Stella remekül értett. Hamarosan belemenekült ebbe az új eszmekörbe. Beszélgetésbe merült Dupont úrral s csak akkor szakította félbe saját magát, a mikor közölte Miss Greeta Grey-vel, hogy minő kellemes dolog, ha ebben a furcsa világban másik hölgy is van a társaságban.

Mihelyt Mr. Duponttól megszabadult, Mr. Barnstaple visszament és figyelmesen szemlélte az újonnan érkezettek csoportját a nagy csarnok közepén. Tőle távolabb az utópiaiak méregették az egész társaságot. Mr. Burleigh Lord Barralongával szemben leereszkedően barátságos volt. Mr. Hunker kijelentette, hogy nagy szerencse rá nézve, hogy Nagy-Britannia «legelső államférfiá»-val találkozhatott itt. Mr. Catskill igen barátságosan állt meg Lord Barralonga előtt; úgy látszott, ezek jól ismerik egymást. Amerton atya Mr. Mush-vel váltott szót. Ridley és Penk, a két soffőr, mikor egy darabig mustrálták egymást, visszavonultak, hogy megvitassák ennek a napnak műszaki történéseit. Mr. Barnstaple-re nem ügyelt senki.

Az egész olyan volt, mintha valami vasútállomási találkozás volna vagy hivatalos fogadtatás. Egész hihetetlen és mégis egész közönséges. De Mr. Barnstaple már elfáradt. A sok csoda kimerítette, átitatta egész lényét.

- Hja... én lefekszem - szólt hirtelen és nagyot ásított. - Álmos vagyok... Megyek az ágycskámba.

A barátságos tekintetű utópiaiak sora között megindult a csillagvilág-fényes úton. Még egyszer felpillantott az Orionnak arra a különös, idegen dudorkájára, akár a fáradt szülő túlhangos magzatára. Jó; majd megnézi reggel újra.

Levetkőzött és mihelyt a fejét a párnára hajtotta, olyan mélyen aludt, mint a fáradt gyermek.

NYOLCADIK FEJEZET.

Kora reggel Utópiában.

1.

Mélységes álmából lassan ocsudott fel Mr. Barnstaple.

Az a bizonytalan érzése, hogy valami csodás, hihetetlen álom oszlik szerteszéjjel, igyekszik el mellőle. Azt kívánta: csak maradna az az álom! Talán, ha újra lehunyja a szemét?... Hatalmas világról álmodott és hatalmas emberekről, akik felszabadították magukat millió földi nyűg alól. Mégis, oszladozott már az álom. Mert mostanság, az utóbbi időben Mr. Barnstaple nem igen álmodott már. Maradt az ágyban, lehunyta a szemét; gondolta, ráér még a mindennapi gondokkal, vesződésekkel foglalkozni!

Leginkább az utóbbi hetek gondjai marcangolták. Sikerülni fog-e neki vakációra menni, mikor, hogyan, hová? Aztán eszébe jutott, hogy már össze is csomagolta a holmiját és levitte a «Sárga Veszedelem»-be. Ejnye; de az nem az elmúlt este volt... az a tegnapelőtti este volt! Igaz is; hiszen ő útnak indult? Most eszébe jutott, hogy igaz bizony, ő útnak indult... Persze és hogy aggódott, mikor kiért a kapun... félt, hogy Mrs. Barnstaple észreveszi... Mr. Barnstaple kinyitotta a szemét és a fehér mennyezetre bámult. Vissza akart emlékezni az útjára. Eszébe jutott az is, hogy befordult a Camberwell New Roadra. Eszébe jutott Vaxhall Bridge és a reggel szépsége... aztán a csúf zavar, tolakodás Hyde Park Corner körül. Persze, hisz mindig nyugat felé haladt és pedig milyen jól tudta, hogy autóútnak a keleti rész sokkal alkalmasabb... Ejnye... látta ő Uxbridge-t? Nem. A Slough melletti kanyarra még jól emlékezett. De azután nem jutott tovább az eszébe semmi.

Micsoda nagyszerű fehér mennyezet ez! Nincs benne egy hasadás, egy repedés!

Igen, de hogyan töltötte el a nap többi részét? Valahol csak kell lennie, mert itt pompás ágyban érzi magát... kitűnő egy ágy. És nem cinegét hall énekelni? Neki mindig is az az érzése volt, hogy az igazán jó cinege tud énekelni. Jobban, mint a csalogány. Ez itt valóságos Caruso. Ez talán nem is cinege! Júliusban! Igaz is, Pangbourne és Caversham teli van nyaranta csalogányokkal. Ja igen, júniusban. De most július van... Az álomképeken keresztül egyszerre megjelent Mr. Barnstaple lelki szeme előtt Mr. Rupert Catskill alakja, amint előrehajlott testtartással, mereven szónokol és csupa csodálatos dolgot mond! Valami ülő, meztelen alakhoz szól, aki nagyon komoly, figyelmes arccal hallgatja. Más alakok tünedeztek fel előtte. Egyik nőnek arca emlékeztetett Michelangelo Sybillájára. Végezetül eszébe jutott, hogy valami szombatesti kirándulótársasággal keveredett össze Taplow Court mellett. Ugyan bizony Taplow Courtban mondták ezeket a beszédeket? De hiszen Taplow Courtban mindenki felöltözve jár... Talán a visszavonultságban, magányban élő arisztokrácia valamelyik tagja...?

Utópia... Dehát lehetséges?

Mr. Barnstaple az óriási bámulat kifejezésével arcán felült az ágyában.

- Á, - úgymond - lehetetlen! - Az ágya kis, félig nyitott, levegős loggiában áll. Az opálos üvegből készült karcsú oszlopok között havasfejű hegyeket pillant meg. Elöl cserjék, bokrok, vérvörös virággal teli. Az a madár még mindig dalol... Dicső madár, dicső országban! Most eszébe jutott minden. Most már tisztában volt mindennel... Mikor a kocsija olyan hirtelen megfordult... mintha húr pattant volna ketté... És aztán: Utópia! Igen, most már emlékezett mindenre, a szép, halott Zöldtótól kezdve egészen odáig, amikor behozták Barralonga lordot

és egész társaságát a különös, idegen csillagok alá! Nem álom ez. A kezére pillantott és a rendkívül finom vászonhuzatú takarójára. Érezte, hogy az álla borostás. Nohát, igazi világ ez... Hiszen az embernek még a borotválkozás is eszébe jut... És azt is határozottan érezte, hogy nem ártana egy jó reggeli. Sőt nagyon is éhes, hiszen nem evett tegnap este vacsorát! S mintha csak a gondolatát találták volna ki: mosolygó leányalak jelent meg a lépcsőfokon, a félig nyitott loggia keretében. Tálcat hozott. Ejnye, mégis csak derék ember az a Mr. Burleigh! Hiszen az ő gyors államférfiúi felszólalása lehetett oka annak, hogy ilyen hamar megjelent a reggeli.

- Jó reggelt - köszöntötte Mr. Barnstaple a lányt.

- Miért ne? - kérdezte az ifjú utópiai, mikor letette a tálcat és rámosolygott Mr. Barnstaple-re. Valahogy anyásan. Aztán elment.

- Csakugyan, miért ne? - kérdezte önmagától Mr. Barnstaple és elgondolkodott. Az állát a térdére támasztotta. De meggondolta magát és nekilátott a teának meg a vajaskenyérnek.

Az a kis öltöző, amelyben úgy találta a ruháit, ahogyan tegnap este odahányta, roppantul egyszerű és mégis különös berendezése miatt érdekelte Mr. Barnstaple-t. Ide-oda keringett benne és dúdolgatva vizsgálódott, kutatott.

A fürdőkád nem olyan mély, mint rendesen a földi kádak; az utópiaiak, úgy látszik, nem hiszik, hogy a kádban való kinyújtózás, forró vízben való fővés feltétlenül szükséges. És mindennek különbözik az alakja, minden egyszerűbb és sokkal kecsesebb. Úgy találta, hogy a Földön a művésznek az anyaghoz kell formálnia tudását. Kicsi számú, kevés az anyag, ami fölött rendelkezik; munkája csak észszerű, százalékos kiegyezés a rendelkezésére álló anyag szegénysége és a saját elképzelései között és nem sok tere marad az emberi elképzelés széptani lehetőségeinek! Hogy kell ügyeskednie például a földi kőművesnek, hogy változatosan alkalmazza hol ezt, hol amazt a fajtájú fát. Itt Utópiában a művésznek határtalan anyag áll rendelkezésére. Nem érzik meg többé munkáján az anyaggal és az elgondolás szegénységével való ügyes megalkuvás. Ideáljait az emberi testből és szellemből meríti. Ebben a kis helyiségben minden, ha nem is káprázatos, de tökéletesen kényelmes... Semmit nem lehet elrontani vagy másra használni, mint amire való. Ha az ember túlsok vizet csurgat el, ügyes kis ereszt elviszi a fölösleget.

A fürdőkád mellett, csinos tartóban, hatalmas, finom szivacs. Úgy látszik, az utópiaiak még mindig a tenger fenekére hatolnak a szivacsért. Hacsak nem tenyésztk vagy talán üvegházban nevelik. Ki tudja?

Ahogy továbbhaladt az öltözködésben, egy fiola esett le a toilett-asztalkáról. De nem törött darabokra a padlaton. Kísérletező kedvében Mr. Barnstaple újra a földhöz vágta, de akkor se tört el.

Bár a fürdőkád mellett hatalmas mosdótál volt, vízcsapot egyelőre nem látott sehol. Később egy csomó gombot pillantott meg, amelyek fölött fekete pántok látszottak. Ez alighanem utópiai írás. Kísérletet tett. Nagyon forró és nagyon hideg víz töltötte meg a kádját. Egyik csap langyos, szappanos vizet bocsátott, mások más fajtájú folyadékot. Egyiknek fenyőillata volt, a másiké valamelyest a klórra emlékeztetett. Az utópiai írás e fölött a csap fölött kicsit gondolkodóba ejtő. Ez az első jele az írásnak, amit Mr. Barnstaple lát. Úgy látszik, ezek szóképzések vagy annyira egyszerű hieroglifák, amiknek a nyitját el nem bírják képzelni. Majd más irányba tévedtek a gondolatai. Hogy van az, hogy ebben a szobában más ércet, mint aranyat, nem lát? Csakugyan, hallatlan mennyiségű arany van itt. Csupa kidolgozott, berakott arany. Ott ragyog mindenütt szelíd, sárga fénye. Úgy látszik, az arany nagyon olcsó Utópiában. Talán tudják a készítési módját?

Mr. Barnstaple készült befejezni a toalettjét. Tükör nem volt a szobában. Csak mikor egy kilincsfélét nyomott meg, került hirtelenében szembe pompás, hármás állótükörrel. Később aztán megtudta, hogy szabadon álló tükrök Utópiában nincsenek is, hogy az utópiaiak neveletlenségnek, tisztességtelennek tartották, ha a tükör folyton emlékezteti őket saját magukra. Az utópiaiaknak arra kell csak a tükör, hogy reggel alaposan megfigyeljék saját magukat; szemügyre vegyék, nincs-e valami hiba. Aztán az ember elfelejtette magát egész napra. Mr. Barnstaple hát ott állt és pyjamába burkolt, borotvátlan személyét határozott kelletlenséggel szemlélte. Ugyan mi tetszhetik tisztességes polgárnak az ilyen csúf, rózsaszínűcsíkos pyjamán? Mikor a körömkéféjét és fogkéféjét csomagolta ki, meg a mosdókéféjét keresgélte elő, mindezek a dolgok úgy tunk fel a szemében, mint valami komédia. Csupa durvaság minden. Különösen a fogkéféje csúf egy alkotmány. Bár vett volna újat a Victoria Station mellett.

És a ruhái... Micsoda undok, formátlan rongyok.

Eleinte az a furcsa ötlete támadt, hogy utánozza az utópiai viseletet. De egy tükörbe vetett aggodalmas pillantás visszatartotta ettől. Eszébe jutott, hogy selyem tenniszínget és flanel-nadrágot is csomagolt be. Talán majd azt - inggallér, nyakkendő és tű nélkül... hozzá talán meztláb?

A lábára pillant. Földi fogalmak szerint nem éppen a legrosszabb láb. De a Földön sohse látta még senki a lábait, soha senki meg nem nézte.

2.

Egész különösen tiszta, ragyogó ez a mai Mr. Barnstaple, meztelen nyakával, fehér ruhában és meztláb. Kibujik az utópiai napvilágra. Mosolyog, nagyot nyújtózik és mélyet lélezkedik az édes levegőben. De az arca hirtelen keménnyé, határozottá válik.

Mert alig kétszáz lépésnyire, másik kis hálózatházikóból Amerton atya körvonalai tunkek elő. Mr. Barnstaple rögtön megérezte, hogy az atya vagy megbocsát neki, vagy esetleg azt kívánja, hogy öneki bocsássonak meg a tegnapi nézeteltérésekért. Csak tőle függ, hogy a sértő vagy a megsértett áldozat szerepét játssza-e. Csak egy bizonyos: hogy az atya érzékeny jelenetekben bővelkedő személyes kimagyarázkodást fog zúdítani a táj, a nap gyémántosan csillogó derűjére, tisztaságára. Mr. Barnstaple-től jobbra széles lépcsőzet vezet le a tóhoz. Három jókora lépés s már haladt is lefelé ezeken a lépcsőkön. Hármát ugrott egyszerre. Lehet, hogy csak képzelődött, de mintha hallotta volna Amerton atya hangját: *Mr. Baarn-staple!* Újra három lépcsőt ugrott egyszerre, s egy hídon is áthaladt, amely lavinaszerű vízzuhatag fölibe volt építve. Erős építkezésű, földött híd, pompás oszlopsorral. Az oszlopok mind csupa prizmás üveg, az egész sor arccal a tó felé fordulva. Amint a nap a prizmákba belesüt, ezer vörös, kék, arany és zöld sugarat vetett a vízre. A híd végén, nagylevelű, kék árvácskával beültetett virágos fővényen majdnem hogy beleakadt Mr. Rupert Catskillbe. Mr. Catskill ugyanabban a kosztümben volt, amit előttevaló napon viselt, csak annyi különbséggel, hogy otthonhagyta a nagy, szürke cilinderét. A kezét a hátán összekulcsolta.

- Halló! - kiáltott. - Hová siet? Úgy látszik, mi ketten keltünk fel a legkorábban?

- Amott láttam Amerton atyát is...

- Ahá. Úgy-e félt, hogy megfogja és reggeli misét mond magának? Nagyon helyesen cselekedett, hogy megszökött előle. Hadd imádkozzék értünk az öreg egymagában. Például értem is.

Nem várta be a Mr. Barnstaple feleletét. Folytatta a könnyed csevegést.

- Jól aludt? No, mi a véleménye az öreg feleletéről? Tudniillik a beszédemre. Hm? Jó alak, mi? Ha valamivel nincs egész tisztában, egyszerűen felcsap felperesi ügyvédnek. Véleménye szerint mi azért nem értünk vele egyet, mert rossz a szívünk.

- Micsoda öregről beszél?

- No, az a gentleman, aki utánam szólott.

- Urthred? Az nem öreg... Alig lehet negyvenesztendő.

- Hetvenhárom éves. Megmondta később. Ezek itt soká élnek; jól megy a dolguk. A mi életünk az ő szempontjukból lázas haldoklás. De hát már megmondta Tennyson apánk: «Inkább ötven évet Európában, mint Cathayban évszázadot!» He, mi? Nem ment bele az argumentumaimba. Hja, ez Meseország; ez a Napország, persze, nem örülnek neki, hogy felzavarjuk őket álmaikból.

- Nem hinném, hogy ezek alusznak.

- Úgy látszik, magába is beleharapott a szocibolha. Úgy ám. Higyje el nekem kérem, a leg-tökéletesebb megnyilvánulása ez a tiszta dekadenciának. El se lehetne képzelni szebben. Tökéletes; én mondom. Sohse féljen maga; igenis *megzavarjuk* majd mi őket szép álmaik közepette! Majd meglátja, a természet a mi részünkön van ám! De mennyire! Nem is sejti!

- Én nem látok itt semmi dekadenciát.

- Nincs a világon annál vakabb, mint aki készakarva nem akar látni. Dekadens itt kérem minden körös-körül. Az az ő nagyszerű álegészségük! Akár a hízott csorda. Meg ahogyan Barralongával elbántak. Nem tudják ezek, hogyan kell bánni az olyan emberrel. Be se csukták. Ezek ezer év óta nem csuktak le senkit. Az az ember átgázol az országukon, öl, gyilkol, tapos, zúz, ront, ijeszt... ezek meg hagyják... Alighanem félnek tőle, Sir... Ugyan kérem; olyan ez, mintha a kutyát szabadították volna rá az olyan országra, amelyben csupa jámbor szarvas-marha kérődzik... Ha véletlenül el nem csúszik az autójával, attól tartok, ma is úgy száguldana végig az országutakon... ölné egyiket a másik után. Ezekből kiveszett a társadalom védekezési ösztöne.

- Ugyan.

- Nagyszerű felfogás; fényes beállítás. Szerény adagolásban. De mikor az ember már kicsodálkozta magát illetően pompás berendezkedésükön, akkor mégis csak lassan rájön majd, hogy esetleg énnekem van igazam... He, micsoda? Ni! Amott fönn a terrazon... nem az én derék Barralonga lordom az a francia ismerőseivel? Lám, csakugyan. Szívják a friss reggeli levegőt. Ha megengedi, megyek tovább és egy-két kérdést intézek hozzájuk. Mit mondott kérem, melyik útra tért Amerton atya? Nem akarok találkozni vele... Nem szeretném zavarni az ájtatosságában... Erre?... No jó; akkor, ha balra indulok...

S barátságosan rávigyorgott a vállán keresztül.

3.

Mr. Barnstaple két kertészkedő utópiaival találkozott. Két könnyű, ezüstösen csillogó, kerek taligát tolnak maguk előtt. Régi fákat döntöttek le és a lombos leveleit, gallyait egyengetik. A hegy sziklás falát itt vérvörös és bordószínű futórózsa ékesítette. Ezek a kertészek finom bőrből készült kötényeket hordtak; a térdük szabad, alatta lábszárvédő.

Soha életében azelőtt Mr. Barnstaple olyan rózsákat nem látott, mint amilyeneket ezek a kertészek nyesegettek. Nem is tudta, hogy a hegyvidék alkalmas a duplarózsa tenyésztésére.

Igaz, hogy a könnyű piros futórózsza sok fajtáját látta magasban is például Svájcban. De ilyen lebegőszirmú óriásokat nem látott még soha. Háromszoros a szirmuk; vastag, tüskés, kígyószerűen hajlott fájuk belekapaszkodik a hegyoldalba. A virágszirmok, akár a vörös hó, feküdtek meg a mohán. Mint vértócsák heverték a helyel-közzel meglapuló, finom, zöld pázsiton.

- Önök az első utópiaiak, akiket munkában látok - szólította meg az embereket.

- Ez nem a mi tulajdonképpeni munkánk - mosolygott az, amelyik a legközelebb állt hozzá. Szőke, szeplős, kékszemű fiú. - De a mi kezdeményezésünk, hát rendben is kell őket tartanunk.

- Ezek az önök rózsái?

- Vannak sokan, akik azt hiszik, hogy ezek a dupla hegyirózsák túlságosan sok bajt okoznak és a vastag, tüskés ágaik miatt a kezelésük majdnem lehetetlen. Sokan azt vélik, hogy ilyen magasan jobban megterem az egylevelű, egyszerű rózsza; hogy jobb volna, ha ezt a szép fajtát itt fönn kihalni hagynók. Mit gondol ön: a mi pártunkon van? Tetszenek a rózsáink?

- Már hogy az ilyen rózsák...? - kérdezte Mr. Barnstaple. - Hogyne tetszenének!

- Rendben van. Ugyan kérem, adja csak kicsit közelebb azt a taligát! Mert mi felelősek vagyunk ám, hogy ez a sok vad inda itt mind szép rendben legyen lenyesegetve egész le, a vízig.

- Azt mind maguknak egyedül kell elvégezniök?

- Hát ki csinálná?

- Nem csinálná meg valaki önök helyett - napszámba vagy jó fizetésért?

- Ó... rég elmúlt századok feljáró kísértete! - felelt a fiatalember. - Barbár világok oktalan tudatlansága! Hát nem akarja felfogni, hogy Utópiában nincsenek dolgozó osztályok? Ezeröttszáz éve annak, hogy kipusztultak innen a mi világunkból. Fizetett rabszolgaság... mások kitarása... ésatöbbi... ó, annak régen vége. Eleget olvastunk a könyvekben ilyesmiről. Aki szereti a rózsát, az csak fáradjon is vele és hozza létre - saját maga.

- Node nehéz munka...

- Nem fizetésért dolgozunk. Nem azért, mert valaki másnak tetszik valami és mert valaki más vágyik valamire és túlságosan lusta ahhoz, hogy maga szolgálja ki magát, maga keltse életre azt, amit akar. Mi itt Utópiában részben az agyvelőnkkel, részben az akaratunkkal és az akaratunkért dolgozunk.

- Önök mit dolgoznak, ha szabad tudnom?

- Én a bolygónk anyagának a belsejét kutatom. A magasnyomású vegyészetet tanulmányozom... Itt mellettem a barátom...

A másik ember felé fordult, akinek sötét arca és barna szeme hirtelen előtűnt a virágosó alól.

- Én élelmezek.

- Szakács?

- Afféle. Most például önöknek, Földlakóknak, az élelmezése van reám bízva. Nagyon érdekes és furcsa ez... szerintem erősen ártalmas hatású... Én gondolom ki, tervezem meg az önök étkezésének anyagát és adagolását. Látom az arcáról, hogy megijed... Igen, én készítettem el

tegnap este a vacsorájukat. - A kertészkötenye alatt megerősített apró órácskára pillant. - A villásreggeli is készen lesz úgy egy óra múlva. Hogy ízlett a tea?

- Kitűnő volt - felelt Mr. Barnstaple.

- No jó. Mert igyekeztem is. Remélem, a villásreggelivel is meg lesznek elégedve. Kétszáz kilométeres utat röptültem tegnap egy disznóért, magam öltem meg és magam vágtam darabokra, magamnak kellett kitalálnom, hogyan készítsem el. Utópiában már nem esznek szalonnát. Remélem, hogy a sütemet kielégítőnek fogják találni.

- Ó, egész jól el lehattunk volna a sült nélkül is.

- A szónokuk nagy súlyt látszott rá helyezni.

A csinos, szőke fiú kibontakozott az indák közül és eltolta a taligáját. A barna fiúnak Mr. Barnstaple «Jó reggelt» kíván.

- Miért ne lenne a reggel jó? - kérdezte a barna fiú.

4.

Ridley és Penk jöttek vele szembe. Ridley arca és fülei még most is csupa flastrom; egész lénye aggodalmat fejezett ki. Penk egy darabbal mögötte ballagott; egyik kezével a bal arcát nyomkodta. Mindkettő a hivatasos ruháját viselte: fehérszegélyű sapkát, négyszögletes gumiköpenyt; ezek nem engedtek az egyszerűségről; nem öltöztek Utópia-módra.

Mihelyt annyira voltak, hogy hallhatókká váltak, Ridley rögtön megszólította Mr. Barnstaple-t.

- Nem tudja véletlenül, mister, hogy ezek az ízék... micsodák... dekadensek hová dugták a gépüket?

- Azt hittem, hogy a kocsijuk darabokra zúzódott.

- Ugyan, kérem... egy Rolls-Royce? Mit gondol? Talán valamicskét a légfogón, a sárhányón... Kicsit faroltunk. Igenis, szeretném látni azt a kocsit. El se zártam az olajcsapot. A karburátor kicsit csöpögött. Az én hibám. Nem voltam eléggé óvatos. Ha az embernek elfogy a petróleumja, hol szerez frisset ebben a rohadt Paradicsomban? Mert én ugyan sehol színt se láttam petróleumnak. Csak azt az egyet tudom, hogyha nem hozom formába a kocsit akkorra, amikor Barralonga lord kívánja, lesz itt nemulass!

Mr. Barnstaple-nek sejtelve sem volt arról, hogy hol lehetnek a kocsik.

- Magának nincs saját automobilja? - kérdezte Ridley szemrehányóan.

- Van. De mióta itt kikerültem belőle, pillanatig se gondoltam rá.

- Hja... Mikor a tulajdonos maga a soffőr - szólt keserűen Ridley.

- Akárhogy is áll a dolog, én ugyan nem tudom, hogy hol vannak a kocsik. Kérdezték már az utópiaiak valamelyikét?

- Azt már nem! Nem «szimpatikázunk» velük - felelt Ridley.

- Pedig ők megmondanák.

- Meg ám... fülelnének, hogy mit akarunk a kocsijainkkal. Hát bizony nem is látnak ezek minden esztendőben Rolls-Royce-ot. Meglátják, megérjük, hogy ellógnak rajta. Nekem nem tetszik az egész ország, meg senkise benne. Nem tisztességes népek ezek. Öméltósága azt mondja, csupa degenerált népség mind... én amondó vagyok öméltóságának igaza van. Nem

vagyok papos ember, de kicsit vastag az mégis, ahogy ezek ruhátlanul ténferegnek. Bár tudnám, hová tették azokat a kocsikat.

Mr. Barnstaple Penkre pillantott. - Megsértette az arcát? - kérdezte.

- Nem fontos - felelt az. - Szeretném, ha már úton volnánk.

Ridley Penkre pillantott, aztán Mr. Barnstaple-re.

- Egy kis ütés - mondta és savanyú ábrázatára mosolyféle telepedett.

- Jobb volna, ha máris mennénk - vélte Penk. - Csak megtalálnám azokat a kocsikat.

Ridley arca egész kiderült. Most már vigyorgott.

- Ez a szegény Penk nekiment ám valakinek!

- Ugyan, hadd el! - fenekedett Penk.

Hanem Ridley túlságos jónak találta a viccet. Folytatta:

- Valamelyik lánynak ment ez neki! Itteni lánynak, he?

- Mit ért ez alatt? - kérdezte Mr. Barnstaple. - Csak nem élt vissza itt a vendégszeretettel?

- Én ugyan nem, - felelt Penk. - De ha Mr. Ridley már belekezdett... hát elmondhatom, hogy történt. Mer, ez is mutattya, hogy milyen veszedelmes dolog, mikor félvadak közé kerül a tisztességes magamfajta legény... Félbolondok ezek, akikhöz idegyüttünk...

Ridley vigyorgott és rákacsintott Mr. Barnstaple-re.

- Jó két pofont kapott! Aszhiszem, az illető lány földhőcsapta. Csak egyet fordult a lány, osztán puff! már a földre terült a kolléga, Ijet se láttam még életembe. Pedig csak a mancsát rakta a vállára!

- Szomorú eset - vélte Mr. Barnstaple.

- És egy pillanat alatt gyütt az egész!

- Kár!

- Hallja-e, mister, - szólt Penk - nehogy itten el találja mondani valakinek. Nehogy rémhíreket terjesszen! Nem akarom, hogy tudják... Még csak az kellene, hogy Mr. Burleigh megtudja. Kár, hogy Mister Ridley nem fogta be a kofferjét. El nem tudom képzelni az istennek se, mitől vadult úgy meg az a jány. Mer odagyön a szobámba reggel, mikor fölkelek. Nem volt azon kérem ruha semmisse! Meg mintha kicsit hamisan nézett volna... Legalább én úgy gondótam... Na igen... valamit mondani akartam neki... Eszembe jutott valami... Na ja... Kicsikét vicces akar az ember lenni... Meg az emberre néha rájön valami... gondolhat egyet... no, nem igaz? A férfi az csak férfi. Nem akad olyan fiú, amelyik a privát fejében... udvarias a lányhó akkor is, amikor azon az égvilágon semmi sincs... *Well!* Én ugyan nem tom'. Nem értek hozzá. Ammá nem is természetes dolog vóna. Pedig meg se mondtam neki azt, amit gondótam. Bizisten, a szám ki nem nyitottam és má megvert! Úgy felborított, akár egy pitykegombot. Még nem is úgy nézett ki, mintha haragudott vóna. Csak úgy - mellesleg - csapott a földhó! Még nem is gyöttem magamhó az ijedtségtül.

- Ridley azt állítja, hogy érintette.

- Á, a fenét!... A kezem tettem a vállára, akár apa a jányának. Csak mikor má ment... gondótam, vár, hát szólok neki... És má tessék! Mos' azé kerülök bajba, mer elagyabugyáltak...

S élénk mozdulattal fejezte ki mind e dolgokon való kétségbeesését.

Mr. Barnstaple gondolkodott egy darabig.

- Én nem fogok szólni - mondta ki végre. - De azt hiszem, jó lesz, ha mindnyájan nagyon vigyázunk ezekkel az utópieiakkal... Ezek másképp látnak...

- Hál Istennek! - vélte Ridley. - Mentül hamarabb kerülök el innen Old Englandba, antul jobb szeretem!

- Hallaná az úr, amit öméltósága mond! - kiáltotta utána Ridley a vállán keresztül. - Aszongya: csupa rohadt degeneráncs... Degeneráncsok világa... igenis... «.....» degeneráncsok, aszongya; tisztesség ne essék - szólván. - Nem trafálta el az igazat?

- Annak a fiatal nőnek a karja nem lehetett degenerált - vélte Mr. Barnstaple, aki bátran állta a támadást.

- Hogy nem-e - kérdezte Ridley keserűen. - Mit tud *maga*! Na hallja! Ez a biztos jele annak, hogy degenerált népek ezek itten! Hát mi az, mikor a fehércselédek verekszenek, osztán leteperik a férfiembert? Nem jó a'; minden emberi okosság ellen van a', megérzi az «össztön», hogy nem jó van a'. Tisztességes világban ilyen dolog nem fordulhat elő. De nem ám!

- Nem ám! - ismételte Penk.

- A *mi* világunkba az ilyen lányt tisztességre tanítottuk vóna! Azt igen! He?!

Mr. Barnstaple pillantása hamarosan találkozott Amerton atyáéval, aki felfelé jött az úton és erősen hadonászott a két karjával. Mr. Barnstaple belátta, hogy itt cselekedni kell.

- Ez majd hozzásegíti a kocsijához, ha akarja - fordult Penk felé. - Igen ügyes ember... Az Amerton atya. És a nőkről neki is ugyanolyan véleménye van. Azt hiszem, maguk jól meg fogják egymást érteni. Szólítsák meg és adják elő neki az egész dolgot... pontosan, világosan...

Mr. Barnstaple gyorsan fordult ki az útra, lefelé a tóhoz.

Már egészen közel került ahhoz a kis nyári lakhoz, amely a víz partján állt s amely körül színes csónakok raja hullámozott.

Csak hatalmába tudná keríteni egyikét ezeknek a kecses járműveknek... milyen messzire kerülne egyszeribe Amerton atyától! Még ha az a jó ember csónakba veti is magát utána. Az ember nem provokálhat hatásos érzelmi jelenetet, ha másik csónak után kell loholnia.

5.

Mr. Barnstaple széles, canoeszerű járművet választott ki, amelynek nagy kék szem van az oldalára festve. Csakhogy ugyane pillanatban a kikötő bejáratánál megjelent Lady Stella. Abból a pavillonból jött ki, amely a víz fölött állt. Valami gyorsaság volt a mozdulataiban, s ez arra a feltevésre készítette Mr. Barnstaple-t, hogy a lady alighanem el volt rejtőzködve abban a pavillonban. Az körülpillantott s idegesen kiáltott:

- Átevez a tavon, Mr. Barnstaple? Jöhetek én is?

Mr. Barnstaple-nek az az érzése volt, hogy a lady valahogy megalkudott a földi meg az utópiei divattal. Olyasmit viselt, amit könnyen lehetett egyszerű mustárszínű *tea-gown*-nak is tartani, de meg igen furfangos fürdőkosztümnek is. Karcsú, szép karjai szabadon maradtak és csak egy antik karkötő ragyogott a csuklóján. Meztelen lábán - igen szép lába volt - szandál. A fején nem viselt kalapot, sötét hajába csak egy aranszalagot fűzött; s az igen szépen keretezte be intelligens arcát. Mr. Barnstaple nem igen értett a női kosztümökhöz, de azt rögtön

meglátta még tapasztalatlan szemével is, hogy a lady igen ügyesen lopott el egy-két modellt Utópia divatjából.

Mr. Barnstaple besegítette a csónakba.

- Jó messzire kimegyünk... nem? - kérdezte a lady és a vállán keresztül újra visszapillantott. Aztán leült.

Darabig Mr. Barnstaple egyenesen előreevezett. Úgy, hogy nem volt előtte semmi, csak a napsütötte víz meg a mennyország s az alacsony dombsor, amely lenyúlik a tóig, a távoli töltés karcsú oszlopai és Lady Stella. A lady abban tetszelgett magának, hogy a Gyűlések Terme kertjének szépsége mennyire hatalmában tartja, de Mr. Barnstaple látta, hogy nem is a tájat szemléli. Inkább mintha tárgy vagy személy után kutatna a pillantása.

Banális dolgokba kezdett a reggel szépségéről meg arról, hogy hogyan dalolnak itt a madarak - júliusban!

- Lehet, hogy itt nincs is július - vélte Mr. Barnstaple.

- Ejnye, de csacsi vagyok! Persze, valószínű, hogy nincs is.

- Úgy tetszik, májusban csöppentünk ide.

- És valószínűleg nagyon korán is van - vélte a lady. - Elfelejtettem felhúzni az órám.

- Elég furcsa, de úgy látszik, hogy mind a két világban egyforma az idő. A karkötő-órám szerint reggeli hét óra van.

- Dehogy - felelt Lady Stella, mintegy a saját gondolatát követve és mind csak visszafelé kacsintott a pavillon felé. - Ni: egy utópiai lány. Találkozott már ma reggel valakivel a mieink közül?

Mr. Barnstaple úgy fordította a csónakot, hogy ő is a partra láthasson. Innét jól ki lehet venni, hogy milyen tökéletes látványt nyújt a hatalmas terras, amint az öbölre terül; a vízesés, az oszlopsor, mögötte a hegység óriás köszirtjeivel. A lapályok lejtős fenyőerdőkkel ékesek; a hegytetőről lefolyó hóvizet ügyes kis csatornák egyenesen leviszik a lejtőkre és a smaragdzöld mezőkre. A Gyűlések Kertjét ez a természetes csatorna látja el vízzel. A terraszszerű lapály mindkét oldalon nagyon messzire terjed s majdnem az egész hatalmas hegy anyagát magába öleli. A terras anyaga maga is csupa szín: sötétvöröstől bíboreres fehérig. Csermelyek, patakok és csatornák fölött boltívek tartják a könnyű átjárókat. Itt-ott nagy, kerek nyílásokból zuhog a víz. A kis épületek ezen a hatalmas, egyöntetű terraszon vannak elszórva, aztán lejjebb, a hegy gyepes lejtőin. A házacskák vagy magányosan, vagy csoportokban állnak, a színük fehér, bíbor vagy kék, de olyan világosak és szépek, akárcsak a körülöttük dúsan tenyésző hegyvidéki flóra. Mr. Barnstaple-t darabig néma kábulatban tartotta a táj szépsége. Aztán a Lady Stella kérdései foglalták le a figyelmét.

- Találkoztam Mr. Rupert Catskillel és a két soffőrrel! - csevegett a lady. - Láttam Amerton atyát és Lord Barralongát is meg Mr. Dupont-t messziről. De se Mr. Mush-t, se Mr. Burleigh-t nem láttam sehol.

- Mr. Cecil aligha kerül ki hamar az ágyból. Még jó pár órát fog aludni. Mindig nagy alvásokat rendez olyan napokon, amikor nehéz szellemi feladat megoldása vár rá.

A lady darabig habozott, végre megkérdezte: - Úgy-e, nem látta sehol Miss Greeta Greyt?

- Nem. Nem is kerestem senkit a mieink közül. Csak úgy ténferegtem... inkább kerülni igyekeztem valakit.

- Csak nem az illemtan nagymesterét, cenzorát?

- De éppen azt... Tulajdonképpen előle menekültem ide a csónakba...

A lady darabig újra elgondolkodott, aztán elhatározta, hogy bizalmasabbá, közlékennyé válik.

- Nohát én is szököm valaki elől.

- A pap elől?

- Miss Grey elől.

Lady Stella most már gyorsabban folytatta:

- Tudja mit: nehéz egy világ ez. Nagyon furcsa, érzékeny ízlésük van ezeknek az utópia-belieknek. Az ember nagyon könnyen megsértheti őket.

- Elég intelligensek ahhoz, hogy mindent megértsenek...

- És aki megért, az szükségképpen mindent meg is bocsát? Sohse hittem ebben a szólás-mondásban.

Mr. Barnstaple nem szeretne volna, ha a társalgás az általánosságok posványába fullad. Tovább evezett; nem felelt.

- Tudja kérem, ez a Miss Grey *Phryne*-t szokta alakítani egy revue-színházban.

- Aha; emlékszem ilyesmire. Az újságok nagy lármát csaptak.

- Úgy látszik, ettől billent kicsit félre az esze némely dologban...

Három erős evezőcsapás; Mr. Barnstaple nem felelt.

- Mert ma reggel bejött hozzám és kijelentette, hogy ő éppen úgy akar öltözködni, mint az utópiaiak. Olyan kosztümöt akar.

- Hogyan?

- Csak kis pirosítót hozzá meg rizsport. Pedig higgye meg Mr... Mr. Barnstaple, nem áll neki sehogy se! Egész hamis dolog... És már itt botorkál a kertek alatt... Istenem, hisz találkozhatik valakivel. Szerencse, hogy Mr. Cecil még nincs fönn. Ha találkozik Amerton atyával...! Jobb, ha nem is gondol rá az ember. Mert lássa Mr. Barnstaple... ezek az utópiaiak és az ő nap-sütötte testük... meg mindenképpen... az hozzátartozik az egész képhez. Rajtuk nem is csodálkozom... De Miss Grey... Civilizált földi nő, ha a ruhájából kibúvik... no, az úgy is néz ki! Mintha csakugyan *kibújt* volna valahonnan... Mintha lehámozták volna! Olyan, mint a keményítő fehér vagy az ólomfehér... Az a csinos nő, aki körülöttem volt, amikor öltözködtem és mindegyre kérdezte, hogy nincs-e szükségem valamire... tanácsolta, hogy mit viseljek... Az igen... vele szemben az embernek pillanatra se jut eszébe... Persze én nem ismerem annyira Miss Greyt, hogy szóba állhatnék vele, meg aztán különben is az ember sohse tudhatja, hogy miképp fogja fel a dolgot az olyan fajtájú nő...

Mr. Barnstaple a part felé meredt. De Miss Greeta Grey nem mutatkozott sehol. Aztán, mintha valami meggyőződés válna úrrá rajta, - Lychnisnek majd gondja lesz rá - felelt.

- Remélem... Talán, ha kicsit tovább maradunk addig...

- Majd elintézik a dolgát - felelt Mr. Barnstaple. - Nekem úgy látszik, hogy a Miss Grey, meg a Barralonga lord társasága örökös baj a fejünkön... Bár ne jöttek volna át velünk!

- Mr. Cecilnek is ez a véleménye.

- Természetes dolog, hogy majd mindnyájunkat egy kalap alá fognak és egyformán ítélik rólunk.

- Természetes!

Darabig aztán a lady nem is szólt. De valami még lehetett a begyében, az meglátszott egész viselkedésén. Mr. Barnstaple evezett tovább.

- Mr. B - - a - staple...

Mr. Barnstaple abbahagyta az evezést.

- Mr. Baa-staple... ugyan mondja, *fél* maga?

Mr. Barnstaple magába pillantott:

- Eddig túlságosan el voltam ragadtatva, semhogy féltem volna.

Lady Stella vallomásra határozta el magát.

- *Én* bizony félek - úgymond. - Eleinte én se féltem. Minden olyan egyszerűnek és természetesnek tetszett. De ma éjjel felébredtem és akkor borzasztóan féltem...

- Nem - elmélkedett Mr. Barnstaple. - Én még nem tartok ott... Eddig legalább nem... Talán... majd...

Lady Stella előrehajolt és egész bizalmasan szólt. Leste a szavainak a hatását Mr. Barnstaple arcán.

- Tudja, mert ezek az utópiaiak... eleinte azt hittem, hogy egész egyszerű emberek, egészséges emberi teremtmények. Művésziek és ártatlanok. De nem azok, Mr. Barnstaple! Van bennük valami kemény és valami komplikált... valami, amit mi fel nem foghatunk, meg nem érthetünk. És tudja, ezek nem törődnek ám velünk semmit. A szemük szívtelen, amikor bennünket vizsgálgatnak. Lychnis kedves, de a többiek közt egy sincs, aki csöppet is kedves lenne... Azt hiszem, kényelmetleneknek és fölöslegeseeknek tartanak bennünket...

Mr. Barnstaple elgondolkodott.

- Lehet. Engem annyira hatalmába kerített a csodálkozás... Hiszen itt minden annyira kábítóan szép, tökéletes, álomszerű... hogy arra nem is gondoltam, hogy tetszünk-e mi nekik? Hanem az igaz... mintha más dolgok foglalnék el őket... Nem igen figyelmesek hozzánk. Kivéve azt a néhányat, akiknek, úgy látszik, az a feladatuk, hogy vigyázzanak reánk és tanulmányozzanak. Meg a Barralunga lord fejtetlen rohanása... Egész biztos, hogy nagyon rossz hatással volt rájuk!

- Egyet megölt közülök.

- Tudom.

Darabig mindketten szótlanok maradtak.

- Aztán van itt más is - kezdte újra Lady Stella. - Ezek nem úgy gondolkodnak ám, mint mi. Az a véleményem, hogy nagyon is megvetnek bennünket. Észrevettem valamit... Tegnap este ön már nem volt velünk lenni a tónál, mikor Mr. Cecil a bölcséletük felől kérdezősködött. Említette előttük Hegelt, Bergsont, Lord Haldane-t, meg a saját pompás szkeptikus világnézetét. Nagyon nyílt volt... igazán... sok mindent előadott, pedig ilyesmi ritkaságszámba megy nála. Én - nagyon érdekesnek találtam, amit mondott. De vizsgálgattam Urthredet meg Liont is és a beszéd közepén láttam, - meg vagyok róla győződve - ők ketten egymáshoz szóltak a saját csöndes módjukon és... egész másról beszéltek, mint amit Mr. Cecil előhordott!

Csak úgy *adták* a figyelmeset... Mikor pedig Freddy Mush az új Neo-Georgiánus költészetről beszélt meg a háborúnak az irodalomra gyakorolt hatásáról, - azt is mondta nekik, hogy reméli, van legalább *hasonlóan* szép remekművük, mint az Iliász - hát már nem is színlelték azt, hogy odahallgatnak. Egyáltalán nem feleltek... A mi dolgaink, felfogásunk előttük semmit sem ér.

- No igen. Mikor ilyen tárgyakról van szó. Hiszen háromezer évvel vannak előbbre nálunk! De talán, mint tanulók, érdekelnék őket?

- Ugyan kérem. Hát érdekes dolog volna-e, ha az ember egy hottentottát kíséretnek körül Londonban? A dolgokat magyarázni igyekeznék előtte...? Csak addig volna érdekes, míg az ember kimulatta magát az első meglepetésükön. Én nem hinném. Nem hiszem, hogy szükségük lenne ránk; nem hiszem, hogy valami jóindulattal vannak irántunk; azt se tudom, hogy mit csinálnak majd velünk, ha sok bajuk lesz miattunk. Én nagyon félek.

Újra felvette a beszédet:

- Ma éjjel a nővéremnek, Mrs. Kellingnek a majmairól álmodtam! A nővérem a majmok mániákusa. Úgy szaladgálnak szabadon a kertjében; bejönnek a házba is és szegénykék mindig bajba keverednek. Nem igen tudják, mit szabad, lehet csinálni és mit nem; mindenik úgy fest, mintha rengeteg baja, kellemetlensége volna. Folytonosan rájuk vágnak, kilökök őket az ajtón. Csupa baj az egész életük. Mindent elrontanak és a vendégek ijedten menekülnek előlük. Az ember sohse tudhatja, mit csinál egy ilyen majom. Utálja is őket mindenki; elhessegeti maga mellől mindenki, csak a testvérem szenvedheti őket maga körül. Pedig ő is folyton veszekszik velük, szidja őket: «Lejössz onnan, Jákó!? *Ugyan* tedd azt le, Sadie!»

Mr. Barnstaple elnevette magát.

- Nohát ilyen rosszul mégse állnak a mi ügyeink, Lady Stella. Majmok nem vagyunk!

Lady Stella is nevetett.

- Lehet. Mégis... éjjel... úgy félttem. Úgy éreztem, hogy itt könnyen válhatunk azokká. Alsóbbrendű lények vagyunk. Azt el kell ismernünk...

Lady Stella összehúzta a szemöldökét. Csinos arca csupa intellektuális erő, gondolkodás...

- Érzi, mennyire el vagyunk vágva mindentől?... Lehet, hogy csacsiságnak tartja, Mr. Barnstaple, de tegnap este, mielőtt lefeküdtem, leültem, hogy levelet írjak a nővéremnek és előadjak neki mindent azon frissiben... Akkor egyszerre eszembe jutott, hogy éppen annyi értelme lenne, mintha - Julius Caesarnak írnék.

Erre Mr. Barnstaple csakugyan nem gondolt.

- Ezt nem tudom kivenni a fejemből, Mr. Barnstaple... Se levél, se sürgöny, se újság... Utópiában. Mindaz, amivel igazán törődünk... ami közel áll hozzánk... Akikért élünk! Mindentől el vagyunk vágva! Egészen, teljesen elvágva... Ugyan meddig tartanak ezek minket itten?

Mr. Barnstaple is gondolkodó arcot öltött.

- *Biztos*, hogy egyáltalán vissza tudnak küldeni bennünket? - kérdezte a lady.

- Hát... Isten tudja. No, de bámulatosan okos emberek.

- Idejönni nagyon könnyű volt... mintha valami sarkon fordult volna be az ember... dehát... Igazat szólva... kinn vagyunk az időből, a térből... Messzibb, mint a halottak... Az északi sark vagy Afrika közepe egész világegyetemmel esik közelebb az otthonunkhoz, mint mi

magunk... Nehéz dolog ezt felfogni, megérteni! Így, reggeli napsütésben, olyan derűs, otthonos minden... Tegnap éjjel mégis voltak olyan percek, hogy bögni szerettem volna...

A lady gyorsan abbahagyta és a partra tekintett. Aztán szippantott egyet.

Mr. Barnstaple orrát is megcsapta valami nagyon éles és erősen étvágygerjesztő illat, ami a vizen jött keresztül.

- Hm!

- Reggeli sonka! - kiáltott Lady Stella és sikoltást nyomott el.

- Pont olyan, aminőnek Mr. Burleigh leírta - szólt Mr. Barnstaple és önkénytelenül a part felé kormányozott.

- Reggeli sonka, sült szalonna! Ez a legmegnyugtatóbb dolog minden eddigi történések közül... Istenem, talán mégse volt okos dolog úgy megijedni. Ni! intenek nekünk!

A lady a kezével visszaintegetett.

- Ni, Greeta... fehér ruhában, ahogyan megjósolta... Mr. Mush valami tógafélében szól hozzá... Ugyan honnan vette az azt a tógát?

Hívó hangok hangzottak a part felől.

- Megyünk! - kiáltott Lady Stella.

- Remélem, nem talált túlságosan pesszimistának - fordul Mr. Barnstaple felé. - De rémes éjszakám volt...

**MÁSODIK KÖNYV.
VESZTEGZÁR.**

ELSŐ FEJEZET.

A járvány.

1.

Behatolásuk második napján a fertőző kór, a ragály árnyéka sötétítette el Földlakóink kis csoportjának feje fölött a derűs eget. Több, mint húsz évszázad telt el azóta, hogy az utópiaiak tökéletesen megszabadultak minden kórtól, ragálytól, fertőző betegségtől. Nemcsak a komolyabb járványos lázak és bőrbetegségek multak el teljesen emberek, állatok életéből, de a kisebb, köhögésből, fertőzésből, meghúléból álló kórok - influenzák és járványok - mind kivesztek; lebírták, kiirtották őket. Elszigetelés, a kórhordozó tökéletes ellenőrzése, elkülönítése... Megannyi kitűnő eszköznek bizonyult a gonosz csirák kiölésére.

S az utópiai fiziológia is ennek megfelelően változott. Azokat a váladékokat, reakciókat, amelyek addig a testnek ellentálló erőt kölcsönöztek ragályokkal és baktériumokkal szemben, a kórral együtt elpusztították vagy pedig másképpen, hasznosabban használták fel. Mikor az utópiai fizikum felszabadult ezektől a természet által kizárólag védelemképpen kirendelt szükségletektől, maguk a testszövetek is megváltoztak: hatásukban közvetlenebbé, erőteljesebbé váltak. A fertőző betegségeknek ez a kipusztítása olyan régi dolog volt már Utópiában, hogy csak azok ismerték az emberi fajnak ezt a nyomorúságát, akik kizárólag történelmi tanulmányokkal vagy kórtannal foglalkoztak. S még ezek a specialisták se tudták, mennyire vesztette el a faj abbeli képességét, hogy a ragadós betegségeknek ellentálljon. Az első, aki erre az ellentállási erőre gondolt, Mr. Rupert Catskill volt. Mr. Barnstaple-nek most eszébe jutott, hogy az első reggelen, mikor Utópiában találkoztak, említett valami olyasfélét, hogy a természet az ő pártjukon van... Ha merev, makacs felfogásukban meg akartak maradni, hát ebben a tekintetben a természet csakugyan az ő pártjukra állott! Megérkezésük második napjának estéjén majdnem mindazok, akik a Földlakókkal érintkezésbe jutottak, - kivéve Lychnist, Serpentine-t és három-négy másikat, akikben megmaradt egy szemernyi az ősi képességekből - köhögést, lázas betegséget vagy toroklobot kapott. A csontjuk, a fejük fájt és olyan fizikai rosszullet, nyomorúság fogta el őket, aminőt Utópia húsz évszázad óta nem ismert. Utópiának első lakosa, aki a következményekbe belehalt, az a leopárd volt, amely tüszentett a Mr. Rupert Catskill keze érintésétől. Érthetetlen módon halva találták a találkozásra virradó második reggelen. Ugyanannak a napnak délutánján azok közül a lányok közül, kik Lady Stellának segítettek a dolgai kicsomagolásánál, az egyik hirtelen megbetegedett és meghalt...

Utópia még kevésbé volt elkészülve ezeknek a halálos csiráknak az eljövetelére, mint a Földlakók behatolására, kik azokat magukkal hozták. Rég elfelejtették ők már a közönséges és járványkórházaknak azt a sokaságát, gyógyszerháznak, drogériának, gyógyszereknek azt a tömkelegét, amelyik a Zűrzarok Korával együtt hagyta el bolygójukat. Volt kirendeltségük balesetek idejére és különösen vigyáztak a fejlődő gyermekek egészségére. Voltak üdülőhelyeik, ahol azokat ápolták, akik már nagyon előregedtek. De alig maradt meg valami abból a rengeteg egészségügyi szervezkedésből, amellyel azelőtt küzdöttek a betegségek ellen. S ím most Utópia elméinek újra előről kellett kezdeni a harcot; olyan problémák merültek fel, amelyeket évezredekkel előbb oldottak már meg s azóta régen sutba dobtak; elfelejtett szerzőszámokat kellett rögtönözniök s fertőtlenítő eljárásokat kellett kitalálniok. Vissza kellett térniök a betegségek ellen felvett harcok minden régi fegyveréhez: a húsz évszázaddal előbb befejezett tudományok használatához. Egy tekintetben azonban a betegségek ellen folytatott

küzdelem Utópiának egy állandó előnyt is biztosított. Majdnem valamennyi élősdí ragályhordozót kiirtották; egerek, patkányok - a veszedelem e terjesztői - nem voltak többé. Evvel korlátot emeltek az új járványok gyors terjedése elé. A Földlakók csak olyan bajok hordozói lehettek, amelyeket lehellet vagy érintés által adtak tovább. S bár a valóságban egyik sem volt beteg, világossá vált, hogy egyikük himlőt hozott az utópiai világnak, mások meg régen lappangó influenza-bacillusokat hordoznak. Ők maguk nem szenvedtek tőle, de mégis fészke voltak ennek a két kórnak. Áldozataik a csirákat kiköhögték, tüszögték... csókolták vagy suttozták egymásba végig az egész bolygón. Csak a Földlakók behatolásának második napján, délután fogta fel Utópia, hogy mi történt. Munkához látott; védekezni kellett barbár századok eme kísértete ellen!

2.

Mr. Barnstaple az utolsó volt a Földlakók közül, aki megtudta az újságot. Nem tartott a többiekkel, önálló felfedezési utakat tett.

Hamar világossá vált előtte, hogy az utópiaiaknak nincs szándékukban, hogy sok időt, sok erélyt szenteljenek a Földlakók felvilágosítására. A behatolás délutánján történt kimagyarázkodások után meg se kísérelték, hogy vendégeiket kioktassák Utópia szervezetét, módszereit illetőleg. Csak egynéhány rövid, a földi dolgokra való kérdésre szorítkoztak. Aztán magukra hagyták a Földlakókat, hadd beszéljék meg a dolgokat egymásközt. Szemmel láthatólag megbíztak egynéhány utópiait, hogy a kényelmükről gondoskodjanak. De, úgy látszik, arra nem gondoltak, hogy továbbra is felvilágosítani igyekezzenek őket. Mr. Barnstaple-t erősen ingerelte társainak a felfogása, némely kirohanása, s eltökélte magában, hogy egymaga fogja «felfedezni» Utópiát. Követte természetes hajlamát, úgyis izgatta valami a képzeletét, ami a tóalatti nagy síkságon volt, amerre a repülőgép elhozta őket. A második reggelen kis csónakon átevezett a tavon, hogy a töltéseket megvizsgálja s a töltések védte síkot szemlélje.

Sokkal szélesebb volt a tó, semmint hitte és sokkal erősebb a töltés. A víz kristálytisza és nagyon hideg, itt-ott egy-egy halacska siklott benne. Mr. Barnstaple rögtön a reggelije után jött ki és már majdnem dél volt, mire a töltéshez leért. Onnét aztán szétnézhetett a lejtős síkságon.

Ezt a töltést óriási sziklatömbökből építették, melyet vörös meg arany erecskék szőttek keresztül-kasul. Hatalmas ülő alakok meredtek ki a végtelen síkságra, szinte úgy tetszett, valaki művészi könnyelműséggel vetette őket oda. Olyanok voltak, mintha figyelnének és gondolkodnának; hatalmas, nyers munka, félig hegyhez, félig emberi alakhoz hasonló. Mr. Barnstaple-nek úgy tetszett, hogy lehetnek kétszáz láb magasak. Lemérte lépésben a távolságot a kettő között és aztán megszámolta őket s arra az eredményre jutott, hogy az egész töltés hét-tíz kilométer lehet. A töltés túlsó oldala vagy ötszáz méter mély, meredek esésű fal volt, melyet óriás oszlopok támasztottak, hogy aztán szinte észrevétlen simuljanak bele a nyers sziklába. A hatalmas oszlopok között kis öblök, amelyekben vízturbinák, battériák pöfögtek. Mikor erőfejlesztési munkáját befejezte, a víz habzó sustorgással egy másik, hatalmas tóba szakadt bele, amely egy-két kilométernyire terült el és mintegy száz lábbal alacsonyabb volt. Sokkal távolabb harmadik tó is fehérlett harmadik töltéssel és csak azután a hatalmas síkság.

Mint picinyke árnyék, úgy állott meg Mr. Barnstaple a dübörgő kolosszus lábánál. Tágra meresztett szemmel, kábultan szemlélte a látókörébe eső dolgokat, távolabb pedig a síkságot.

Milyen életet élnek ott? A hegyvidék és a lapály közvetlen találkozása erősen emlékeztette őt az Alpokra és Észak-Itália síkságaira. Ifjúkorában nagyon szívesen utazgatott oda, minden

nyári vakációjának az a vidék volt a fénypontja. Tudta, hogy Olaszországban azokon a lapályokon szép városok és falvak ezrei sorakoznak; a csatornázás jó és a termelés kifogástalan. Hatalmas kiterjedésű népesség dolgozik ott hangyaszorgalommal, hogy mindnyájuk ételmét előteremtse; a népesség számban mind növekszik, mígnem elkerülhetetlenül beáll a túlnépesedés; s csak a betegség, a kór, a járvány ritkítja néha soraikat; az tart mértéket némileg a föld táplálóképessége s a mind növekedő lakosság között. S mert több ételmet tud előteremteni a dolgozó ember, mint amennyit felélni, megenni képes, s mert több gyermeket hoz világra az erényes asszony, semhogya azokat az állam eltarthatná: földnélküli emberfölösleg gyúlik össze a hólyagszerűen megdagadó városokban; ezek a törvénykezés, a pénzügyek terén próbálkoznak elhelyezkedni a földművelővel szemben vagy pedig iparral foglalkozván olyan cikkeket gyártanak, amikre esetleg szükség lehet.

S ebből a népségből száz közül kilencvenkilenc gyerekkortól aggkorig, bölcsőtől koporsóig avval a nehéz feladattal van elfoglalva, amit úgy hívnak, hogy: «megélhetés!» S köztük - bűvös malaszt ürügye alatt - templomok, oltárok tömkelege, kitartván papok, szerzetesek és apácák élősdí seregét. Esznek, sokasodnak, élnek a közönséges emberi életet, ahogy azóta csinálják, mióta kezdetét vette az emberi társadalom. Nehéz ételmezési gondok között, a szerzés bonyodalmaival küzködve, hódolva a félelemnek, aggodalomnak; biz ez a látvány, amit a Földnek valamely meleg és termékeny része ma felmutathat. Él még a kacaj, a jókedv és élcs is rövid szünnapok, ünnepek fáradalmas robot után; fellángol az ifjúság tüze, mielőtt kialszik s igába, munkába görnyed, de mind erősebb kényszerrobot, a túlnépesedésből fakadó, egymás iránti gyűlölet, örökkön tartó bizonytalanság, tehetetlenség, sorscsapások uralkodnak az egész fölött. A megtorpanás elkövetkezik a hatvanadik életévvel; a nők megöregszenek és elnyúzottak negyvenéves korukban. S ím előtte áll Utópia alföldje, bár napsugaras és termékeny ez is, - de más törvényeknek hódol. Itt bevégeztetett a földi ember mindennapi élete. Itt elkoptak a hagyományok; nincsenek nemzedékről-nemzedékre szálló durva tréfák és esztelen mesék; nincsenek az évszakoknak külön ünnepei; nincsenek vallásos aggodalmak, félelmek, önhitt kilengések; korlátolt s mégis szünetlen, nyomorúságosan gyermekes reménységek. Nincs rettenetes nyomorúság s tragikus termékenység! Ez megszűnt annak lenni, ami a régi világ volt. Elapadt a közönséges, állati élet dagálya, de még mindig gyümölcsözik a munka és süt a nap itt is.

Majdnem félelemmel töltötte el Mr. Barnstaple-t, mikor világossá vált előtte, hogy micsoda söpörgetést, tisztogatást vittek véghez mindazon a területen, amelyen azelőtt a közönséges emberi élet fölépült. Egy csomó évszázad mult el és íme, minő bátran, vakmerően és rettenetesen ragadta meg az emberi elme az emberi testet, lelket és emberi sorsot, minő erővel kerítette hatalmába a faj életét, sorsát. Mr. Barnstaple megéreztte, hogy mennyire csak átmeneti lény ő; rabja a régi szokásoknak, hagyományoknak, de rabja, rajongója az új eszméknek is, amelyeknek csak árnyéka ködlik még az ő világában. Régtől fogva tudta, minő bensőségesen átkozza és veti meg azt a mocskos, nyugös létet, amelyik a multunk; most először világosodott ki előtte, amint áhítja, s egyszersmind fél attól a magas színvonalú utópiai élettől, amely a földlakóra vár. Nagyon tisztának s nagyon borzalmasnak tetszett ez a világ itt előtte. Mit csinálnak az emberek azokon a távoli síkságokon? Ugyan minő a mindennapi életük?

Annyira már ismerte Utópiát, hogy tudta, ez az egész föld olyan, mint egy gyönyörű, hatalmas kert. Megragadtak ott minden szépségre igyekvő természetes hajlamot, minden természetes csúnyaságot megjavítottak, kiküszöböltek. Tud ez a nép dolgozni és küzdeni a szépségért, azt látta. Arra megtanította a két rózsaliget-kertész. S jön-megy az ételmezés embere; végzi teendőit az általános szükségletek munkása; a gazdasági gépezet olyan puhán jár, olyan simán, hogy nyoma sincs az örökös rázkódtatásoknak, nyikorgásnak, dübörgésnek, amely minden földi dolgok vezérdallama. A gazdasági viták és kísérletek idejének vége; kitalálták, hogyan

kell a dolgokat helyesen végezni. S ím Utópia lakossága, amely egyidőben mindössze kétszázmillióra zsugorodott, most újra növekedőben van, mert növekedik az emberi szükségletek kielégítésére való anyag is. Felszabadította magát ezer bajtól, kölönctől, amely különben vele nőtt, vele sokasodott volna, most jobban, könnyebben és nagyobb szépségben szaporíthatja fáját.

Ím odalenn a kék mennybolt nagyszerű íve alatt, a zöldelő, virágos lapályon most mindazok, akiket az élelmezés, az építkezés munkája el nem foglal, vagy nem az egészségügyet, művelődést szolgálják, teremő munkával vannak elfoglalva. S mindjobban tanulmányozzák, mind újabban felfedezik ezt a világot, mind mélyebbre hatolnak kutatásaik révén a tudományban, művészi alkotásaik révén a szépségben. Egyesült erejüket mind gyarapítják, mind nagyobb urai lesznek az életnek, erősebbek az élet értékének felismerésében.

Mr. Barnstaple hozzászokott, hogy ezt a mi földi világunkat olybá vegye, mint a találmányok és vaksi tudás vad összevisszaságát. Most megérezte azt is, hogy a mi világunk haladásának egy évszázadát sem lehet hasonlítani ahhoz, amit milliók egyesült intelligenciája itt egy év alatt alkot, felfedez, mozgásba hoz. Itt úgy halad előre a tudomány és úgy oszlik előle a sötétség, ahogyan a felhő árnyéka suhan szeles napon. Amott lenn az ércet kutatják, amely bolygójuk szívében van elrejtve, hálót fonnak, hogy megfogják a napot, a csillagokat. Itt óriás léptekkel halad előre az élet; borzasztó azt elgondolni, hogy minő mértékkel halad. Borzasztó... mert Mr. Barnstaple agyának legmélyén - ott élt a meggyőződés, hogy nemsokára majd mindent kitalálnak, felfedeznek s vége a tudományos előrehaladásnak. S akkor... örökké boldogok leszünk!

Ő nem volt igazában hozzáedződve a haladáshoz. Eleddig úgy tekintette Utópiát, mint a nyugalom birodalmát, ahol mindenben csak a jóra igyekeznek. Ma is nyugodtnak, derűsnek találta a kék ég alatt; de tudta, hogy ez a nyugalom a malomjárat óriás nyugalma, amely majdnem mozdulatlanak tűnik fel rettenetes forgásában, míg egy hólyag, egy hullám, egy falevél mozdulata el nem árulja ezt a szörnyű forgást.

S minő lehet az: Utópiában élni? Olyas itt az emberek élete, mint a nagyon nagy sikereket elért művészeké vagy a mi világunk némely elsőrendű tudósáé? Mind újabb, újabb dolgoknak folytonos és frissítő felfedezése, napvilágra hozása! Örökös kaland az ismeretlen, a ki nem próbált, meg nem kísérelt felé. Pihenésük, szórakozásuk maga a bolygó és sokat szeretnek, sokat kacagnak és sokat barátkoznak Utópiában; könnyű és nagyon kellemes a társadalmi élet. Azok a játékok, amelyek testi ügyességet, erőt nem kívánnak, - félkegyelműek igyekezetei arra, hogy gyarapítsák, erősítsék a hiányzó észbeli adományt - rég kimentek itt a divatból. Azonban sok víg játékot játszanak, hol a tréfaé, friss egészségé a főszerep... Jó élet lehet ez azoknak, akik erre nevelődtek... Bizony, irigylésreméltó élet.

S mindenekfölött az a boldog tudat, hogy *tudják*, mi az élet; hogy érzik, így megy majd tovább, végtelen egymásutánban és következésben. Aztán biztonnal szeretnek is - elvontan, finoman, boldogítóan - talán kicsit nyersen? De talán ott, a távoli lapályokon nem ismerik a szánalmat, a gyöngédséget. Derűs, szép, pompás lények... de nem részvételtjesek. Minek itt az olyasmi...?

Pedig mégis, Lychnis asszony szeme barátságos volt...

Vajjon hűek-e, vajjon szükség van-e hűségre, mint a földi szerelmeseknél? Milyen a szerelem Utópiában? A szerelmesek még mindig suttognak alkonyati órán? Mi itt a szerelem lényege? Valakit jobban szeretni a másikinál... édes büszkeség... ajándék... a test, a szellem fölött érzett nagyszerű biztosság?...

Ugyan milyen lehet az, amikor az ember ilyen utópiai nőt szeret és az viszontszereti őt? - Ha égő arca a mienk mellett izzik s hogyan esik életrefakasztó csókja?

Ott ül Mr. Barnstaple mezítláb, a flanelruhájában, a Kőkolosszus árnyékában. Úgy érzi, apró csúszó-mászó féreg hatalmas tömbön. Érti, teljes lehetetlenség az, hogy a hatalmas utópiai faj valaha is visszaessék hatalmas nagyságából, minden dolgok fölött való feltétlen uralmából. Nagyon magasra kapaszkodott és ért fel ez a világ s kapaszkodik még magasabbra is. S bizonynyal biztosan áll alapjain. Pedig hát mind e biztosság, a természet fölött aratott mindeme győzelem mindössze három évezred eredménye...

Ilyen rövid idő alatt - alapjában nem változhatott meg a faj! Valójában még mindig kőkorszakbeli lények ezek; nem választja el őket húszezer esztendő attól az időtől, amikor még az ércet sem ismerték; amikor még írni, olvasni sem tudtak. Mélyen elzárva, kifejeletlenül, de ott él még a lény legmélyén a harag, a gyűlölet, a félelem ennek a fajnak is. Valószínű, hogy sok még a makacs, hajlíthatatlan jellem ebben az Utópiában. Hiszen az «*eugenia*» legkezdetén vannak! Mr. Barnstaple-nek eszébe jutott a kis hallgató leány édes, figyelmes arca megérkezésének csillagos estéjen. Hallotta még hangjában az esdeklést egy kis romantikáért... Hogy vajjon Barralonga lord nem nagy, erős, kegyetlen ember-e?

Hát a romantikus szellem még mindig izgatja itt a képzeletet? Vagy talán csak a fejlődő képzeletet?

Vajjon ezt a rémséges rendet nem zavarhatja-e meg valami iszonyat, valami baj, zavar? Nem fárad-e ki nevelési rendszere a fegyelemben s nem esik-e zsákmányul a kísérletező szellemnek? A váratlan, az előre nem látott nem leselkedik-e valahol a faj életére? Hátha Amerton atya vallási rajongása fertőz, hátha ragadós a Rupert Catskill gyógyíthatatlan vágya fantasztikus kalandok után?

Nem! Lehetetlen; felfoghatatlan. Ennek a világnak a tökélye túlságosan nyugodt, nagy, erős és biztos.

Mr. Barnstaple felkelt és lefelé indult a töltésen, a víz felé, hol apró kis csónakja úgy fekszik, mint viráglevél.

3.

Észrevette, hogy a Gyűlések Terén történt valami.

Több, mint harminc aeroplán kerengett a levegőben; hol leszállt, hol felszállt a parkban. Nagy, fehér járművek jöttek-mentek lenn az úton. Emberek is zsibongtak a házak közt, de nem lehetett kivenni, hogy mit csinálnak.

Mialatt a csónakján jött, azt se vehette ki tisztán, hogy mi történik. Csak amikor a feje felett elszállott egy aeroplán, látta, hogy abból figyelik. S újra felpillantva úgy tetszett, mintha a parton két ember hordágyat cipelne.

Amikor egészen közel jött a parthoz, onnan egy csónak indult elébe. Csodálkozva látta, hogy a csónakban ülők arcát olyasmi takarja, ami üvegburának vagy üvegmaszknak felel meg. Végtelenül elcsodálkozott.

Amint egészen közel jutottak, már fel is fogta agyvelejében szavaikat: «Vesztegzár. Önt vesztegzár alá vesszük. Önök Földlakók itt ragályt terjesztenek s ezért vesztegzár alá kerülnek».

Lám; akkor hát az üvegálarcok alighanem valamiféle gázmaszkok!

S mikor mellé kerültek, látta, hogy tényleg úgy van. Nagymértékben hajlítható és teljességgel átlátszó anyagból voltak...

Elvitték Mr. Barnstaple-t egynéhány alvó loggia fölé, ahol utópiaiak ágyaikban feküdtek. Mintegy ápolókul gázmaszkos alakok ügyeltek ezekre. Észrevette, hogy valamennyi Földlakó minden hozzájuk tartozó aprósággal együtt eltűnt, kivéve az automobiloikat. S valamennyi ott van a Gyűlések Termében összecsoportosítva. S értesítették arról is, hogy az egész csoportot máshová fogják szállítani, ott majd könnyebben elszigetelhetők és kezelhetők lesznek.

A csoporttal csak két utópiai maradt. Ezek el voltak fődve gázmaszkokkal és kellemetlenül emlékeztettek a kórházi személyzetre.

A Földlakók kis csoportokban ültek körös-körül a székeken. Csak Mr. Rupert Catskill járt fel s alá; magában beszélgetett. Kalap nélkül volt; az egész ember csupa izgalom.

- Lám; én megmondtam; előre láttam - ismételte. - Nem megmondtam, hogy a Természet a mi oldalunkon van? Nem megmondtam?

Mr. Burleigh egészen odavolt; hallatlanul vitatkozó kedvében találta őt a dolog.

- Isten engem úgy segéljen, nem értem logikájukat! Itt vagyunk mi... az egyetlen teljességgel megfertőzhetetlen csoport... s... ezek *bennünket* akarnak elszigetelni!

- Azt állítják, hogy tőlünk származik a ragály - vélte Lady Stella.

- Nagyszerű! - Mr. Burleigh széles mozdulatot tett hosszú, fehér kezével... Very well; hát szigeteljék el *ők* magukat! Utóvégre ez fejetetejére állított, - hogy úgy mondjam: kínai politika!

- Mégis, úgy látom, ez az ő világuk és alkalmazkodnunk kell ahhoz, amit ők kívánnak, cselekednünk, ahogy ők kívánják - vélte Mr. Hunker.

Mr. Catskill Lord Barralongának és a két sofförnek szónokolt.

- Nahát, nekem tetszik ez az egész! Nagyszerű!

- És ön hogy vélekedik a dologról, Rupert? - kérdezte őlordsága. - Hiszen így elveszítjük a cselekvési szabadságunkat.

- Á, dehogy - felelte Mr. Catskill. - Sőt inkább elnyerjük! Jól van, elszigetelnek bennünket. Egymagunkra maradunk valami hegységben, valami szigetségben. Jól van az így. Nagyon jó így. Ez a kalandjainknak még csak a kezdete. Majd meglátjuk a történendőket!

- Hogy-hogy?

- Csak várjon egy darabig. Majd ha szabadabban beszélhetünk... Most csak a páni félelem hajszoija őket... Ez a pestis még csak a kezdet kezdete! Még csak most jön a haddelhadd... Csak bízza rám!

Mr. Barnstaple összegubbaszkodva ült a helyén. Nem akart a Mr. Catskill pillantásával találkozni.

MÁSODIK FEJEZET.

A szirtkastély.

1.

Jókora távolságban lehetett a Gyűlések Terétől az a vesztegzár, ahová Földlakóinkat szállították. Mert az út odáig legalább hat óra hosszat tartott. És egész idő alatt nagyon magasan és nagyon gyorsan repültek. Valamennyien egy repülő csoportot alkottak; egyetlen hajón utaztak. Elég hely volt benne és nagyon kényelmes is volt; elért volna benne még legalább négyszer annyi utas. Vagy harminc gázmaszkos utópiai kísérte őket; köztük két nő is. Nagyon könnyű, átlátszó fehér kelméből készült öltönyöket hordtak az aviatikusok, ami Stellának, valamint Miss Greetának az irigységét felkeltette. A léghajó elröpült a völgy, a sík fölött és tengert is érintett, majd újra sziklapartos öblű földet, rengeteg erdőségeket, meg újra tengert. Hajó ezen a tengeren alig volt; Mr. Barnstaple úgy vélte, ilyen pusztta földi tenger nem is létezik. Csak egyszer-kétszer pillantott meg igen nagy, mozgó tömegeket, amelyek semmiben sem hasonlítottak földi hajókhoz. Inkább házakhoz. Itt-ott olyasmit is látott, ami valószínűleg tehervontató lehetett. Egyiknek árboca is volt és vitorlái. S a levegő is hasonlóképpen majdnem egész üres; repülőgépek sehol semmi nyoma. Utazásuk kezdete óta nem találkoztak többel, mint három ilyen aeroplánnal egész a végállomásig.

Egy nagyon derűs, eléggé népes és nyüzsgő tengeröböl fölé kerültek; aztán olyan vidéken is keresztülúsztak, amely alighanem csapadék nélkül való, elhagyott világrész lehetett. Itt szemmel láthatólag csak bányászat folyt és nagyobbszabású mérési műveleteket végeztek. Egészen távol nagyon magas, hófödte csúcsok. De az aeroplán előbb szállott alá, semmint azokat elérte volna. Darabig a Földlakókat hatalmas salakhegyek fölött szállították keresztül; hallatlanul mély földtúrásból származott a rengeteg salak. Gépek borzasztó dübörgése hallatszott fel a mélységből és itt töméntelen füsttel is találkoztak. Egész sűrű rajokban tanyáztak kinn a munkások a szabad levegőn alkotott formás sátrakban. Úgy tetszett, ide csak darabig tartó munka elvégzésének idejére tódulnak a munkásemberek: állandó jellegű otthon, ház nem volt sehol látható. A Földlakók aeroplánja ezen a tájon is továbbröpült; majd sziklás, növényzet nélkül való pusztaság következett. Embert nem igen lehetett látni, inkább fokozott mérnöki munka jelei mutatkoztak. Minden folyócska, minden vízesés turbinát hajtott, hatalmas kábelcsövek kúsztak fel a szirtre, ölelték körül a pusztaságot. Valamivel messzebb fenyőcsoportok és elég sűrű növényzet változtatta tarkábbá a tájat.

Az a hely, amely a kiválasztott célpont volt, hatalmas kőszirt, a világ többi részétől majdnem teljesen elszigetelt. Lehetett kétezer lábnyira az alatt sustorgó vízesésektől. Csupa halvány-szürke és bíborszínű szikla, körülvéve oszlopszerű támasztékokkal. Itt-ott kisebb síkok, az egészet kristályos erezet futotta be. A körülvevő szakadék egyik oldalán sokkal merevebb, meredekebb volt, mint a másikon. A merev sík fönt félig alagutat képezett. A szakadékon keresztül, mintegy száz lábnyi magasságban, karcsú fémhíd ívelt át a körülzúgó hegyipatak fölött. Valamivel magasabban mintha régi kőhíd omladékai volnának láthatók. De mögötte a szirt meredeken és egyenesen, pár száz lábnyira ereszkedett le egy füves lejtőig, melyet ritkás bozót tarkított.

Erre a lejtőre bocsátkozott le az aeroplán. A hatalmas szirt tornyán régi kastély romjai fehérlettek. A romfalak alatt apró, fehér épületek látszottak; nemrégiben szállott ott ki egy csoport vegyésztudós. Egy Mr. Barnstaple előtt teljesen ismeretlen atomi szervezet után kutattak itt. Utánuk üresen maradt a sok kis ház. A laboratórium még most is tömve anyaggal,

szerszámokkal. Víz, hajtóerő rendelkezésre állt bőviben: csövek és szivattyúk szolgáltatták lent a mélyből. Volt élelmiszer is elegendő. Az utópiaiak egy része gyorsan átalakította az épületeket, hogy megfeleljenek új rendeltetésüknek. Teljesen el kellett szigetelni, fertőtleníteni a Földlakókat.

Egy gázmaszkos ember társaságában Serpentine jelent meg. A gázmaszkos neve *Cédrus* volt. Ez volt megbízva azzal, hogy elrendezze az új szanatóriumot.

Serpentine kijelentette, hogy ő előbb érkezett a szirtre, mert már ismeri ennek a helynek a berendezését. Ismeri a viszonyokat. S azért is jött el, mert ő leginkább ismeri a Földlakókat is a velük való érintkezés folytán s mert némileg vértézve van a ragály ellen. Így vállalhatja a közvetítő szerepét a Földlakók és a betegek felügyelő orvosok között. Ezt el is magyarázta Mr. Burleigh-nek, Lord Barralongának és Mr. Hunkernek. A többi Földlakó kis csoportokban állta körül az aeroplánt s a kastélycsúcsos szirtet kémlelték. Nem voltak valami jó véleményekkel felőle.

Mr. Catskill egész a szélére merészkedett a szirtalatti lapálynak. Ott állt, a kezét a hátán összekulcsolva napoleoni tartásban. Egész el volt mélyedve a gondolataiba. Lent a láthatatlan vizek hol hangosan, hol halkán buzogtak, susterogtak.

Miss Greeta Grey, nem tudni honnan, Kodak-kamerát szedett elő. Akkor jutott eszébe a gép, mikor a dolgait csomagolta össze. Gyorsfényképet készített az egész társaságról.

Cédrus kijelentette, hogy most el fogja mondani, miképpen gondolja a kúrát. Lord Barralonga Mr. Catskill felé kiáltott: «Rupert!» hogy ő is csatlakozzék Cédrus hallgatóihoz.

Cédrus csakolyan tisztán és érthetően szólott, mint Urthred. Világos dolog, - fejtegette - hogy a Földlakók rengeteg bacillus ragálycsira hordozói, amelyeket testükben egész sereg fertőzhetetlen ellenálló anyag tart féken. Azonban az utópiaiak teste nincs ezek ellen védelemmel ellátva s ezt a ragályok iránt való közömbösséget csak hosszú és katasztrofális jellegű járványok kitombolása után szerezhethék meg. Az egyedüli módja annak, hogy bolygójukat ne szolgáltatassák ki a járványoknak, az, hogy szedjék össze és szigeteljék el elsősorban mindazokat, akiket a járvány már utólért. Ezt majd úgy érik el, hogy a Gyűlések Kertjét hatalmas kórházzá alakítják át; valaminthogy összeszedik a Földlakókat és az utópiaiaktól teljességgel elkülönítik őket mindaddig, amíg a fertőzéstől mentesíttetnek. Ez ugyan, bevallja, nem valami vendégszerető fogadtatás a Földlakókkal szemben, de hát szükség van rá. El kellett hozni őket ide ebbe a nagyon magas, nagyon száraz levegőbe, hogy itt gondoskodhassanak teljes fizikai megtisztításukról. Ha ez lehetségessé válik, a Földlakók ismét szabadon járhatnak-kelhetnek Utópiában.

- No és ha nem lehetséges? - kérdezte hirtelen Mr. Catskill.

- Úgy gondolom, lehetséges lesz.

- Ha mégis tévedne?

Cédrus Serpentine-re mosolygott.

- Fizikai kutatásokat végeznek most azon a téren, amelyen Zöldtó és Arden olyan messzire haladtak előre. Nemsokára megismételhetjük a kísérletet. Ugyanúgy; csak a megfordítottján...

- S mi legyünk a nyersanyag, a kísérleti nyúl?

- Csak akkor, ha biztosak vagyunk benne, hogy földet érnek.

- Úgy érti, - kérdezte Mr. Mush, aki előrejött Cédrus és Serpentine felé - hogy visszaküldenek bennünket?

- Ha nem tarthatjuk itt tovább - felelte mosolyogva Cédrus.
- Szép kilátás! - morog kelletlenül Mr. Mush. - Ágyúból lönek bennünket a mindenségen keresztül. Csak úgy, kísérletkép.
- S ha szabad tudnom... - Amerton atya is megszólalt. - Micsoda más kísérleteknek leszünk mi itt alávetve? Próbálkoznak velünk... akár a patkányokkal? Fertőtlenítés? Beoltás? Vagy mi? Hogyan csinálják?
- Injekciókat kapunk - magyarázta Mr. Barnstaple.
- Még nem tudom biztosan - felelt Cédrus. - Ez a probléma olyan kérdéseket vet fel, amelyeket világunk már századok óta elfelejtett.
- Azt megmondom előre, hogy megrögzött ellensége vagyok minden oltásnak! - jelentette ki Amerton atya. - Tökéletesen! Az csak visszaélés a természettel. Ha eddig csak gyanakodtam erre a világra, hogy rombol, hogy elkárhoztat... most már biztos vagyok felőle! Biztos! Ha Isten úgy akarta, hogy a testünkben erősödjének ezek a nedvek, ezek az erőforrások, akkor azok fenntartására vagy elpusztítására nem kell nekünk fecskendő...
- Cédrus nem szállt vitába ezen a ponton. Folytatta a bocsánatkérést. Arra kérte a Földlakókat ne aggódjanak a miatt, hogy darabig bizonyos meghatározott korlátok között kell mozogniuk, hogy egy darabig a szirtkastélyban kell maradniuk és a szirtet övező lejtőn kell tartózkodniuk. Meg aztán fiatalokat se állíthatnak rendelkezésükre, hogy kiszolgálják őket. Kell, hogy saját maguk főzzenek és saját maguk szolgálják ki magukat. Mindent megtalálnak fenn a szirtkastélyban; ő meg Serpentine mindig készen állanak magyarázatra. Ott fenn élelem is bőven akad.
- Hát magunkra maradunk ott fenn? - kérdezte Mr. Catskill.
- Egy darabig. Ha már tisztában leszünk a problémánkkal, újra eljövünk s majd megmondjuk, mitévők leszünk.
- Nagyon helyes - morgott Mr. Catskill. - Egész helyes!
- Bár ne küldtem volna a komornámat vonaton - sóhajtott Lady Stella.
- Az utolsó galléromban lézengek - panaszkodott tréfás grimasszal a francia. - Nohát, ez vicces szombat a Barralonga lorddal!
- Lord Barralongának támadt egy ötlete.
- Én azt hiszem, az én Ridleyem kitűnő szakács - vélte.
- Én nem bánom. Csináltam én már evvel a két kézzel sok mindenfélét - szólt Ridley. - Igazán; megszoktam én mindent. Volt énnékem már gőzautomobilom is!
- Olyan ember, aki már... már olyannal is bajlódott, meg tud csinálni mindent - vélekedett Penk különös hévvel. - Nem bánom, ha darab ideig mindenestül leszek is Mr. Ridley mellett! Beugrom szakácsnak és nem szégyelem magam csöppet se!
- Ha megmutatják a konyhákat... - Ridley Serpentine fölé bökött.
- Azt meg a kamrákat... - tette hozzá Penk.
- S ha mindnyájan igyekszünk és nem adunk sok munkát... - csiripelt bátran Miss Greeta.
- No igen, akkor megy valahogy - válaszolt Mr. Burleigh Cédrusnak. - Csak eleinte lesz kis tanácsra, segítségre szükségünk.

Serpentine és Cédrus a Földlakókkal maradtak a vesztegzár szirtkastélyában egész késő délutánig. Segítettek a vacsora elkészítésében; még a kastély udvarán való tálalásban is. Megígérték, hogy reggel újra visszatérnek. A Földlakók aztán nézték, mint tűnnek el aeroplánjaik a magasban.

Mr. Barnstaple csodálkozott saját magán, hogy mennyire leverte őt az utópiaiak távozása. Úgy érezte, rosszban törik a fejüket a társai és csak árt, ha az utópiaiak visszatérnek. Segített Lady Stellának egy omlett elkészítésében; segítenie kellett az edények visszahordásában; ő volt az utolsó, aki helyet foglalhatott a vacsora-asztalnál. S akkor hallani vélte, amitől rettegett.

Mr. Catskill befejezte a vacsoráját. Egy faágon állott, onnan szónokolt a többieknek.

- Ladies and gentlemen, - szavalt - megkérdem önöket, ugyan mondják meg nekem, nem a sors az, amely eldöntötte nekünk ezt a napot? Nem hiába volt ez a szirtkastély erődítmény régmúlt időkben... Erődítmény lesz újól... He-he-am... Erődítmény... Olyan kalandok színtere lesz, hogy Cortez és Pizzaro elsápadhatnak az irigységtől...

- De kedves Rupertem! - kiáltott Mr. Burleigh. - Ugyan mi született már megint a fejében?

Mr. Catskill drámailag legyint két újjával.

- Egy világot akarok birtokomba venni!

- Szentatyám! - kiáltott most már Mr. Barnstaple is. - Megbolondult?

- Úgy foglalom el birodalmamat, mint a szultán...

- Nagy dolog - vélte Mr. Hunker is, akinek az agyát, úgy látszik, már előkészítették a tervre. - Óriás fába vágja a fejszéjét, de azért szívesen meghallgatom... Amennyire én meg tudom ítélni a dolgokat, alternatíva elé állítottak bennünket: kívül-belül fehérre mosnak és aztán visszalőnek a saját világunkba... Nem baj, ha útközben valami kemény tárgyba koppanunk is... Csak folytassa, Mr. Catskill.

- Csak mondja tovább - bátorította Lord Barralonga is, akit, úgy látszik, már szintén megdolgoztak. - Merész játék; elismerem. De vannak helyzetek, amelyek megkívánják a hazárdozást. Máskép kijátsszák mások az embert. Én résztveszek benne!

- Merész játék bizony! - folytatta Mr. Catskill. - De hát ezen a keskeny félszigeten, ezen a négyzetméternyi területen két mindenség sorsának kell eldőlnie, Sir... Itt nincs helye a gyenge szívnek... a másokra való tekintet bénító hatásának... Itt gyorsan kell tervezni... gyorsan végezni!

- Hát ez egyszerűen *rémes*! - kiáltott Miss Greeta Grey. A karjával átölelte a térdét s ragyogó mosolyt vetett Mr. Mush-re.

- De ezek az emberek - vetette közbe Mr. Barnstaple - három évezreddel vannak előbbre nálunk! Mi itt annyi vagyunk, mint a londoni kiállításon egy marék hottentotta! S mint ilyenek London birtokbavételét tervezzük!

Mr. Catskill - csípőre tett kézzel - feltűnő jókedvvel fordult Mr. Barnstaple felé. - Háromezer évnyi távolságra tőlünk... *yes*! De nem háromezer évvel előbbre nálunk! Lám; itt válnak el a mi utaink! Ön azt mondja, hogy ez a népség csupa felsőbbrendű ember... Hm... felsőbbrendűek? Én azt mondom: degeneráltak. Hadd hívjam fel a figyelmét azokra az okokra, amelyek véleményemben megerősítenek... Dacára szépségüknek, dacára tekintélyes anyagi és szellemi emelkedettségüknek és a többi... Ideális népség, azt elismerem... No és?... Én azt állítom, hogy elérték bizonyos fokot... hogy tovább is mentek... De most mindegyre satnyulnak s már elvesztették a betegségekkel szemben való ellentállóképességüket is... Ezt majd

meglátjuk... És elvesztették abbeli képességeiket is, hogy új és ismeretlen történések ellen vétezni tudják magukat... Nagyon szelíd emberek... Túlságosan szelíd emberek... Sérthetetlenek... Nem tudják, mit csináljanak...! Ím, itt van Amerton atya. Az első értekezésünket igazán a legsértőbb módon szakította félbe. Jó, jó, Amerton atya. Jól tudja, hogy így van. Nem vádoló érte. Ön erősen érzékeny... erkölcsi szempontokból! És sok minden felbőszítette önt. Megfenyegették... ahogyan a kisfiút fenyegeti meg a gyöngy öregasszony; valamit akartak csinálni vele. És csináltak-e csakugyan?

- Egy férfit meg egy asszonyt küldtek hozzám - felelt Amerton atya. - Azok beszéltek.

- S ön?

- Én ellentmondtam nekik. Felemeltem a hangom, derekasan ellentmondtam!

- No és ők mit szóltak?

- Hát mit *szólhattak*?

- Valamennyien azt hittük, hogy rettenetes dolgokat fognak művelni szegény Amerton atyával. Jó. Vegyünk csak komolyabb esetet. Barralunga lord, barátunk... nekik talált rohanni a kocsi-jával. Megölte egyik emberüket. Hm. Még odahaza is elvették volna tőle a vezetési engedélyt. S a soffőrt lecsukták volna... S itt? Alig is említették azóta az esetet. Miért? Mert nem tudják, mit mondjanak, mihez kezdjenek. S lám, most idehoztak minket és hogy kérleltek: lennének jók! Az ám... Amíg elkészülnek avval, hogy kísérleteket végezzenek velünk... injekciókat adjanak és az Isten tudja, mi mindent csináljanak! S ha engedünk nekik, Sir... ha engedünk, akkor elveszítjük a felettük való egyik legnagyobb erőnket... azt az erőnket, hogy egyrészt továbbadjuk, másrészt megtartsuk a kórt. S elveszíthetjük még ki tudja minő erőnket, amelyik összefüggésben állt ezzel a fizikai nyerseségünkkel... A mirigyeinket fogják majd munkába venni. De a természet arra tanít, hogy épp ezek a mirigyek oldják ki a szükséges váladékokat... Szellemileg erkölcsileg, felolvasztanak... ha engedünk, Sir... ha engedünk... De tegyük fel, hogy nem engedünk... Akkor?

- Nos? - ismételte Barralunga lord. - Akkor?

- Majd nem tudják, hogy mihez kezdjenek. Kérem, csak ne engedjék, hogy, külső szépség, gazdagság befolyásolja önöket. Úgy élnek ezek az emberek, mint ama régiek Peruban... Mikor rajtuk ütött Pizzaro... Elzsongító álomélet... Felhörpintették a *szocializmus* részegítő italát s akár a régi Peruban, nincs itt már se erő, se egészség... Maroknyi elszánt ember, asszony - ha mer - győz ilyen világgal szemben! Engedjék meg, hogy a tervemet bővebben ismertessem...

- Fel akarja borítani Utópia bolygóját? - kérdezte Mr. Hunker.

- Nagy sor! - vélte Barralunga lord.

- Én egy erőteljesebb társadalmi élet jogait akarom a gyengébb társadalmi élet fölött érvényesíteni. Most itt erődítményben vagyunk. Igazi erőd ez, teljességgel bevehetetlen! Mialatt önök kicsomagoltak, mi Barralunga lorddal és Hunkerrel terepszemlét tartottunk. Van itt fedett forrás is; ha bajban vagyunk, kapunk vizet az árokból. Maga a szikla mindenütt csupa barlang, védett szoba; a lapály felé néző fal erős, sima és meredek; olyan sima, szinte fényezett, hogy azon keresztül meg nem támadhat bennünket senki. Azt a nagy alagútívet könnyen elbarrikádozhatjuk, ha szükségesnek mutatkozik. Lépcső vezet le a kis hídhöz; azt a hidat könnyen lehet onnan eltávolítani. Még nem kutattuk ki valamennyi üregét. Mr. Hunker jó vegyész-mérnök volt, mielőtt a mozi mesterére talált benne! Azt mondja, a laboratóriumban

van elég anyag egész hadseregnek való bombára. S van öt revolver, töltény... Alig mertem remélni... Élelmünk van jó időre.

- Ugyan! Nevetséges! - kiáltott fel Mr. Barnstaple; és felállt, majd újra leült. - Csúnyaság lenne ezek ellen a barátságos emberek ellen fordulni! Hisz morzsává lapíthatják ezt az egész szirtkastélyt abban a pillanatban, amelyikben kedvük tartja!

- Hohó! - Mr. Catskill kinyújtott ujjával megfenyegette. - Ne féljen, gondoltunk mi erre. Vegyünk csak egy lapot a Cortez könyvéből... Ő Mexikó legközepén tartotta fogságban Montezumát és egész udvartartását! Erre mi is alkalmasak vagyunk. Egy újjunkat se mozdítjuk. Akárcsak Cortez... Az is túsul tartotta a fejedelmet...

- És a légibomba?

- Van is abból Utópiában! Nem is ismerik. És újra mondom, túsról kell gondoskodnunk.

- Valami fontos személyiség kell - vetette közbe Mr. Hunker.

- Cédrus is, meg Serpentine is elég fontos személyiségek - felelt Mr. Burleigh olyan hangon, mint akit a dolog nem nagyon érdekel s inkább csak a megfigyelő szerepére szorítkozik.

- De ugyan, Sir... csak nem veszi komolyan ezt a diákos ízű kalózcínyt? - kérdezte Mr. Barnstaple, aki most már igazán megijedt.

- Micsoda! Még hogy diákos! - kiáltott Amerton atya. - Egy aktív miniszter, egy főrend meg egy nagyvállalkozó!

- Kedves uram, - csitította Mr. Burleigh - mi mindenesetre csak lehetőségekre készülünk. Istenemre, nem látom át, miért ne használhatnók ki ezeket a lehetőségeket? Bár azért imádkozom, hogy sohse kerüljön sor rájuk. No, hogy is mondta csak, Rupert?

- Itt gyökeret kell vernünk; tökéletesen szabadokká kell magunkat tennünk, függetlenül minden befolyástól; kell, hogy ezek az utópiabeliek *megérezzenek* bennünket!

- Halljuk, halljuk - kiáltott Ridley szemtelen hangon. - Egyet-kettőt én is szeretnék közről megtapogatni!

- Börtönünkből bástyát kell emelnünk; a mi világunk első előőrse leend ez. Olyan ez, mintha vasalt kaput akarnánk felfeszíteni: első lábrúgás. Mert az a kapu különben kizárja a mi fajtánkat!

- Zárva van az ügyis - szólt Mr. Barnstaple. - Hacsak ezek az utópiaiak meg nem kegyelmeznek, sohse látjuk többet a mi világunkat. S még akkor is kérdéses, ha kegyesek lesznek hozzánk.

- E miatt virrasztom át az éjjeleket - vélte Mr. Hunker.

- A gondolat alighanem mindnyájunk fejében megfordult - felelt Mr. Burleigh.

- És olyan feneketlenül kelletlen egy gondolat, hogy egyikünk se mert szólni róla - szólt Barralunga lord.

- Hát én ugyan nem mertem egész mostig - biztosította Penk. - Csak nem azt akarja mondani, Sir... *hogy mink má innen többet vissza se mehetünk?*

- Nem tudjuk, mi lesz. Épp ezért vagyok kíváncsi Mr. Catskill véleményére.

Mr. Catskill újra a csípőjére tette a kezét és a hangja nagyon ünnepélyessé vált.

- Hát ebben az egyben megegyezem Mr. Barnabyval. Azt tartom, minden esély nagyon ellenünk van és kétlem, hogy *valaha* is viszontlátjuk szép városainkat!

- Éreztem - rebegte Lady Stella elfehérült ajakkal. - *Tudtam* már két nappal ezelőtt!

- Az én szombatesti kirándulásomból örökkévalóság lett! - jajdult föl Mr. Dupont és egy darab ideig nem is szólt senki.

- Oan, mintha... - kesergett Penk. - Akárha meghótt vóna az ember.

- Énnem pedig *musszáj* visszamennem! - fakadt ki Miss Greeta Grey, mint aki ostoba gondolatot hesseget el magától. - Nevetséges. Nekem szeptember másodikán fel kell lépnem az Alhambrában! Muszáj! Egész könnyen jöttünk ide; nevetséges lenne, ha nem mehetnénk vissza ugyanúgy?!

Barralonga lord érzelemteljes rosszakarattal pillantott rá.

- Hát majd vár egy kicsit - mondta.

- De mikor musszáj! - zengett tovább a hölgy.

- Vannak lehetetlen dolgok is a világon... még Miss Greeta Grey előtt is lehetetlenek!

- Állítsanak külön repülőgépet! Bánom is én, akármit!

A lord öreges mosollyal szemlélgette; a fejét rázta.

- Drágám, - szólt újra a miss - maga eddig engem csak vasárnapi hangulatban látott! A munka, az más. Az komoly dolog!

- Gyermekeim, az a maga Alhambrája olyan messzi van tőlünk, mint a Nabukadnezar király kastélya. Még annál is két házzal tovább. Nem lehet... hiába...

- Pedig musszáj - ismételte királynői tartással a hölgy. - Ha mondom.

2.

Mr. Barnstaple felkelt az asztaltól. Elindult, egy hasadékot talált egy sziklatömbben, ahonnan kényelmesen végigpillanthatott a tájon. Ott helyet is foglalt. A szeme a vacsorázó társaság mellől elrévedezett a piros napsütésben izzó szirttetőre, a vad, magányos, puszta lejtőkre. Hiszen lehet, hogy itt fogja tölteni hátralevő napjait.

És nem is lesz olyan számos az a hátralevő nap, ha beválik, amit Mr. Catskill tervez. Sydenham, a felesége meg a fiai... igazán nagyon messzi vannak... Olyan messzi vannak, akár Nabukadnezar király palotája.

Alig gondolt a családjára egy pillanatig is, mióta azt a levelet Victoria állomáson feladta. Most erős vágyat érzett azután, hogy írást, jelt küldjön hozzájuk - csak tehetné! Furcsa, hogy azok sohase fognak többé hallani felőle! Ugyan mit fognak nélküle csinálni? Vajjon a bankban a számlája ügyét símán kezelik? Vagy hogy is lesz csak a biztosítási összeggel? Sokszor szeretne volna, ha a bankszámla a kettejük nevében megy... mégis, sohse tudta magát elhatározni rá. Gondolatai visszatérnek Mr. Catskill terveihez.

- El kell készülnünk rá... lehet, hogy hosszú, nagyon hosszú ideig kell itt maradnunk... Ne ringassuk magunkat illúziókban... Eltarthat évekig... nemzedékeken keresztül...

Penk itt megakadt valamin.

- No, azt má nem, - szólt - nem látom, hogy itten hogyan lehet szó «nemzedék»-ről?

- Majd rátérek - felelt Mr. Catskill.

- Mer sajnos... - Mr. Penk gondolkodóvá és csüggedté vált, míg szemeivel Lady Stellán merengett.

- Kicsiny, zárt közösségnek kell maradnunk itt ebben a világban mindaddig, amíg hatalmunkba vesszük, ahogyan a rómaiak vették hatalmukba a görögöket... mindaddig, amíg tudományát, találmányait a saját javunkra nem fordíthatjuk. Lehet, hogy csak nagy küzdelmek árán. Lehet, hogy nagyon soká fog tartani a küzdelem... Addig fenn kell tartanunk a közösséget. Olybá kell, hogy magunkat vegyük, mint kis gyarmat elszigetelt lakosait. Míg eljő a viszontlátás nagy napja. Tűszokra van szükségünk... és nemcsak tűszokra... A céljaink elérésére szükségünk van rájuk... szükségünk van ezekre az utópiabeliekre. Fiatalon kell befognunk egy párat, még mielőtt az ő ügynevezett nevelésük lehetetlenné teszi számunkra, hogy begyűrjük őket... Meg kell őket tanítani hatalmas birodalmunk, fajunk hagyományaira.

Mr. Hunker mondani akart valamit ezen a ponton; de aztán abbahagyta.

Mr. Dupont hevesen ugrott fel az asztal mellől; egy-két lépést tett; visszatért, megállt; Mr. Catskillt vizsgálgatta.

- Nemzedékek? - ismételte Penk.

- Igenis, - felelt Mr. Catskill - nemzedékek. Itt mi idegenek vagyunk, - idegenek - olyan idegenek, mint azok a kalandorok, kik végvárat, citadellát hordtak össze évszázadokkal ezelőtt a Capitolium fölött, a rohanó Tiberis partján... Ez a mi Capitoliumunk. Nagyobb Capitolium... nagyobb Róma... Nagyobb pusztaság. S mint ama római kalandorok maroknyi csapata... talán majd mi is arra kényszerülünk, hogy a körülöttünk levő szabinokkal szaporítsuk fajunkat... szolgálókat, segítőket, nőket raboljunk! Nincs az az áldozat, amely elég nagy akkor, mikor ennek a kalandnak a lehetőségeit felmérjük!

Mr. Dupont úgy látszott, hogy összeszedi erejét az áldozatra.

- Igen, rendes házasság keretén belül - vetette közbe Amerton atya.

- Annak keretén belül - folytatta zárójelben Mr. Catskill. - Itt kell maradnunk, uraim... erős kézzel kell tartanunk ezt a pusztaságot... nagyságunkat, erőinket, szellemünket és befolyásunkat innen kell Utópia hanyatló világának megismernie. Mindaddig, amíg megtaláljuk, megfejtjük Arden és Zöldtő titkát... mindaddig, amíg megtaláljuk az utat saját népünkhöz... birodalmunk számos millióihoz...

3.

- Egy pillanatra! - szólt közbe Mr. Hunker. - Csak egy pillanatra! Ami azt a «birodalmat» illeti...

- Igaz is - Mr. Dupont felébredt fényes nappal álmodott káprázatából. - Mert ami az ön «birodalmát» illeti...

Mr. Catskill gondolkodva, mintegy védőállásban szemlélte őket.

- Amikor birodalomról beszélek, azt csak nagy általánosságban gondolom...

- Hát úgy is - kapott a szón Mr. Dupont.

- Általában... az atlanti civilizációt értettem...

- Mielőtt Sir továbbmenne az angol-szász egységesség és minden angolul beszélő fajok meghatározásában, - szólt Mr. Dupont és hangjában titkolt keserűség remegett - engedje meg,

Sir, hogy egy igen fontos mozzanatra emlékeztessenem, amire nem látszik gondolni... Utópia nyelve francia! Ezt emlékezetébe kívánom vésni... Nem akarok itt szólni az áldozatokról és arról a mártíromságról, amin Franciaország ment keresztül a civilizáció szent ügyéért...

Mr. Burleigh hangja félbeszakította.

- Ártatlan félreértés. Ha megengedi, Utópia nyelve *nem* francia!

Mr. Burleigh úgy vélte, tartozik ezzel a magyarázattal. Hiszen Mr. Dupont nem hallotta, mikor a nyelvbeli nehézségekről világosították fel őket.

- De már engedje meg, uram, hogy inkább csak a saját füleimnek higgyek! - felelt a francia sértett udvariassággal. - Ezek az emberek franciául beszélnek... csakis franciául - még hozzá igen szép franciasággal!

- Semilyen nyelven se beszélnek - magyarázott Mr. Burleigh.

- Úgy - hát angolul se? - vigyorgott Mr. Dupont.

- Angolul se.

- Hát a Népszövetség nyelvén? Hm... Bah! Minek is vitatkozom? Franciául beszélnek. Még a német se tagadná le. Ilyesmire csak angol...

- Szép kis hecc - gondolta Mr. Barnstaple. Nem volt kéznél utópiai, aki felvilágosította volna Mr. Dupontot, az pedig keményen ragaszkodott a felfogásához. Sajnálattal, haraggal, gúnnal szemlélte ezeknek az elveszett embereknek kis csapatát a nagy, pusztá világ kétes félhomályában. Mindjobban belemelegedtek a vitába, hogy a három nemzet közül melyik formálhat jogot arra, hogy *ura* legyen Utópiának... S e képzelt jogok kapzsiságukból és félreértésekből támadnak. A hangjuk kiabálóvá, szenvedélyessé vált, mikor a nemzetiségi önzés egy életen át megszokott jogait vitatták. Mr. Hunker hallani se akart semmiféle «Birodalom»-ról. Mr. Dupont egyébről se, mint Franciaország elsődleges követeléseiről. Mr. Catskill a fejét rázta, elfordult. Mr. Barnstaple-nek úgy tetszett, a sok nemzeti, faji babona összetűzése kutymarakodás, patkányzsivaj a süllyedő hajón. Mr. Catskill végezetül, mert akaratos és találékony volt, rendet teremtett a két ellenfelével szemben.

Megállt az asztal végében és kijelentette, hogy a «Birodalom» szót csak egészen könnyű, átvitt értelemben használta. Bocsánatot kért érte; nyelvhiba volt az egész és azt akarta vele kifejezni, hogy «Nyugati Civilizáció».

- Mert - Mr. Hunker felé fordult - amikor én ezt a szót használtam, tulajdonképpen csak egy közös atyafiságra gondoltam. - Aztán Mr. Dupont felé fordult: - Jól kipróbált és soha meg nem szűnő «entente»-unkra gondoltam!

- Jó, hogy oroszok nincsenek itt - vélte Mr. Dupont. - Meg németek.

- Ez igaz - hagyta helyben Barralonga lord. - Nélkülük kezdjük és nélkülük csináljuk végig.

És Mr. Hunker is megszólalt: - A japánok is ki vannak zárva.

- Nem látom át, miért ne hagynánk ki teljesen a szineseket. Ez Fehér Emberek Világa lesz - vélekedett Barralonga lord.

- S ugyanakkor - a Mr. Dupont hangja hideg és makacs lett - meg fognak bocsátani, ha jelen összeköttetésünket erősebb és tisztábban körvonalazott formában kívánom leszögezni. Valami határozott jótállásra van szükségem... Tisztán megállapított jótállásra, hogy azok az óriási

áldozatok, amelyeket Franciaország eddig hozott és hoz most is a civilizáció érdekében... elismerésre találnak... s megkapja kellő jutalmát ennek a kalandnak keretén belül is...

- Csak igazságot akarok! - fejezte be.

4.

Felháborodás lett úrrá Mr. Barnstaple-en. Lejött a falmellőli kis kilátótól és az asztalhoz lépett.

- Maguk bolondok - kérdezte - vagy én vagyok bolond?

- Ez a maguk vitája itten... zászlók, országok, nem létező jogok... itt a pusztaságban... reménytelen bárgyúság! Még most se fogják fel, hogy micsoda helyzetben vagyunk?

Egy darabig elakadt a lélekzete. Aztán folytatta:

- Nem tudnak másképp gondolkodni emberi dolgokról, mint zászlók, marakodás, háború, győzelem, rablás formájában? Nem tudják felfogni, hogy minő világ ez... hogy milyen viszonyok közé pottyantunk? Mint ahogyan megmondtam: olyanok vagyunk mi, mint «Earls Court» valamelyik kiállításán bemutatott maroknyi vadembercsoport és London birtokbavételéről ábrándozunk! Olyanok vagyunk, mint nagyvárosban egypár kannibál: arról ábrándozunk, hogy feltámasztjuk hatalmas, vad törzsünket! Ugyan micsoda esélyeink lehetnek ilyen fantasztikus párviadalban?

Mr. Ridley szemrehányóan említette fel:

- Maga mindent elfelejt, amit épp most itt elmondottak! Hisz a fele népség megveszekszik itt a sok rossz nyavalya miatt, akit ráhoztunk. Nem marad egyetlen egyse, akit könnyűszerrel földhő ne lehetne vágni!

- Így van - hagyta helyben Mr. Catskill.

- No jó; mondjuk, hogy vannak egynémely esélyek. Ha ebben van is valamelyes reménység, annál rettenetesebb reménység az! Itt vagyunk... a mi korunk minden nyomorúságából elhoztak egy álomvilágba - egy olyan valóságba, olyan magasságba, ahová a mi világunk hosszú, hosszú évszázadok elteltével juthatna csak el! Ez a nyugalom, nagyság, boldogság és bölcsesség világa! Ha beválik semmis erőnk és aljas ravaszságunk, akkor kipusztítunk innen mindent, ami szép, nagy! El akarunk pusztítani egy világot! Nem uraim; nem kaland, nem harc az. Bűn, gonoszság! Én nem veszek benne részt. Önök ellen fordulok ebben a kísérletben!

Amerton atya akart felelni, de Mr. Burleigh leintette.

- Hát ön szerint mit kellene csinálnunk?

- Alá kellene vetnünk magunkat az ő magasabb tudásuknak. Tanulni kellene tőlük. Darab idő múlva talán kigyógyulunk a velünk született miazmák fejlesztéséből... akkor visszatérhetünk innen, a pusztaság, a hatalmas erő kifejtések, a turbinák világából a lakott kertek közé, amelyeket magunk előtt láttunk... Mennyit tanulhatunk ott!... Végezetül talán még vissza is térhetünk a saját, rendezetlen világunkba, tudással, reménnyel gazdagon... új világrend misszionáriusaként...

- De ugyan miért? - kérdezte Amerton atya.

Újra Mr. Burleigh beszélt.

- Mindaz, amit itt előadott, meg nem kísérelt, ki nem próbált feltevésekből fakad. Ön rózsaszínű szemüvegen keresztül szereti szemlélni ezt az Utópiát... Mi többiek - mert lássa, tizenegyen vagyunk ön ellen, aki egymagában van - mi nem látjuk ilyen kedvező fényben ezt a világot!

- S ha szabad kérdenem, uram, - Amerton atya felugrott és olyat vágott öklével az asztalra, hogy a poharak mind táncolni kezdenek - ha szabad kérdenem, kicsoda ön, hogy így bíránkul tolja fel magát és szembehelyezkedik az emberiség általános véleményével? Mert azt megmondom, Sir, ebben a gonosz pusztaságban, így, mi, tizenketten, még nem vagyunk az emberiség! Mi itt csak előőrsök vagyunk... előfutárok az új világban, amit Istentől kaptunk... Mint ahogyan Kánaánt adta Kiválasztott Népének... háromezer esztendővel ezelőtt... Kicsoda ön?...

- Igaz is - toldotta meg Penk. - Kicsoda ő?

Mr. Barnstaple-nek nem volt meg az a szónoki ügyessége, hogy ilyen közvetlen támadást kivédjen. Egész tehetetlen lett. Lady Stella meglepetten sietett a segítségére.

- Nincs igaza, Amerton atya - vélte. - Mr. Barnstaple-nek, akárkicsoda, joga van ahhoz, hogy a véleményét nyilvánítsa...

- S miután nyilvánította... - Mr. Catskill eddig szótlanul járt fel s alá az asztal mellett - hm... nyilvánította, hát viszont engedje meg nekünk, hogy folytassuk a saját dolgunkat. Azt tartom, teljesen rendjén való dolog, hogy kebelünkben lelkiismeretes ellenzék fakadjon... még Utópiában is. Mi többiek ugyebár... egészen egy véleményen vagyunk minden dolgokban?

- Egyek - felelt Mr. Mush, rosszakaratú kifejezéssel mustrálva végig Mr. Barnstaple-t.

- Akkor jó. Akkor majd azok szerint a példaképek szerint indulunk, amelyek ilyen esetekre érvényesek. Majd kikapcsoljuk Mr... Barnstaple-t a veszedelmekből... de a dicsőségből is... ami kijár a küzdőnek... Csak arra fogjuk majd kérni, hogy segítségünkre legyen, mint udvarias ellenpárt...

Mr. Barnstaple felemelte a kezét.

- Nem. Nem leszek semmiben segítségükre! Nem ismerem fel, hogy a helyzetünk a Világháború helyzetéhez hasonlatos... meg egészben véve... teljességgel szembehelyezkedem az önök egész tervével... Kalózkodás az csak a civilizáció ellen. Nem nevezhetnek lelkiismeretes ellenzéknek; én nem vagyok ellene annak, hogy jogos dologért küzdjön az ember. De itt ez az önök küzdelme nem igazságos, jogos küzdelem... Könyörgök, Mr. Burleigh... Hiszen ön nemcsak politikus, de rendkívüli műveltséggel bíró ember és bölcsész is, vizsgálja csak meg, hogy minek akarnak itt kitenni bennünket... Erőszakot akarnak; olyan dolgokat akarnak művelni, ahonnan nincs visszalépés!

- Mr. Barnstaple, - Mr. Burleigh válasza csupa méltóságteljes komolyság volt, amiben csöppnyi árnyalata rezgett a szemrehányásnak - lássa, én *mindent* tekintetbe vettem! De azt hiszem, nyugodtan állíthatom, olyan ember vagyok, akinek az életben van némi tapasztalata, hagyományokon alapuló tapasztalata. Lehet, hogy nem vagyok Catskill barátommal mindenben egy véleményen. Sőt továbbmegyek és kijelentem, hogy némely tekintetben *egyáltalán* nem vagyok vele egy véleményen. Ha én volnék itt a szóvivő, akkor azt mondanám, hogy igenis szembe kell helyezkednünk az utópiabeliekkel, - már csak önbecsülés szempontjából is - de erőszakos fellépésre egyáltalán nem gondolnék. Én azt hiszem, hogy sokkal tapintatosabbak, ügyesebbek és eredményesebbek lehetnénk, semmint Mr. Catskill elképzei. De hát ez az én saját véleményem. Se Mr. Hunker, se Barralunga lord, se Mr. Mush, se pedig Mr. Dupont nem osztják az én felfogásomat. Sem pedig itt a... izé... barátaink... hm... a gépész urak!... Én egy

dolognak tulajdonítok csak nagy fontosságot a Földlakók kis csoportja részéről: *a cselekvés egységességét*. Nem szabad szakadásnak lenni közöttünk... Össze kell tartanunk... mint egy testnek. Csak vitázzanak, amikor erre idő, alkalom nyílik... de végezetül *határozzanak*. S ha határoztak, maradjanak meg határozatuk mellett... Ami egy-két túsznak a biztosítását illeti, arra nézve egy véleményen vagyok Mr. Catskillel...

Mr. Barnstaple rossz vitázó volt.

- De hiszen ezek az utópiaiak csak olyan emberek, mint mi! - esedezett. - Ami bennünk egészséges, civilizált, az megvan bennük is...

Mr. Ridley nyers hangon vetette közbe:

- Jó Isten! Nem rághatjuk itt örökké egymás fülit! Má a nap is lemegy; ez a izé... úr... elmonta má, amit akart... má többet is... El kell foglaljuk a hejünket, meg hogy mit csinájjunk éjjel. Válasszuk meg kapitánynak egyhangúlag Mr. Catskillel!

- Nekem nincs ellenvetésem - felelt nyomatékos udvariassággal Mr. Burleigh.

- S talán Mr. Dupont lehet a másodkapitány, - véleményezte Mr. Catskill - ő pompás együttesünkben saját hazáját képviseli...

- Méltóbb képviselő hiányában - egyezett bele Mr. Dupont - és hogy a francia érdekek kellően megvédessenek...

- S talán Mr. Hunker mint a hadnagyom szerepelhet? Barralonga lord az őrmester lesz, Amerton atya tábori lelkész... Mr. Burleigh a polgári főnökünk...

Mr. Hunker köhécselt. Kereste a szót, mint aki súlyos dolgot akar elmondani.

- Én nem leszek hadnagy, - mondta - nem vállalom hivatalos megbízatást. Nekem nem tetszik - nem illik rám - semmi idegen rangjelzés. Majd én csak nézek - szívesen segítek. Azt hiszem, számíthatnak rám, ha segítségre van szükség, uraim.

Mr. Catskill leült az asztalfőre és hellyel kínálta meg maga mellett Mr. Dupontot. Miss Greeta a másik oldalra ül Mr. Hunker mellé. Mr. Burleigh marad a helyén... egy-két székkal lejjebb Mr. Hunkertől. A többiek a kapitány köré csoportosulnak, kivéve Mr. Barnstaple-t és Lady Stellát.

Mr. Barnstaple majdnem kihívóan fordított hátat az új tekintélynek. Észrevette, hogy Lady Stella az asztaltól távolabbra ült le; kételkedő pillantással méregette a kis társaságot. Aztán a szeme a pusztá szirtre tévedt.

Heves remegés futott át rajta. Felkelt.

- Naplemente után nagyon hideg van itt - mondta. - Nem hallgatott rá senki. - Megyek; kicsomagolom a holmimat.

5.

Mr. Barnstaple-nek semmi kedve se volt ahhoz, hogy végighallgassa ezt a Haditanácsot. Felsétált a régi kastély falához; a kőlépcsőkön egész a kilátóig lépdelt fel. Onnan hallgatta a kastélyárokból buzogó, sustorgó víz moraját.

A legfelső szirteken még ott vöröslött a nap fénye. De a világ többi része csupa halványuló sötétség, árnyék volt. A hangos vizeket is fehér köd ülte meg odalent. Majdnem a kis hídig ért fel az a köd; és most ittléte óta először érezte meg a levegőn a hűvösséget Mr. Barnstaple. S majdnem fájdalmat okozott a magány.

A mély árkok találkozásánál valami mérnöki művelet folyt. Annak egy-egy felszálló szikrája, lángja világítja be itt-ott a hegy ködlő sötétségét. Nagyon magasan és messze a hegy fölött magányos aeroplán kerengett, abban akadtak meg a nap legvégső sugarai. Nemsokára az is eltűnt a sötétben.

Mr. Barnstaple letekintett a régi kastély udvarára. Úgy festett ott a néhány kis, modern házacska, mint apró fantómok. Valaki világosságot hozott. Mr. Rupert Catskill kapitány úr - új Cortez - rendeletet, parancsokat osztogat; hadserege körülötte áll.

A fény most bevilágította Miss Greeta Grey arcát, vállát és karjait. Áthajolt a kapitány vállán, hogy lássa, mit ír. S ahogy Mr. Barnstaple tovább nézte, látta, mint emeli fel a kezét, hogy akaratlan ásítást nyomjon el.

HARMADIK FEJEZET.

Mr. Barnstaple elárulja az emberiséget.

1.

Az éjjel legnagyobb részét azzal töltötte Mr. Barnstaple, hogy az ágyán ült és a fejét törte a kiszámíthatatlan, lehetetlen helyzeten.

Mit tehet ő? Mit is kellene tennie? Hol az ereje? A Föld sötét hagyományai, kegyetlen fertőzése túlságos gyorsan változtatta át csodás kalandját csúf és veszedelmes pokollá, semhogy olyan hamar beletalálta volna magát az új helyzetbe. Most már csak két lehetőség nyílt előtte: vagy sokkal erősebbeknek és bölcsőbbeknek bizonyulnak az utópiaiak és ő és kalóztársai csak úgy morzsolódnak össze, mint a bogarak; vagy sikerül Mr. Catskill kétségbeesett becsvágyú terve s ők maguk kelevénnyé válnak a gyönyörű civilizáció emez Eldorádójában, rablókká, betörökké lesznek s év századokkal vetik vissza Utópiát, földi mintára berendezve azt. Ebből a dilemmából csak egyetlen kiút van; összeköttetést kell keresnie az utópiaiakkal! El kell nekik mondania a Földlakók egész tervét; aztán saját magát és társait ki kell kegyelemre szolgáltatnia. És még hozzá gyorsan kell cselekednie, mielőtt tűszokat vesznek, mielőtt megkezdődik a vérontás!

Hanem hát először is nagyon nehéz lesz most szabadulni a földi bandától. Mr. Catskill alighanem már előrsöket, őrsöket rendelt ki. A szirtkastély különleges helyzete megghiúsít mindennemű szökést... És aztán Mr. Barnstaple teljes szívéből irtózott minden pletykától, árulkodástól. Már az iskolai nevelése magával hozta, hogy hű maradjon minden csoporthoz, a fiúk valamennyi bandájához, amelyik tagjául fogadta. Hiszen neki mindig igazodnia kellett a házához, iskolájához, klubjához, társaságához és a többi. S bár intelligenciája és végtelen kíváncsisága örökösen lázadozott eme sorompók ellen, megmaradt a korlátok között, hová a sors helyezte. A szelleme kényelmetlen, izgága embert csinált belőle egész földi pályáján. Undorodott minden politikai párttól és a politika vezetőembereitől, gyűlölte és megvetette a nemzetiségi és hatalmi kérdéseket és a velük járó sok cifra sallangot: a büszke hódítót, a spekuláló finánczsenit és a vagyonát fitogtató kereskedőt, úgy utálta őket, akár a darazsat, a patkányt vagy a hiénát, vagy a bolhát meg más effélét. Úgy érezte, egész eddigi élete olyan utópiabelinek az élete, akit a Földre száműztek. S úgy gondolta, ő a saját ízlése szerint kívánja szolgálni Utópiát. Mért ne szolgálná, ha alkalom nyílik rá? Csak azért, mert az a kis, elkeseredett embercsoport akarja... Ez ugyan nem ok arra, hogy azoknak a dolgoknak a szolgálatába álljon, amelyeket utál! Ha kétségbeesettek csoportja... biz akkor gonoszak csoportja is! Nincs arra semmi ok, hogy a liberalizmusa most a kisebbségek iránti szeretet szenvedélyévé torzuljon...

Csak ketten voltak a Földlakók között, akik iránt némi rokonszenvet érzett. Lady Stella és Mr. Burleigh. Mr. Burleigh azok közé a furcsa emberek közé látszott tartozni, akik megértenek mindent, de nem éreznek semmit. Olyan hatással volt Mr. Barnstaple-re, mint az intelligens, de magát minden felelősség alól kivonó ember. Vajjon nem sokkal rosszabb-e ez annál is, amit az a két nem-intelligens kalandor, Hunker meg Barralonga produkál?

Hosszú erkölcsi, szellemi torna után Mr. Barnstaple képzelete visszatért az őt környező dolgokhoz. Jó; majd áttekinti holnap a helyzetet. Megcsinálja a terveit és talán alkonyatkor megszökik innen.

Határozottan az a terve volt, hogy az ilyen irányú tevékenységét a nap végére halassza. Hisz az egész élete - kezdettől fogva - nem volt egyéb, mint csupa későbbre halasztott cselekedet.

Csakhogya az események nem várhatták be Mr. Barnstaple-t.

Hajnalhasadtakor Penk szólította, aki közölte vele, hogy az egész helyőrséget reggelenként villanyos jel fogja összehívni, amelyet ő Ridleyvel együtt szerkesztett. Penk szavaiból ítélve ez valami világraszóló dolog volt és új korszakot jelentett. Mr. Barnstaple-nek egy jegyzőkönyvből kitépett papírlapot nyújtott át. Mr. Catskill írta.

- Nincs fészülködés, Barnaby. Segít Ridleynek a reggeli elkészítésében. Ebéd és uzsonnában is. Idő és étlap kiakasztva. Eltakarítás, elmosás. Különben Hunker hadnagynak szolgálatára. Vegyi laboratóriumban segédkezik bombagyártási kísérleteknél. Laboratóriumot tisztán tartja.

- Hát ez a maga dolga - vélte Penk. - Ridley már várja.

- Jól van - felelt Mr. Barnstaple és felkelt. Nem lett volna okos dolog vitába bocsátkozni, mikor ügyis szökni akar. Átment a bekötözött fejű Ridleyhez. Igen ügyesen állítottak össze egy világháború-mintára készült hadiebédet.

A villamoskészülék hangja valamennyiöket reggelire szólította fél hétkor. A férfiakat Mr. Catskill elvonultatta maga előtt. Mr. Dupont mint szárnysegéde állott mellette. Mr. Hunker kicsit távolabbra tőlük szemlélte a terepet. Mr. Burleigh kivételével - ő a polgári főhatalom volt Utópiában - valamennyinek megvolt a maga rendeltetése. Mr. Burleigh-nek azt is megengedték, hogy ágyban maradjon. Miss Greeta és Lady Stella az udvar napos sarkában ültek és zászlót varrtak. Kék zászlót akartak fehér csillaggal; nem igen hasonlított semmiféle létező nemzetiségű zászlóhoz. Nem akarták megsérteni senkinek a nemzetiségi érzelmeit. Ez a Földlakók Népszövetségének zászlaja volt.

Szemle után a kis csoport valamennyi tagja elhelyezkedett állásában, nekilátott munkájának. Mr. Dupont átvette a vezényletet; Mr. Catskill, aki egész éjjel virrasztott, nyugovóra tért. Megvolt benne az a napóleoni jó szokás, hogy tudott egy-két órára elaludni a napnak bármely szakában.

Mr. Penk a kastély ormára ment fel, hogy széttekintsen.

Egypár pillanatnyi szabadsága volt Mr. Barnstaple-nek, mikor elkészült Ridleyvel és mielőtt Mr. Hunker rendelkezésére állt volna. Ezt az időt arra használta fel, hogy alaposan szemügyre vegye a kastély lejtőinek formáját, rajzát. S mialatt ott állott és az alkalmas utat kereste, amelyen keresztül alkonyatkor elillanhasson, aeroplán jelent meg a szirkastély fölött és lassan leereszkedett a lejtőre. Két utópiai szállott ki; darabig a pilótával váltottak szót, aztán a Földlakók felé fordultak.

A villamos szerkezet egy kis jele kihívta Mr. Catskillt; éppen oda, ahonnan Mr. Barnstaple tartotta terepszemléljét. Tábori messzelátót vett elő, úgy vizsgálta a közeledő alakokat.

- Serpentine és Cédrus. - Letette a látcsövet. - Egyedül jönnek. No jó!

Megfordult és a kezével intett Penknek, aki két rövid jellel felelt. Megszólalt az elektromos készülék. Ez a gyülekezés jele.

Az Egyesült Hatalmak az udvaron csoportosultak; igen szépen fegyelmezett rajvonalba állottak fel.

Mr. Catskill elment Barnstaple mellett, de úgy, hogy nem is látszott észrevenni. Mr. Hunker, Mr. Dupont és a többi vitéz mellé állt és ő kioktatta őket az eljövendő válságos percekre készült terveiről. Mr. Barnstaple nem hallotta, hogy mit mond. Kelletlenül látta, mint veri

össze képzelt sarkantyúját mindenik legény, miután felvette a parancsot a «kapitány»-tól. Aztán valamennyi elfoglalta a kijelölt helyet.

Egy sor elkopott kőlépcső az udvartól addig a boltívig vezetett, amely eltakarta, betetőzte a lejtőt. Ridley és Mush jobbra a lépcsőkön foglaltak állást. Úgy állottak fel, hogy az alulról jövők ne láthassák őket. Balra Amerton atya és Mr. Hunker rejtőztek el. Mr. Barnstaple észrevette, hogy Amerton atyát egy darab kötéllel szerelték fel; kutató szeme Mr. Mush-t fedezte fel, aki pisztolyt szorongatott, amit hamar elrejtett a zsebében. Lord Barralonga egy darabbal Mr. Mush fölött állt. Ő is revolvert szorongatott. A lépcső fejénél Mr. Catskill állt, revolverrel kezében. A szirtkastély felé fordult; egy darabig Penk helyzetét vizsgálgatta, aztán leküldte őt a többiekhez. Mr. Dupontnál hatalmas asztalláb volt; ő Mr. Catskill jobbára áll.

Egy darabig úgy vizsgálgatta Mr. Barnstaple ezeket a dolgokat, hogy fel se fogta a valódi értelmüket. Aztán a pillantása a kuporgó alakoktól a két gyanútlan utópiaira esett... Feleszmélt, rájött arra, hogy pár pillanat múlva Serpentine és Cédrus az orozók kezén lesznek...

Cselekedni kellett. Pedig az ő élete szemlélődő, inkább bírálatra berendezkedett élet volt, amiben a határozott cselekvésnek nem jutott tere.

Érezte, hogy erősen remeg.

3.

Még ezekben a sorsdöntő utolsó pillanatokban is valami eszmei kiutat keresett. Felemelte az egyik karját.

- Hahó! - kiáltotta. Mintha fönt a Földlakóknak kiáltana, de egyúttal a közeledő utópiaiaknak is. Senki se vette észre sem a mozdulatát, sem az adott jelt.

Aztán az akarata hirtelen keresztültörte magát az akadályokon. Nem szabad, hogy Serpentine-t és Cédrust lefogják. Csodálkozott, undorodott a saját habozásán. Természetes, hogy nem szabad engednie! Ezt a gonosz ostobaságot meg kell akadályoznia! Négy szökkenéssel az alagsor fölött volt és onnan hangosan és tisztán lekiáltott:

- Baj van! - Majd újra: - Baj van! Baj van!

Hallotta Catskill meglepett káromkodását és azt is, amint közvetlenül a füle mellett golyó süvített el.

Serpentine megállott és felpillantott. Megérintette Cédrus karját és felmutatott.

- Ezek a Földlakók el akarják fogni önöket! Ne jöjjenek! Baj van... Veszedelem!... - Mr. Barnstaple a karjával integetett és ismét hallotta a Mr. Catskill golyóit elsüvíteni a füle mellett: - Prr... srrr...

Serpentine és Cédrus - lassan és habozva - visszafordultak.

Pillanatig Mr. Catskill nem tudta, mit csináljon. Aztán leugrott a lépcsőfokról.

- Utánuk! Fogjátok le őket!! Jertek!

- Menjenek vissza! - kiáltott Mr. Barnstaple az utópiaiakra. - Menjenek vissza! Gyorsan, gyorsan!

Lábdobogás föntről; az a nyolc ember, aki a Földi Hatalmat képviseli Utópiában, dobogva, rohanva, dübörögve rohant a két csodálkozó utópiai felé. Mr. Mush vezetett; mögötte Ridley; a revolverét előreszegezte, úgy ordított; mindjárt utána Mr. Dupont. Amerton atya zárta be a menetet a kötelével.

- Menjenek vissza! - kiáltott Mr. Barnstaple meg-megtörő hangon.

S tovább ordított, nézett kábán, a kezét tördelte.

A pilóta lesietett a lejtőről Serpentine és Cédrus védelmére. Fent a kék levegőégből, két másik aeroplán körvonala bontakozott ki.

A két utópiai nem sietett vissza. Pár pillanat alatt az üldözők körülvették őket. Hunker, Ridley és Mush vezettek. Mr. Dupont a botját rázta és azon igyekezett, hogy a két utópiai és a pilóta közé kerüljön. Mr. Catskill és Penk kicsit hátramaradtak; Barralonga mintegy tíz yardnyira maradt vissza; Amerton atya is hátramaradt, hogy a kötelét újra összefogja.

Pillanatnyi - látszólagos - eszmecsere következett; Serpentine egy mozdulatot tett előre, mintegy megragadni készült Hunkert. Pisztoly dördült; aztán egy másik; háromszor egymás után lőttek.

- Úristen! - kiáltott Mr. Barnstaple, mikor látta, hogy Serpentine felemeli a két karját s hátrarogy; aztán Cédrus megragadta Mr. Mush-t és a levegőbe emelte; odavágta Mr. Catskill és Penk elé; mind a hárman felismerhetetlen tömeg alakjában gurultak végig a lejtőn. Vad ordítással vetette magát Mr. Dupont Cédrusra, de nem volt elég gyors. A golyója célt tévesztett; Cédrus kivédte a csapást. A lábát megvetette, Mr. Dupont-t megragadta egyik lábánál, földobta, megforgatta, akár a nyulat, s aztán nekilódította Mr. Hunkernek.

Barralonga lord visszalépett, lövöldözni kezdett a közelgő pilótára.

A karok és lábak tömkelege újra három külön testté vált ott lenn a földön. Mr. Catskill is, vezényszókat ordítva. Cédrusra akarta vetni magát. Penk, Mush - nemsokára Hunker és Dupont követték. Úgy csüggték Cédruson, mint ebek a vadon. Időről-időre az utópiai lerázta magáról őket. Amerton atya tehetetlenül csapkodott a kötelével.

Mr. Barnstaple figyelmét egy pillanatig lekötötte a Cédrus körül folytatott küzdelem; aztán látta, mint rohan alá a lejtőn egy csomó újonnan érkezett utópiai társaik segítségére... Két másik repülőgép kötött ki.

Mr. Catskill az erősítő csapatok érkezését majdnem olyan hamar pillantotta meg, mint Mr. Barnstaple. Torkaszakadtából ordítani kezdett:

- Vissza! Fel a szirtre! - A Földlakók leváltak a magas, kipirult alakról; darabig haboztak, aztán visszafelé indultak - később szaladtak - a szirtkastélyba.

Ridley akkor megfordult és egy határozott lövéssel Cédrust vette célba, aki a melléhez kapott és ülő helyzetbe bukott.

A Földlakók egész a lépcső aljáig sorakoztak vissza. Onnan az ívbolt alatt fel a kastélyba. Ott összekúszált, zagyva csoportban álltak meg. Ötven yarddal messzibb csendesen feküdt Serpentine; a pilóta, akit Barralonga lord lőtt le, hörgött; Cédrus felült, a melle teli vérral és a hátát tapogatta. Öt utópiai sietett a segítségükre.

- Mit jelent a lövöldözés? - kérdezte hirtelen Lady Stella, Mr. Barnstaple könyöke mögött felbukkanva.

- Megfogták a túszoikat? - kérdezte Miss Greeta Grey.

- Nohát, becsületistenemre... Mr. Burleigh kimerészkedett a kastélyból - ennek nem szabadott volna megtörténnie! Ki csinálta ezt a - marhaságot, Lady Stella?

- Pedig én kiáltottam rájuk! - nyögött Mr. Barnstaple.

- Ki-ál-tott rájuk? - kérdezte hitetlenül Mr. Burleigh.

- Árulásra nem voltam berendezve - hallatszott Mr. Catskill rekedt, vészes hangja, amint kibukkant az alagsor alól.

Néhány pillanatig Mr. Barnstaple nem igyekezett azon, hogy a veszedelemből meneküljön. Mindig biztosságban tudta az életét. Úgy volt vele, mint majdnem minden civilizált ember: a hirtelen felbukkanó személyes veszedelem érthetetlen, megfoghatatlan volt előtte; megdermesztette. Vérmérsékleténél, nevelésénél fogva inkább csak nézője volt minden dolgoknak. Úgy állott most ott, magábamerülve: nagy, reménytelen tragédia központjaként. Elkésett a menekülés gondolatával; már a gondolat majdnem bocsánatkérőn, tehetetlenül lett úrrá rajta.

- Az árulót lelövök - mondta hangosan. - Árulókat lelőnek.

Amott fönn, az a híd, ni! Ott keresztülszaladhatna gyorsan - még eléri, ha siet! Ha nagyon siet... ha gyorsabb emezeknél! Nem akart megugrani; ahhoz túlokos volt; és úgyis rögtön a sarkában volnának. Csak úgy, könnyedén, mint aki sétál, megindult a fal mellett, el Mr. Burleigh előtt, aki maga is túlságosan civilizált ember volt ahhoz, hogy közbelépjen. Aztán megállott egy pillanatra, hogy áttekintse a helyzetet. Catskill őrszemeket állított a kapukhoz; talán nem vette tudomásul a kis hidat és azt hitte, hogy Mr. Barnstaple úgyis ki van neki szolgáltatva. Odalenn a lejtőn az utópiaiak felszedték halottaikat, sebesültjeiket.

Mr. Barnstaple úgy haladt le a lépcsőkön, mintha mély gondolatokba volna merülve; a keze a nadrágzsebében. Aztán lefelé a tekervényes lépcsőn... oda, ahol az őrszobaféle van felállítva. Mihelyt láttávolon kívül esett, elkezdett nagyon gyorsan gondolkodni, mozogni.

Meglepő volt ez az őrszoba! Öt ajtaja, mindenik ajtó, annak az egynek a kivételével, amelyiken jött, lefelé vezetett a lépcsősorra. Egyik ajtóban bőröndök egymásra halmozva. Három közül választhatott. Egyiktől a másikhoz rohant; mindhárom ajtót nyitva hagyta. Egy darabig habozva áll meg az egyiknél, mert letről léghuzamot érzett. Ez alighanem azt jelenti, hogy az út levezet a szirt lábához... mert hát honnan jön a léghuzam?

Ugyan vajjon becsukja-e a nyitvahagyott ajtókat? Nem! Hadd maradjanak csak mind nyitva!

Lépteket hallott; valaki jött le az erődítményből. Mr. Barnstaple halkán, gyorsan repült le a lépcsőkön s egy fordulónál megállott. De aztán meg kellett fordulnia; hallgatózott.

- Ez az ajtó vezet a hídhöz, Sir! - hallotta maga mögött Ridley kiáltását. Majd Catskill hangja: - Ez lesz a tarpéji szikla! - s újra Barralunga: - Ez az! Igaz! Minek pazarolni a municiót? Biztos, hogy a hídhöz vezet, Ridley?

A lábdübörgés elhalt, lefelé rohantak, a másik lépcsőjáraton.

- Ez aztán a megkönnyebbülés! - suttogott Mr. Barnstaple.

De rögtön rájön a rémület is.

Bekerítették! Kelepcébe csalták! Ugyanaz a lépcső, amelyen lesiettek, a híd felé vezetett!

Ezek biztosan lemennek egész a hídig, s mikor látják, hogy ő nincs ott és nincs az ellenkező oldalon se, akkor visszajönnek, nehogy akármelyik oldalon is szabadulhasson. Biztos, hogy elzárnak előtte minden kijáratot, akár úgy, hogy nem lel kiutat, akár úgy, hogy őrt állítanak; aztán visszajönnek és vadásznak rá tovább.

Mit is mondott csak Catskill? A tarpéji orom?...

De hisz ez rémes!

Élve nem kerül a kezeik közé...

Viaskodik majd, mint a sarokba szorult patkány; arra kényszeríti őket, hogy lőjenek...

Továbbhaladt lefelé a lépcsőn. Sötét kezdett lenni; majd újra nagyon világos. Rendes, nagy pincében végződött a sok lépcső; ez valaha fegyvertár vagy kamra lehetett. Két sziklába vágott ablak világított. Most élelmiszer állt benne. Egyik oldalán csupa fiaskószerű üveg, amelyekben alighanem utópai bort tartottak. A másik oldalon aranylevélbe csomagolt étel, bőrönd, tartány. Egyik üveget felemelte. Kemény, erős, nehéz dolog volt. Hátha barrikádot emelne a bőröndökből, csomagokból? Hátha a palackokat egyenkint vágná az üldözői fejéhez? Az üveg meg a bor belevágódna az agyvelejükbe!... Idő kellene azonban ahhoz, hogy a gátat feltorlaszolja... Három hatalmas palackot a kijáráshoz cipelt; mert ott jól a keze ügyébe estek. Aztán más jutott eszébe és kitekintett az ablakon.

Darabig hallgatózott. Felülről egy hangot se hallott. Az ablakmélyedésbe kúszott, egész addig, amíg kitekinthetett. Itt a szirt majdnem meredek, egész merőleges sík, olyan nyílegyenes, hogy akár beleköphetett volna az ezerötszáz lábnyira alatta sustorgó szakadékba. S mert olyan nyílegyenes volt az a fal, a híd mintegy húsz-harminc yardnyira került Mr. Barnstaple alá. Felülről a nyílástól számítva. A híd túlsó végében - egész kicsinynek látszott - megjelent Mr. Catskill. Mr. Barnstaple gyorsan visszahúzta a fejét. Aztán óvatosan újra kifelé tekintett. Már nem látta Mr. Catskilt. Valószínűleg visszafelé jön...

No, dologra! Nincs veszítenivaló idő!

Fiatalabb korában, amikor a világháború nem tette drágává és kényelmetlenné az utazást, Mr. Barnstaple sokat utazgatott a legmeredekebb svájci hegyek közt. Volt Cumberlandban és volt Walesben is. A hozzá legközelebb eső szirtet most alapos szakértelemmel vizsgálta meg. A szirt majdnem derékszögben elhajló darabokból volt alkotva. Csupa kristályos ér futotta be az egészet. Ez az érzet jobban megérezte az időjárást, mint a sziklatömbök, úgy, hogy az érzet lepergése után merőleges utacsók támadtak. Egy kis szerencsével le lehet kúszni ezen a falon a híd felé!

S még ennél is jobb eszméje támadt. A szirtfronton könnyen lekúszhatik az első hasadékig; ott összehúzódik és bevárja, míg a Földlakók átkutatták a pincét. S ha átkutatták, visszakúszhatik oda. Még ha kitekintenek is az ablakon, akkor se látják. Még ha ujjnyomokat hagy maga után, akkor is csak arra következtethetnek, hogy kiugrott vagy alábukott a forrongó zuhatagba, amely a szirtkastélyt veszi körül. Node ez esetleg lassú munka... És elválna a fegyvereitől, a hatalmas palackoktól...

Mégis, az elrejtőzés eszméje kerítette lassan hatalmába. Nagyon óvatosan kimászott az ablakból. Támaszt keresett a lábának; a kezével is kapaszkodott s utat igyekezett törni rejtékhelyéig.

De váratlan nehézségek merültek fel. Nem volt mibe belekapaszkodnia. Egészen a sziklához símult; megfeszítette a lábát s darabig egész csöndben, ebben a helyzetben maradt.

Mikor a gyöngébb, bomladozó kéregbe kapaszkodott, az nagy robajjal morzsolódott szét a keze között. Szerencsére a másik kezével és a jobblábjával még támaszkodhatott. A guruló kristályszemek végiggörögtek a szirt meredek oldalán, recsegték, ropogtak. Mr. Barnstaple szinte megmerevedett.

- Nagyon rossz formában vagyok - suttozta. - Erősen rossz formába kerültem!

Mozdulatlanul nyomakodott a sziklához; már imádkozott.

Aztán tovább tapogatott.

Már a sarkában volt a rejtékhelynek, mikor gyöngé hangot hallott az ablak felől, honnan kikúszott. Ridley lassan, óvatosan dugta ki a fejét. Vörös, vad szeme kiviláglott a kötése alól.

Előszörre meg se látta Mr. Barnstaple-t.

- Nincs itt! Hejjes! - és visszahajlott.

Mr. Barnstaple kivehetetlen hangokat hallott.

Valami érthetetlen ösztön arra kényszerítette, hogy ne mozduljon, bár most már könnyen elérhette volna a rejtekhelyet, még mielőtt a revolverrel felfegyverkezett Mr. Catskill a fejét kidugja.

Egynéhány másodpercig némán meredtek egymásra ketten.

- Jöjjön vissza vagy lövök; - szólt Mr. Catskill kicsit bizonytalanul.

- Lőjön! - felelt Mr. Barnstaple pillanatnyi meggondolás után.

Mr. Catskill kidugta a fejét és letekintett a kék mélységbe.

- Nincs rá szükség - felelt. - Kímélnünk kell a golyót.

- Persze, nincs hozzá gyomra - felelt Mr. Barnstaple.

- No, nem egészen...

- Nem egészen... Hiszen alapjában véve maga civilizált ember...

Mr. Catskill sötét arccal, de nem ellenségesen pillantott le rá.

- A képzelőtehetsége az rendben van - folytatta Mr. Barnstaple. - Ott a baj, hogy a nevelését hibázták el. Mi hiányzik magánál? Azt hiszem, Kipling a hatalmába kerítette. Tele van az esze birodalommal, angol-szász nemzetiséggel meg cserkész-tempókkal... Ha engem is Etonban neveltek volna, azt hiszem, azzá lettem volna, ami maga.

- Harrow...

- Az a legkomiszabb nyilvános iskola. Ronda hely, ahol a fiúk titokban festik magukat. Kitalálhattam volna. Különös, hogy azért én nem haragszom magára. Ha tisztességes légkörben nevelkedik, egész más ember lett volna magából. Ha például én lettem volna a mestere... No, késő.

- Késő. - Mr. Catskill felcacagott s bepillantott a mélységbe.

Mr. Barnstaple az egyik lábával a rekesz felé tapogatózott.

- Ne mozduljon. Nem lövök.

Belülről egy hang - alighanem Barralunga lordé - azt indítványozta, hogy gurítsanak rá követ. Másik hang - valószínűleg a Ridleyé - durván helyeselte az eszmét.

- Nem a szükséges törvénykezés mellőzésével! - felelt vissza a vállán keresztül Mr. Catskill. Az arca mozdulatlan volt, de Mr. Barnstaple agyát az a fantasztikus gondolat kerítette hatalmába, hogy Mr. Catskill nem szeretné, ha őt megölnék. Úgy látszik, meggondolta a dolgot; talán Mr. Barnstaple-t az utópiaiakhoz akarja küldeni?... Valami kiegyezést keres velük?

- Ki akarjuk előbb hallgatni, Sir - Jelenjen meg köztünk.

Aztán beszívta az ajkát; gondolkodott.

- A bíróság egyszeribe összeül. - Apró barna szeme nagyon gyorsan tekintette át a Mr. Barnstaple helyzetét. - Sok időt nem fogunk veszíteni. És nem igen kételkedem az ítéletben. Halálra fogjuk ítélni. Igenis, Sir. Nem hiszem, hogy negyedóránál több telne el, mielőtt sorsa beteljesül.

Felpillantott a szirtoromra.

- Meg fogjuk kövezni.

- *Moriturus te saluto!* - Mr. Barnstaple szellemes megjegyzést akart tenni. - Ha megengedi, kicsit kényelmesebb helyzetet keresek.

Mr. Catskill keményen szemmeltartotta.

- Én nem voltam rosszakarattal maga iránt - folytatta Mr. Barnstaple. - Ha én lettem volna a tanítója, másképp ütöttek volna ki itt a dolgok. Köszönöm a negyedórát... És ha véletlenül...

- Úgy van.

Megértették egymást.

Mikor végre Mr. Barnstaple bekúszott a rekeszbe, látta, hogy Mr. Catskill utána nyújtja a nyakát s messziről hallotta Barralunga lord hangját, aki azt mondta, hogy a szükséges köveket azonnal meg kell szerezni.

6.

Az emberi kedély hullámvásárait kifürkészni lehetetlen.

Kétségbeeséséből Mr. Barnstaple egyszerre derűs kedvébe csapott át. Első rémülete attól a gondolattól, hogy kúsznia kell ezen a szörnyű meredélyen, egyszerre elpárolgott és helyét gyerekes öröm foglalta el. Elmult a rögtöni haláltól való félelem. Már tetszett neki a kaland; már örült neki; egyáltalán nem törődött a kimenetelével.

Egész jól is ment minden, amíg a pillér sarkáig nem ért. Bár az alsó karja már nagyon fájt, folytatta a kúszást. Akkor hirtelen feltűnt előtte a híd. De az ér, ahol kúszott, egyáltalán nem a hídhöz vezetett! Jó harminc lábbal alatta volt. Ennél a felfedezésnél élénken sajnálni kezdte, hogy nem maradt a pincében és nem vívta ki ott a palackokkal szabadságát.

Egy darab ideig bizonytalanul forgolódott; a karja mindjobban fájt.

Tétlenségéből elvonuló árnyék zavarta fel: mindjárt mellette gyorsröptű madárárny képe jelent meg a sziklán. Az árnyék vissza-visszatért. Megdöbbsent. Ha az a madár érte jön... ha miatta kereng ott... Emlékezett egy hasonló történetre... No mindegy.

Aztán dübörgést hallott a feje fölött... mindjárt fölötte egy kis kiszögellő csúcsba tört bele az utánahajított szikladarab. Amiből aztán arra következtetett, hogy a bíróság meghozta az ítéletét, mégpedig gyorsabban, mint amennyi időt Mr. Catskill engedélyezett. Aztán arra is következtetett, hogy valószínűleg látják fölülről. Lázasan igyekezett kúszni a folyóárhoz védő, betetőző oszlopok menedéke alá.

Itt a leereszkedés nehéz volt; de ha az ember lejjebb ért, a dolog sokkal simábban, könnyebben ment. Odalenn lépcsőféle tátongett; fölülről védve volt ez is és egy ember kényelmesen előrekúszhatott rajta. Ott majd megpihentetheti a karját. Már nem látták a Földlakók; nem is érheték el.

A menedék végén víz csöpögött. Ivott; de már meg is éhezett és most sajnálni kezdte, hogy nem hozott magával élelmet a pincéből. Ugyan mért is nem hozott el egyet azokból az arany-

levelekkel kirakott dobozokból? Mért nem vágott zsebre egy kis üveg bort? Milyen jót tenne most egy korty bor! No, nem is jó rágondolni. Jó darabig támaszkodott neki a pompás menedéknek. A lába alatt kéménynyílást fedezett fel. Szorgalmasan vizsgálgni kezdte. Hisz ezen le lehet kúszni! Nagyon simák az oldalai! Könnyen menne a dolog, ha az egyik sima oldalnak támasztaná a hátát, az ellenkező oldalnak a lábát.

A karkötőórájára pillantott. Még nem volt reggeli kilenc óra se... Lehetett úgy tíz perccel kilenc óra előtt. Ridley már fél hatkor szólította őt. Fél hétkor már a reggelit osztogatta oda-fönn az udvarban. Nyolc óra lehetett, mikor Serpentine és Cédrus megjelentek. Alig tíz perc alatt ölték meg Serpentine-t. Aztán a küzdelem... a szökés... Milyen gyorsan történt minden!

Most még előtte van az egész nap. Majd lejjebb ereszkedik fél tízkor. Addig kicsit pihen... Hisz az lehetetlen, hogy már most megéhezett volna!...

De kúszott már újra - még fél tíz előtt. Úgy száz lábnyi mélységig könnyen ment a dolog. Aztán - majdnem láthatatlanul - a kéményszerű cső, csatorna szélesbedett. Hanem ezt csak akkor vette észre, mikor már erősen csúszott lefelé. Küzdött a csúszás ellen - de mind csak csúszott tovább - tovább, majdnem húsz lábnyra. Aztán újabb tizet esett; egy sziklára ütődött, amely mélyedést alkotott, sokkal nagyobb, mint a fenti mélyedés. Jól megütötte magát; gurulni kezdett, de szerencsére befelé gurult. Komoly sebesülése nem történt. - A szerencse vele van! - gondolta.

Egy darabig újra pihent. Aztán, abban a reményben, hogy majd rendbe jön minden, körülnézett új menedékhelyén. S majdnem hitetlenül vette észre, hogy a kéményszerű nyílás, amelyen eddig jött, innen kezdve járhatatlan. Ez itten bizony egy egyenes, símafalú vájt szikla. Hat láb széles és legalább is húsz láb mély. Akár egyenesen beleugorhatik; de lekúszni ezen ugyan nem lehet. El se bírta hinni; hisz ez túlságosan bolond dolog! Nevetett; mint ahogy akkor nevet az ember, ha az édesanyja nem ismer rá egy napi távollét után.

Aztán már nem nevetett.

Újra, alaposan szemügyre vette az egész dolgot. Körültapogatta a sima sziklát.

- De hisz ez abszurdum! - s kiütött rajta a hideg verejték. Mert nem volt kiút ebből a sarkocs-kából, ahová akkora fáradtsággal dolgozta be magát! Innen vissza nem mehet, de előre se! Elfogták. A szerencséje elhagyta.

7.

Már tizenkettő felé - a karkötőórája ennyit mutatott - Mr. Barnstaple úgy ült a «rejtekhelyén», mint a kifáradt, rokkant katona. Mint ahogy karosszékeben pihen a gyógyíthatatlan beteg, kínja csökkenésének egy rövidke percében. Semmi dolga, semmi reménye többé. Tízezer esély közt nem volt egy sem arra, hogy valami történjék vele... semmi, ami által kimene-külhetne ebből a kelepceből, amelybe akkora bajjal férközött be. Hátulról ugyan csöpögött víz valahonnan, de élelem sehol... s miből igyon? Hacsak nem veti magát az árokban mélyen alatta háborgó vízbe... Lehet, hogy éjjel hideg az a víz, de azért meg nem ölné...

Lám, hát ide került a londoni újságíró; ide került a sydenhami családapa?

Furcsa egy kaland ez... a «Sárga Veszedelem» utasának a kalandja: Camberwell, Victoria, Hounslow, Slough, - Utópia, a paradicsom. Ezernyi varázslatos és csábító látvány - az igazi boldogság és rend országa... Aztán az a hosszú, hosszú repülés félvilágon keresztül... S ím: a halál.

Az a gondolat, hogy halálugrással vessen véget szenvedéseinek, nem igen férközött közel hozzá. Majd itt marad szépen és átszenvedi azt, ami ki van rá szabva mindvégig. S alig háromszáz yardnyira tőle... a Földlakók, társai... Azok is kiszolgáltatva a sorsuknak... Csodálatos volt. Mindennapi volt...

De hát utóvégre... hiszen csak ide ér vagy ehhez hasonló útra tér minden ember!

Előbb-utóbb mindenki lefekszik és csak így szenved; gondolkodik, gondolkodik lázasan, aztán már csak úgy gyöngén... majd halkan kialszik a gondolat - elhamvad a szikra.

S végül is - gondolta - jobb, ha így hal meg az ember, jobb ez, mint a gyors halál... Érdemes így szembekerülni a halállal; ideje bőven van az embernek, hogy sajátkezűleg tegyen pontot az élete végére. Átgondolhatja az egész életet; hogyan is volt, hogy is lehetett volna; áttekintheti - átgondolhatja itt olyan lezártan és teljesen, mint ahogyan csak az kerül szembe a dolgokkal, már nem lehet segíteni.

A kedélye most tiszta és nyugodt volt, olyan tiszta, mint a derűs téli égbolt. Bizonyos, hogy most már csak szenvedés vár rá, de nem hinné, hogy ez a szenvedés olyan elviselhetetlen lenne. Ha elviselhetetlenné válik, odalenn ásít a mélység. Ez a sziklaüreg tulajdonképpen kellemesebb sok halálos ágynál; hiszen olyan rémes a betegágy! És éhenhalni: nem olyan rettenetes az, mint egyéb kór. A kinok ugyan elég keservesek a harmadik napon, de hiszen elgyengül az ember és nem is igen érez. Mégse olyan keserves, mint némely agyláz vagy gonoszabb kór, magányos halál. Dehát nem olyan magányos az ember odahaza is, a halálos ágyán? Jönnek-mennek körülötte; «szegény», - mondják de nem sokat ér a beszédjük... mit is érhet?... Megy az ember a magányos útján; múlik a beszéd, a mozdulat, - vele a beszéd után, a mozgás után való vágyakozás is... Már úgyse hall hangokat...

Mr. Barnstaple-nél fiatalabb ember talán rettenetesnek találta volna ezt a helyzetet itt a szakadék mélyén. De Mr. Barnstaple már túl volt az emberi társadalom felől táplált illúziókon. Szeretett volna ugyan a fiaival egy-két szót váltani még; szerette volna a feleségét kicsit felderíteni, de ezek a vágyak is inkább voltak érzelműek, mint valóságosak. Ha beszélni kellett a fiúkkal, mindig félénkké változott. Mikor a gyerekek már egyéniségekké váltak, átveztek a serdülés korán, mindig úgy érezte, hogy a bizalmas szó erőszakos beavatkozás az ő részéről; erőszakos beavatkozás abbéli jogukba, hogy maguk járkák meg útjukat. S érezte, vele szemben a gyerekek is félénkek, védekezőn félénkek. Lehet, hogy később a fiai visszatérnek majd hozzá... ezt a «későbbet», úgy látszik, nem éri meg. Mégis azt az egyet szerette volna, ha megtudják, mi történt vele. Úgy bántotta a dolog! Igazolta volna a fiúk szemében; jó hatással lett volna talán a jellemükre is, ha nem fogják hinni, - mint ahogy majdnem *kellene* hinniök - hogy megszökött tőlük, hogy elzüllött vagy rossz társaságba keveredett; hogy megölték. És akkor gyötrődnének és szégyelnék magukat, ok nélkül, vagy talán költségekbe verik magukat, hogy felleljék, amiért szintén kár lenne.

Az embernek meg kell halni. Haltak meg már úgy elegen, mint ahogy ő fog most meghalni, szakadékok mélyén, sötét pincékben, elhagyott szigetre kivetve, eltévedve Ausztrália rengetegekben, börtön fenekén vesztükre hagyva. Jó így meghalni, nagy félelmek, bajok, bántódás nélkül. Azokra az ember-miriádokra gondolt, kiket a rómaiak keresztre feszítettek, - nyolc vagy tízezer volt a Spartacus serege, melyet ily módon öltek meg a Via Appia hosszában? - arra a rengeteg szegény négerre, aki láncon pusztult éhen és hasonló halálok végtelen sokaságára. Ifjú kedélyeknek, ifjú képzelet előtt borzalmas az ilyen halál; sokkal borzalmasabb elgondolásban, mint a valóságban. Az egész valamivel több, - kicsit kevesebb fájdalom dolga - de Isten nem pazarolja a fájdalmat. Kereszt, kerék, villamosszék vagy betegágy, de áll: *meghalsz és elvégeztetett*.

Kellemes volt, hogy ilyen szép nyugodtan lehet elgondolni mindezt. Jó, mikor az ember ilyen menthetetlen és nem érez kétségbeesést. Mr. Barnstaple csodálkozott azon, hogy milyen keveset törődik vele most, mikor szemtől-szembe került a minden dolgok végével, hogy vajjon halhatatlan-e vagy sem. El volt készülve arra is, hogy netalán halhatatlan vagy legalább nem szűnik meg a halállal, egészben vagy részben. Nevetséges lett volna, ha dogmatikussá válik és azt állítja, hogy egy része, valami halvány emlékezése öntudatának, sőt mi több, akaratvilágának fennmarad valami módon. Hanem lehetetlen elképzelni, hogy ez mikép történhetnék. Elképzelhetetlen volt. Felfoghatatlan volt. Nem félt ugyan attól a folytatólagosságtól. Nem gondolt a büntetés, a kegyetlenség lehetőségeire. Sokszor tűnt fel úgy előtte, hogy a mindenség nagyon gondatlanul van összeróva; azt azonban sohse hitte, hogy az egész egy rossz-akaratú hülyének a munkája. Véghetetlen gondatlanságot, de nem egy mindent uralkodva átható kegyetlenséget talált benne. Ő maga olyan volt, amilyen volt, gyöngé és korlátolt és néha együgyű, de ezek a hibák magukban viselik büntetésüket.

Aztán már nem is gondolt a saját halálára. Elkezdett gondolkodni az életről általában, hogy milyen alacsony szinten mozog s minő magasra tör! Keserűen bánta, hogy nem látott többet ebből a szépséges Utópiából; pedig olyan szép eszményképe ez az ország annak, amivé a mi világunk is lehet. Nagyon bátorító látvány, hogy az emberiség álmaait és eszményképeit igazolja a megvalósulás, de szomorú, hogy elvették tőle az egész látományt, amikor még alig pillantott bele. Kérdéseket tett fel, amelyekre nem kaphatott feleletet - kérdéseket gazdasági életre, szerelemre, általános életküzdelemre vonatkozóan. Mindegy, örült, hogy legalább ennyit látott. Jó volt így megtisztulni ebben a látományban és hogy így mindenestül kitéphette magát Mr. Peeve iszonyatos reménytelenségéből; és hogy újra élet költözött belé egy szebb jövő látására.

Az 1921. év szenvedései, harcai és nyugtalansága egy olyan világnak volt a láza, kórja, amely a kór ellen nem volt beoltva. Majd kiforr a Földön is, ha elérkezik az idő, a Zűrzavarok Kora; hála legyen bizonyos, az emberi nem vérében derengő és megtörhetetlen igazságérzetnek! A kőszirtes hegység egy mély üregében összegubbaszkodva, - körülötte, fölötte el nem érhető mélységek és magasságok - a fázós, éhes és nyomorult, furcsa észjárású Mr. Barnstaple-nek mégis nagy vigasztalására volt ez.

És minő nyomorúságos magatartással feleltek ő és földi társai az Utópiában észlelt csodákra, lehetőségekre! Senki se tartotta vissza erős kézzel Mr. Catskill gyerekes képzelődéseinek valóraválását, társainak brutális gonoszságát. Milyen nagyszerűen játszotta meg Amerton atya a cselszövő, gyűlölködő, üldöző, bajcsináló, vizályt szító pap szerepét! Milyen keservesen gyöngé és erkölcstelen, becsület nélkül való volt Mr. Burleigh - s ő maga se sokkal különb! Mindent gáncsolt, de mindig eredménytelen, gyöngé ellenállással! Micsoda intelligencia nélkül való nőstény szépség az a Miss Greeta Grey, megközelíthetetlen minden gondolat számára, ami kívül áll az ő saját, odaadó, engedő nőiségén! Lady Stella nemesebb anyag volt már, de benne sem lángolt a használni vágyás. A nők - gondolta - igen rosszul voltak képviselve ebben a véletlenül összeverődött expedícióban, az egyik léha, a másik haszontalan. A női nemnek ezek lennének igazi képviselői?

Mindez, amit ezek a Földlakók Utópiával terveztek, azt jelentette, hogy minél gyorsabban viasszorítanak ezt a világot a Zűrzavarok Korának rabságába, kegyetlenségeibe és rendetlenségeibe, amelyben maguk még szenvednek. Serpentine-t és Cédrust, a tudás hatalmának emberét, a gyógyítás mesterét túsokul akarták fogni s mikor ez nem sikerült, megölték vagy igyekeztek volna megölni őket.

Azon voltak, hogy Utópiát a Föld színvonalára süllyesszék, s bizony, ha csak némelyek balgaságán, rosszakarátán és gyengeségén múlik, akkor Utópia már a Föld. Utópiából az öreg

Föld lesz; a Földi Paradicsomkert - s majd porrá és rommá tiporják Catskilljei, Hunkerjei, Barralongái, Ridley-i, Dupontjai meg más effélék. A Földön se védi ki senki az ilyenek diadalmas rúgásait, hiába vinnyog Peeve, hiába száll ellenzékbe a nagyszerű Burleigh, s hiába az olyan számot sem tevő félcselekedetek, mint amilyen az ő tiltakozása. És az a néhány író és tanító - az általuk elért eredmények nyomot sem hagynak a jelenben.

Mr. Barnstaple most újra régi barátjára, a tanárra gondolt, aki olyan nagyon sokat dolgozott, olyan hamar tört le és olyan nyomorúságosan halt el. Egész életét Utópiának szentelte... Van-e még sok száz, ezer ilyen utópiai a földön? Micsoda bűvös csoda tartja őket fönn?

- Bár tudnék innen jelt adni nekik, hogy bátorítsam őket! - gondolta Mr. Barnstaple.

Mert ha való igaz, ha kelepcebe csalt állat módjára, nyomorultan pusztul is el itt, Utópia győzedelmeskedett és győzedelmeskedni fog. A küzdők, a farizeusok, az üldözök és a nagy hazafiak, a lincselők, a bojkottálók és a rövidlátó emberi gyűlölködés egész csürhéje utolsó háborúra indul s legyőzetik. Nem ismerik ezek a boldogságot még a saját életükben sem, indulatból indulatba sodródnak s kielégültségből kimerülésbe. Vállalkozásaik és sikereik, háborúik és győzelmeik - kilobbannak, elhamvadnak. Csak az igaz dolog izmosodik; győz az igaz, tiszta eszme, győz és tért nyer évről-évre, lassan, láthatatlanul, mint a gyémánt a föld nyomása alatt vagy mint a hajnal pirkad a reggelbe vesző orgia lámpásain.

Ugyan mi lesz ott fönn azzal a maroknyi emberrel? Hisz azoknak az élete még nagyobb veszedelemben forog, mint az övé, mert hisz hetek múlhatnak el, amíg ő itt kiadja lelkét. Azok nyíltan ellenszegültek Utópia hatalmának és bölcsességének; ennek a világnak szervezett rendje már valószínűleg hatalmába is kerítette őket. Valami oktan sajnálkozást érzett azon, hogy elárulta Catskillt. Most csak mosolygott azon a szenvedélyes meggyőződésén, mellyel hitte, hogyha Catskillnek sikerül elfogni túszeit, a Földlakók győzedelmeskednek. Ez a meggyőződése hajszolta tette. Mintha csak az ő gyöngé szavától függött volna, hogy ettől a veszedelemtől megóvja Utópiát! De hátha nem is lett volna ott egyáltalán? Hátha engedett volna egy belső sugallatnak és nem tagadja meg a közösséget Catskill seregével?

Eszébe jutott Cédrus, mint lódította el Mush-t, akár egy ölebet; maga elé idézte Serpentine magasságát, erejét és most már kételkedett, hogy ha törbecsálták volna is, vajjon bírtak volna-e ezzel a kettővel? Biz ott is csak revolverre került volna a dolog, mint a lejtőn és Catskill akkor nem fog túszt, akkor csak meggyilkol két embert.

Micsoda kimondhatatlan bárgyú dolog volt Catskill egész terve! Pedig nem volt semmivel bárgyúbb, mint a Catskill meg a Burleigh magatartása általában, s a világ többi államférfiáé, akik a Földön az utolsó néhány évben szerepeltek. A nagy háború világagóniája idején mintha kicsit közelebb került volna Utópia a Földhöz. Azoknak a rettenetes éveknek a fekete felhői és sűrű füstje közé furcsa remények fénye, új világ születését ígérő fénycsóva villózott. De jöttek a nemzetiségek, a pénz lángelméi, a papok és a nagy hazafiak és tönkreverték azokat a reményeket. Megbízta a régi mérgekben és nyavalyákban és a civilizált szellem gyöngé ellentállásában. Kielezték a fegyvereiket és asszonyaik serényen varrták a viszály zászlóit.

Egy időre megölték a reményt, de csak egy időre. De feltámad újra meg újra a Remény, az emberiség megváltója.

- Utópia győzni fog! - kiáltott Mr. Barnstaple s valami hangra figyelt fel, amit az előbb nem vett ki tisztán. Mintha valaki fúrná a sziklát körülötte; mintha hatalmas gép állt volna munkába. Itt-ott elhalkult, aztán újra hangosabbá vált, majd elveszett.

A gondolatai visszatértek a társaihoz. Remélte, hogy nem kerültek nagy bajba, nyomorúságba ott fönn. Különösen azt óhajtotta, hogy Lady Stellában tartsa fenn valami a bátorságot.

Nagyon aggódott Lady Stelláért. A többi csak hadd küzdjön magáért mindvégig. Valószínűleg vad és exotikus menekülési tervben fő a fejük Mr. Catskill elgondolása, utasítása, receptje szerint. Tétlen csak Mr. Burleigh marad, mert azt reméli, hogy majd csak akad az ő számára egy «gentlemen-like» kivezető út. S azt se nagyon bánja, ha nem akad. Amerton atya és Mush alighanem vallási rajongásba esnek, a többiek kicsit bosszankodnak ezen, talán lelki kábultságba esik tőle Lady Stella és Miss Greeta Grey. Penk, az talál bort a pincében...

Követni fogják létük törvényeit, csak olyan dolgokat csinálnak majd, amit a természetük, a szokásaik diktálnak nekik. Hát lehetséges másképp?

Mr. Barnstaple a metafizika áramlatába vetette magát...

Hirtelen azon kapta magát rajta, hogy a karkötőóráját lesi. Húsz perccel mult tizenkettő. Most mind gyakrabban kémlelt az órájára. Vagy talán, hogy az idő múlik lassabban?... Vajjon húzza-e fel az óráját vagy hagyja lejárni?... Kezdte érezni az éhséget. Pedig ez nem lehet igazi éhség; ez csak felszabadult képzeletének műve lehet.

NEGYPEDIK FEJEZET.

Vége a vesztegzárnak.

1.

Lassan, kelletlenül ébredt Mr. Barnstaple, azt álmodta, hogy szakács. A Reform Club híres szakácsa, Soyer. Csupa új ételeket talált fel és próbált ki. Csakhogy Álomország kellemes könnyedségű világában nemcsak Soyer volt, a szakács; volt ő rendkívül elmés utópiai biológus; sőt maga az Úristen is volt. Úgy, hogy nemcsak új ételeket talált föl, hanem új főzelékféléket is; azokhoz meg új húsokat. Különösen egy új pulykafajta érdekelt, - olyan Chateaubriand-féle - ez magában hordozta a finom, nehéz bifsztek és a könnyű pulykasült minden jó tulajdonságát. Hagymás gombamártást akart az egész hegyibe önteni - de valahogy a gomba nem illett a találmányhoz. Át kellett volna főzni, puhítani előbb azt a gombát. Aztán másodszakács is szövődött az álomba, - egy - kettő - három... valamennyi olyan meztelen, mint az utópiabeliek. Elhozták a sok hízott libát a sütőből; azt mondták, hogy egyik se sikerült; «megdagadtak». Csakugyan; meg voltak dagadva. Hogy megmagyarázzák, mekkorára «dagadtak», a sok másodszakács mind a feje fölét mutatott és kezdett mászni a konyha falán fölfelé. Csupa kőszikla volt a fal és konyhafalhoz képest nagyon erős. Az alakok mind elfeketeültek. Fekete körvonalakban meredeztek ki abból a gőzpárából, amelyik óriás levesesfazékból gomolygott. Forró leves; mégis egyben hideg leves és hideg marhasült.

Mr. Barnstaple felébredt.

A levesgőz helyét köd foglalta el... szép, tiszta ködlő holdvilág töltötte be a szakadék fölötti rejteket. A két utópiai fekete körvonalai élesen tűntek elő...

- De micsoda utópiaiak?

Az elméje álom és ébrenlét között hanykolódott. Aztán figyelmesen felfülett. Ez a két ember könnyedén mozgott, mintha nem is tudnák, hogy ő ilyen közel van hozzájuk. Valahol vékony kötélhágcsót erősítettek meg, de azt már Mr. Barnstaple nem értette, hogy hogyan sikerült ez. Egyik mozdulatlanul állott a kávéban; a másik a kötélhez símult; a lábával a sziklának támaszkodott. A káva peremén harmadik alak feje jelent meg. Mintha ide-oda ingott, lengett volna. Ez alighanem másik kötélhágcsón ereszkedett alá. Mintha tanácskoznának. Mr. Barnstaple-nek úgy tetszett, ez az új jövevény arról tanácskozik a társaival, hogy már elég magasán járnak; de az a legfelső alak azt vitatta, hogy csak menjenek még magasabbra. Pár perc alatt döntöttek.

Az a legfelső utópiai csupa igyekezet lett. El-eltűnt Mr. Barnstaple szeme elől; vele együtt a társai is. Már nem maradt utánuk semmi, csak a kötélletra, azon egy táncoló kötél darab.

Mr. Barnstaple-nek az izmai engedtek az ernyedtségből. Ásított; kinyújtotta fájó tagjait és óvatosan felállt. Felpillantott. Az utópiaiak úgy látszik elérték az alsó kávét. A szállingó kötél kiegyenesedett. Mintha fogtak volna valamit. Aztán leeresztették. Egy csomóba kötött szerzőszám, anyag lehetett az a valami.

Érces hangok a magasból. Drrr... krrr... drrr... Mr. Barnstaple félreugrott. A vékony zsinór a derekát súrolta.

Most már nem tudta, mihez kezdjen. Nem merte az utópiaiak figyelmét felhívni arra, hogy itt van. Serpentine meggyilkolása után nem tudhatta, minő sors vár a sziklaodúban meggémbesedett, összekuporodott Földlakóra.

Jól szemügyre vette a kötélhágcsót, amely egy síkba hozta vele az utópiaiakat. Erős, hegyes-végű vaskampó tartotta, a vaskampó vége mélyen a sziklába fúródott. Úgy tetszett, az alatt lótték a sziklába azt a kampót, mialatt ő aludt. A kötélt két lábnyi távolságra karikák voltak illesztve; azokba kellett behágni. Olyan könnyű anyagból volt az egész, hogy talán el se hitte volna, hogy elbírná az ember súlyát, ha nem látta volna az utópiaiakat rajta. Gondolta, ezen a hágcsón most le is lehetne ereszkedni; ott lenn biztosan találkozik utópiabeliekkel. Azok ott fölül már aligha veszik észre, ha csak erősen fel nem hívja a figyelmüket. S lehet, hogy akkor el is bánnának vele. De ha fentről lassan kúszik lefelé, akkor hamarabb meglátják, még mielőtt tette határoznák magukat. Különben is nagyon szeretett volna kijutni ebből a nyomasztó helyzetből.

Megragadott egy gyűrűt; nekivetette a lábát a sziklának; darabig hallgatta a zajt, amit a három munkás okozott; aztán kezdett lefelé ereszkedni.

Hallatlanul soká ereszkedett. Kezdte sajnálni, hogy a létra gyűrűit nem számolta össze. Hisz már egynéhány százat is haladt lefelé! S mikor a fejét elfordította, hogy lepillantson, odalenn még mindig a szakadék meredezett. Most már nagyon sötét lett. A holdvilág nem feküdte meg az egész árkot; csak a szakadék fölött kerengő ködök alkottak itt-ott fényfoltokat. Lassan a hold elvonult a tájról.

A létra néha egész közel jutott a sziklához, néha távolodott tőle. Sötét, feneketlen mélységek fölött lebegett. Ki kellett tapogatnia minden egyes gyűrűt; a meztelen lába, keze már fel volt hasogatva. Új, kényelmetlen gondolat kerítette hatalmába: talán valamelyik utópiai utánáereszkedik a hágcsón? De nem, ezt megérezné, a kötélhágcsó megmerevedne. Ideje volna kiáltani: «Itt egy Földlakó igyekszik lefelé. Ártatlan, jóindulatú Földlakó».

És kísérletkép el is kiáltotta a szókat. Alulról csak a visszhang felelt, semmi egyéb.

Elhallgatott; bosszankodva ereszkedett tovább; mind alább. Szeretett volna már szabadulni ettől a végnélküli kötélletrától; úgy égett a keze, lába, hogy alig bírta tovább.

- Kling-klang - kling-klang - hangzott felülről. Egy zöld fénysugár vetődött eléje hirtelen.

Lepillantott a mélybe. Újra csak a zöld sugár. Belevilágít a mélységbe, amely - úgy tetszik - még mindig óriási távolságra van tőle. S mintha valami kúsnék alatta, nem tudja megállapítani, mi az, ami a szakadékon mozog; nem elég hosszantartó a fény. Első pillanatban azt gondolta, óriáskígyó, amely a vízbe igyekszik; később úgy vélte, hatalmas kábel, amit utópiai kezek fektetnek. De el nem tudta képzelni, hogy az a három-négy alak, akit lát, miként hozhatja mozgásba az óriás kábeltömböt. Mintha a kábelkígyó feje felfelé tartana, neki a sziklának, mind az orom felé. Talán láthatatlan kötelek, drótok húzzák? Várta a harmadik zöld sugarat, de az nem jött. Hallgatódzott. Nem hallott egyebet, csak a dübörgést, amit már előbb is kivett. Mintha puha járású gép dolgozna lent a mélyben.

Elhatározta, lemegy egész végig.

Szinte csodálkozott, mikor végre talajt ért a lába.

A kötélhágcsó néhány yardja elfeküdt a földön, aztán az is véget ért. Egyre jobban himbálta a kötélt és már-már egész kétségtelessé vált előtte, hogy a kötélhágcsó nem viszi tovább, mikor egy a szikla falába vág, majdnem vízszintes folyosó halvány körvonalait vette észre. Az egyik

lábát kihelyezte, de valami éles vágódott bele, úgy, hogy megint ellendült onnan a hágcsón. Most oly fáradt és kimerült volt, hogy egy ideig nem is tudta elbocsátani a hágcsó gyűrűjét, hogy lábát megvesse a párkányon. Végül rájött, hogy hogyan kellene ezt csinálni. Kiszabadítja lábát és eltaszítja magát a sziklafaltól. Majd ismét visszalendül olyan helyzetbe, melyből már meg tudná vetni lábát. Ezt kétszer megismételte és azután már elég biztonságot érzett, hogy elbocsássa a hágcsót és ráugorjon a sziklára. A kötél táncolva perdült el tőle a sötétben, majd tekerőzve repült vissza és játszadozva csapkodta lapockáját.

A folyosó, amelyben volt, kristályos erezetű anyagból volt vágva és alighanem egyirányban haladt a szirthegey előrésszel. Darabig tapogatódzva haladt itt előre. Ha ez alagút vagy bánya, akkor alighanem levezet a szakadékba vagy felvezet az oromra. Lent az árokvíz sustorgása sokkal hangosabb most; úgy érezte, hogy a szirthegeységnek majdnem kétharmadát tette meg lefelé. Szinte már a nappali világosságot várta. Karkötőórájának kivilágított lapja négy órát mutatott. Nemsokára hajnalodik. Kényelmesen tapogatódzott, kúszott előre.

Úgy látszik, nagyon hamar jött meg a hajnal vagy ő nem volt egész tisztában az idővel. Mert mikor újra az órájára pillantott, már fél hat volt.

Végére jutott a járatnak, letekintett az előtte elterülő szakadékba, ahonnan a kábelt látta kiemelkedni. Minden csupa homály volt; halavány, ködös, de azért tisztán kivehette a dolgokat. A szirtvölgy ködbe burkolódzott. Egy utópiai árnyékot fedezett fel odalenn, de azt hamar eltakarta a szakadék hajlása. Úgy gondolta, a hatalmas kábelt olyan szorosan a hegy mellett vezethették fel a szirttetőre, hogy innét nem is láthatja.

De innen, a párkányról már nem vezetett le lépcső. Harminc-negyven yardnyira öt-hat kábeljárat vezetett át szögben a párkánytól a szakadék másik széléig. Csupa fekete, nehéz fémanyag. Odaindult. Csakugyan kábeltartók voltak; rajtuk kis kábelkocsi futott, amely alulról horoggal kapaszkodott a tartókba, s horog csüggött róla alá. Három kábeltartó üres volt; a másik kettőn két teli tolókocsi. Jól megvizsgálta a kocsikat, le voltak horgonyozva. Egyik horgonycsavart meglazította; és akkor a kocsi szaladni kezdett! Majdnem a szakadékba taszította őt magát is. Csak úgy menekedett, hogy belekapaszkodott a kábeltartóba. Látta, mint simul be a kocsi könnyedén a szakadék túlsó oldalán levő fővénybe. Jól van! Remegett; a másik kis kocsit vizsgálta meg. Az akarata, minden idege annyira ki volt merülve, hogy hosszú időt vett igénybe, mielőtt ráadta magát, hogy a még ottmaradt kocsi horgát is lekapcsolja. De aztán simán, gyorsan és könnyedén úszott el a szakadék fölött. Láthatatlan daruhordta hatalmas kábel meredezett alatta - utópiai nem volt sehol. Elhagyta a kocsit; talpraugrott.

Ahogy a szakadék partján előrehaladt, mind világosabb lett. Ez a világ nem volt többé a szürkeség és feketeség világa; minden csupa színné vált. S mindent nehéz harmat feküdt meg. Mr. Barnstaple éhes volt és majdnem elviselhetetlenül fáradt. A homok változott, lágy, nehéz anyaggá lett. Érezte, tovább nem bírja. Segítségre kell várnia. Leült egy sziklára és felpillantott a vesztegzár Szirtkastélyára, amint ott lebegett a feje fölött a hajnali ködben.

3.

A két kéken ködlő völgy fölött meredeken, büszkén emelkedett föl a szirthegeység. A hegyormot még köd takarta; a keskenyebbik hegyszakadék fölött átvonuló kis híd képe már kibontakozott. A ködsávon keresztül sötétkékvolt az ég. S ahogy felfelé pillantott, látta, hogy a kelő nap sugarai aranyozzák be a szirtet meg a régi kastélyt; a Földlakók erődítménye is kibontakozik.

A híd és a Szirtkastély elég messzi volt; a szirttető valahogy úgy festett, mint az őrtálló katona fején a sisak. A kis híddal körülbelül egy magasságban - éppen azon a tájon, ahol a három utópiaival találkozott - valami sötét, kötélszerű anyag fekszik körös-körül. Mintha az egész hegyet körülfogná. Arra az eredményre jutott, hogy ez alighanem kábel; az, amelyet éjjel a zöld fény két-három helyen bevilágított. Aztán egy furcsa alkotmányt vett észre a kisebbik hegyszakadékból. Ez mintha hatalmas orsó volna, amilyenre a cérnát tekerik; arra a szirtre helyezték, amelyik átellenben meredt a Szirtkastéllyal, a Koronázó Szirttel. Nem messze tőle, a keskenyebbik völgy szélén, közel azokhoz a lépcsőkhöz, amelyek felvezettek a kis hídhöz, még egy ilyen tekervényes, orsószerű korong. Körülötte két-három utópiai: nagyon kicsinyeknek látszottak, mert nagyon magasan, nagyon messzi voltak; olyan szerszámon dolgoztak, ami alighanem az orsókhoz tartozott.

Mr. Barnstaple olyan értelmetlenül bámulta ezeket a készülődéseket, mint a vadember, aki még sohasem látott puskát kilőni.

És akkor ismerős hangot hallott: gyöngé, apró hangocskát. Ez a vesztegzár embereinek kis villamoskészüléke! Az ébresztő-harang! S majdnem egyidejűleg a kék háttérben megjelent Mr. Catskill aprócska, napoleoni tartású alakja. A Penk feje, válla mögött, mint aki parancsra vár. A Földlakók kapitánya elővette a messzelátóját és az orsókat kémlelte.

- Kíváncsi vagyok, mihez kezd velük - gondolta Mr. Barnstaple.

Mr. Catskill megfordult és parancsot adott Penknek, aki megfordult, szalutált. A közelebb fekvő szakadékból ütés hangja érintette a fülét. Visszafordult a kis híd felé. Már nincs ott! Mr. Barnstaple szeme megrebbent, mert a híd ott van ni; néhány yardnyira a víztől! Láta, mint csap fel a víz s mint tűnik el a fémkorlát; ugrott egyet-kettőt az egész alkotmány, aztán elcsendesül; a füle a recsegő-ropogó hangokat csak pillanattal később fogta el.

- Ugyan ki csinálta ezt? - kérdezte Mr. Barnstaple és Mr. Catskill hamar meg is felelt a kérdésére avval, hogy átrohant a hegynek arra az oldalára. Lefelé meredt! Határozottan látszott, hogy meg van lepve. Úgy; hát akkor világos, hogy az utópiabeliek vágta le a hidat.

Mr. Catskill sarkában ott termett Mr. Hunker meg Lord Barralonga. A mozdulataikból látszott, hogy élénken tárgyalják az esetet.

A napfény észrevétlen fokozódással kúszott fel a Vesztegzár Kastélyának oldalán. Már megvilágította a kábeleket, amelyek körülfojták a hegyormot; a kábelek így, teljes világosságban, fémszerű csillogással világoltak. Láthatóvá vált az a három utópiai, akik éjjel felkeltették Mr. Barnstaple-t. Nagyon gyorsan ereszkedtek most le a kötélhágcsón. S hirtelen újra hallotta azt a zümmögő hangot, amit az éjjel egynéhányszor hallott; most sokkal hangosabb volt és ott zúgott mindenütt körülötte; a levegőben, a vízben, a szikláknál, az ő csontjaiban.

Hirtelen valami sötét, ívalakú lepel jelent meg a Földlakók kis csoportja fölött. Mintha úgy ugrott volna fel mögöttük; aztán megállt. És újra - majdnem embermagasságnyra - repült fel; zászló volt! Mr. Barnstaple nem vette észre eddig. A zászlót szélroham kapta meg, meg-táncoltatta, fehér csillagot kék alapon.

A Föld zászlója - az erődítmény zászlója; a zászló, amely hivatva lesz visszaállítani a versengés, gyűlölet és háborúk világát Utópiában. A zászló mögött Mr. Burleigh feje, a messzelátóján szemlélte az utópiai orsókat.

Mr. Barnstaple fülében mind erősebbé vált a zümmögés, dübörgés; most már igazán nagyon hangos volt. Hirtelen óriás, lila fénycsóvák pattantak ki a két szemben levő orsóból... egyiktől a másikig... Úgy vették körül a Vesztegvár Kastélyát, mintha ott se volna!

Pedig - darabig legalább - *ott volt az még!*...

Őrült forgással röppent fel a zászló; majd lerepült a tartójáról. Mr. Burleigh-nek is lerepült a kalapja. Mr. Catskill félig látszott csak; a kabátja szárnyával viaskodott; egész beborította a fejét. Ugyanabban a pillanatban Mr. Barnstaple látta, hogy a kastély fordul egyet a szirt-hegység alacsonyabb részén! Mintha láthatatlan óriás megragadta, megforgatta volna az egész hegycsúcsot.

És akkor eltűnt a hegycsúcs.

Hatalmas porfelhő foglalta el a helyét; a szakadékok vize szökőkútban csapott fel mindenütt; süketítő rázkódtatás, földrengés, dübörgés hangja tette érzéktelenné Mr. Barnstaple hallását. Légnyomás emelte őt magasra s vetette vissza pár tucat yardnyira, kő, por meg vízsugarak görgetegébe. Össze-vissza zúzta magát.

«Úristen!» «Úristen!» - Mr. Barnstaple hangosan kiáltott és nagynehezen térdre emelkedett, míg heves szédülés lepte meg.

Még felpillantott a Vesztegvár Kastélyára, amit olyan csinosan, egyenletesen emeltek le onnan felülről, mintha késsel sajtot vágtak volna. Aztán úrrá lett fölötte a fáradtság és kimerültség: arccal előbukott és mozdulatlan eszméletlenségben maradt.

**HARMADIK KÖNYV.
UJONC UTÓPIÁBAN.**

ELSŐ FEJEZET.

A békés halmok a folyó partján.

1.

«Több mindenséget alkotott Isten, mint amennyi lap van a Föld valamennyi könyvtárának könyveiben; és az ember mind növekedhetik, tanulhat, gyarapodhat eme világok sokasága közt.»

Mr. Barnstaple-nek az az érzése volt, hogy csillagtól csillagig repül; téreken, örökön át, létek ezer csodája közt. Átlép a lét határán; örökkévalóságból örökkévalóságba utazik számtalan apró kis csillagon keresztül. Végére a megpihenés ideje következett el. Alacsonyan lebegnek a felhők a tiszta égen és melegen süt a búcsúzó nap sugara. Hullámos hegyvonalakon bíbor-színű erdők; a hegyoldalakon aranyosbarnán érő gabona világlik. Itt-ott bájos kis épületek, terraszok, dús, virágos kertek - villák és nagy, fényes víztartályok.

Sok eukaliptushoz hasonló fa volt ott - csak hogy ezeknek a fáknek sötétebbek a levelei; mind avval van borítva a sok lankás hegyoldal alatta, mellette. Ott ni a gyönyörű mező, benne ezüstcsillogású, tekervényes folyó; a vége belevész a kék alkonyatba.

Kicsit megmozdítja a fejét. Lám, hiszen Lychnis ül mellette! Rámosolyog és az újját az ajkára illeszti. Úgy szeretne szólni hozzá; szeretné a fejét megmozdítani. De a nő feláll és eloson előle, távolabb az ágya végében állva marad. Ő pedig túlságosan gyöngé ahhoz, hogy a fejét feléje fordítsa. Csak annyit lát, hogy valami fehér asztalnál foglalt helyet, amelynek a közepén nagy medencében égszínű virágok tarkállanak; azoknak a virágoknak az élénk színe most végre felkelti a kíváncsiságát.

Ugyan vajjon csakugyan erősebbek-e a színek ebben az Utópiában? Vagy talán a levegőben van valami, ami az érzékelését teszi élénkebbé?

Az asztal mögött a loggia fehér, karcsú oszlopai. Az eukaliptusszerű fák bronzszínű levele majdnem beér az ajtón.

És lám: zene. Hangeső eredt meg, mely csurrant és cseppent; apró, tiszta hangok csodás, csendes patakzása tudata határán; Tündérország Debussy-jének dala.

Béke...

2.

Ismét felébredt.

Emlékezni igyekezett.

Valahol fellökték, eltaszították, valami felinduláskor, amit még most sem bírt felfogni.

Aztán arra emlékezett, hogy emberek állták körül. Csak a lábaikat látta. Úgy látszik, arccal a föld felé feküdt. Visszafordították, emlékszik, hogy a kelő nap sugarai vakították a szemét.

Két szelíd istennő még ott a szirt lábánál erősítőt adott neki. Egy nő vitte a karjaiban; úgy, ahogyan gyereket szokás. Majd ködös, szertefoszló emlékek következtek: hosszú utazás, hosszú repülés a levegőn keresztül. És mindjárt utána egy óriás, érthetetlen gépszerkezet, mely nem hasonlított semmihez e világon. Darabig ez a ködlő kép kérdőalakban ülte meg agyát, de

aztán fáradtan eleresztette. Hangokat hallott maga körül; vitatkoztak körülötte és talán be is oltották valamivel. Gázt is lélekzett be. Aztán jött az alvás... álom... hosszú, hosszú álmok...

Hogy is került oda a szakadék mellé?

A szakadék - más világításban - zöld fényben - az utópiaiak óriás kábelekkel birkóznak!

Hirtelen erősen, élesen kirajzolódott képzeletében a Koronázó Szirt, amint ott büszkélkedik a tiszta, meleg kék égboltozat alatt. Aztán látta, mint fordul egyet maga körül a szirtorom zászlóival és fejvesztett emberalakzataival; mint válik le lassan és méltóságteljesen, ahogyan a hajó úszik a vizen - zászlóstul, emberestül - az ismeretlen felé! Ennek az óriási kalandnak minden részlete derengeni kezdett az agyvelejében.

3.

Felemelkedett; kérdezni akart és Lychnis megjelent a könyöke mellett.

Leült szorosan az ágy mellé; felrázta a vánkosait; kényszerítette, hogy csak feküdjön vissza. Elárulta, hogy kigyógyították némely betegségből; hogy már nem kórhordozó, csakhogy még most is igen gyöngé. Mi bajom lehetett? - kérdezte Mr. Barnstaple önmagát. Világossá vált előtte a közelmúlt.

- Hja; hisz itt járvány dühöngött. Mindenféle járványok... amit elhoztunk a Földről...

Lychnis bátorítólag mosolygott. Túl van már mindenben. Utópia szervezett tudása elejét vette a veszedelemnek; erős kézzel torkon ragadta a mérges csirát. Ő, Lychnis, nem foglalkozott a védő- és oltási munkálatokkal; ő nem munkálkodott azokkal, akik olyan hamar vetettek véget az ártalmas mikrobák terjedésének. Az ő munkája segíteni a betegeken és ápolni őket. Mr. Barnstaple valahogy úgy érezte, hogy a nő sajnálja, hogy most már majd nem lesz szükség az ő segítő munkájára. Felpillantott a nő szép, jóságos szemébe s találkozott érzelemteljes és rokonszenvező pillantásával. Mintha Lychnis nem bánná ugyan, hogy Utópia levegője újra tiszta, hisz lehetetlen, hogy bánná, de úgy érezte, Lychnis azon szomorú, hogy már nem segíthet; és örül azon, hogy legalább még vele foglalkozhatnak.

- Mi történt a többiekkel fönn a szirten? - kérdezte végre Mr. Barnstaple. - Mi lett a többi Földlakóval?

Lychnis nem tudta. Kivetették őket Utópiából - azt hiszi.

- Vissza a Földre?

Nem; nem hinné, hogy a Földre vissza. Úgy látszik, valami új, eddig ismeretlen világ felé irányították őket. Ő nem tudja. Ő azok közé tartozik, akikben nem sok a számtanhoz való tehetség; a fiziko-kémia tudománya, a dimenziók elmélete, ami annyi embert érdekel Utópiában, az ő gondolkörén kívül esik; az ő gondolatait mindez nem foglalkoztatja. Azt tartja, hogy a Koronázó Szirtet a hegyorommal együtt végérvényesen kiröpítették ebből a világból. Most nagyon sokan foglalkoznak közülük az ilyen irányú kísérletekkel; a dimenziók kutatásával, a térrel, amely felveszi a fizikai matériát; ő azonban ezekre gondolni se szeret. Az ő szelleme úgy visszaborzad az ilyesmitől, mint a meredek szirttől. Gondolni se szeret arra, hogy hová tűntek a Földlakók, micsoda mélységekbe zuhantak alá; micsoda mérhetetlen dolgokat láthattak meg; hová söpörtettek. Ha ilyesmire gondol mintha mély szakadékok nyílnának a lábai körül, ott, ahol azt hitte, minden erős, biztos. Ő gondjaiba vette Mr. Barnstaple-t akkor, mikor látta, hogy megmenekült a többi Földlakó sorsától; nem igen sokat törődött a többi sorsával. Elkerülte az erre irányuló gondolatokat.

- De hol vannak? Hová lehettek?

Lychnis nem tudta.

Kicsit tartózkodóan, némileg homályosan bevallotta Mr. Barnstaple-nek, hogy ő nem viseltetik valami nagy rokonszenvvel azok iránt az új felfedezések iránt, amelyek lángbaborították Utópiát. Az volt a rettenetes pillanat, amikor Arden és Zöldtő elhozta a Földlakókat Utópiába. Ez volt az első betörés az eddig láthatatlan korlátok közé, amely az ő mindenségüket három térbeli dimenzióban megtartotta. Az nyitotta meg valamennyiük számára ezeket az örvényeket. Ez szabadította rá Utópiára mind a sok új munkát, amiben most a többiek feje fő. Ez volt az első praktikus eredménye annak a hallatlanul finom szövődésnek, ami elválasztotta az elméletet és számítást a valóságtól. Mr. Barnstaple a Föld sokkal szegényesebb felfedezéseire gondolt; Franklinra, aki megfogja a villámot és Galvanira, a táncoló békálábra. Az hozta a villamosságot az emberiség szolgálatába. De másfél század kellett ahhoz is, hogy az elektromosság némileg megváltoztassa a Föld képét; hiszen olyan kevesen foglalkoztak vele a Földön s olyan sötét, nehézkes minden földi megmozdulás! Új felfedezés Utópiában annyi, mint lángralobbantani az egész központot, mindenkinek az érdeklődését. A kísérletezők százazrei dolgoznak most vállvetve azon a gyönyörű, gyümölcsöt termő gondolon, amely Arden és Zöldtő agyából pattant. Mindennap, minden óra új és fantasztikus lehetőségeket tár fel; eddig lehetetlennek hitt kapcsolatok nyílnak meg minden utópiabeli előtt.

Mr. Barnstaple két kézzel dörzsölte a szemét; aztán visszafeküdt, rebbenő tekintetét rávetve a völgyre, melyben lassan minden megaranyosodott a lemenő nap sugarában. Úgy érezte, hogy ő a legvédekezett és legbiztonságosabb most minden élőlény között, valami szerteragyogó békesség kellős közepében. De a tökéletes nyugalomnak ez a képe káprázat volt; a csöndes esti nyugalmat elképzelhetetlen számú, billiónyi atom örült hajszája szötte át meg át.

Mind a nyugalom, állandóság, amit csak ember valaha ismert vagy ismerni fog, csak a rohanó ár simasága, amint hihetetlen gyorsasággal sodródik egyik zuhatagtól a másikig. Volt idő, mikor az ember az örökkévaló halmokról beszélt. Ma már az iskolásgyerek is tudja, hogy leomssák a fagy és a szél és az eső és a zápor a tengerbe, nap-nap után, óráról-órára. Volt idő, mikor egyhelyben álló Földről beszélt az ember s biztosnak érezte a lába alatt a talajt; most már tudja, mint rohan örülten a világűrben mint orsó a vakon kerengő nap körül a csillagok nyája közepén. És Mr. Barnstaple szeme előtt a látszat eme szépséges függönyén, ezen a nyugodtan, egyenletesen eláradó naplementén, a térnek e nagy, csillaghintette vásznán, mely a kékség mögött függött, - most ezen is át kell hatni és szétválasztani és kettéhasítani...

Lelki szeme előtt újra bezárult mindez; rátért azokra a dolgokra, melyek most legjobban érintették.

- Igen, de hová kerültek a társaim? Hol van a tetemük? Lehetséges egyáltalán, hogy még élnek?

Lychnis nem tudta.

Mr. Barnstaple fektében gondolkozott... Természetes, hogy egy olyan nő gondjaira bízták, aki inkább a múltba tekint. A cselekvés embereinek nincs itt rá több szükségük, mint amennyi szüksége az ő földjén az ölebre van a tett emberének. A nő nem szívesen gondol a térbeli viszonylatokra; túlságosan nehéz dió ez neki; úgy látszik, ő Utópia nevelési módszerének egy hibás alkotása. Isteni nyugalommal, nyájassággal ül mellette; az arca árnyaltan; s Mr. Barnstaple úgy érezte, hogy róla hozott ítéletét ezzel szinte elárulta. De nagyon szerette volna, ha felelnek a kérdésére.

Feltételezte, hogy a Koronázó Szirtet megforgatták a tengelye körül, aztán kivetették az ürbe. Nem valószínű, hogy a Földlakók most újra lakott világba kerüljenek. Valószínűleg az ürbe zuhantak. Vagy valami ismeretlen mindenség mágneskörébe kerültek...

S mi történik akkor velük? Elsősorban: valószínűen fáznak. A levegő elhagyja a testüket... Agyonnyomja őket a saját forgásuk... Teljesen összemorzsolja... Legalább nem szenvednek. Mint amikor jéghideg vizet ér az ember...

Mind latbavetette ezeket a lehetőségeket.

- Kihányták őket! - mondta hangosan. - Ahogy egy egérfogóra való egeret vágnak ki a hajó fedélzetéről!...

- Nem értem. - Lychnis feléje fordult.

Mr. Barnstaple megkérte: No és - mondja meg... Mi lesz énvelem?

4.

Lychnis egy ideig nem adott feleletet. Szép szeme a távolba meredt, ahol a folyó kígyózott ezüstösen. Aztán kérdéssel fordult felé:

- Szeretne ittmaradni a mi világunkban?

- Bizony! minden Földlakó szívesen maradna ebben a világban. A testem már tiszta. Mért ne maradhatnék?

- Úgy tartja, jó világ ez?

- Szépségnek, rendnek, egészségnek, erélynek és a csodáknak világa; mind készen áll benne, amiért a mi világunk nyög és robotol.

- Pedig lám, nem elégedett ez a mi világunk.

- Én elégedett lennék.

- Mert még fáradt és gyenge.

- Ebben a levegőben erős és izmos lennék. Ebben a világban megfiatalodnék. Hisz évek számára, - ahogy itt számolják - még fiatal vagyok.

Lychnis újra elnémult. A táj lassan ködös kékre változott; a lankás hegyoldal fekete fáinak árnyai élesen rajzolódtak bele a látóhatárba. Az esti ég zöldessárga, halaványsárga volt. Soha életében ilyen szép, nyugalmas estét még nem látott Mr. Barnstaple. De a nő szava rácáfolt a táj békéjére. - Nem, - mondta - pihenés itt nincs. Minden reggel azzal kelnek fel a férfiak, a nők: Mi újat alkossunk ma? Mit változtassunk meg?

- De hiszen a kór, a ragály és vadság bolygóját a szépség és biztonság bolygójává változtatták. Az egykori vadon felett a béke, a tudás és erő uralkodik.

- De sohasem pihen a kutató elme; soha a kíváncsiság és a még több hatalom utáni vágy; s ha még több lesz a hatalom, az majd felőrli egész világunkat.

- Egészséges étvágy az. Én most fáradt vagyok; olyan gyöngye, olyan lagymatag, erőtlen, mintha most születtem volna. De ha erősebb leszek, talán én is részt kérek abból a kíváncsiságból, azokból az új találmányokból, amelyek most megremegetik Utópiát. Ki tudja?

Belemosolygott a nő jóságos szemébe.

- Sokat kell tanulnia - szólt Lychnis.

Mintha a saját gyöngye voltát mérné fel, amikor ezeket a szavakat mondta.

Mr. Barnstaple elméjében most felderengett az a hallatlanul mély különbség, amelyet három évezrednek a haladása nyomhatott rá a faj alapvető indulataira, gondolkodásmódjára. Eszébe

jutott, hogy Utópiában csak azokat a dolgokat hallja meg, amelyeket megért s hogy mindaz, amit nem illeszthet bele a Föld köréből magával hozott eszmekörbe, előtte érthetetlen, nem is hallja. Lehet, hogy sokkal mélyebb a meg nem értés szakadéka köztük, semmint gondolná. Mintha a teljesen műveletlen ausztráliai néger az elektromos hőtápra adná a fejét. Vagy még reménytelenebb az ő esete.

- Végre is - mondta - hisz nem is annyira az új felfedezéseknek akarok a részese lenni; lehetséges, hogy azokat ésszel soha fel nem érem; inkább az a tökéletesen szép, harmonikus mindennapi élet érdekel, amelyben az én korom minden álmát megvalósítva találom. Én itt csak élni akarok. Elég az nekem.

- De hiszen még gyöngé és fáradt - mondta Lychnis. - Ha megerősödik, talán másképp gondolkodik.

- Hogyan - másképp?

- A gondolatai visszatérhetnek a saját világához, a saját életéhez.

- Visszatérni a Földre!?

Lychnis újra az alkonyatba pillantott bele, mielőtt hozzá fordulna. - Földinek született; földi lett. Mi más lehetne?

«Mi más lehetnék?» Mr. Barnstaple gondolatai megakadtak ezen. Már inkább csak érzett, semmint gondolkodott, míg Utópia csillagfényei sorban gyúltak ki körülötte.

Valahogy megérezte a nő szavainak igazságát. Ez a gyönyörű, tökéletes és nyugodt Utópia - kész hatalmas, óriási kalandokra soha nem látott világok felett - a kedves, szelíd óriások és a társtalan szépség hona; olyan vállalkozások világa, amelyekben a szegény, földhözragadt elméjű Földlakó nem segíthet, részt sem vehet. Ezek bőkezűen ontották a saját bolygójuk minden kincsét, tudását... a csillagok közé... Jó emberek... Nagyon jó emberek... De más emberek.

MÁSODIK FEJEZET.

Egy léhűtő a sok tevékeny közt.

1.

Mr. Barnstaple pár nap alatt visszaszerezte testi-lelki épségét. Nem kellett már a loggiában az ágyban feküdnie; nem kellett már magát sajnálnia és a körülötte levő világ szépségét csodálnia. Szabadon járhatott-kelhetett s hosszú utakat tett az utópiai területeken. Ismeretsegeket kötött és mindig többet és többet tanult a testet öltött emberi vágyak ezen csodaországától.

Mert ez volt rá a legnagyobb hatással. Az emberi faj majdnem valamennyi ellenségét legyőzték itt; háború, ragály, éhség és szegénység nem volt többé; nem ismerték őket. Megtestesült a művész álma: itt a tökéletesen összhangzatos emberi test; testet öltött a Föld szépsége is. Diadalát ülte a rend, a megszervezettség s megváltozott az emberi élet ezekkel együtt minden vonatkozásban.

Ennek a Pihenés Völgyének az éghajlata nagyon enyhe és verőfényes volt; hasonlított Dél-Európa éghajlatához; de semmi egyéb nem volt itt meg az olasz, a spanyol tájak jellegzetes tulajdonságaiból. Nem volt itt súlyos terhet cipelő, nyomorúságos aggastyán, se koldusok zsbaja; rongyos munkások tömegei nem csúfították el az utakat. A kicsinyes építkezés, a nehéz kézimunka nyoma mindenütt - olaj, szőlő, gabona táblácskái, megtört vonalai; itt csupa készen kiépült, fejlesztő és megtartó munka. Módszer, anyag, munka, napsugár együtt működnek. Sovány kecske nem legelész sehol; csordát őrző gyerek nem visít; sovány legelőabrakon nem legelész nyomorúságos csorda; nincs árok az út partján; elkínzott, vérbefagyott bálvány nincs az út mentén ereklyetartóban; gonosz, hangos fattyú nem püföli az izzadt, kínlódó marhát; túlterhelt állat nem vonszolja a szénásszekeret, trágyát; az út maga nem gőzölög a trágyától. A hatalmas, síma és pusztíthatatlan út itt könnyed kanyarban tekeredik; a völgy patakját hatalmas ívű alagút, híd tetőzi; itt-ott a völgyben hatalmas tágra ívelt fedett járatok, katedráliszerű hajójuk elfekszik a domboldalon, bástyáik itt-ott elszórva és mindez a táj különös szépítésére szántan. Pihenőhelyek is egyúttal, hatalmas, kényelmes kőpadokkal; lépcsők kecses kanyarban vezetnek fel a kis nyárilakokhoz; ott kibeszélheti magát a jó barát, találkozhatnak és multhat egymással a szerelmes. Amott erdők s utak, amelyeket olyan fák szegélyeznek, aminőket Mr. Barnstaple nem látott még soha. Hiszen alig van a Földön egészséges, teljesen kifejlett, megerősödött, hatalmas fa; majdnem valamennyi fánkat élődsi kínozza és sanyargatja; rohadt, beteg, váladékos; talán még betegebb, mint az emberiség.

Bizony - a táj huszonöt évszázad türelmes fejlődésének a képe. Egy helyen Mr. Barnstaple hatalmas telepet talált munkában: hidat alkottak újjá. Nem azért, mert használhatatlanná vált vagy elkopott, hanem azért, mert valakinek a réginél szebb terv jutott az eszébe.

Egy darabig Mr. Barnstaple nem is vette észre, hogy se telefonnak, se sürgönyrúdnak sehol semmi nyoma. Az oszlopok, a drótok, a modern országút ékességei sehol. Csak később tudta meg ennek az okát. Azt se igen vette eleinte észre, hogy nincs vasút. Se vasútállomás, se vasúti vendéglő, kocsma. De azt látta, hogy némely ház, ahol nagyon sokan járnak ki meg be, különös, meghatározott célra szolgál; az emberek onnan mintegy szórakozottan, érdeklődő arccal jönnek ki, mennek be. Olyikból zúgás, erős munka, hűmmögés áradt; mindenféle dolgot végeztek ott; de az új világnak a mechanikájáról alkotott fogalma még sokkal bizonytalanabb, sokkal bővösebb volt, semhogy figyelemmel kísérhette volna ezeket a jelenségeket. Elnyílt szemmel járt-kelt, mint vadember a kultúrkertben.

Várossal útközben nem találkozott sehol. Rég eltűnt már az a felfogás, mintha szükség volna arra, hogy az emberek kőházakban, egymáshoz szorulva, egymásba tömörülve éljék le napjaikat. Voltak ugyan helyek, ahol emberek összegyűltek, hogy ott tanuljanak, kölcsönösen buzdítsák egymást vagy eszmecserét folytassanak. Ezek egymással összekötött épületsorokban találkoztak; de ezekbe ő nem látogatott el soha.

Ebben a világban járt Utópia annyi szép szál embere; szépek, pompásak, mosolygósak, minden mozdulatuk barátságos, amikor mellette elhaladnak. De sohse kérdeznek semmit; szóba sem igen állnak vele. Gyorsan utazgatnak pompás gépeiken az országút fölött vagy gyalogszerrel haladnak; itt-ott a feje fölött pillanatra eltakarja a napot egy gyorsröptű aeroplán. Egy kicsit félt is ezektől az emberektől; s mikor a tekintetük találkozott, úgy érezte, furcsa kis alkotmánynak látják őt. Mint Görögország és Róma istenei, tisztább, magasabbrendű emberiség voltak. Mr. Barnstaple csakugyan azt véli, istenek. Még a hatalmas állatok is, amelyek szabadon járnak-kelnek ebben a világban, valami isteni méltósággal hordozzák az életet. Visszatartják őt attól, hogy megszimogassa, becézze őket.

2.

Mr. Barnstaple bolyongásaiban társra bukkant: tizenhárom éves fiúra, Lychnis unokaöccsére. A neve: Kristály. Fürtöshajú gyerek; barnaszemű, akár Lychnis; most szünidőn volt, történelmet tanult.

Amennyire Mr. Barnstaple megítélni tudta, a gyerek nevelésének legnagyobb részét számtani alapokra fektették, karöltve fizikai és vegyészeti tudományokkal. A tanulmányai azonban mind meghaladták a Földlakó értelmét. A tananyag legnagyobb részét a többi fiúkkal együtt végezte el; a csoport fő tananyaga olyasmi volt, amit «kutatások a bolygó testén» névvel lehetett volna megjelölni. Mr. Barnstaple nem tudta megérteni azt a másik tanulmányi tárgyat sem, amely a kifejezések kifinomodását foglalta magában. A történelem volt az egyetlen terület, ahol találkozhattak. A gyerek éppen az utópiai társadalmi rendszer felállítását tanulmányozta; de érdekelték a *Zűrzavarok Korá*-ból leszűrt tapasztalatok is. A képzelőtehetségét erősen befolyásolta a sok tragikus küzdelem, amelyen Utópia jelenlegi kultúrája épült. Teli volt kérdésekkel, kíváncsisággal; és ő is ezerféle dolgot közölt; persze mindent csak a fejlődő gyerek, a tanulmányait végző fiú meglátásán keresztül. Mr. Barnstaple annyi szolgálatot tett neki, mint a jó könyv; és ő is ugyanígy volt szolgálatára Mr. Barnstaple-nek. Sokat sétáltak együtt; a tökéletes, teljes egyenlőségről beszéltek, a rendkívül intelligens Földlakó és a még fejletlen utópiai. A fiú majd egy fejjel volt magasabb, mikor egymás mellett álltak.

A gyerekeknek Utópia történelme a kisujjában volt. Elmagyarázott mindent és örömmel magyarázott; elmondta, hogy minő hatalmas és tökéletes Utópia békéje, szépsége. Az utópiai ember lényegében - úgymond - csak olyan még ma is, mint az új kőkorszakbeli, tizenöt-húszezer évvel ezelőtti ember. Nagyon hasonlítanak ahhoz, ami a Földlakó volt a megfelelő korban. Hiszen azóta alig 6-700 nemzedék nőtt nagyra; nem volt idő arra, hogy túlságosan alapvető, túlságosan gyökeres változáson menjen a faj keresztül. Még a fajta általános kereszteződése se történt meg. Utópiában csak úgy, mint a Földön, voltak sötétebb fajok is; de azok külön maradtak. A különböző fajták aztán társadalmilag ugyan elkeveredtek, de nem erősen; inkább tisztították, nemesítették a fajt tehetségben, szépségben. Sokszor fordult elő, hogy másfajú emberek szenvedélyes szerelemre gyúltak egymás iránt; de a nemzéshez ilyen szerelmek nem mindig jutottak el. Határozott kiküszöbölési áramlat indult meg a csúnya, rosszakarátú, ostoba és túlsötét fajták iránt az elmúlt századok folyamán. Ezeknek a lehetőségeknek keresztülvitelétől eltekintve a közönséges utópiai ma sem túlságosan különbözik a rendes, tipikus, erélyes és egészséges késő kőkorszakbeli embertől. Csakhogy persze hasonlíthatatlanul jobban

van táplálva, a nevelése, fejlődése, szellemi és testi állapota tiszta, tökéletes, mintaszerű. Különben csak olyan hús- és vérből való lény, akár a Földlakó.

- Dehát... - Mr. Barnstaple darabig küzdött a gondolattal. Csak nem akarja azt mondani, hogy a mi világunkon született kisedek felerésze olyan istenségekké válhatna, mint akikkel itt találkozom?

- A mi levegőnkön, a mi éghajlatunk alatt hogyne.

- Igen, az önök örökében!

- Csak a mi szabadságunkban!

Utópia multjában a *Zűrzavarok Korá*-ban - itt is mindenki csonka vagy megcsonkított akarat-
tal növekedett fel. Kába tévhit és hiábavaló önmegtartózkodás, ezer bajok között nőtt fel itt is. Utópia jól tudja még most is, hogy az emberi psziché alapján véve vad és az állathoz hasonlatos; hogy tanítani, oktatni és szoktatni kell az embert a társadalmi életre. De Utópiának alkalmasabb eszközei vannak erre. - Tapasztalt eleget a hibák, kegyetlenségek és csalódások hosszú, végtelen láncán keresztül.

- Mi a Földön forró vassal szelidítjük állatainkat; az embereket pedig erőszakkal és csalással mondotta Mr. Barnstaple és leírta a fiú előtt iskoláinkat, a könyveinket, az újságjainkat, a huszadik század nyilvános vitáit, gyűléseit. Szavait csak úgy itta a hitetlen gyerek. El nem tudta képzelni, hogy a Földön még az aránylag tisztességes ember is milyen földhözragadt, félnék és megrugdosott lény. A *Zűrzavarok Korá*-t a könyvekből tanulja, de azt nem tudja, mi a valóságban a kegyetlenül rossz lelki, szellemi légkör; mik a gyöngé és rossz törvények, mi a gyűlölet és a babona légköre. Mikor az éj fekszi meg a Földet, a Földlakók százmillióinak aludnia kellene, de éberek! Félnék a ragadozóktól, félnék a gonosz versenytől, félnék valamitől, amit hiába igyekeznének jóvátenni; rettegnek olyan gonosztságtól, amit ésszel fel nem érnek, meg nem értenek. Ostoba, esztelen verekedéstől, marakodástól rettegnek; valami elnyomott ösztön őrzíti őket; vagy valami elfojtott, féktelen, ki nem élt indulat...

Kristály elismerte, hogy ő nem tudja felfogni a *Zűrzavarok Korá*-t, annyi idő eltelté után nem képes felérni annak minden nyomorúságát. A Föld sok ezer mindennapi nyomorúsága itt teljességgel ismeretlenné vált. Utópia is nagyon lassan érte el törvényeinek, nevelési rendszerének, szokásainak jelenlegi harmóniáját. Az embert már nem nyomorítja, kényszeríti itt többé semmi; felismerték, hogy az ember alapján véve állat s hogy mindennapi életének zsinórmértéke fizikumának, testi lényének különböző szükséglete és annak kielégítése. Utópia napjainak egyrészét a nagyon jó és kiadós táplálkozás foglalja el; jó ételek és italok; sok, szabad és kellemes mozgás; édes álom és az akadályok nélküli szerelem érdekessége, boldogsága, félelem nélkül valósága. A sok ezerféle tilalom itt mind ismeretlen. Ahol azonban a tulajdonképpeni utópiai nevelődés kezdetét veszi, az az a pont, amikor az állat kielégült. Az a ragyogó drágakő, amely Utópiát az emberi élet zűrzavaros homályából a napvilágra csábította, a kíváncsiság volt. Ezt az egyszerű indulatot fejlesztették; kihatása meg nem szűnt a legmagasabb emberi korokban sem; a tudás, az alkotás szükségességének vágya kiapadhatlan, telhetetlen és mohó éhség. Egész Utópia csupa apró gyerek, tanulók és alkotók.

Furcsa volt, mikor ez a gyerek olyan tisztán és érthetően szólt olyan nevelési rendszerről, amelynek még alá van vetve. Különös volt hallani, hogy milyen őszintén és szabadon szól a szerelemről.

A Földről magával hozott szeméremérzet majdnem megakadályozta Mr. Barnstaple-t abban, hogy megkérdezze: - De... maga csak nem szeret még?

- Ó, sokszor bizony én is kíváncsi voltam - szólt a gyerek. Látszott rajta, hogy olyat mond, amit beléneveltek, amire tanították. - De nincs rá szükség - nem is helyes, nem is szép dolog az, ha az ember túlkorán kezdi a szerelmet. Nem szabad, hogy a vágy túlkorán legyen úrrá az emberen. Mert meggyöngíti az ifjúságot, hogyha a vágyat korán engedí uralkodni magán... Sokszor nehéz róla leszokni. Megrontja, megnyomorítja a képzelőtehetséget is. Én is derék munkát akarok véghezvinni, mint előttem az apám.

Mr. Barnstaple rápillantott a mellette haladó fiú szép, fiatal arcára, nemes arcélére. Hirtelen zavarttá tette egy bizonyos IV. osztály tantermének emlékezete és fejlődő korának némely csúf szaka, a fülledt, titkos szoba, a forró, csúf aktus. Úgy érzi, állatiasabb Földlakó, mint valaha. - Haj... haj! - sóhajtott. - De hiszen olyan tiszta ez a maguk világa, mint a csillagfény s olyan édes, mint a hideg víz poros, forró napon!

- Én sokakat szeretek, - folytatta a fiú - de nem szenvedéllyel. Majd eljön annak is az ideje. De az embernek nem kell túlmohón és nyugtalanul várni a szerelemre vagy megeshetik, hogy az ember elhiteti önmagával a szerelmét és átengedi magát vagy kapva kap a csaláson... A dolog nem sietős. Senki se fog megakadályozni a tetteimben, ha eljött az időm. Minden jó dolog a maga idejében jön meg ezen a világon.

Hanem a munkával nem vár az ember; a munkának elébe kell menni, mert az csakis az embert önmagát illeti. Kristály sokat elmélkedett azon a munkán, amely majd osztályrésze lesz. Úgy tetszett Mr. Barnstaple-nek, a munkának az a robotszerű felfogása, elvégzése, ami a Földön uralkodik, majdnem egészen kiveszett Utópiából. Pedig egész Utópia dolgozik. Mindenki azt csinálja, ami legjobban megfelel a természetének; amely a leginkább betölti a képzelőtehetségét. Mindenki boldogan és igyekezettel dolgozik. Olyan igyekezettel, mint azok, akiket kitűnő tehetségeknek hívnak a Földön.

Mr. Barnstaple hirtelenében azon kapta rajta magát, hogy az igazi művész boldogságáról beszél Kristálynak, a tudomány emberéről vagy arról a kevés eredeti lényről, aki minálunk is fellelhető. Ezek - akárcsak az utópiaiak - azt a munkát végzik, amely saját magukat, a lényüket érinti amely a természetükből folyik és nagy célokat tűznek maguk elé. Valamennyi Földlakó közül ezek a legirigylésreméltóbbak.

- Hogy pedig még ezek se boldogok a Földön, - magyarázott tovább Mr. Barnstaple - hát az azért van, mert lépten-nyomon a közönségesbe ütköznek. Mert nyomja őket a közönséges emberek sokkal több dicsősége, elért eredménye; mert érzik, hogy nem sokra tartják őket; pedig ezzel nem kellene törődniök. De aki látta Utópia napját, annak a legnagyobb, legmesszebbmenő földi dicsőség, nagyság se jelenthet egyebet, mint egy csomó csengő-bongó üveggyöngyöt.

3.

Kristály még abban a korban volt, amikor az ember büszkélkedni szeret vele, hogy érti a dolgát. Megmutatta a könyveit Mr. Barnstaple-nek és beszélt a tanulmányairól, a tanítóiról.

Utópiában is vannak nyomtatott könyvek; még mindig a legegyszerűbb, a legegyszerűbb útja annak a könyv, hogy a tanulságot átvigyük a nyugodt, tisztán felvevő emberi kedélybe. Kristály valamennyi könyve szép, cifra bőrbbe van kötve, az anyja csinosan összevarrta őket. Mind csupa kézimunkával előállított papíron készült. A betűk folyékonyan egymásba-illeszkedő szavak; ezeket Mr. Barnstaple nem értette. Emlékeztette valamelyest az arabra; itt-ott ábrák, vonalak, rajzok voltak a szövegbe szöve. Egyik mestere adta ezeket a könyveket Kristálynak, hogy kitöltse vele a szabadságát; majd referálnia kell arról, amit olvasott. A

tanulmányait múzeumok látogatásával is gyarapította; de nincs olyan, a nevelés körébe tartozó múzeum a Nyugalom Völgyében, amelyet Mr. Barnstaple-vel együtt látogathatott volna.

Kristály éppen akkor fejezte be nevelésének első szakát azokon a területeken, melyeket külön erre a célra engedtek át a gyermekeknek. A gyermekek tizenegy-tizenkét éves koráig való nevelésére itt sokkal több súlyt fektettek, mint a Földön. Sokkal inkább figyelték őket, vigyáztak rájuk ebben a korban. Képzeletet meghaladó borzalmaktól, ijedelmektől, félelemtől és rossz befolyástól úgy óvták őket, mint a ragálytól, a fizikai fertőzéstől; a nyolcadik életévétől a kilencedikig már megalapozták az utópiai jellemét. Belenevelték a tisztaságot, igazságszeretetet, gyöngédséget és segítségre való készséget, a világba vetett bizalmat; megszabadították minden félelemtől és megszilárdították benne azt az érzetet, hogy a faj nagy feladatainak harcosai vagyunk valamennyien.

Csak a kilencedik év után hagyja el a gyerek az első évek kertjeit; akkor kezdi megtanulni a világ rendes útját; minden csínját-bínját. Addig a korig a gyerekek leginkább dajkák és tanítók keze alatt vannak; azután a szülő fontosabb szerepet kezd játszani a gyerek életében, mint az első időszakban. Mindig szerettek a szülők a gyerek mellett lenni annak egész zseni ifjúságában; de épp abban a korban, mikor a földi szülő válni kezd a gyerektől, mikor az az iskolába vagy az életbe lép ki, abban a korban az utópiai szülő közeledik gyerekéhez. Utópiában az a felfogás uralkodik, hogy gyermek és szülő közt bizonyos vérmérsékletbeli hasonlatosság van; a gyerekek örülnek a szüleik barátságának, társaságának - a szülők érdeklődéssel várják a gyermekek serdülését, fejlődését. S bár a szülőnek a valóságban nincs hatalma a fia, lánya fölött, mégis az anya, az apa egész természetszerűleg foglalja el a tanácsadó, a barát, a bizalmas szerepét. Annál nyitabb, szorosabb a barátság, mert hiányzik belőle a szülői úgynevezett «hatalom»; s ez a barátság mind könnyebb, természetesebb, mert mind fiatalabb, ifjabb lesz az utópiai faj az évek elmultával, mint a Földlakó. Kristály, úgy tetszik, szenvedélyesen szereti az anyját. Az apjára nagyon büszke, az nagy festő, de a szíve egészen az anyjéé.

Második sétája alkalmával a fiú kijelentette, hogy elmegy hírekért, amiket az anyja küld. Mr. Barnstaple megtanulta, mi a levelezés Utópiában. Kristály csomó drótot hozott magával s mikor arra a tisztásra értek, amelynek közepén oszlop állt, apró kulccsal (melyet aranyláncon hord a nyakán) megérintett egy gombocskát az oszlopon. Aztán hallgatót vett fel, hangosan szól; figyel s hirtelen meghallja a hangot.

Nagyon kellemes női hang; darab ideig megszakítás nélkül szólt Kristályhoz. Kristály vígan felelt; nemsokára más hangok egyvelege is hallatszott; Kristály valamennyire vígan szólt vissza. Aztán elzárta a kis műszert.

Ez - Mr. Barnstaple megtudta - utópiai levélváltó- és távbeszélőkészülék. Utópiában - hacsak nem állapodtak meg előre az emberek nem beszélnek egyszerre a távbeszélőn. Üzenetet küldenek arra az állomásra, amelynek a körzetében az lakik, akihez a hírt akarják juttatni; az üzenet ottmarad addig, amíg a címzett elmegy az összegyűlemllett üzenetekért. Ha az ember el akarja ismételni, amit mondott, teheti nyugodtan. Visszaszól a küldőnek. Az átvitel dróttalan. A kis oszlopokban mind arra a célra van erőátvitel, amire az utópiai használni akarja. Például: a kertészek üzennek, hogy küldjék el nekik a gereblyéiket, a kocsijaikat, szerszámjaikat, ásóikat.

Lenn, messze a völgyben, Kristály megjelölte az irányt, ahonnan jöttek az üzenetei. Ott van a központ; onnan irányítják az egész gépezetet. Csak néhány ember van elfoglalva vele; majdnem az egész, kiterjedt hálózat automatikusan működik. S az üzenetek jönnek-mennek a bolygó minden irányából.

Mr. Barnstaple-ből sok kérdést váltott ki ez a rendszer.

Megtudta, hogy Utópia hírvivő szolgálata jól ismeri a bolygó minden egyes teremtetett lényének tartózkodási helyét. Minden élőlényről tudomása van; azt is tudja, ki melyik beosztott kerülethez tartozik. Minden élőlény fel van jegyezve.

Mr. Barnstaple előtt, aki jól ismerte a földi hasonló berendezések nyersségét, céltalan, rossz működését és csalárdságait, majdnem ijesztő dolog volt ez. A Földön az ilyen berendezkedés végeláthatatlan zsarnokságnak és fenekedésnek kútforrása volna - mondta. - Mindnyájan ki volnánk téve a kémkedésnek. Volt egy pajtásunk Scotland Yardban. Ha azt ültetnék itt be a hírszolgálati központba, egy hét alatt elviselhetetlenné válna az élet egész Utópia bolygón... El nem képzelem, mit művelt velünk...

Mr. Barnstaple-nek el kellett magyaráznia, mi is a zsarolás, árulkodás, pletyka. Igen; Kristály már emlékszik. Ilyen volt kezdetben Utópiában is. Akárcsak a Földön, a kezdetleges Utópiában is szokásban volt, hogy a tudást, ismeretet és hatalmat az emberek kihasználták embertársaik kárára; ugyanolyan buzgó féltékenységgel igyekeztek azon, hogy minél többet tudjanak meg egymásról, egymás viszonyairól. Utópia kőkorszakában az emberek elrejtették, eltitkolták az igazi nevüket és gúnyneven nevezték egymást vagy saját magukat. Félttek, hogy a többiek még azt is rosszra használják fel.

- Van vadember elég a Földön, aki ezt még ma is megteszi - felelt Mr. Barnstaple. - Bizony időbe telt, - folytatta Kristály - míg az utópiaiak megbíztak orvosaikban, fogászaikban; hosszú századoknak kellett elmúlnia, amíg kiküszöbölték azt, hogy a bizalmat kihasználják, hogy olyan állapot jöjjön létre, amelynek az alapján keresztülvihető legyen a modern társadalmi szervezkedés.

Minden fiatal utópiai megtanulja a Szabadságok Öt Főelvét, mely nélkül a civilizáció elképzelhetetlen. Az első elv a «Titoktartás Elve». Ez azt jelenti, hogy minden egyéni, személyi tényező a polgár és a nyilvános szervezet között magánérdekű; csak az egyén hasznára és beleegyezésével használható fel. Természetesen valamennyi ilyen adat rendelkezésére áll például a statisztikának; de akkor is csak mint egyéni, személyi adat. A második alapelv: a «Mozgás Teljes Szabadsága». A polgár, aki eleget tesz a közzel szemben vállalt kötelezettségeinek, minden előzetes beleegyezés, engedelem nélkül bármikor utazhat a bolygó bármely részére. Minden úti alkalmatosság szabadon rendelkezésére áll. Bármely utópiai cserélheti a környezetét, az éghajlatot vagy a társadalmi légkört, amelyben él, akkor, amikor akarja. A harmadik alapelv: a Korlátlan Tudás Elve. Mindaz, amit Utópia tudománya valaha elért, - kivéve élő emberek egyéni, személyi adatait - könnyen megközelíthető és elsajátítható könyvtárak, múzeumok, nyilvános felvilágosító hivatalok útján. Amit az utópiai tudni akar, azt megtudhatja legpontosabban és legvilágosabban; amennyire csak eszmeköre, munkája engedi. Semmit sem tartanak előtte titokban; semmit se magyaráznak hamisan. S Mr. Barnstaple megtudta, hogy a negyedik alapelv a Szabadság elve, amelyik kimondja: a Hazugság a Fekete Bűn maga.

Kristály csak hozzávetőleg tudott erről beszélni; nem is volt a Hazugságról tiszta fogalma. Hazugság, ha nem egészen tisztán és részletesen adják elő a dolgokat ha fontos dolgot elhallgatnak, az is hazugság.

- Nem lehet ott szabadság, ahol hazudnak. Mr. Barnstaple-t ez az eszme erősen a hatalmába kerítette. Egészen új, de titokban mindig érezte valahogy, így kell ennek lennie. Minden különbségek nagy része Utópia és a mi világunk közt ezen sarkallott: a Föld légkörét a hazugságok és tévedések köde üli meg.

- Ha az ember elgondolja - Mr. Barnstaple előadásba fogott Kristálynak az emberi élet valamennyi hazugságáról, csalafintaságáról. - A földi közösségek, társadalmak alapköve még mindig nagyjában a hazugságok; a zászlók, a nemzetiségek szükségszerű különbözőségein

épülő hamis feltevések; monarchiák hazudott hatalma és hazudott szükségessége; a megszer-
vezett tanítás, a vallási és erkölcsi dogmák millió hazugsága. S az embernek a hazugságok
eme fertőjében kell élnie, ő maga is részévé válik a hazugságoknak. Az embert ezek szerint a
beteg valótlanságok szerint mérik, értékelik; ezek ölik ott lenn az embert. «A Hazugság az
Eredendő Bűn!» Minő egyszerű dolog! Milyen igaz ez és minő szükséges! Ez a dogma az
alapvető különbség a tudomány világállama és minden létező, előbbi államforma között. - Mr.
Barnstaple hosszú tirádában ítélte el a földi újságok csalárdságait, hazugságait, elhallgatásait
és elnyomásait.

Nagyon közel állt a dolog a szívéhez. A londoni lapok már régen nem a történetek részvétlen
közlöi; nagyítanak, lódítanak, kisebbítenek és hamis híreket közölnek. Csak olyanok, akár a
rongyos propaganda-zászlók. Rongyok! A *Nature* pontos, őszinte, de hát csak tudományos
lap; nem érinti a mindennapi friss híreket. Szerinte a sajtó lett volna a jelenlegi földi élet
egyetlen sava; de ha a só megízetlenül...!

Úgy szavalt Mr. Barnstaple, mintha csak odahaza ülne Sydenhamben a reggeliző asztalnál,
azután, hogy elolvasta a rossz reggeli lapokat.

- Volt idő Utópiában, mikor mi is nyakig ültünk a bajban - vigasztalta Kristály. - De van egy
közmondás: «Az igazság visszatér oda, ahová egyszer már ellátogatott». Ne aggódjon. Lesz
idő, amikor az önök sajtója is tisztán lát.

- Hogy áll önöknél az újságok meg a kritika ügye? - kérdezte Mr. Barnstaple.

Kristály elmagyarázta, hogy itt Utópiában különbséget tesznek a friss, megtörtént események
és a dolgok megvitatása tekintetében. Sok olyan ház van, - az is, amelyik idelátszik - amely
csakis olvasóházul szolgál. Az ember ott megtud minden friss hírt. Onnan szétárad minden
megtörtént esemény az egész bolygóra; a megtalált dolgokat ott jelzik; a felfedezéseket ott
közlik; a megtörtént eseményeket ott adják le. A jelentések abban a formában jönnek, ahogy
ittén kívánják; nincs szerződés, amely szerint ugyanannyi friss újságot, friss anyagot kell
leadni napról-napra. Darab ideig - mondta Kristály - nagyon mulatságos és hosszú jelentéseket
adtak le a Földlakókról; de most már ő nem olvas újságot; történelmi tanulmányait gazda-
gította azzal az anyaggal, amivel a Földlakók szolgáltak. Mindig vannak hírek új meg új
tudományos felfedezésekről; ezek mindig ébrentartják a képzeletet. Közérdekűek és közfel-
tűnést keltenek rendszeren azok a jelentések, amelyekben valami nagy tudományos feladat
megoldásáról van szó. Nagyon sok a sikerült kísérletekről szóló jelentés, melyeket Arden és
Zöldtő a térvizonyok terén értek el. S ha valaki meghal Utópiában, akkor az a szokás, hogy
elmondják az élettörténetét. Kristály megígérte, hogy elviszi Mr. Barnstaple-t az olvasóházak
egyikébe és felolvas neki minden eseményt, amit a Földlakókról leközöltek. Mr. Barnstaple
megkérte, hogy ugyanakkor olvasson valamit Ardenről és Zöldtőről, akik nemcsak nagy
felfedezők voltak, hanem szenvedélyes szerelmesek is és Serpentine-ről és Cédrusról, akik
íránt igaz rajongással viseltetett. Persze, az utópiai újság nem olyan terjedelmes, mint a földi;
hiányzik a sok intrika, gyilkosság, mulatságos gonoszság, csalás, hitszegés; a nemi tudatlanság
mulatságos és izgató következményei; a nemi eltévelyedések, csalások, a becsületsértések, a
felfedezett csalások nagy tömege; a királyi család tagjainak felvonulása nyilvános tereken; a
tőzsde romantikus ingadozásai meg a sport. De ha hiányzik is az ilyen lüktető, eleven élet az
utópiai újságokból, a viták sora túlszárnyal minden földi sallangot. Mert a Szabadságok
Ötödik Főelve Utópiában: Szabad Vita, Szabad Bírálát.

Akármelyik utópiainak joga van, hogy az egész világegyetem minden dolgát szabadon
bírálhassa és vitathassa, feltéve, hogy nem mond közvetlen vagy közvetett hazugságot. Lehet
olyan udvarias vagy udvariatlan, amilyen csak akar; ajánlhat akármit, akárminő selejtes is az,

amit ajánl. Ha akar, beszélhet versben vagy szólhat a tudomány nyelvén. Szólhat olyan irodalmi formában, aminőben akar; vagy rajzban adhat véleményt, ahogy kedve tartja. Csak hazudni nem szabad, ez az egyetlen feltétel, csak ebből keletkezhetik baj. Amit az utópai el akar mondani, elmondhatja szabadon és az megjelenik nyomtatásban valamennyi olvasóházban. Itt aztán elolvassák vagy olvasatlanul hagyják, ahogy a látogatónak tetszik. Sokszor, ha nagyon tetszik nekik, amit olvasnak, elvisznek egy-egy példányt. Kristálynak volt a könyvei közt egy-néhány fantasztikus, a tér kutatásáról szóló regénye; inkább csak elképzelt történetek, amiket a fiúk nagy előszeretettel olvasnak. Kisebb könyvek ezek, nem több, mint harminc-negyven oldal és igen szép papírra nyomva. A könyvesházak munkásai megjegyezték maguknak, hogy melyik könyvet vitték el; azokat friss példányokkal helyettesítették. Ha valamelyik könyvet nem olvasták, akkor annak a példányszámát lepassztották egyre, kettőre; a többit vitték vissza a papírmalomba. Sok olyan poéta, bölcsész és történetíró, akinek a műve nem volt túlságosan népszerű, úgy maradt halhatatlan, hogy kevés híveik táborából egy-egy eltette magának műveiket.

4.

- Valamit azonban sehogy sem értek meg - mondotta Mr. Barnstaple. - Érmét, pénzt ebben a világban nem láttam sehol. Szemmel láthatólag kommunisztikus államforma ez. Olyan kommunisztikus, aminőt a Földön néhány könyv tárgyal. Például «Hirek Sehonnan». Ezt valami William Morris írta. Szép, lehetetlen könyvecske. Ebben a könyvben mindenki csak magáért a munkáért dolgozik és azt csinálja, amit akar. Én magam sohse hittem a kommunizmusban, mert hamar felismertem, - aminthogy önök itt Utópiában úgy látszik szintén felismerték - hogy a műveletlen ember a természettől fogva vad és mohó. Van abban öröm, ha mások részére alkotunk; de semmi természetes öröm a meg nem fizetett, ki nem használt munkában nincsen. Nagyobb az emberben a saját magához való igazság, semmint a másokat szolgálás vágya. Úgy látszik önök itt Utópiában azt a munkát, amit valaki végez, a szerint mérik, a szerint ítélik meg, amennyit az illető elpusztít vagy elfogyaszt. Hogy is csinálják?

Kristály darabig gondolkodott. - Voltak Utópiában kommunisták is a *Zűrzavarok Korá*-ban. Világunk némely részén egyszerre akarták kiküszöbölni a pénzt. Erőszakosan jártak el és még sokkal nagyobb gazdasági zűrzavart, szükséglet és nyomorúságot okoztak. A kommunizmus felé vezető egyenes út - hibás lépés volt és tragikus végű. S lám, a valóságban a mai Utópia kommunisztikus közösség, s ha csak kíváncsiságból nem, az én kezembe pénz még nem került.

- Akárcsak a Földön, - magyarázta Kristály - nálunk is mint nagy találmány, mint szabadító jelent meg a pénz. Mint a szabadság egyik feltétele. Amíg a pénzt nem találták ki, addig minden szolgálat, minden viszony, amit ember emberrel kötött, hűbéri vagy szerződési alapon létesült. Rabszolgaság volt az élet és szűk keretek között mozgott. De a pénz azt a lehetőséget nyitotta meg, hogy a munkás szabadon választhassa jutalmát. Több, mint háromezer évre volt szüksége Utópiának, hogy némely lehetőséget valóra váltson. A pénz gondolata léprecsal; romlásra, korrupcióra vezet. Utópia a gazdasági fejlődés útját hosszú századokon keresztül is így egyengette: itt is a hitel, az adósság, a hamis és hamisan szerzett pénz igáját nyögtük. Zsaroltak itt is és spekuláltak itt is. A pénz vonatkozásában még jobban érvényre jutott, mint minden egyéb vonatkozásban, az emberi ravaszság: még gonoszabbul és vadabbul vetette rá magát az emberi szükségletek kizsákmányolására. Mint a Földön ma, Utópia bolygóján is hallatlanul nagy volt azoknak az éldsiedeknek a száma, akik spekuláció, játék, szerencselovaglás útján szereztek vagyont, Shylock módjára kipréselve minden lehető előnyt a gyöngébből; kihasználva a pénz erejét. Gazdasági lábbadozásnak hosszú évszázadaira volt itt szükség.

Csak mikor már Utópia az egész mindenséget befogó politikai egységesség alapján állott s elégséges volt a termelés is, meg arányban állott a népességgel, akkor tudta csak a dolgozó egyénnek a köz azt a biztonságot megadni, azt a teljesen értékálló pénznemet, amely ma, holnap vagy bármikor megfelel ugyanannak az elemi értéknek, amit képvisel. S mikor béke volt már az egész bolygón s mind erősebbé, állandóbbá szilárdult a társadalom, megszűnt a kamat, amely a bizonytalanság, a veszedelem mértéke. A bank közszolgálati szerv lett, mert nem nyújtott többé hasznot a bankárnak. A tőkepénzesek - magyarázta Kristály - semmiféle közöségnek se lehetnek állandó elemei. Egy lépés ők a bizonytalanság és a magas kamat meg a teljes gazdasági bizonyosság és a kamat-nélkül-valóság között. Kivesző, levitézlett jelenség.

Csak amikor már kezdett alábbhagyni a hitetlensége, tudta Mr. Barnstaple megemésztetni a kapott magyarázatot. Egnéhány kérdéssel akart megbizonyosodni arról, vajjon az ifjú utópiainak csakugyan van-e fogalma arról, hogy mi a tőkések, magánzók osztálya. Vajjon tud-e arról, hogy minő hatalmasak az erkölcsi és képzeletbeli határai a Földön és hogy minő szerepet játszott a világ szellemi fejlődésében azzal, hogy létrehozta a független elmék osztályát.

- Elviselhetetlen élete van minden független osztálynak. - Úgy látszik, Kristály valami közmondásfélét ismételt. - Vagy dolgozik és termel az ember, vagy rabol... Nálunk nem rabolnak.

Az ifjú - még mindig könyvei alapján kezdte elmagyarázni, hogyan keletkezett az, hogy a pénz teljesen kiszorult az emberi életből. Ez a gazdasági rendszer progresszív szervezetéből, a szabad versenynek kollektív vállalkozással, a kereskedelemnek nagykereskedelemmel való helyettesítéséből fakadt. Volt olyan idő Utópiában, mikor minden legkisebb ügyletnél, adásvételnél a pénz gazdát cserélt. Pénz kellett ahhoz, hogy az ember újságot, gyufát vagy egy csokor virágot vásároljon; pénz kellett, ha utazni akart. Mindenki teli zsebekkel járta a világot és minden legkisebb alkalommal a pénztárcáját szedte elő. Mikor már nagyobb arányokat öltött a tudományos gazdasági rendszer, tért nyert a dolgokra való általános előfizetés. Az emberek megvásárolhatták a jegyet, amellyel utazhattak egy évig, kettőig. Vagy akár egy egész életen át. Az állam megtanulta a klubboktól, a nagyszállóktól, hogy gyufáról, újságokról, egyebekről meghatározott évi ellenérték fejében gondoskodik. Kis és jelentéktelen dolgokról ezt a rendszert nagy és jelentékeny dolgokra vitték át, ilyen alapon indult meg a lakás, az ételmezés, sőt az öltözködés. Az az állami postai rendszer, amely tudta, hol lelhető fel valamennyi utópiai, lehetővé tette a bankoknak, hogy hitelt nyújtsanak a világ bármely részén. Az emberek már nem kaptak pénzt a munkájukért, különböző gazdasági, nevelési és tudományos szervek az egyénnek a keresetével arányban álló hitelt folyósítottak a nyilvános bankban s megterheltek mindazzal, amire az életben szüksége lehetett.

- A mi világunkban is keletkezőben van ilyesmi. A pénzt ugyan még forgatjuk, de az üzleteink igen nagy részét csak könyvek alapján bonyolítjuk le.

Az egység és az erély évszázadai a bolygón fellelhető minden természetes erőforrás fölött való tökéletes ellenőrzést adták Utópiának és ez minden itt születő gyermeknek az öröke lett. Már a születésekor javára írtak egy olyan összeget, amiből a nevelését fedezhették egész huszon-négy-huszonötéves koráig, aztán választhatott olyan pályát, aminőt akart, hogy kiegyenlíthesse a számláját.

- De ha nem volt képes rá?

- Arra mindenki képes.

- Ha mégse?

- Nagyon nyomorúságos, kelletlen, kényelmetlen élete volna az olyannak. Soha még ilyen esetet nem hallottam. Vita tárgya lehetne... Megvizsgálnák a pszichológusok... Hisz az embernek csak kell valamit tennie?

- No de ha nincs a számára munka Utópiában?

Kristály ezt nem tudta elképzelni. - Munka mindig van.

- De csak volt valamikor Utópiában munkanélküliség?

- Hogyne, a *Zűrzavarok Korá*-ban. Akkor valahogy túltengett a hitel; megbénult a közigazgatás. De nem is volt elég ház, elég élelem, elég ruha. Egyidejűleg volt munkanélküliség és szükség. Hihetetlen!

- Mindenki majdnem ugyanannyit keres?

- A nagyon erélyes és sokat alkotó embereknek sokszor nagy jutalmakat adnak; különösen, ha szükségük van rá... Ha a körülményeik kívánják... A művészek sokszor meggazdagodnak, ha nagyon jó a munkájuk.

- Azt a kis aranyláncot, amit visel, vette?

- Annak a boltjában vették, aki csinálta. Az anyám vette.

- Hát akkor vannak boltok?

- Majd mutatok egynéhányat. Oda azért mennek az emberek, hogy szép, új és kellemes dolgokat lássanak.

- S ha a művész meggazdagodik, mit csinál a pénzével?

- Hát anyagot vásárol, hogy hallatlanul nagyszerű dolgot hagyhasson hátra a világnak. Vagy gyűjt, más művészeket támogat a munkájukban. Vagy akármit, ami a köz szépségének hasznára válik. Vagy pedig nem csinál semmit... Utópia teheti... van miből.

5.

- Cédrus és Oroszlán - mondta Mr. Barnstaple - elmagyarázták nekünk, hogy önöknél a kormányzati teendőket mint végzik azok, akik ahhoz a legjobban értenek. A különböző érdekek egyensúlyára - így mondták nekünk - azok ügyelnek, akik az általános pszichológiát és Utópia nevelési rendszerét tanulmányozták. A mi földi értelmünk eleinte nem tudta felfogni, hogy elismert hatalom nem létezik; olyan személyiség, olyan testület, amelyiknek az akarata, szava véglegesen határoz. - Mr. Burleigh és Mr. Catskill azon a véleményen voltak, hogy ilyesmire feltétlenül szükség van s habár nem is olyan határozottan, de én is ezen a véleményen voltam. - Kié a döntés? - ez volt a vesszőparipájuk. Elvárták, hogy bemutassák őket Utópia Elnökének, Tanácsának. Ön előtt természetesen magától értetődik, hogy ilyesmi nincs és hogy minden vitás kérdést természetesen az intézzzen el, aki a legjobban ért hozzá.

- Ez szabad bírálat tárgya - vélte Kristály.

- S annak a folyamatnak a következménye, amely őt kiválóvá és felelőssé tette. De hát nem tartja magát itt is az egyik ember a másiknál előbbrevalónak - hiúságból? S nem teszik meg elsőnek azt, aki a többinél értéktelenebb csupán rosszakaratból?

- Van elég rosszindulat és hiúság minden egyes utópiai lélekben - felelt Kristály. - De az emberek nagyon egyszerűen szólnak; s nagyon erős, nagyon szabad és szókimondó a bírálat. Mi kimutatjuk az okokat, mielőtt dicsérünk vagy kérdezzünk.

- Egyszóval, amit itt önök mondanak és tesznek, azt kellő értékében igyekeznek felfogni. Büntetlenül nem dobálhatnak sarat zaj vagy sötétség leple alatt, s a zavarosban nem halászhatnak.

- Volt itt egy emberünk néhány évvel ezelőtt - egy művész, az sok bajt okozott az apámnak és akadályozta a munkájában. A művészi kritika itt sokszor keserű, de az övé mértéktelenül keserű volt. Gúnyképeket készített az apámról és szünet nélkül rágalmazta. Helyről-helyre követte. Meg akarta akadályozni, hogy kellő anyagot bocsássanak rendelkezésére. De nem sikerült... Voltak, akik feleltek neki, de a legtöbben tudomásul se vették...

A fiú elhallgatott.

- Nos és?

- Megölte magát. Nem tudott másképp szabadulni a saját tévelygéseitől... Hiszen mindenki tudta, hogy mit mondott, mit cselekedett...

- De a multban voltak királyok, tanácsok, országgyűlések Utópiában...? - Mr. Barnstaple visszatért a kiindulási ponthoz.

- A könyveim arra tanítanak, hogy a világunk nélkülök sohasem lett volna ilyen tökéletes.

Szükség volt rájuk az emberi viszonylatok megalapozásához; szükség volt az ügyvédekre, a politikusokra; lépcsőfoka voltak ők minden politikai és társadalmi fejlődésnek. Kellett a katona, a rendőr, hogy megvédje az embereket attól, hogy egymásban kárt ne tegyenek. Csak sokára érték fel a politikusok és az ügyvédek az igazságnak azt a magaslatát, hogy rájöjjenek: speciális tudás kell ahhoz, hogy a dolgukat jól elvégezzék. A politikusok országokat, határokat alkottak a nélkül, hogy etnológiához vagy gazdasági földrajzhoz értettek volna; az ügyvédek határoztak az emberek sorsa, akarata, szándékai felől, a nélkül, hogy pszichológiával foglalkoztak volna. A legszigorúbb arckifejezéssel, a legkeményebb szívvel hihetetlenül balga, szomorú és kivihetetlen dolgokat csináltak.

- Akárcsak Tristram Shandy községi bikája, amely megvadult és a versaillesi békét nemzette - vélte Mr. Barnstaple.

Kristály nem értette.

- Ó; semmi. Tisztán földi vonatkozású dolog. A tudomány embereinek a politikai és törvénykezési felfogása a legérdekesebb önöknél és ez ejt engem itt ebben a világban leginkább csodálkozásba. Ilyen kiválasztódási folyamat a Földön is ködlik már. Azok például, akik a világ üdvéről ábrándoznak, vakok és süketek a politikai és törvénykezési módszerek számára; legtöbb kitűnő közgazdászunk ilyen. És a legtöbb ember nem is megy sohasem a törvény elé, ha tőlük függne, nem is mennének oda, a bölcsőtől a koporsóig egyszer se. Mi is történt az önök politikusaival és ügyvédekkel? Küzdöttek a fennmaradásukért?

- Ahogyan fejlődött a világosság és tért nyert az intelligencia, mind nyilvánvalóbbá lett, hogy fölöslegesek. Később már csak a tudomány embereinek voltak segítségére, egy idő múlva pedig még erre a segítségre se volt már szükség. Tevékenységük általában a bíráló, a megvitatások körén belül nyert tért. Még most is vannak itt-ott régi épületek, amelyek alighanem a törvénykezést szolgálták. Az utolsó politikus, akit ilyen törvénykezés alapján választottak meg, mintegy ezer évvel ezelőtt élt. Excentrikus, veszekedős öregúr volt; ő volt az egyetlen jelölt és csak egyetlen ember szavazott rá. Ez beszélni akart mindenáron a nyilvánosság előtt és azt akarta, hogy minden szavát leírják gyorsírással. Azok a fiúk meg lányok, akik gyorsírást tanultak, szívesen vették fel a beszédeit, tanultak rajta. Végeredményben mint kóresetet kezelték őt.

- Hát az utolsó bíró?

- Arról nem tudok. Majd megkérdem a tanítót. Úgy emlékszem, volt egy; de nem hívta fel senki arra, hogy bárki fölött is bíraskodják. Valószínűleg talált okosabb teendőt.

6.

- Kezdem már megérteni ennek a világnak a mindennapi életét - mondta Mr. Barnstaple. - Félistenek világa ez; nagyon szabad, nagyon egyéni világ; mindenki a természetes, egyéni hajlamait követi, mindenki nagy és hatalmas célokért küzd. Nemcsak hogy meztelen, tiszta, kedves és szeretetreméltó itt az ember, de teli egyéni méltósággal. Praktikus, okos és érthető kommunizmus ez, a nevelésnek, a fegyelemnek és a kollektív előkészületeknek hosszú századokon át elért eredménye. Sohse hittem volna azelőtt, hogy a szocializmus nemesítőleg hat az egyénre és hogy az egyéniség kultusza csak degradálja. De most már tisztán látok, hisz itt a példa a szemem előtt. Ebben a boldog világban - s igazán a boldogság és egészség koronája ez az ország - nincs Tömeg! Az a világ, amelyhez én tartozom, mindig a Tömeg világa volt és az maradt mostanig. Egyéni vonások nélkül való és ragályhordozó tömegek világa!

- Ön még nem látott tömeget, Kristály; egész, boldog életében nem is fog látni soha. Sohse látta még a Tömeget, amint futball-meccs vagy a lóverseny felé hömpölyög; vagy a bika- viadalt szemléli tömeggyönyörűségben. Sohse látta még szűk helyen hömpölyögni a Tömeget; nem látta az utca forgatagát, amikor Királyt ünnepelni megy; nem látta, amint háborúért üvölt; vagy csakúgy üvöltöz a békéért. Sohse látta még a Tömeget, amint pánik rohan rajta végig; amint esztét vesztve menekül. A Tömeg ünnepei mind eltűntek ebből a világból, el a Tömeg istenei itt nincs turf, nincs nyilvános sport; nincsenek koronázások és nagy, pompás, nyilvános temetések; nincsenek nagy kiállítások, csak az önök kis színházai... Boldog Kristály... sohse fogja látni a Tömeget!

- Ó... én láttam tömegeket...

- Hol?

- Mozgóképeken láttam tömegeket - harminc évszázaddal ezelőtt fotografálták őket. Látni lehet eleget a történelmi múzeumainkban. Láttam a tömeget, amint lefelé jön nagy lóverseny után, azokat a képeket repülőgépről vették fel. Láttam olyan tömegeket, amelyek felláztak nyilvános tereken s láttam, mint veri szét őket a rendőrség. Ezer meg ezer menekülő, rohanó ember. De amit ön mond, az igaz. Utópiában nincs többé Tömeg. A Tömeg, a tömegszellem innen örökre kiveszett.

Mikor egynéhány nap múlva Kristály visszatért matematikai tanulmányaihoz, Mr. Barnstaple nagyon magáramaradt. Nem talált többé társra. Lychnis - úgy tetszett - mindig a közelében van, ha szükség van rá, de a nő aktív, egyéni érdekek utáni erős vágya - ebben a világban olyan ritka érzés - elidegenítette tőle némileg Mr. Barnstaple-t. Jöttek-mentek más utópia- beliek is; jókedvűek, kedvesek, udvariasak, de erősen a saját dolgukkal elfoglaltak. Sokan érdeklődéssel kérdezték; feleltek is itt-ott a kérdéseire; aztán úgy mentek el tőle, mintha valaki elhívta volna őket.

Lychnis - Mr. Barnstaple kezdte észrevenni - Utópia egy nem sikerült példánya volt. Romantikus alak, a szívében nagy szomorúságot hordoz. Két gyermeke volt, akiket szenvedé- lyesen szeretett. Nagyon bátor, életrevaló gyerekek s bolondos büszkeségből azt kívánta tőlük, hogy nagyon messzire kiússzanak a tengerbe. Örvénybe kerültek és elmerültek. Az atyjuk menteni igyekezett őket és azt is elkapta az örvény, Lychnis is majdnem az ő sorsukra jutott,

de őt megmentették. Az érzelmi élete azonban ott megtört; azon a ponton maradt, meg nem változott soha. A tragédia egészen a hatalmába kerítette. Nem nevetett többé, elfordult mindentől és csak a szomorúságnak élt. Felfedezte a részvét elhúnyt érzését újra; először saját maga, azután a mások iránti részvét született meg a szívében. Nem volt már öröme többé az életvidám, erős emberekben; egész értelme egy ponton csúcsosodott ki: azokat akarta vigasztalni, akik bajban, szomorúságban voltak; a mások baja fájt neki s a mások baját igyekezett gyógyítani. Abban keresett gyógyulást, hogy másokat gyógyított. Nem akart Mr. Barnstaple-vel Utópia nagyságáról és szépségéről beszélni. Azt szerette volna, ha Mr. Barnstaple inkább a Föld nyomorúságait tárja fel előtte vagy a saját nyomorúságáról szól. Ilyes dolgokkal rokonszenvezett csak. De Mr. Barnstaple nem szeretett a saját nyomorúságáról beszélni, nem tehetett róla, ilyen volt a vérmérséklete. Nyomorúság érzése nem lakozott benne, csak kétségbeesés, sajnálkozás.

Észrevette, hogy Lychnis arról álmodozik, hogy hogyan volna, ha ő egyszer lejutna a Földre. Ha szépségét, gyöngédségét a betegeknek, a nyomorúságban sínylődőknek és a szerencsétleneknek áldozhatná fel. A szíve egészen megnyílt az emberi szenvedésnek. Éhesen, vágyólag...

Mielőtt még ezeket a vonásokat felfedezte volna a nő lelkében, Mr. Barnstaple sokat beszélt neki minden földi szenvedésekről. De nem a sajnálkozás, hanem a felháborodás hangján szólt, mint olyan dolgokról, amelyeknek nem volna szabad így lenniök... S mikor meglátta, minő kéjjel veszi fel magába a szavakat Lychnis, akkor keményen, vidáman szólt, mint csupa olyan dologról, amelyet el kell söpörni...

- De azért mégis csak szenvedtek azok... - vélte a nő.

Miután mindig mellette volt, talán több figyelmet is fordított rá, mint aminő utópiai szempontból helyes lett volna. Úgy feküdt meg Utópiát a nő lelke, mint valami árnyék. Mr. Barnstaple sokat töprengett rajta... arról a sajnálkozásról, szánalomról, ami egész életét, ragyogó lényét, szépségét átfogta. A félelem, gyöngeség, kór, ragály, sötétség és zavarok világában a szánalom, a jótékonyosság, a szolgálatkészség és alázatosság megannyi édes ajándék, bájos és kecses virág. Az egészségnek és merész vállalkozásoknak ebben a világában a szánalom valósággal bűnös vágy volt. Kristály, az utópiai ifjú, olyan kemény, akár a neve. Mikor valamelyik nap elcsúszott egy sziklán és a bokája erősen megrándult, megdagadt, akkor sántított ugyan, de nevetett. Mikor pedig Mr. Barnstaple csúszott meg valamelyik lépcsőn, Kristály ugyan rokonszenves magaviseletet tanusított, de még inkább volt egyszerűen csak udvariasnak nevezhető. Bizony Lychnis nem talált társat abban a felfogásában, hogy az életet a szomorúságnak szentelje. Még Mr. Barnstaple se rokonszenvezett vele ezen a ponton. Láta, hogy vérmérséklet dolgában jobb utópiai ő, mint Lychnis. Neki - csakúgy, mint Utópia minden emberének - inkább örömteli eseménynek tetszett, semmint szomorúságnak, hogy olyan bátran lelték halálukat Lychnis férje, gyermekei. Meghaltak, szép, erős, vitéz halált haltak; a víz még mindig csillog és még mindig süt a nap. Úgy látszik, a veszteség valami nagyon mély, gyökeres húrt érintett, pendített meg a nőben, a faj valamely régi, eltemetett szelleme ébredt újra benne, olyasvalami, amit Utópia csak nagyon lassan tud kivetni magából. Sötét vágy, az áldozat, a saját magunkat feláldozni kívánás vágya, amely meghajol minden árnyék sötétsége előtt. Különös és talán mégis elkerülhetetlen, hogy Mr. Barnstaple itt Utópiában találkozzék azzal a szellemmel, melyet olyan jól ismer a Föld; a szellem, amely lepillant a Mennybéli Királyságból s imádja a tüskét, a szöveget, abban leli örömét, hogy Istenét ne úgy imádja, mint az Élet, a Feltámadás Istenét, hanem mint keserű, szomorú halottat.

Lychnis szeretett beszélni Mr. Barnstaple fiáról is, valahogy úgy, mintha irigyelte volna őt értük, de akármit mondott, Mr. Barnstaple-t mindig csak a saját fiainak a nevelési hibáira

emlékeztette. Hogy mennyivel nagyszerűbb, boldogabb életet élhetnének azok a fiúk Utópiában. Úgy érezte, inkább talán egy tucatszor megfojtaná őket, semmint hogy más földi emberek alkalmazottai, rabszolgái legyenek. Még földi minták szerint is úgy érezte most, hogy nem tett eleget a velük szemben fennálló kötelezettségeinek; sok dolgot elhanyagolt az életükben, a saját meg a felesége életében is és sok dolog jutott most eszébe, amit nem lett volna szabad elhanyagolnia. Kezdené csak most újra előről az életet; azon lenne, hogy a fiúk élénkebb részt vegyenek a politikában, tudományokban. Ne fordítsák egész figyelmüket a városvégi kényelmes életre, tenniszjátékra, pletykára, amatőr színészkedésre, ostoba flirtekre. Érezte, hogy alapjában véve jó fiúk, de ő teljesen az anyjukra hagyta őket. Az anyjukat meg túlságosan magárahagyta, a helyett, hogy küzdött volna vele a saját eszméinek az érvényre juttatásáért. Közönséges, vegetatív életet éltek egy nagy katasztrófa árnyékában; hitvány naplopás és nyomorult tehetetlenség világában éltek. És az ő élete se volt egyéb, mint - hitvány, fáradt időpocsékolás.

Kezdte kísérteni a sydenhami élete. «Mindig mindent bíraltam, de alapjában véve semmit meg nem változtattam» - mondta. - «Semmivel se voltam jobb Peeve-nél. Több hasznomat vették abban a világban, mint itt, ebben? De hisz a Földön mind csupa naplopók vagyunk...!»

Egy-két napig elkerülte Lychnist, csak úgy magában bolyongott a völgyben. Elment a nagy olvasótermekbe, forgatta, de nem értette a könyveket. Elment egy-két boltba is. Valamelyik művész megengedte, hogy helyet foglaljon a boltjában. Nézte, mint készít aranyból meztelen, fiatal leánytestet, oly szépet, aminőt soha földi művész még nem álmodott. Láta, mint olvasztja újra be az elégedetlen alkotó. Majd építésekkel találkozott. Láta, mint munkálják meg a földet. Amott nagy földtúrás; lent, mélyen a lejtős szakadéokban valami fursán csillogott, ragyogott; de nem engedték közel. Ezer más dolgot látott, amit ésszel fel nem ért. Kezdte magát úgy érezni, ahogyan talán nagyon intelligens kutya érzi magát az emberek világában; csak hogy nem volt gazdája, nem volt ösztöne, amely megnyugodott volna a kutya-sorsban. Az utópiaiak a munkájukat végezték nappal; mosolyogva haladtak el mellette és elviselhetetlen irigységgel töltötték el a lelkét. Tudták, hogy mit csinálnak. Tudták, hogy hová tartoznak. Este kettesével, hármassával haladtak el mellette; kacagtak, sokszor énekeltek. Szerelmespárok haladtak el mellette, édesen mosolygó arcuk szorosan egymás mellett, végtére a magánya reménytelen vágyak agóniája lett.

Mert - bár még a saját lelkiismerete előtt is tagadta - Mr. Barnstaple nagyon szerette volna, ha szeretik, ha ő is szerethet Utópiában. Mikor megvilágosodott előtte, hogy ezek az emberek semmiféle ilyen testi vagy szellemi meghittságba nem fognak vele lépni, alapjában véve még sokkal megalázóbb volt ez ránézve, mint az, hogy semmire se tudják használni. Az önbecsülését támadta meg a sok bájos utópiai asszony, leány, amint kíváncsian vagy derűs közönnyel haladtak el mellette; ez a dolog az egész utópiai mindenséget elviselhetetlenné kezdte tenni a számára. Némán, öntudattalanul, annyiba vették ezek az utópiai istennők, mint a faj kitaszítottját, legutolsóját. Nem lehetett el ott a szerelem gondolata nélkül, ahol mindenkinek volt kedvese; de ebben az utópiai világban az ő részére a szerelem groteszk és felfoghatatlan valamivé lett...

Valamelyik éjjel, mikor ezekre a dolgokra gondolt és elkeseredett éberséggel vizsgálta a csillagokat, olyan gondolata támadt, amivel, úgy vélte, visszaszerzi az önbecsülését és Utópia polgárává válhatik.

Hogyne. Még beszélni is fognak róla; érdeklődéssel és rokonszenvvel fogják emlegetni!

HARMADIK FEJEZET.

Szolgálatot tesz a Földlakó.

1.

Sokat kérdezősködött akkor, amíg végre egy embert ajánlottak figyelmébe, akinek a neve «Naparany» volt. Alighanem nagyon öreg ember lehetett, mert a szeme körül megvolt a kor nyoma; a finom homlokát is egy-két ránc szántotta. Erős, szálas, hatalmas alak; a szakállát fehér szálak tarkították. A haja még nagyon sűrű és erős, mint a sörény, de elveszítette aranylő vörös fényét. Az asztalon papírszeletek feküdtek előtte, amelyekre jegyzeteket készített. Rámosolygott Mr. Barnstaple-re; már várta. Helyet mutatott neki erős, szeplős kezével. S mosolyogva várta, hogy mit mond.

- Egyetlen nagy győzelme ez a világ az emberi nem rend és szépség után való vágyának - kezdte Mr. Barnstaple. - De egyetlen haszontalan lelket sem tűr meg a testén. Itt mindenki boldog és tevékeny. Mindenki - csak én nem... Én nem tartozom sehová. Nincs semmi dolgom. És... nincs senkim.

Naparany bólintott, hogy érti.

- Nehéz feladat az a Földinek, földi kívánságaival, nevelésével, hogy idecsöppenve feltalálja magát. Nem talál megszokott munkakört, megszokott környezetet. Itt... az ember idegen... S még sokkal rosszabb, hogy sehol se találja a helyét. Abban az új munkakörben, amiről - úgy mondták - ön tud legtöbbet s amelynek ön a központja, irányítója... ott... az jutott eszembe, hogy talán hasznukra lehetek... Csak úgy, mintha utópiai volnék... Szeretném magamat hasznossá tenni. Hiszen szükségük lehet valakire, aki kísérletül adja az életét... kiteszi magát a veszélynek, hogy idegen helyre vetődik... Olyan, aki igazán szolgálni akarja Utópiát... és akinek nem kell olyan ügyesnek és tudásban gazdagnak lenni... nem kell olyan szépnek és tehetségesnek lenni...

Mr. Barnstaple szünetet tartott.

Úgy tetszett, Naparany tökéletesen megért mindent, ami Mr. Barnstaple lelkében végbemegy.

És Mr. Barnstaple kérdőleg ült ott; Naparany gondolkodott.

Aztán megfeszült minden szó, minden gondolat a Mr. Barnstaple fejében.

Naparany szeretne volna tudni, vajjon Mr. Barnstaple fel bírja-e fogni azoknak a felfedezéseknek kiterjedtségét és határoltóságát, amelyek most annyira foglalkoztatják egész Utópiát. Utópia, úgymond, egészen más korszaknak néz elébe. Új erőforrások és lehetőségek nyíltak meg az itteni emberi faj képzelete előtt; s természetes, hogy egy tanulatlan s a valóságban ki sem művelhető Földlakó csak kelletlenül, rosszul érezheti magát az ilyen világban. Hiszen a most kezdődő új korszak előtt megretten sok közülünk is - mondja Naparany - kevésbbé előrehaladott és a multba tekintő sok utópiai. Az utópiai bölcsészek és kísérletezők évszázadokon át bírálgatták, szemlélgették, újra alkották régi ösztönös és hagyományos képzeleteiket az időről és térről, anyagról és formáról. Most aztán elemi erővel fog kitörni az új gondolkodásmód; a kísérletek megvalósítása mind egyszerűbb és természetesebb lesz. A tér határoltósága, ami eddig áthidalhatatlannak látszott, megdől; különös, gyors és bámulatos módon, de megdől. Elméletileg már lehetséges s nagyon hamar a gyakorlatban is lehetségessé válik, hogy az ember elhagyhassa Utópia bolygót, hová eddig el volt zárva. Más mindenségek állanak nyitva előtte... távoli bolygók és messzi csillagok... Most ez itt a helyzet...

- Nem bírom elképzelni...

- Nem is képzelheti - felel Naparany barátságosan. - Pedig így van. Száz évvel ezelőtt - itt is elképzelhetetlen volt.

- Hogy úgy mondjam, a hátsó lépcsőn jutnak más dimenzióba? - mondta Mr. Barnstaple.

Naparany darabig gondolkodott. - Furcsa eszme - mondta. - De a Földlakó szempontjából egész helyes. Látszik, hogy ott is gondolkodnak... De nem így van...

...Nagy, csodás kor kezdődik itt. A boldogság főbb titkait rég megtanultuk mi itt ezen a bolygón... Jó itt élni... ön is úgy találja?... Még évezredekken keresztül ez lesz a hazánk... De új kaland, új siker szele lengi be a mi világunkat... Olyan most ez az egész világ, mint a téli mező tavasz közeledtekor.

Áthajolt az iratai fölött Mr. Barnstaple felé, feltartotta egyik újját és kísérő, hallható, magyarázó szavakat mormogott. Úgy tetszett Mr. Barnstaple-nek, hogy minden szó angol fordításba megy át, ahogy kiejti őket. Az bizonyos, hogy megérti... - A mi Utópiánk sűrűlődája az önök Földjével nagyon érdekes esemény volt, de jelentéktelen esemény... Szeretném, ha megértené. Az önök bolygója és a miénk kissé távolesnek egy másik, idő- és nehézkedési mindenség-gócpontról, amelyek Isten kimeríthetetlen végtelenségében együvé tartoznak. Nagyjában hasonlít, de semmiben sem egyezik ez a két bolygó. Véletlenül egymás oldala mellett haladnak; de azért nem egészen egy irányban és nem is kifejezetten egy irány felé. Újra eltérnek majd egymástól és folytatják a saját útjukat. Mikor Arden és Zöldtő kísérletüket végezték, messzi volt tőlük minden esély, hogy az önök bolygóját érintsék. Nem voltak tekintettel semmire, a mi bolygónk anyagával végezték a kísérleteket: körpályán akarták ellendíteni és visszajuttatni bolygókra. Önök is vele jöttek, ez csak olyan csodálatos előttünk, mint önök előtt. Felfedezéseink fontossága számunkra csak a mi mindenségünkben rejlik, nem az önökében. Mi nem akarunk semmit az önök bolygójától; azt se akarjuk, hogy önök idejöjjenek. Önök túlságosan hasonlítanak hozzánk... és túlságosan sötétek, bajokkal küzködők, betegek, nyomorúságosak és ragálythordozók... Mi bizony... mi nem segíthetünk önökön, mert nem vagyunk istenek, csak emberek...

Mr. Barnstaple bólintott.

- Mit kezdhet Utópia a Földlakókkal? Nincs elég erős ösztön bennünk ahhoz, hogy uralkodjunk más felnőtteken vagy hogy tanítsuk őket... Az egyenlőség és a szabad, közös munka sok évszázada alatt kivesztek belőlünk az ilyen tulajdonságok. Önök meg túlságosan sokan vannak ahhoz, hogy tanítsuk önöket... Önök közül sokan felnőnének, rossz szokásokkal teli. Az ostobaságaikkal akadály volnának mindenütt, - viszálykodásaik, féltékenységeik és hagyományaik, zászlóik, vallásaik, zsarnokoskodásuk megakasztanának bennünket mindabban, amibe belekezdünk... Türelmetlenekké válnánk önökkel szemben... Igazságtalanok és talán kegyetlenek lennénk... Önök nagyon is hasonlítanak hozzánk: mi nem lehetünk türelmesek az önök hibáival szemben. Kemény dió volna nekünk, ha folytonosan arra kellene emlékeznünk, hogy milyen neveletlenek önök... Itt Utópiában már rég rájöttünk arra, hogy nincsen olyan emberi fajta, amely elég nagy, hatalmas és okos, hogy más fajok helyett gondolkodjék, cselekedjék... Nemsokára talán önök is rájönnek majd erre a saját Földjükön... S különösen áll ez Utópiára és a Földre nézve. Amennyire én megismertem önöket, bizonyos, hogy a mi embereink megvetnék önöket tudatlanságuk és makacsságuk miatt: és a megvetés minden igazságtalanság szülőanyja... Valószínűleg az lenne a vége a dolognak, hogy kiirtanók önöket... Minek az?... Csak maradjanak... Nem bízhatunk meg magunkban önökkel szemben... Higyje meg, ez a legokosabb, amit tehetünk...

Mr. Barnstaple némán bólintott.

- Ön meg én, - két egyén - mi barátkozhatunk; mi megérthetjük egymást.

- Igaz, amit mond - felelt Mr. Barnstaple. - Igaz. De elszomorít, hogy így van... Nagyon... Nem baj... Azt azonban csak remélhetem, hogy szolgálatára lehetek Utópiának?

- Hogyne.

- Hogyan?

- Ha visszatér a saját Földjére.

Mr. Barnstaple darab ideig gondolkodott. Ettől félt! De hiszen ő maga ajánlkozott! - Megteszem!

- Úgy értem, ha megkísérli a visszatérést. De a kísérlet veszedelmes. Lehet, hogy belepusztul.

- Mégis belemegyek.

- Meg kell erősítenünk az adatokat, amelyek számításaink szerint az önök bolygóját a miénkkel összekötik. Meg kell ismételnünk Arden és Zöldtó kísérletét, de megfordítva. Látnunk kell, vajjon tudunk-e élőlényt az önök világára küldeni... Majdnem biztosak vagyunk abban, hogy a kísérlet sikerülni fog. S annak az emberi lénynek eléggé rokonszenveznie kell velünk és rokonszenveznie kell a saját világával is annyira, hogy akarjon visszamenni s akarjon nekünk onnan jelt adni hogy megérkezett-e?

- Vállalkozom rá - szólt Mr. Barnstaple fojtott hangon.

- Abba a gépbe ültetjük, amelyben ideérkezett; ugyanazokba a ruhákba öltöztetjük, amelyeket megérkezésekor viselt. Ugyanolyan formát ölt, mint amikor ezt a világot megpillantotta.

- Értem.

- S mert gonosz az önök világa, de mégis van benne egy-egy kivételes világos agyú ember itt-ott, nem szeretnénk, ha önök tudnának rólunk... Hogy ilyen közel vagyunk önökhöz... Mert bizony ilyen közel leszünk még legalább egypár évszázadig... Nem akarjuk, hogy tudjanak rólunk. Mert másképp eljönnének ide... Valami szegény bolond zseni vagy tudós vezetné önöket... jönnének ide mohón, bolondul, sokan, az ajtóinkon kopognának és az életünket veszélyeztetnék... Megrontanák a kísérleteinket, találmányainkat... úgy kellene önöket kiirtanunk, mint a patkányokat vagy az élősdieket.

- Igen - felelt Mr. Barnstaple. - De mielőtt az emberek idejönnek... ismerniök kell az utat... Pedig úgy látom, Utópia csak azoknak a világa, akik ezt az utat ismerik.

Hallgatott; inkább a saját gondolatainak felelt. - És ha visszatértem, - kérdezte - feledjem el Utópiát?

Naparany mosolygott; nem szólt.

- Mert minden napomon - mind a végig - uralkodni fog az Utópia utáni honvágy... annak leszek a nyomorékja...

- És a hőse!

- Ott kezdjem el újra a földi életemet, ahol abbahagytam?... Igen... de utópiai leszek én... azért a Földön is... Mert érzem: azzal, hogy felajánlottam a szolgálataimat és hogy elfogadták azt, már nem vagyok számkivetett Utópiában... Idetartozom...

- Gondolja meg azonban, hogy elveszhet. Hogy elpusztulhat a kísérletben.

- Az meglehet.

- Akkor jól van - Testvér!

Barátságos, nagy tenyerével átfogta Mr. Barnstaple kezét és mélynézésű szeme rámosolygott.

- Ha már visszatért és jelt ad nekünk, akkor a többi Földlakók közül is visszaküldünk egynéhányat...

Mr. Barnstaple felugrott. - *Ej-ha!* - A hangja csupa izgalom. - Azt hittem, számkivetették őket az űrbe... Azt hittem, más mindenség felé irányították őket s hogy régen elpusztultak...?

- Egyikük-másikuk el is pusztult. Meggyilkolták saját magukat; le akartak ereszkedni a régi vár lejtőjén, mikor fordult a Szirt-kastély... Az a bőrbe csomagolt... A báró...

- Barralonga lord?

- Az. Meg az is, amelyik vállat vont és mindig csak azt mondta: «Mit akarnak?» - A többiek visszatértek, mikor késő este befejeztük a forgási műveletet... Betegek voltak, félig fagyottak és merevek, de nem halottak... Most mind jól vannak és nem tudjuk, hogy mit kezdjünk velük... Nem használhatjuk őket itten semmire. Terhünkre vannak.

- Csak természetes - vélte Mr. Barnstaple.

- Az, akit önök Burleigh-nek neveznek, úgy látszik, valami fontos ember az önök Földjén... Jól megvizsgáltuk az elmeállapotát. Nincs hite: nem hisz el semmit. Kevés más dologban hisz, csak a művelt, gazdag gentleman életében, akinek egy nagy fiktív birodalom tanácsában szerény, de kivételes állása van... Kérdés, vajjon a jelen kalandjának a valóságában valaha is hinni fog-e... Majd gondoskodunk róla, hogy az egészet csak olybá vegye, mint élénk képzeletű álmot... Nem fog róla beszélni, túlságosan fantasztikusnak tartja és mindentől fél, ami képzeletbeli, neki magának sincs képzelete, annyira fél tőle... Pár nap múlva, ha visszatért az önök Földjére, teljesen beetalálja magát a régi életébe; mindenképpen hazatalál...

Mindjárt ön után küldjük... Majd meglátja, mint tér vissza a politikához... Talán kicsit okosabbá válik.

- Meglehet.

- Meg a... hogy is nevezik a másikat? Rupert Catskill; majd azt is hazaküldjük. Hiányzana az önök világából.

- Azt ugyan semmi se fogja kiokosítani - szólt Mr. Barnstaple meggyőződésteljesen.

- Visszamegy Lady Stella is.

- Örülök, hogy megmenekült. Ő nem fog semmit Utópiáról elárulni. Igen diszkrét teremtés.

- A pap megbolondult. Sértő, trágár magaviseletet tanusított; megfigyelés alatt van.

- Mit csinált?

- Egy csomó fekete kötényt csinált és sértő módon bele akarta csomagolni a fiataljainkat.

- Vissza lehet őt küldeni - mondta Mr. Barnstaple rövid gondolkodás után.

- De hát engedik az ilyesmit az önök világában?

- Mink az ilyesmit szüziességnek hívjuk - felelt Mr. Barnstaple. - Hanem persze ha mindenáron itt akarják tartani...

- Majd visszaküldjük - felelt Naparany.

- A többit itt tarthatják - vélte Mr. Barnstaple. - Jó lesz őket itt tartani. Senki fia a Földön nem fogja őket keresni. Annyian vannak a mi világunkban, hogy egynéhány mindig elvész

közülök. Még ha azt a néhányat visszaküldi, az is elég feltűnést fog kelteni. Az emberek majd csodálkoznak, honnan jön tulajdonképpen ez a kis csoport; kérdezősködni. Aztán ezek olyan dolgokat árulnak el... Ne küldjön vissza többet... A többit rakják valami szigetre... Valami menedékre... Bár elfogadná a tanácsomat és itt tartaná a papot is. Igaz, hogy ő hiányozna némelyeknek. Szenvednének az elnyomott Tisztaság miatt; kezdenének bolond dolgokat cselekedni... Szent Barnabás-kápolna szószéke üres lenne. Nagyon könnyű lesz elhíttetni vele, hogy Utópia álmom volt csak; egyszerű csalódás... Valamennyi pap úgy is természetesnek tartja ezt valamennyi Utópiáról... Csak úgy gondol majd rá, - ha egyáltalán gondol rá - mint valami erkölcsi lidércre.

2.

Elkészültek. Mr. Barnstaple-nek - ha nem akart is - menni kellett.

Még belenézett Naparany szemébe s onnan jóságos tekintet sugárzott feléje.

- Ön mindent megmondott nekem, amit tennem kell. És itt az ideje, hogy menjek innen, mert az önök életének minden pillanata fontosabb, mint nékem valamennyi napom... De mert olyan gyorsan és engedelmesen... olyan hamar távoznom kell ebből a szép világból, vissza, szülőhelyem rendetlen kellemetlenségébe... hát elég erős a szívem arra, hogy megkérjem: eresz-kedjék le kicsit hozzám és beszéljen azokról a nagyobb, szebb napokról, amelyek most virradnak majd az önök bolygójára. Arról szólt, hogy nemsokára képesek lesznek rá, hogy el-elhagyják Utópiát; hogy a mindenség bármely messzi pontjára elkalandozhatnak. Ezt nem értem; ez túlmege az értelmemen. Lehet, hogy alkalmatlan vagyok arra, hogy a gondolatot a maga egészében felfogjam... de nagyon fontos előttem. A mi világunkban azt tartják, hogy az élet meg fog szűnni, mert napunk és bolygóink kihűlnek; nincs menekvés az elől, ott, lenni a mi kis világunkban, amelynek sarából keletkeztünk... Azon születünk; azon kell meghalunk... Ez a tudat közülünk sokaknak rabolta el erélyét, reményét... Minek dolgozzunk a haladásért olyan világban, amely szükségképpen befagy, kihal?

Naparany nevetett. - Az önök bölcsészei nagyon hamar hozzák meg az ítéletet, a végeredményt.

Áthajolt az asztalon Mr. Barnstaple felé és komolyan nézett az arcába.

- Milyen régi az önök tudománya a Földön?

- Kétszáz-háromszáz éves.

Naparany felemelte a két újját.

- Ezalatt az idő alatt hányan foglalkoztak vele?

- Minden nemzedékben néhány százan.

- Mi háromezer éve foglalkozunk ezekkel a kérdésekkel s százmillió kitűnő agyvelőt morzsol szét a kérdés, akár a szőlőt a borsajtó. S amit ma tudunk... minő kevés az! Nem arról van szó, hogy valaki megfigyelt, észlelt valamit... arról a sok ezer hiányzó észleletről van szó, ami nem történt meg. Nincs mérték, az igazságnak csak apró szikrácskája csillan fel itt-ott; és sokszor azt is elvesztjük a tévedések tömkelegében. Tudom, hol tartanak önöknél a tudomány emberei - szegény vadak! - mert hiszen tanulmányoztam Utópiánk hosszú multjában a kezdetek kezdetét... Hogyan fejezzem ki a távolságokat? Vizsgáldtunk, kísérleteztünk, mind újra kísérleteztünk azóta, mind másféle lett a térről való felfogásunk és gondolkodásunk, amiben az idő kérdése csak megkülönböztetett forma... Vannak kifejezéseink, gondolataink, amelyeket nem tudunk megértetni önökkel... Megannyi reménytelen nehézség, lehetetlenség önök

előtt s könnyű, játszi feladat előttünk. Mi térről és időről olyan formában gondolkodunk... hogy az nem más az önök gondolkodásmódjához viszonyítva, mint egy elintézett számtani feladat. Ami a mi ösztöneinket, érzéseinket, mindennapi szokásainkat illeti, mi is csak olyan emberi rendszer szerint élünk, mint önök... De nem áll ez a tudásunkra, az erőnkre! A szellemünk túlszárnyalta emberi életünket... Ez így lesz önöknél is... Mi is csak hús és vér vagyunk még... reménység és vágy... mi is járunk-kelünk, fel-lepillantunk, de azok a dolgok, amelyek messzinek látszottak, mihozzánk már közel vannak... Azok a dolgok, amelyek feneketlen mélységekben szunnyadtak, amelyek áthidalhatatlanok voltak, most itt vannak a tenyerünkben...

- Nem gondolja tehát, hogy az önök faja - s így a mienk is - egyszerűen elpusztul?

- Elpusztul! Hisz még alig kezdtünk élni! Az öreg ember nagyon komolyan szólt. Akaratlanul Newtont paralizálta.

- Kisgyerekek vagyunk, akiket végtelen óceán partjaira hoztak el. Mindama tudás, melyet kezdettől fogva megszereztünk magunknak s amelyet nemzedékről-nemzedékre fejlesztettünk, nem több, mint egy maréknyi apró kagylócska, mit annak az óceánnak partján szedegettünk.

- Még előttünk tudás fekszik, vége-beláthatatlan tudás és mi egyre vehetünk belőle és ahogy elveszünk belőle, akként gyarapodunk. Gyarapodunk hatalomban, gyarapodunk bátorságban. Megújítjuk az ifjúságunkat. Figyelje, amit mondok, a világunk mind fiatalabb lesz. Előttünk majom nemzedékek és alantas, alsóbbrendű emberek éltek, azoknak a szelleme is megöregedett. Apró kis tudásuk megszámlálhatatlan életeknek volt keserves, sovány eredménye. Rettegtek mindentől, ami új, olyan keserű keménységgel ragaszkodtak keserűen megszerzett régi igazságokhoz! De a tanulás: megújulás, megifjulás; szabadulás, újrakezdés. Az önök világa, a miénkhez hasonlítva, megnyomorodott és taníthatatlan lények világa; gonosz hagyományok, gyűlölet, bántalmak, igazságtalanságok és feledhetetlen keservek világa. De eljő a nap, amikor majd önök is kisgyerekek lesznek újra, s majd önök lesznek azok, akik megtalálják hozzánk az utat... Hozzánk, akik akkor várni fogunk önökre. Akkor majd két mindenség találkozik, ölelkezik... Önök Földlakók még nem fogták fel teljesen az élet értelmét... S mi utópiaiak... mi se sokkal jobban... Még csak ígéret az emberi élet... még meg kell születnie... szegény, apró porbacsúszó férgekől, mint aminők mi vagyunk...

- Eljő a nap, amikor itt és mindenütt az Élet... amelynek ön és én csak előfutárjai, apró atomjai vagyunk... eljő és feléled... egységes, nagy és csodás lesz... Mint a gyermek, amikor öntudatos életre ébred. Megdörgöli csodálkozó szemét, nyújtózik és mosolyog; szembenéz az Isten titkával. Ahogy az ember a reggeli napba bepillant. Mi ott leszünk akkor... valamennyien, akik valamik voltunk... ön meg én...

- S az a kezdet lesz csak akkor; csak a kezdet lesz...

NEGYESDIK FEJEZET.

A Földlakó hazatér.

1.

Nagyon hamar eljött a reggel, amikor Mr. Barnstaple utoljára nézett végig Utópia csodás dombjain, völgyein. Szembe kellett néznie a merész kísérettel, amihez feláldozta magát. Nem tudott aludni. Igen keveset aludt azon az éjjelen, már kora hajnalban talpon volt. Akkor utoljára viselte könnyű szandáljait, könnyű, fehér ruháját: az utópiai viseletet. Nemsokára majd harisnyákba és cipőkbe kényszerítik, nadrágot, gallért kell viselnie, mint valami nyakörvet. Érezte, mint fog fulladozni, kiterjesztette meztelen karjait az ég felé, ásított és jól teleszívta a tüdejét. Mögötte a völgy még csupa finom köd volt; felfelé fordította arcát, hogy mielőbb lássa a napot.

Soha még eddig nem volt kint ilyen kora reggeli órában az utópiai virágok között. Érdekes volt látni, hogyan szunnyadt még a sok harangvirág csukott kehellyel, hogyan hajtotta le teli fejét a nagyszirmú rózsza. Minden csupa harmat. Hatalmas tigris jött vele szembe valamelyik mellékösvényről, szembekerült vele és rámeresztette nagy, kerek, sárga szemét. Talán újraéledt benne a faj valamelyik rég eltemetett ösztöne?

Rózsza-alagút alatt, felfelé haladt a dombra.

Körülötte élénk, tarka madárcák csipogtak. Az egyik szemtelenül megbökte csőrével a vállát, de mikor meg akarta fogni, elröppent. Még mindig felfelé haladt a lépcsőn, mikor a nap felkelt. Mintha kék meg szürke fátyolból kelne ki a hegyoldal, hogy megmutassa meztelen szépségét a napnak.

Mr. Barnstaple pihenőhöz ért; megállt. Bámulta a napkeltét, a sugarat, amely kezdte a völgyet bevilágítani.

A távolban, akár a kilőtt nyíl, a tenger ragyogó csíkja tűnik fel.

2.

- Derű, - mormogta. - Szépség. S mind ember munkája... Csupa tökéletes harmónia... a kedélyek harmóniája...

Újságíró volt; csupa frázis. - Erélyes csönd, béke... Itt nincs összeütközés... Kristálytisza szellemek világa ez...

De mire való a szó?

Egy ideig hallgatagon állt, hallgatta a pacsirtát, bámulta az ég csodás, tiszta kékségét.

A pacsirta hirtelen leszállt és elhallgatott. Utópia csöndben volt; csak lent, valahol a domboldatról hallatszott fel egy gyermekes kacaj.

Mr. Barnstaple arra gondolt, hogy minő békeséges ez az utópiai levegő a földéhez hasonlítva. A fáradt, agyonkínzott kutyák nem ugatnak, vonítanak itt sehol; boldogtalan állatok nem visítanak, nem hörögnek, nem üvöltöznek; nem hallik a farmok munkás, kelletlen zaja; sehol hangos veszekedés, káromkodás; gépies fűrészelés, visítás, ordítás, távoli vonatok lármája, autók vésztilkölése; sok kelletlen teremtmény csúf és unalmas zaja itt mind megszűnt.

Utópiában békén élhet a fül; akár a szem. A levegő - ott lenn gonosz zajok sara - itt tiszta csönd. S ha hallott valamit mégis, olyan volt az, mint szép nyomtatás a finom fehér íven...

Mikor már az utolsó ködpárák is tűnőben voltak, újra lepillantott. Vízartályok, utak, hidak, építmények, sétányok, erdőcskék, kertek, alagutak, szökőkutak sokasága és a pompás fa, amely mellett állott, mint képkeret fogta körül az egészet.

- Háromezer évvel ezelőtt olyan világ volt ez is, mint a miénk...

- Csak elgondolni is... Száz nemzedék... Háromezer év alatt a mi szegény földi pusztaságunk is megváltozhatik... A pusztaság, a vaderdő, a mocsár és ingovány a szépség és hatalom egévé válhat...

- Világ az is, - hasonló ehhez, de nem ugyanolyan...

- Ó, ha elmondhatnám nekik, amit láttam!...

Bárha minden ember megláthatná ezt a látomást... Utópiát!

- Mert hiszen énnekem el nem hiszik... Soha...

- Úgy bámulnának rám, mint a számárra és csaholnának, mint a kutyák!... Nem kell azoknak más világ, csak a saját világuk. Megsértődnek, ha más világról van szó, mint arról az egyről... Azt mondják, hogy semmi olyas nem történhetik, ami *már eddig nem történt meg*. Megalázó volna, ha az ember másképp merne gondolkodni... A halál, kínok, túlnépesedés... legyen, csak meg ne kelljen alázkodniok... Ott ülnek a csordáik és a piszok közepette, marakodnak s ravaszul gáncsolják egymást, s örülnek a pompás kutyaviadalnak, gyönyörködnek a fájdalomban és törekvésben, ha semmi részük benne, jól tudják, hogy bűdös volt az emberiség, bűdös most is és bűdösnek kell lennie mindvégig, hogy egész kedves dolog a bűdösség s hogy nincs semmi új a nap alatt...

Két fiatal lány kergetőzve jött a lépcsőn lefelé, akik megzavarják gondolatmenetét. Az egyik éjfekete fajta, teli a két keze kék virággal, a másik, aki üldözőbe vette, egy-két évvel fiatalabb és ragyogó szőke. Olyan derűs, fesztelen az izgalmuk, mint a fiatal, játékos állaté. A kisebbik olyan erővel üldözi a nagyobbikat, hogy felsikolt, mikor Mr. Barnstaple-t észreveszi. Kíváncsian méri végig; aztán felkacag, majdnem szemtelenül. Két piros virágot dob az arcába s szalad lefelé. A társa nem akarja, hogy elfogják, elfut más irányba. Olyanok, mint kék és rózsaszín pillangó; mikor találkoznak, összedugják a fejüket, hogy megvitassák, ki is lehet ez az idegen. Aztán a kezükkel integetnek feléje és eltűnnek.

Mr. Barnstaple viszonzta a köszöntésüket és jobb kedvre derült.

3.

Reggeli sétául azt a helyet jelölte ki Lychnis Mr. Barnstaple számára, amely a völgy tőszomszédságában volt, hol utolsó napjait töltötte. Tulajdonképpen a domb sziklás teteje volt ez s ahogyan kiugrásszerűen a lapály fölé emelkedett, alatta folyócska kanyargott.

Ahogy Mr. Barnstaple lepillantott, úgy rémlett neki, hogy alatta alighanem gyümölcsösök terülnek el. Kis, villaszerű házak, ösvények. Az utas ott betérhetett, teát készíthetett magának, talált süteményt, frissítőt, - párnát, könyvet is. Mr. Barnstaple tudta, hogy ez az egész világ teli van ilyen kis pihenő-házacskákkal... Előtte az emberi vágyak Igéretföldje. Itt biztos a béke, az erő, az egészség, a boldog tevékenység, hosszú napok, hosszú élet. Amit valaha kerestünk, az mind itt van: itt minden álom megvalósult.

Ugyan hány ezer esztendő fog eltelni addig, amíg az ember csakugyan diadalmasan áll meg a Föld valamely pontján s így pillanthat szét a béke és szépség világára?

Összefonta a mellén a karjait, gondolkodott.

Hiszen nincs olyan gondolat itt Utópiában, amelynek a csirája ne élne a Föld emberében is... Nincs itt olyan erő, amit a Földlakó is fel ne használhatna... Hiszen ilyen volna a mi világunk is, csak a gonosztságot, a tudatlanságot ne hagynók uralkodni!... Egész életében ilyen világról álmodozott, ilyen világ felé igyekezett Mr. Barnstaple. S ha sikerül is a kísérlet és ő újra a Földre kerül: újra, mindig csak Utópia felé húzza majd lelkét minden szál. És nemcsak ő, hanem tízezrek, talán százezrek küzködnek, igyekeznek, hogy kiutat, menekülést találjanak a saját maguk, a gyermekeik részére... szabadulni a *Zűrzavarok Korá*-ból; százan, ezren, akik a végét akarják a háborúnak és az értelmetlen vegetatív életnek; akik gyógyítani, művelni akarnak s Utópia zászlóját kívánnák kitűzni a gyilkos tévedések és széthúzások világára.

- Nekünk nem sikerül - Mr. Barnstaple, megkínzottan járt fel s alá. - Százezren, férfiak, nők vegyesen... sok, sok százezer! S olyan keveset értek el! Minden ifjú embernek, ifjú nőnek az álma... Mind akarja, hogy jobbá legyen ez a világ, mégis, tovább él minden, ami régi, rossz és rohadt. Az ezer rossz szokás, félreértés, csalódás, türt árulás, az aljas indulatok kerülnek ki mindig győztesen!

Lepillantott a gyönyörű világra, amelyet nemsokára itt kell hagynia.

- Pedig meg tudnók csinálni...

S hirtelen birtokába vette egy gondolat: hiszen ő már testestül-lelkestül a Nagy Forradalom embere! A Nagy Forradalomé, amely most van keletkezőben a Földön, a Forradalomé, amely meg nem áll mindaddig, míg az öreg Föld meg nem mozdul, egy várossá nem lesz s felállítják benne Utópiát... Érti, hogy az Élet maga ez a Forradalom... a többi mind csak szappanbuborék: kegyelemért esedező, halni készülő roncs... S ahogy a gondolat elméjében kikristályosodott, már tudta, hogy ezer más elmében is kristályos formát fog ölteni. Mindama nők és férfiak lelkében, akiknek a szelleme Utópia felé pillant...

Felállt; fel s alá kezdett járkálni.

Hiszen a Földön még alig kelt életre a gondolat, hogy minő feladatok és lehetőségek állanak az emberiség előtt! Az egész emberi történelem eddig csak az álmodó emberiség megmozdulása, az életre rákényszerített korlátok ellen való küzdelem, elferdült képzelődések értelmetlen hadakozása. De mindeme hadakozások, felkelések és forradalmak a világon csak értelmetlen, halk élőzenéje annak a forradalomnak, amelynek most kell eljönnie. Mikor erre a fantasztikus kirándulásra indult, akkor - most megértette - nagyon nyomott volt a hangulata; minden földi dolog teljesen összezavarodott benne és reménytelen volt nagyon, de most, hogy a dolgokat Utópia szemszögéből nézte s hogy az egészsége helyreállt, már látta, - most jól látta - mint tapogatózik földjén az ember; hibát hiba után követ el, a cél mégis, az egy, a szabadító forradalom. Látta, hogy kortársai, férfiak, hogy küzdöttek fel magukat olyan hazugságok mocsarából is, aminő a monarchia; látta, hogy a dogmatikus vallásokat mint söpörték el, a dogmatikus erkölcsöt mint váltja fel a közéletben is az önbecsülésre való törekvés; mint igyekszik az ember a szellem, a test tisztaságára. Már a nemzetközi jótékonyság is fel van véve programmjukba, közös gazdasági életüket is fel akarják szabadítani más irányú követelések hálójából. Látja, mint igyekeznek kiküszöbölni sok jellemtelenséget, csalárdságot. Minden küzdelmük csupa zűrzavar még; még vereséget szenvednek mindenütt, de egész igyekezetük - Utópia nyugodt magasságából nézve - lassú, határozott haladás...

Minden teli van még csalárdsággal, elnyomatással, mert hiszen a nagy forradalom csak a homályban dolgozik még... A szociális mozgalmak hatalmas célja - hogy új államot alkossanak a világban - s nagy bukása már a Mr. Barnstaple életének nagy eseménye; ifjúkorának fényessége volt a szocializmus, résztvett reményeiben, kételyeiben, keserű küzdelmeiben. Láta, mint veszt el a mozgalom rugalmasságát s mint kap erőre Marx formuláinak sivárságán. Láta, mint áldozza fel konstruktív erejét a katonás szervezet céljaira. Láta Oroszországban, hogyan képes birodalmakat elsöpörni; láta a képtelenségét arra, hogy termeljen, alkosson. Mint a világnak minden szabadelvű szelleme, élénk résztvett a bolsevik felkelésekben és a leroppanásban, egy ideig úgy érezte: a teremőerőnek ez a nyilvánvaló, nagy bukása se több, se kevesebb, mint a reakció győzelme. Új életre kelt mind a tévelygés, gazság, korrupció, hagyományos anarchia, amely bilincsbe veri és megnyomorítja az emberi életet...

De már látja itt, Utópia magaslatáról, hogy a Forradalom Phönix-madara mért égett porrá. Porrá égett, hogy halottaiból újra föltámadjon. A Mester nyakára hurok csavarodik, de azért a fiatalok olvassák a tanítását. Forradalmak kelnek, buknak, s közeledik a Nagy Forradalom szünetlenül, elkerülhetetlenül...

Közel az idő, - s a megmaradó életével maga is azon lehet, hogy mind közelebb kerüljön - mikor annak az utolsó, nagy és igazi forradalomnak az alkotóerői nem a sötétben bujkálnak többé; a férfiak, a nők ezrei - most még távol és szervezetlenül a jelen pillanatban - egymásra találnak egy rég vágyott világ forró megkívánásának látomásában. A forradalom erőit ötven éven keresztül használta ki hiábavalóan, meddően a marxista; előtte nem látomás lebegett, ő csak a kész dolgok lerombolását célozta. Elidegenítette magától a tudomány és a tehetség embereit a saját fennhéjázó és üres tudományának a fitogtatásával; elviselhetetlen hitével borzasztotta el még a saját híveit is; elhanyagolta a nevelést, a dolgok megbíráását annak az elvnek az alapján, hogy minden eszme csak anyagi viszonyok és körülmények szülötte úgyszólván; gyűlöleten alapuló társadalmi közösséget akart felépíteni s az osztályharc keserűségében, annak eszméjében elvetett magától minden egyéb emberi indulatot. De már, a kételyek és kimerülés napjaiban, a Látomás megtért a szocializmushoz, a proletariátus diktatúrájának sötét rémképe eloszlott s Utópia jelent meg mögötte: a szépség, igazság és béke világa, életforrása a közjónak; polgárai nemcsak a szolgálat, hanem a tudatlanság béklyói alól is felszabadultak; a fölösleges erőket mind levezették a szépség és tudás nagynyújtására, mélyítésére. Mind több és több emberi értelem fordul már e látománny felé s annak eljövételét nem lehet már megakadályozni. Arra az ösvényre lép a Föld, amelyen Utópia haladt. Törvényt, kötelességet, nevelést ő is egy nagy, hatalmasabb szövevénybe von össze s egészségesebb lesz annak az alapja, semmint azt ember valaha is remélte. Az emberek kacagni fognak azokon a dolgokon, amelyekről eddig féltek; kilökik magukból a csalafintákat, akik a helyzetet uralták; kiküszöbölik az abszurdumot, a lehetetlenségeket, amelyek megnyomorították az ember életét. S ha befejeződik az a nagy forradalom s világossá válik az emberi élet, csökkenni fog minden emberi nyomorúság s az emberek szívében a szomorúságot a bátorság fogja felváltani. Vadon most a Föld, sok helyütt borzalmas és legjobb esetben *festői*; vadon, ahol keserves, verejtékes munkából kenyeret izzad ki az ember; ez a Föld meggazdagodik; szemre tetszetőssé és szívetderítővé válik, mint ez a szép világ, amely itten körülveszi. A Föld gyermekei is megtisztulnak a ragálytól, a kórhordozóktól, erősek, szépek lesznek s büszkén járnak a legyőzött bolygót, majd ők is a csillagokig merészkednek.

- «Ha csak az akarat megvan - rebegte Mr. Barnstaple. - Csak az akarat...»

4.

Valahonnan távolról édesszavú harang jelezte az órát.

Közeledett az idő, a szolgálatot, amelyre ki volt szemelve, el kellett végeznie. Le kellett szállnia, meg kell indulnia a rendeltetési hely felé.

Egy utolsó pillantást vetett a vidékre, aztán lefelé indult a völgybe. Le, a tavacskák, a terraszok, az erdőcskék és pavillonok, bájos házikók és hatalmas alagutak világába, a napsugaras lejtők virágágyai közé. Válni kellett mindentől, ami szép. «Isten veled, Utópia.» Maga is csodálkozott azon, hogy mennyire felizgatja ez a búcsú.

«Szépség és Reménység édes álma, Isten veled!»

Egy pillanatra megállt szomorú lehangoltságában, túlságosan bús volt ahhoz, hogy könnyei folyjanak.

Mintha Utópia szelleme istennő alakjában hajolna le rá, barátságos, imádatraméltó - elérhetetlen.

Szinte megállt az esze, értelme.

- Soha... - suttog: - énekelem... soha... Csak, ha szolgálom... Nem.

S lefelé indult a lépcsőn. Darabig nem is vette észre a környező dolgokat. Csak a rózsák illata ébresztette fel, látta, mint nyílnak, pattannak a rózsák, apró, zöld madárcák csicseregnek, enyelegnek. Megállt, felpillantott a nagy, puha rózsalevelekre. A nap felé fordult minden virág, szinte itta a világosságot. Felnyúlt, lehúzta az egyik hatalmas ágat; a rózsaszírom lágyan érintette az arcát.

5.

Mr. Barnstaple-t repülőgépen vitték oda, ahol az üvegszerű út kanyarodik, amelyen először lépett Utópia földjére. Lychnis és Kristály elkísérte. A gyerek kíváncsi volt arra, hogy mi fog történni.

Húsz-harminc ember - velük együtt Naparany - várt ott rá. Arden és Zöldtő összeomlott laboratóriumát már újra felépítették; egyéb kis épületek is pattantak ki a földből az út két oldalán. De Mr. Barnstaple egész tisztán felismerte azt a helyet, ahol Mr. Catskill a leopárdal került szembe. Most már új virágfajták is tarkították a vidéket; de a sok kék virág, amely annyira elbájolta megérkezésekor, még mindig az uralkodó szín volt. Ott állt a régi kis gép, a «Sárga Veszedelem». A legdurvább, legotrombább tákolmány messzi az egész vidéken. Odament hozzá, alaposan megvizsgálta. Tökéletes rendben volt; jól meg is olajozták s a petróleumtartány teli volt.

Egy kis pavillonban találta a hátizsákját és a földi ruházatát. Nagyon tiszta volt minden, szépen kivasalva, összehajtogatva. Felöltözött. Úgy érezte, mellben az inge erősen megszűkült, az inggallér határozottan erősen szűk lett. A kabátja is szorította vállban, hónaljban. Talán akkor ment így össze a ruházata, mikor fertőtlenítették. Összecsomagolta a dolgait, Kristály felnyújtotta neki a batyut a kocsiba.

Naparany mindent pontosan megmagyarázott. Az úthoz közel, ott, ahol az újra felépült kis laboratórium pompázott, egész keskeny kis ösvény. - Kormányozza oda a gépet és aztán eressze el a féket. Más dolga nincs - magyarázta Naparany. - Aztán fogja ezt a piros virágot és tegye le a földre, de pontosan ott, ahol a kocsijának kerekei érik a Földet.

Othagyták a kocsija mellett. Az utópiaiak visszavonultak húsz-harminc yardnyira s körben felállanak. Pár percig mindenki csendes.

6.

Mr. Barnstaple felült a gépbe; elindította a motort. Darabig kurrogni engedte, aztán elindította. A sárga kocsi mozdult; megindult az ösvényen. Mr. Barnstaple egyik kezével búcsút intett, amire Lychnis felelt. Naparany, meg a többi utópiai barátságos mozdulattal integettek utána. Kristály túlságosan mohón figyelt, minden mozdulatra képtelen volt.

- Isten áldjon, Kristály! - kiáltott át hozzá Mr. Barnstaple s akkor a fiú feléje fordult.

Mr. Barnstaple indított. Összeszorította a fogát. Lehúnyta a szemét, pedig nyitva akarta tartani. Elérte az ösvény szélét. Most újra a forgásnak, berregésnek az az elviselhetetlen érzése; aztán olyan hang, mint mikor hegedűhúr pattan meg. Ellenállhatatlan vágy kerítette hatalmába, hogy megálljon, hogy visszamenjen! Megmozdította a derekát, de mintha egy-két lábbal esett volna a kocsi; aztán nehezen, gyorsan, egyszerre megfeneklett úgy, hogy Mr. Barnstaple előreesett a kormánykerékre. Hatalmas léghuzam vonult el mellette.

Pusztta földön állt a kocsi. Innen a szénát nemrégiben hordhatták be. A jármű egyik oldalára fordult, mert elsiklott a talajon. A szántóföldet egy sövény választotta el az országúttól, amelyikbe széles, fekete kapu volt vágva. Mindjárt ott a közelben egy Maidenhead-úti penzió hatalmas hirdetése. A távolban lapály, a háttére csupa erdős halom. Balra kis kocsmá. Megfordult, a háttérben Windsor Castle körvonalai bontakoztak ki. Ahogyan az utópiaiak megmondották, ez nem volt pontosan az a hely, ahonnan a kocsija elindult, lehetett úgy száz yardnyira tőle.

Pár percig mozdulatlan maradt, átgondolta, hogy mi a teendője. Aztán megindította a «Sárga Veszedelmet» és a fekete kapu felé vitte.

Kiszállt: a kezében ott volt a piros virág. Vissza kell mennie pontosan arra a helyre, ahol kocsija újra elérte ezt a mindenséget. A piros virágot ott le kell tennie. Egész könnyű lett volna megállapítani a keréknyomról, hogy hol ért földet a kocsi. De valami különleges dac kelt életre benne: nem akart engedelmeskedni a kapott parancsnak. El akarta tenni a virágot. Az egyetlen, az utolsó darabkája ez annak az Aranyvilágnak. Csak annyi, meg az édes illat, amit a kezén érez.

Különös, hogy semmi egyebet nem hozott magával, csak ezt. Mért nem hozott egész csomó virágot magával? Mért nem adtak neki semmit, semmit a világon? Hisz olyan hatalmasak, olyan gazdagok voltak? Ezt a virágot el kell tennie. Szeretne helyette egy futórózsát dobni oda, van ott a fekete kapun. De aztán eszébe jutott, hogy az azoknak ragályos anyag. Azt fogja tenni, amit parancsoltak... Újra visszament a kocsinyomokon; pillanatig habozva állt meg, egyetlen szirmot tépett le a tűzvörös, nagy virágról, a többit gondosan beillesztette a keréknyomba. A virágszirmot a zsebébe süllyesztette. Aztán nehéz szívvel, lassan visszament a kocsijához; megállt előtte s onnan bámulta az égő pirosságot.

Óriási volt a szomorúsága, az izgalma. Keserű bánat támadt benne, hogy Utópiát oda kellett hagynia.

Bizonyos, hogy a vele jött léghuzam még mindig tart, mert olyan szikkadt, barna a föld, aminőt még sohse látott itt. Az út mellett porfelhő, amit a rohanó automobilmek mind újra felfevernek. Ez az egész öreg világ csupa kelletlen látvány; csupa kelletlen, majdnem elfeledett hang és illat. Távoli szekerek zötyögnek, vasút süvít, szomjas tehén bög a nyomorúságán; az

orrlyukait befújja a por és az olvadó kátrány szaga; a lába körül lótrágya és piszkos papírdarabok. Az a gyönyörű világ, ahonnan kiűzték, már csak darabka tündöklő skarlát.

Most pillanat alatt ment végbe valami. Mintha egy kéz nyúlna elő valahonnan s a porból felvinné a virágot. Pillanat alatt eltűnt a látomás. Futóhomokdombocska fordult egyet, felszállt és tovatűnt...

Vége.

Mikor az országút járókelőire gondolt Mr. Barnstaple, lehajtotta a fejét, hogy az arcát elrejtse előlük. Pár pillanatilag nem volt ura saját magának. A karjával eltakarta az arcát, ráborult a kocsijának kopott, barna bőrvánkosára.

Végeszakadt a szomorúság viharjának. Kiegyenesedett s a gépet az országút felé irányította.

Csak úgy, találomra, kelet felé fordult. A nagy, fekete kapu nyitva maradt mögötte. Lassan haladt előre mint aki nem tudja, hová tart. Azon kezdett gondolni, hogy ebben a régi világban talán már keresik is, mint olyan embert, aki hír nélkül tűnt el. Valaki talán véletlenül felfedezi és ezer kelletlen kérdés központjává válik. Az nagyon unalmas és kellemetlen lenne. Erre nem gondolt Utópiában. Utópiában egész természetesnek találták, hogy észrevétlenül fog megtérni ebbe a világba. Ekkora bizalom ezen a Földön: ostobaság. Most szerény teázóhelyiséget pillantott meg maga előtt. Itt megpihenhet, belepillanthat az újságba. Egy-két diszkrét kérdést is feltehet. Majd megtudja, mi történt a világban és hogy csakugyan elveszett-e ő.

Az ablak mellett teához terített asztal volt. A szoba közepén, nagyobb asztalon, zöld tartó és egy csomó újságpapír. Majdnem valamennyi régi illusztrált újság. De van aznap reggeli «Daily Express» is.

Ezt gyorsan megragadta. Attól félt, hogy az újság teli lesz a Mr. Burleigh, Lord Barralonga, Mr. Rupert Catskill, Mr. Hunker, Amerton atya, Lady Stella titokzatos eltűnésével, hogy a kisebb nagyságokat ne is említsük... De amint a lapot forgatta, ebbeli félelme eltűnik. Egy szó sincs egyikről se!

- De hát furcsa! - saját magával vitatkozott. - Hisz a hozzátartozóiknak csak hiányoztak!

Átolvasta a lapot egészen. Csak egyetlenegynek találja meg a nevét és az is azok közül való, akire a legkevésbé gondolt volna - Mr. Freddy Mush. Modena-Frascati hercegnő, az angol irodalom kitűnőségeinek hagyományozott nagy díját ezidén Mr. Graceful Closs nem adta ki senkinek, mert «Mr. Freddy Mush halaszthatatlan ügyekben a kontinensen tartózkodik...»

Az a probléma, hogy mért nem fordult fel a világ a többiek eltűnése miatti fájdalmában - egy darabig még foglalkoztatja Mr. Barnstaple elméjét. Aztán a gondolata vissza-visszatért a nagy, piros virághoz ott a kerékvágásban, arra a kézre gondolt, amely mintha, felemelte volna a virágot. A kapu, amely oly csodásan nyílt meg az ő világa és ama csodásan szép világ közt - újra bezárult.

Mr. Barnstaple egész lényét elfogta a kábulat. A becsületességnek és egészségnek az a drága, szép világa immár elérhetetlenné vált... Soha többé el nem érheti... mégis, hiszen azt mondták neki, hogy egyike azoknak a megszámlálhatatlan világoknak, amelyek együtt mozognak térben és időben; egymás mellé kerülve... végtelenségig, mint a könyv lapjai. S mind együttvéve: semmiség a rendszerek végtelen tömegében... Bár megforgathatnám a karomat körben, - e határon kívül... mondotta neki egyik utópai... Ezer meg ezer világba ütköznék...

A teáscsészével megjelenő pincérnő világi dolgokra terelte a figyelmét.

Ízetlen és piszkos az, amit elébe adtak. Megitta a teát, mert szomjas volt, de alig evett valamit.

Véletlenül a zsebébe nyúlt, ott valami puhába akadt az újja. Elővette a virágszirmot, amit a nagy, vörös virágról szakított. Már nem volt olyan tűzvörös; s mikor a szoba nehéz levegőjébe került, hervadni, feketedni látszott s drága illata fanyarrá vált.

- Természetes, ezt képzelhettem volna!

Bedobta a tányérba, aztán újra kiszedte onnan s belevetette a másik asztal virágtartójának a földjébe.

Újra a kezébe vette a Daily Expressst s megpróbálta, hogy beleélje magát a Föld dolgaiba.

7.

Hosszú ideig elmélkedett a Daily Express fölött a colnebrooki teázóban. A gondolatai messze barangoltak. Az újságot kiejtette a kezéből, úgy, hogy a földre csúszott. Sóhajtott, a számláját kérte. Amikor fizetett, észrevette, hogy a tárcája még tele van egyfontos bankóval. - No ennél olcsóbb vakációm se volt soha - gondolta. - Egyáltalán nem költöttem semmit. - Megkérdezte, hogy hol van a postahivatal, mert sürgőnyt akart feladni.

Két órával később megállt a kis sydenhami villa kapuja előtt. Kinyitotta - az a botocska, amivel ezt a műveletet szokta végezni, ott volt a rendes helyén. A «Sárga Veszedelem»-mel megindult a kertecske virágágyai között. Mrs. Barnstaple megjelent a küszöbön.

- Alfréd! Végre megjöttél!

- Meg. Megkaptad a sürgönyömet?

- Csak tíz perccel ezelőtt. Ugyan hol voltál olyan sokáig? Több, mint egy hónapig...

- No... csak úgy bolyongtam, álmodoztam. Csodaszép idő volt.

- Írnod kellett volna! Bizony Isten, írnod kellett volna! Azt kellett volna, Alfréd...

- Nem akartam veszködni vele. Az orvos azt mondta, hogy ne foglalkozzam semmivel. Hisz mondtam neked. Van valami tea? Hol vannak a fiúk?

- Nincsenek itthon. Majd én csinálom teát. - Mrs. Barnstaple a konyhába indult. Mikor visszajött, letelepedett hozzá az asztalhoz, átellenben vele. - Örülök, hogy visszajöttél. Bár hiszen szidhatnálak is...

- Pompásan nézel ki, - tette hozzá. - Sohse volt még ilyen tiszta és barna az arcbőröd.

- Ó; nagyon jó levegőn voltam egész idő alatt.

- Úgy-e, lenn voltál a Tavaknál?

- Nem egészen. De mindenütt nagyon jó volt a levegő. Kitűnő, egészséges levegő.

- És nem tévedtél el egyszer se?

- Egyszer se.

- Már azt képzeltem, hogy elvesztél... hogy elhagyott az emlékezőtehetséged. Az ilyesmi előfordul. De úgy-e nem így volt?

- Az emlékezőtehetségem briliáns.

- De hát ugyan hol voltál?

- Csakúgy vándorolgattam, álmodoztam. Nappal álmodtam. Sokszor meg se kérdeztem annak a helynek a nevét, ahová befutottam. Egyszer itt voltam, másszor ott. Nem kérdeztem én

senkit. Csakúgy pihentem. Nagyszerűen kipihentem magam. Mindentől kipihentem magam. Alig volt egy gondolatom a politikára, pénzre, társadalmi kérdésekre... vagyis arra, amit *mi* társadalmi kérdésnek nevezünk... Bizony, semmire se, mióta csak útban vagyok... Ez az e heti «Liberal?»

Felvette, átfutotta és a diványra dobta vissza. - No szegény öreg Peeve - mondta. - Otthagynom a lapot, természetes, hogy otthagynom! Tapét papír... Még ragadni se akar... Szellemi reumát kapok tőle.

Mrs. Barnstaple kételkedve bámulta. - Mindig azt hittem, hogy a «Liberal» jó, biztos állás.

- Nem kell már énnekem biztos állás. Tudok én annál jobbat. Lesz énnekem más dolgom... Ne törődj vele. Ez után a jó pihenő után sokkal erőteljesebb vagyok... Hogy vannak a fiúk?

- Frankie kicsit gyöngé...

Most a «Times»-t vette kezébe Mr. Barnstaple. Furcsa hirdetés ragadta meg a figyelmét az «Agony-Column»-ben. (Tréfásan «agónia-hasáb»-nak nevezik Angliában a személyi hírek apróhirdetés-rovatát.) «Cecil. Távolmaradásod már feltűnő. Mit mondjunk a többieknek. Írj kérlek mindenről a skót címre. Dy. szomorkodik. Izenj bátran.»

- Mi az, kedvesem? - Mr. Barnstaple letette az újságot.

- Azt akartam mondani, hogy, úgy látszik, Frankie-nek nem igen tetszik a hivatal. Szeretném, ha alaposan megbeszelnéd vele a dolgot. Azon búsul, hogy nem *tud* még eleget. Szeretne a politechnikára menni és tovább tanulni.

- Mért ne? Okos gyerek. Nem is tudtam, hogy ilyen tehetséges. Úgyis akartam vele beszélni. Így még jobb. Persze, csak hadd tanuljon.

- Node a gyerekeket kenyérkeresetre kell nevelni.

- Majd jön az magától. Ha tanulni akar, hát csak tanuljon.

Mr. Barnstaple valahogy olyan hangon beszélt, amelyet a felesége még nem hallott tőle soha. A gyors, nyugodt és biztos elhatározás hangján. Még jobban csodálkozott, mikor látta, hogy Mr. Barnstaple úgy használta ezt a hangot, hogy ő maga nem is tud róla.

A férje kenyeret és vaját vett a kezébe, de mintha valami nem tetszene neki a dologban. Kétkedően, kelletlenül nézte a darab vajaskenyeret. - No persze - mondta. - Londoni vaj! Háromnapos. Maradék. Furcsa, hogy az embernek milyen hamar megváltozik az ízlése.

Újra felvette a Timest. Átfutott a szeme két híren.

- Hogy micsoda gyerekes világ ez - mondta. - Rémes. Már egészen el is felejtettem. «Képzelt Bolseviki-összeesküvés. Sinn-fein követelések. A trónörökös. Lengyelország. Hazug hírek Kínáról. Hazug hírek Lengyelországról. Pompás pünkösdi beszéd. A Hitchin-gyilkosság... Hm! Elég csúf dolog! Hamis Rembrandt... Biztosítás. A kötelező halott-felravatalozás... Sport. Evezősport. Tenisz-sport...» Ugyan ki törődik ilyesmivel!... Ó... minő ostobaságok! Mintha az ember a cselédek és a gyerekek veszekedéseikhez tért volna vissza!

Mr. Barnstaple merőn nézte.

- Tudod, nem volt újság a kezemben attól a naptól kezdve, hogy elindultam - magyarázta Mr. Barnstaple.

Letette az újságot és felállt. Pár pillanatig Mrs. Barnstaple kételkedett benne, nem valami látomás rabja-e. Most rájött, hogy a világ legcsodálatosabb tényével találja magát szemközt.

- Igen - mondta. - Úgy van. Ne mozdulj, kérlek. Maradj csak így egy percig! Furcsán hangzik, de így van: Alfréd, te nőttél... Nemcsak hogy kiegyenesedtél... De nőttél! Nőttél... legalább két-három centimétert... igazán... ó...!

Mr. Barnstaple a feleségére meredt és kinyújtotta az egyik karját. Csakugyan, mintha a csuklója is megnyúlt volna. Megnézte, vajjon a nadrágjából is kinőtt-e valamelyest.

Mrs. Barnstaple majdnem tiszteletteljesen közeledett feléje. Mellé állt és a vállát a Mr. Barnstaple vállához értette. - A vállad mindig egy magasságban volt az enyémmel! - mondta. - No és nézd most!

Belepillantott a férje szemébe. Mintha csakugyan nagyon örülne azon, hogy visszajött hozzá.

Mr. Barnstaple gondolatokba merült. - Bizonyos, hogy a friss levegő az oka... Tudod, nagyszerű levegőn voltam... Nagyszerű levegőn!... Kérlek, mégis... az én koromban!... Hogy az ember nőjön! S érzem is, hogy nőttem! Külsőleg, belsőleg... testileg, szellemileg!

Mrs. Barnstaple kezdte összeszedni a teáscsészéket.

- Úgy-e, mindig kerülted a nagyvárosokat?

- Kerültem.

- Csak a magányt, inkább a falvakat kerested?

- Csakugyan... Egész új világ volt az nekem... Szépséges... Csodás...

A felesége még mindig figyelte.

- Vigyél engem is oda magaddal egyszer, kérlek - mondta. - Látom, hogy kimondhatatlanul jól tett neked!

Vége.